

Nuuksion kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma

Nuuksion kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma

METSÄHALLITUS

Översättning: Cajsa Rudbacka-Lax
Kansikuva: Harmaapäätikka (*Picus canus*). Kuva Antti Below

© Metsähallitus 2006

ISSN 1796-2943
ISBN 952-446-537-X (nidottu)
ISBN 952-446-538-8 (pdf)

150 kpl
Kopijyvä Oy, Jyväskylä 2006

KUVAILULEHTI

JULKAISIJA	Metsähallitus	JULKAISUAIKA	2006
TOIMEKSIANTAJA	Metsähallitus	HYVÄKSYMISPÄIVÄMÄÄRÄ	5.9.2006
LUOTTAMUKSELLISUUS	Julkinen	DIAARINUMERO	1057/623/2003
SUOJELUALUETYYPPI/ SUOJELUOHJELMA	kansallispuisto, Natura 2000, lehtojensuojeluohjelma, rantojensuojeluohjelma, vanhojen metsien suojeluohjelma		
ALUEEN NIMI	Nuuksion kansallispuisto		
NATURA 2000- ALUEEN NIMI JA KOODI	Nuuksion Natura-alue (FI0100040)		
ALUEYKSIKKÖ	Etelä-Suomen luontopalvelut		
TEKIJÄ(T)	Metsähallitus		
JULKAISUN NIMI	Nuuksion kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma		
TIIVISTELMÄ	<p>Tämä hoito- ja käyttösuunnitelma koskee Vihdin, Espoon ja Kirkkonummen kunnissa sijaitsevaa Nuuksion kansallispuistoa, joka perustettiin vuonna 1994 annetulla lailla (118/1994) valtion omistamille alueille, tuolloin laajuudeltaan 1620 hehtaaria. Laissa asetettiin tavoitteeksi kansallispuiston huomattava laajentaminen. Maanhankinta on kohdistunut lähinnä Natura-alueelle ostoin ja maanvaihdoin niin, että 1.1.2002 kansallispuiston pinta-ala oli 3681 hehtaaria, josta vettä 67 ha. Tämä suunnitelma on samalla luontodirektiivin (92/43/ETY) 6 artiklan 1 kohdan edellyttämä Nuuksion Natura 2000 -alueen käyttösuunnitelma sen kansallispuistoon kuuluvalla osalla.</p> <p>Nuuksion järviylängöllä on kansallispuiston lisäksi runsaasti kuntien ulkoilualueita, valtakunnallisten suojeluohjelmien kohteita sekä seutu- ja yleiskaavojen suojelu- ja virkistysaluevarauksia. Helsingin läheisyyden vuoksi alueeseen kohdistuu runsaasti rakentamis-, virkistyskäyttö- ja matkailupaineita. Siksi kansallispuiston hoidossa ja käytössä puistoa tarkastellaan osana järviylängön kokonaisuutta, jonka eri osilla on erilaiset, toisiaan täydentävät tehtävät. Kansallispuisto on alueen luonnontilaisin ja erämaisain, toiminnoissaan ennen kaikkea luonto-opastukseen ja ympäristövalistukseen keskittyvä ydinosa.</p> <p>Hoito- ja käyttösuunnitelmassa määritellään mm. kansallispuiston käytön vyöhykkeet, luontotyyppien ja lajiston suojelun ja hoidon periaatteet sekä palvelurakenteiden määrä ja sijainti (mm. luontotupa, paikoitusalueet, viitoitetut reitit, telttailualueet ja kämpät). Suunnitelmaan sisältyviä karttoja on päivitetty vastaamaan vuoden 2006 tilannetta. Erillisten suunnitelmien mukaisesti rakennetaan Nuuksion luontokeskus ja leirikoulutoimintaa palveleva Kattilan luontotalo.</p> <p>Nuuksion kansallispuisto on eteläisimmän Suomen tärkein metsäluonnon suojelualue. Sijainti ja laajuus luovat puistolle edellytykset palvella luonnonmetsistä riippuvaisten eliölajien tukialueena ja leviämiskeskuksena. Sen luonnonsuojeluarvo perustuu myös monimuotoisuuteen, pienvesistöjen runsauteen, geologisiin erikoisuuksiin ja maisemallisiin arvoihin. EU:n direktiivien tärkeitä luontotyyppisiä ja lajeja esiintyy kansallispuistossa lukuisia; samoin eläin-, kasvi- ja sienilajeja, jotka ovat Suomessa uhanalaisia tai silmälläpidettäviä. Alue on ekologisesti yhtenäinen ja riippumaton.</p> <p>Nuuksiolla on ainutlaatuinen asema ja käyttöarvo kansallispuistojen joukossa. Se toimii suomalaisen luonnon näyteikkunana sekä alkuperäisen luonnon opetus- ja nähtävyyden kohteena. Kansallispuisto houkuttelee ulkoilijoita, retkeilijöitä ja luonnonharrastajia. Alue soveltuu myös hyötyliikuntaan, lähiulkoiluun ja luontomatkojen toiminta-alueeksi.</p>		
AVAINSANAT	kansallispuisto, hoito- ja käyttösuunnitelma, luonnonhoito, uhanalaiset lajit, luonnon virkistyskäyttö, luontomatkojen, Nuuksion järviylängö		
MUUT TIEDOT	Suunnitelman ovat kirjoittaneet Hannu Ormio ja Annukka Rasinmäki.		
SARJAN NIMI JA NUMERO	Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja C 19		
ISSN	1796-2943	ISBN (NIDOTTU)	952-446-537-X
		ISBN (PDF)	952-446-538-8
SIVUMÄÄRÄ	123 s.	KIELI	suomi
KUSTANTAJA	Metsähallitus	PAINOPAIKKA	Kopijyvä Oy, Jyväskylä
JAKAJA	Metsähallitus, luontopalvelut	HINTA	10 euroa

PRESENTATIONSBLAD

UTGIVARE	Forststyrelsen	UTGIVNINGSDATUM	2006
UPPDRAKSGIVARE	Forststyrelsen	DATUM FÖR GODKÄNNANDE	5.9.2006
SEKRETESSGRAD	Offentlig	DIARIENUMMER	1057/623/2003
TYP AV SKYDDSSOMRÅDE/ SKYDDSPROGRAM	nationalpark, Natura 2000, lundskyddsprogrammet, strandskyddsprogrammet, skyddsprogrammet för gammal skog		
OMRÅDETS NAMN	Noux nationalpark		
NATURA 2000 -OM- RÅDETS NAMN OCH KOD	Noux Natura-område (FI0100040)		
REGIONENHET	Södra Finlands naturtjänster		
FÖRFATTARE	Forststyrelsen		
PUBLIKATION	Skötsel- och användningsplan för Noux nationalpark		
SAMMANDRAG	<p>Denna skötsel- och användningsplan gäller Noux nationalpark, som ligger i Vichtis, Esbo och Kyrksläotts kommuner och som inrättades genom en lag som gavs 1994 (118/1994) på områden som ägdes av staten och som då omfattade 1620 hektar. I lagen sattes en betydande utvidgning av nationalparken som mål. Markförvärven har i första hand gällt Natura-området genom köp och markbyten så att 1.1.2002 var nationalparkens yta över 3681 hektar, varav 67 ha vatten. Denna plan är samtidigt den skötsel- och förvaltningsplan för Noux Natura 2000 -område som förutsätts i artikel 6.1 i habitatdirektivet (92/43/EEG) för den del av området som hör till nationalparken.</p> <p>På Noux sjöplatå finns förutom nationalparken ett flertal kommunala friluftsområden, objekt som ingår i de riksomfattande skyddsprogrammen samt skydds- och rekreationsområdesreserveringar i region- och generalplaner. På grund av närheten till Helsingfors är området utsatt för stort tryck på byggande samt användning för rekreationsändamål och turism. När det gäller skötseln och användningen av nationalparken granskas parken därför som en del av sjöplatåhelheten, vars olika delar har olikartade men kompletterande uppgifter. Nationalparken utgör områdets kärndel som är bäst bevarad i naturtillstånd och mest ödemarkslik och där man framför allt koncentrerar sig på naturvägledning och miljöupplysning.</p> <p>I skötsel- och användningsplanen definieras bl.a. nationalparkens användningszoner, principerna för skydd och vård av naturtyper och arter samt antalet servicekonstruktionerna och deras läge (bl.a. naturstuga, parkeringsplatser, utmärkta leder, tältningsområden och stugor). De kartor som ingår i planen har uppdaterats så att de motsvarar situationen 2006. I enlighet med separata planer byggs Noux naturum och Kattila naturhus som betjänar lägerskolsverksamhet.</p> <p>Noux nationalpark är det viktigaste skyddsområdet för skogsnatur i sydligaste Finland. Läget och vidsträcktheten ger parken förutsättningar att tjäna som stödområde och utbredningscentrum för arter av organismer som är beroende av naturskogar. Naturskyddsvärdet grundar sig också på mångfald, rikligheten av småvatten, geologiska specialiteter och landskapliga värden. I nationalparken förekommer ett stort antal naturtyper och arter som enligt EU-direktiven är viktiga, liksom djur-, växt- och svamparter som är hotade eller hänsynskrävande i Finland. Området är ekologiskt enhetligt och oavhängigt.</p> <p>Noux har en unik ställning och ett unikt bruksvärde bland nationalparkerna. Den fungerar som skyltfönster för den finländska naturen samt som undervisningsobjekt och sevärdhet när det gäller den ursprungliga naturen. Nationalparken lockar friluftare, vandrare och andra som är intresserade av naturen. Området lämpar sig också för vardagsmotion, närrekreation och naturturism.</p>		
NYCKELORD	nationalpark, skötsel- och användningsplan, naturvård, hotade arter, rekreation i det fria, naturturism, Noux sjöplatå		
ANDRA UPPGIFTER	Skötsel- och användningsplanen har skrivits av Hannu Ormio och Annukka Rasinmäki.		
SERIENS NAMN OCH NUMMER	Metsähallituksen luonnonuojelujulkaisuja. Sarja C 19		
ISSN	1796-2943	ISBN (HÄFTAD)	952-446-537-X
		ISBN (PDF)	952-446-538-8
SIDANTAL	123 s.	SPRÅK	finska
FÖRLAG	Forststyrelsen	TRYCKERI	Kopijyvä Oy, Jyväskylä
DISTRIBUTION	Forststyrelsen, naturtjänster	PRIS	10 euro

Sisällys

Esipuhe	9
ALUEEN LUONTO JA TÄHÄNASTINEN KÄYTTÖ.....	11
1 Johdanto.....	11
1.1 Alueen sijainti ja yleispiirteet	12
1.1.1 Nuuksion järviylänkö	12
1.1.2 Nuuksion kansallispuisto	12
1.2 Kaavoitus- ja suojelutilanne	13
1.2.1 Maakunnallinen kaavoitus	13
1.2.2 Yleiskaavat	14
1.2.3 Valtakunnalliset suojeluohjelmat.....	15
1.2.4 Natura 2000	15
1.3 Suunnitteluhankkeen kuvaus	17
1.3.1 Nuuksion yleissuunnitelma.....	17
1.3.2 Hoito- ja käyttösuunnitelmahankkeen kuvaus.....	17
2 Luonto	19
2.1 Uhanalaiset lajit ja direktiivilajit	19
2.2 Luontodirektiivin luontotyypit	19
2.3 Erytyistä huolenpitoa tarvitsevat pienkohteet	21
2.4 Tärkeimmät suojelu- ja käyttöarvot.....	22
2.5 Ongelmat ja haasteet.....	23
HOITO JA KÄYTTÖ	25
3 Kansallispuiston hoidon ja käytön tavoitteet.....	25
3.1 Tehtävä luonnonsuojelualueverkossa	25
3.2 Luonnon suojelu ja monimuotoisuuden turvaaminen	25
3.3 Retkeily ja ulkoilu	26
3.4 Luonto-opastus	27
3.5 Luontomatkailu.....	28
4 Maankäytön vyöhykealuejako	29
4.1 Syrjäosa	30
4.2 Nähtävyyksosa.....	30
4.3 Käytön keskittymä.....	31
4.4 Rajoitusosa	31
5 Luonnon suojelu ja hoito	33
5.1 Luonnonvarainen alue	33
5.2 Luonnontilan palauttaminen	33
5.3 Luonnon hoito	35
5.4 Uhanalaisiin lajeihin ja direktiivilajeihin kohdistuvat toimenpiteet.....	37
5.5 Luontodirektiivin luontotyyppisiin kohdistuvat toimenpiteet	38
5.6 Pienkohteisiin kohdistuvat toimenpiteet.....	39
6 Kulttuuriperinnön suojelu ja hoito.....	40
6.1 Perinneympäristöt.....	40
6.2 Historialliset ja esihistorialliset kohteet.....	40

7 Luonnon virkistyskäyttö ja luontomatkailu	42
7.1 Retkeily ja ulkoilu	42
7.1.1 Liikkuminen maastossa	42
7.1.2 Leiriytyminen ja tulenteke	43
7.1.3 Luonnontuotteiden keräily, kalastus ja metsästys	44
7.1.4 Kilpailut ja tapahtumat	45
7.2 Retkeilyn ja ulkoilun palveluvarustus	46
7.2.1 Polut ja ladut	47
7.2.2 Tiet ja liikenne	48
7.2.3 Pyöräily- ja ratsastusreitit	49
7.2.4 Telttailualueet ja keittopaikat	50
7.2.5 Sisämajoitus	51
7.2.6 Liikuntarajoitteisten huomioon ottaminen	52
7.3 Luonto-opastus ja asiakaspalvelu	52
7.3.1 Opastusaineisto	53
7.3.2 Opasteet	54
7.3.3 Ohjatut opastukset ja tapahtumat	56
7.3.4 Luontotupa ja opastupa	57
7.3.5 Luontokeskus	57
7.3.6 Kattilan luontotalo	59
7.4 Matkailun yritystoiminta	60
7.4.1 Luontomatkailutoiminnot ja alueet kansallispuistossa	61
7.4.2 Yhteistyö Metsähallituksen ja matkailuyrittäjien välillä	61
8 Tutkimus	63
8.1 Perusselvitykset	63
8.2 Seuranta	63
8.3 Muu tutkimus	64
9 Erikseen vahvistettavat suunnitelmat	65
10 Kansallispuiston ulkopuolinen maankäyttö.....	66
HALLINTO JA TOTEUTUKSEN YMPÄRISTÖVAIKUTUKSET	68
11 Suojelualueiden toteuttaminen.....	68
11.1 Valvonta ja huolto	68
11.2 Liikkuminen	69
11.3 Rakennukset	69
11.4 Polttopuuhuolto	69
11.5 Jätehuolto	69
12 Yhteistyö.....	71
12.1 Yhteistyö Metsähallituksen, kuntien, virkistysalueyhdistyksen ja seurakuntien kesken	71
12.2 Yhteistyö paikallisten asukkaiden kanssa	71
12.3 Yhteistyö järjestöjen kanssa	72
12.4 Talkoot ja muu vapaaehtoistyö	72
12.5 Yhteistyötahot	72
13 Suunnitelman vaikutusten arviointi	73
13.1 Taloudelliset ja työllisyysvaikutukset	73
13.2 Sosiaaliset ja alueelliset vaikutukset	73

13.3 Ekologiset vaikutukset.....	74
13.4 Vaikutukset Nuuksion Natura 2000 -alueen valintaperusteisiin	74
Lähteet.....	76
Liitteet	79
Liite 1 Nuuksion järviylängön uhanalaiset lajit ja direktiivilajit.....	79
Liite 2 Nuuksion kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelman arvioitu toteuttamisaikataulu ja voimavarat v. 2003 eteenpäin 10-vuotiskaudeksi.....	84
Liite 3 Nuuksion kansallispuistoa koskevia raportteja ja julkaisuja.....	85
Liite 4 Hoito- ja käyttösuunnitelmasta saadut lausunnot ja kirjalliset palautteet sekä niiden perusteella tehdyt muutokset	94
Liite 5 Nuuksion kansallispuiston rakennukset v. 2002	113
Liite 6 Suojelualueet Nuuksion kansallispuistossa.....	114
Liite 7 Luonnon ennallistaminen Nuuksion kansallispuistossa.....	115
Liite 8 Nuuksion kansallispuiston perinneympäristöt ja historialliset kohteet.....	116
Liite 9 Pyöräilyyn soveltuvat reitit Nuuksion kansallispuistossa.....	117
Liite 10 Ratsastus ja kiipeily Nuuksion kansallispuistossa	118
Liite 11 Nuuksion kansallispuiston Kattilan opetusalue	119
Liite 12 Nuuksion kansallispuiston huolto	120
Liite 13 Ympäristöministeriön vahvistuskirje	121

Esipuhe

Nuuksion kansallispuistolla on erityisasema luonnonsuojelualueittemme joukossa. Pääkaupunki-seudulla sijaitsevana metsä- ja järviseutuna se on jo kauan ennen perustamistaan ollut suuren väestömäärän rakastama retkeily- ja ulkoilukohde, jonka kohtaloita seurataan tarkasti. Luonnonarvotkin ovat suuret; alueella esiintyy suuri joukko erilaisia luontotyyppisiä ja monipuolinen lajistoluokuisine uhanalaisinekin lajeineen.

Vilkas käyttö ja ympäröivä asutus luovat kansallispuiston hallinnasta, suojelusta ja hoidosta vastaavalle Metsähallitukselle vaativia haasteita. Toisaalta kansallispuistoa ympäröivät eräänlaisena puskurivyöhykkeenä kuntien omistamat laajat ulkoilualueet. Näin on syntynyt poikkeuksellisen hyvä mahdollisuus kansallispuiston ja virkistysalueiden keskinäiseen työnjakoon siten, että Nuuksion järviylängöllä voidaan turvata sekä monipuoliset luonnon virkistyskäyttömahdollisuudet että luonnonarvojen säilyminen. Tämä edellyttää kuitenkin huolellista suunnittelua ja järviylängön eri toimijoiden yhteistyötä.

Luonnonsuojelulaki (1096/1996, 19 §) edellyttää, että kansallispuiston hoidon ja käytön järjestämistä varten laaditaan hoito- ja käyttösuunnitelma, jossa määritellään toimenpiteet puiston perustamistavoitteiden saavuttamiseksi. Suunnitelman laatii Metsähallitus ja vahvistaa ympäristöministeriö. Nyt käsillä oleva asiakirja on tämä suunnitelma.

Hoito- ja käyttösuunnitelmaa on Metsähallituksen apuna valmistellut Nuuksion kansallispuiston suunnitteluryhmä. Suunnitteluryhmä on pitänyt viisi kokousta.

Siihen ovat kuuluneet eri tahojen nimeäminä seuraavat jäsenet: ympäristösuunnittelija Kalevi Hiironniemi Espoon kaupungista, metsävastaava Esa Pynnönen Helsingin kaupungista, ympäristösuunnittelija Merja Puomies Kirkkonummen kunnasta, kaavoitusinsinööri Leena Iso-Markku Vihdin kunnasta, ympäristösuunnittelija Lasse Rekola Uudenmaan liitosta, ylitarkastaja Leena Eerola Uudenmaan ympäristökeskuksesta sekä aluejohtaja Stig Johansson, ylitarkastaja Heikki Ravela ja puistonjohtaja Hannu Ormio Metsähallituksesta. Johansson on toiminut suunnitteluryhmän puheenjohtajana ja Ormio sihteerinä. Toisena sihteerinä on toiminut erikoissuunnittelija Annukka Rasinmäki Metsähallituksesta. (Metsähallituksen henkilöstön nimikkeet on mainittu vuoden 2002 tilanteen mukaisesti.)

Suunnittelu alkoi alkukokouksella Nuuksion Safaritalolla 6.2.2001. Se oli avoin yleisötilaisuus, johon oli erikseen lähetetty kutsu 71:lle Nuuksiosta kiinnostuneelle asukasyhdistykselle, järjestölle, yritykselle ja kansallispuiston naapurille. Tilaisuudessa kerrottiin hankkeen tavoitteista ja kerättiin sidosryhmien ja kansallispuiston käyttäjien toiveita puiston kehittämisestä. Suunnitelma-hanketta ja sen luonnoskarttoja esiteltiin koko suunnittelun ajan myös Metsähallituksen/Nuuksion verkkosivuilla palautteen saamiseksi. Palautetta on koottu suunnittelun kuluessa ja käsitelty suunnitteluryhmässä.

Suunnitelmaluonnos esiteltiin yleisötilaisuudessa kokoushotelli Siikarannassa 28.1.2003 ja siitä pyydettiin palautteita 28.2.2003 mennessä. Suunnitelmaluonnoksesta pyydettiin myös kirjallisia lausuntoja 42 taholta ja näistä 32 antoi lausunnon. Lisäksi kirjallisia lausuntoja saatiin erilaisilta yhdistyksiltä yms. 11 kappaletta. Yksittäisiltä henkilöiltä tai henkilöryhmiltä tuli määräpäivään mennessä 15 kirjallista palautetta. Lausunnot ja palautteet käsiteltiin suunnitteluryhmässä.

Suunnittelun kuluessa on kartoitettu kansallispuistossa toimivien luontomatkailuyrittäjien toimintaa ja toiveita sekä tehty kävijätutkimus ja tutkittu retkeilyn aiheuttamaa kulumista.

Vantaalla 26.5.2003¹

Kalevi Hiironniemi

Esa Pynnönen

Merja Puromies

Leena Iso-Markku

Lasse Rekola

Leena Eerola

Stig Johansson

Heikki Ravela

Hannu Ormio

Annukka Rasinmäki

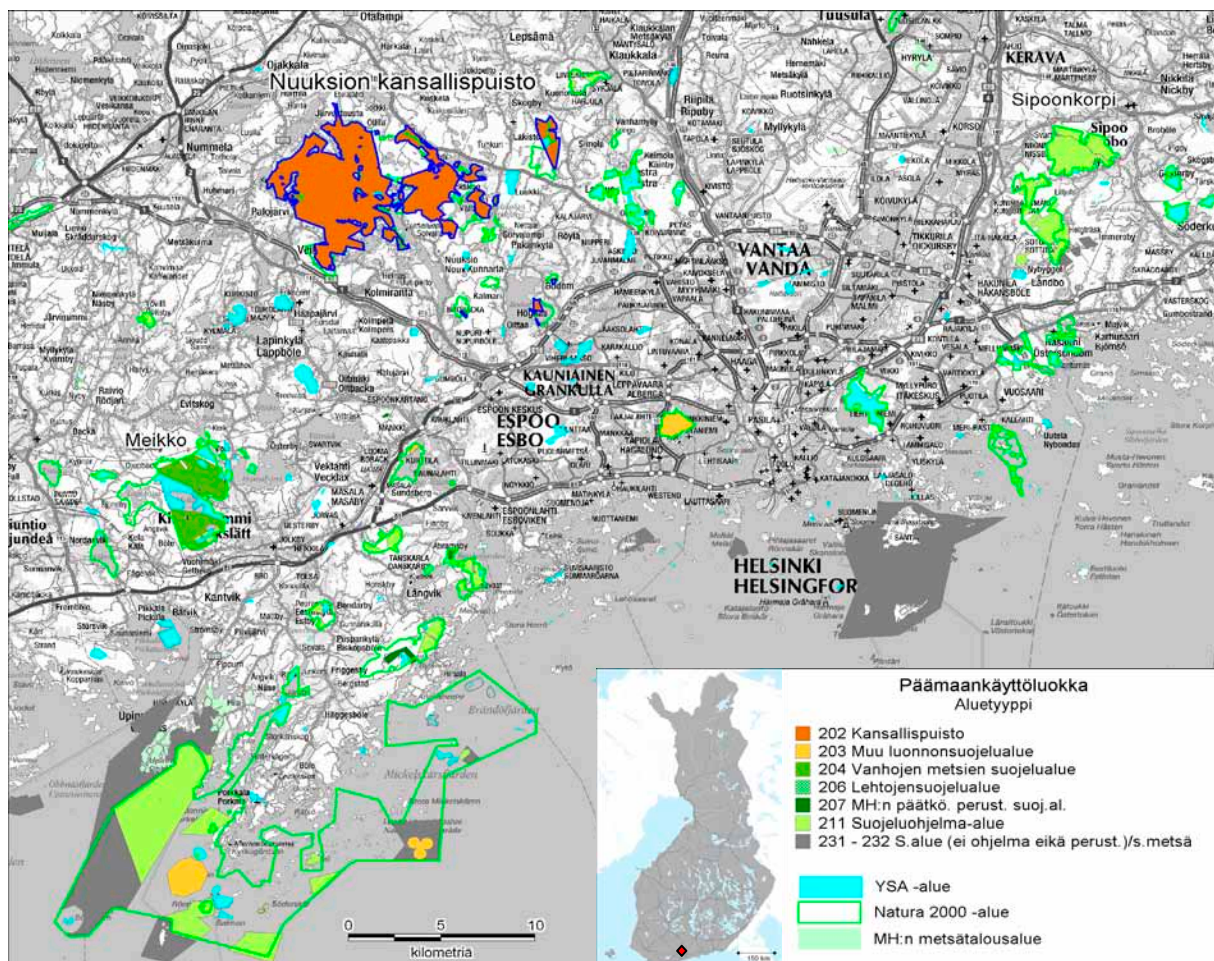
---

¹ Nyt käsillä oleva suunnitelma ei rakenteeltaan täysin vastaa alkuperäistä luonnosta, vaan sitä on muutettu vastaamaan Metsähallituksen v. 2006 voimassa olevia hoito- ja käyttösuunnittelun ohjeita.

ALUEEN LUONTO JA TÄHÄNASTINEN KÄYTTÖ

1 Johdanto

Tämä hoito- ja käyttösuunnitelma koskee Vihdin, Espoon ja Kirkkonummen kunnissa sijaitsevaa Nuuksion kansallispuistoa, joka perustettiin vuonna 1994 annetulla lailla (118/1994). Rauhoitusmääräykset on annettu asetuksessa Nuuksion kansallispuistosta (119/1994). Hoito- ja käyttösuunnitelman pohjalta Metsähallitus antaa luonnonsuojelulain 20 §:n mukaisen järjestyssäännön, jossa annetaan tarpeelliset kävijöitä koskevat liikkumis- ja muut määräykset. Nuuksion kansallispuiston sijainti on esitetty kuvassa 1.

Kuva 1. Nuuksion kansallispuiston sijainti. © Maanmittauslaitos 1/MYY/06, © Suomen ympäristökeskus, © Metsähallitus 2006.

Nuuskion kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma toteuttaa omalta osaltaan käytännössä valtioneuvoston vuonna 1989 tekemää päätöstä Nuuskion järviylängön kehittämisestä ulkoilun ja luonnonsuojelun tarkoituksiin sekä myöhemmin valmistuneita kuntien yleiskaavoja (ks. luku 1.2.2).

Kansallispuisto on perustamisensa jälkeen laajentunut maanhankintojen ansiosta huomattavasti, ja sitä on tarkoitus vielä laajentaa merkittävästi (luvut 1.2.4 ja 11). Hoito- ja käyttösuunnitelma kos-

kee vain kansallispuiston aluetta sellaisena kuin se oli 1.1.2002. Myöhemmin alueita on hankittu runsaasti lisää, joten kansallispuiston pinta-ala 1.12.2006 oli 4466 ha. Laajennusalueiden mukana kansallispuistoon on tullut mm. uusia luontotyyppejä, uhanalaisia lajeja ja retkeilyn palveluvarustusta. Niitä ei tässä suunnitelmassa käsitellä. Kansallispuistoon myöhemmin liitettävien alueiden hoidossa ja käytössä noudatetaan liittämisen jälkeen niitä periaatteita, jotka on esitetty tässä suunnitelmassa, sekä soveltaen niitä suosituksia, jotka on esitetty Nuuksion Life-projektiryhmän 7.5.1998 laatimassa Nuuksion yleissuunnitelmassa (luku 1.3.1).

Tämä hoito- ja käyttösuunnitelma on samalla luontodirektiivin (92/43/ETY) 6 artiklan 1 kohdan edellyttämä Nuuksion Natura 2000 -alueen käyttösuunnitelma sen kansallispuistoon kuuluvalla osalla.

1.1 Alueen sijainti ja yleispiirteet

1.1.1 Nuuksion järviylänkö

Nuuksion järviylänkö on määritelty Uudenmaan liiton vuonna 1986 laatimassa Nuuksion järviylänköalueen yleissuunnitelmassa ja edellä mainitussa valtioneuvoston päätöksessä. Tämä yli kahdensadan neliökilometrin harvaan asuttu pienten järvien kirjavoima metsäalue (kuva 2) on pääkaupunkiseudun tärkeimpiä luontoalueita. Alueella on kansallispuiston lisäksi runsaasti kuntien ulkoilualueita ja valtakunnallisten suojeluohjelmien kohteita sekä seutu- ja yleiskaavojen suojelu- ja virkistysaluevarauksia. Helsingin läheisyyden vuoksi alueeseen kohdistuu runsaasti rakentamis-, virkistyskäyttö- ja matkailupaineita.

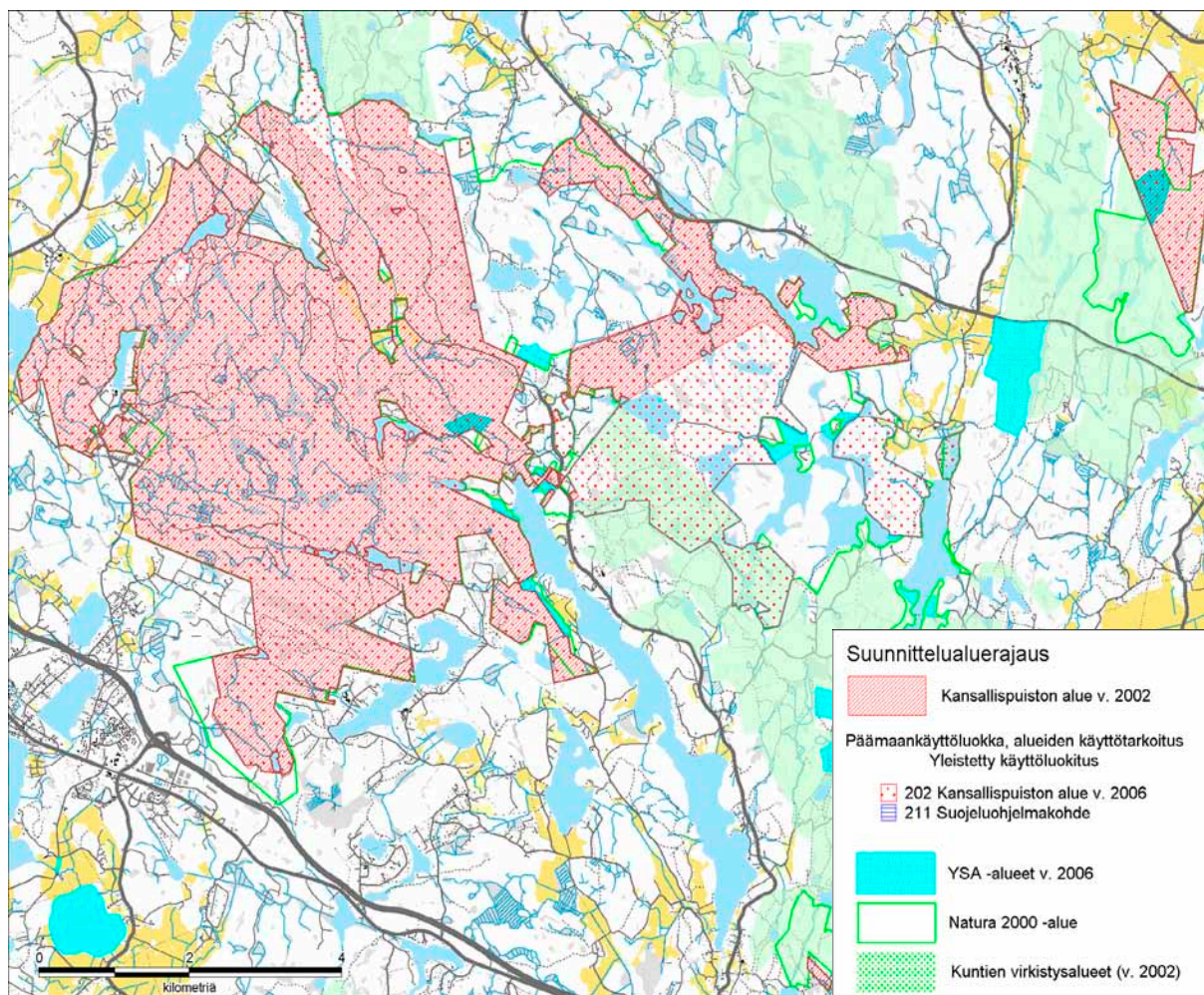
Tämän vuoksi kansallispuiston hoidossa ja käytössä, erityisesti sen palvelujen luonteessa ja sijoituksessa, puistoa tarkastellaan osana järviylängön kokonaisuutta, jonka eri osilla on erilaiset, toisiaan täydentävät tehtävät. Kansallispuiston tehtävä on toimia järviylängön luonnontilaisimpana, erämaisimpana ja toiminnoissaan ennen kaikkea luonto-opastukseen ja ympäristövalistukseen keskittyvänä ydinosaana.

1.1.2 Nuuksion kansallispuisto

Nuuksion kansallispuisto perustettiin 1.3.1994 eduskunnan säätämällä lailla (118/1994) valtion omistamille alueille, joita tuolloin oli 1620 hehtaaria. Lain perusteluissa asetettiin tavoitteeksi kansallispuiston huomattava laajentaminen maanhankinnoin järviylängön ydinosaan ja liittämällä siihen arvokkaimpia erillisiä alueita.

Alueita onkin sittemmin hankittu ostoin ja maanvaihdoin niin, että 1.1.2002 kansallispuiston pinta-ala oli 3681 hehtaaria, josta vettä 67 ha (kuva 2). Suurimmat aluelisäykset ovat tulleet valtion ja Helsingin kaupungin välisillä aluevaihdoin, joiden yhteydessä mm. entiset Nuuksionpään ja Kattilan ulkoilualueet ovat siirtyneet osiksi kansallispuistoa. Valtio on hankkinut myös ydinalueen ulkopuolelta eräitä arvokkaita alueita, jotka kuuluvat erillisinä palstoina kansallispuistoon. Näistä huomattavin on noin 200 ha:n suuruinen Ketunkorpi Luukkaan ulkoilualueen vieressä. Kansallispuiston maanhankinta on kohdistunut lähinnä Natura-alueelle (luku 1.2.4). 1.12.2006 kansallispuistoon kuuluu 4297 ha maa-alueita ja 169 ha vettä.

Kuva 2. Nuksion järviylänkö. Kansallispuisto vuosien 2002 ja 2006 tilanteen mukaan sekä sitä ympäröivät kuntien virkistysalueet. © Maanmittauslaitos 1/MYY/06, © Suomen ympäristökeskus, © Metsähallitus 2006.

Ennen tämän hoito- ja käyttösuunnitelman valmistumista puiston käyttö on perustunut olemassa olleisiin palvelurakenteisiin ja ympäristöministeriön 12.4.1994 vahvistamaan siirtymävaiheen hoitosuunnitelmaan sekä erillisinä vahvistettuihin soita ja kivennäismaita koskevaan Nuksion ennallistamissuunnitelmaan (23.6.1999), Myllypuron ennallistamissuunnitelmaan (21.1.1998) ja Sudenrotkon ennallistamissuunnitelmaan (15.12.1999).

Kansallispuiston palveluina ovat mm. luontotupa, paikoitusalueita, viitoitettuja reittejä, telttailu-alueita sekä kaksi varaustelttailu-alueita, kaksi varauksämpää ja varaussauna.

1.2 Kaavoitus- ja suojelutilanne

1.2.1 Maakunnallinen kaavoitus

Nuksion järviylänköä koskevilta osin Helsingin seudun seutukaavan eri vaiheet ja muutokset on vahvistettu ympäristöministeriössä (I seutukaava sisäasiainministeriössä) 1977, 1987 ja 1996. Pääosa järviylänköalueesta on seutukaavassa virkistysaluetta sekä maa- ja metsätalousvaltaista aluetta. Lisäksi on noin 40 suojelualuevarausta. Taajamatoimintojen alueita on osoitettu vain Bembölen–Brobackan seudulle järviylängön eteläosaan sekä Rinnekodin alueelle. Lisäksi Bo-

domjärven ympäristöön ja Sahajärvelle on osoitettu kyläalueita. Histan alueelle kaavaillun taajamatoimintojen alueen ympäristöministeriö jätti 1996 vahvistamatta tarkempaa selvittelyä varten.

Viimeisin seutukaavan muutos hyväksyttiin liittovaltuustossa jo vuonna 1992, pari vuotta ennen kansallispuiston perustamista, joten kansallispuistovarausta ei kaavassa vielä ole. Tältä osin seutukaava on siis vanhentunut. Pääosa nykyisestä kansallispuistosta on kuitenkin virkistys- ja suojeluvaramuksia, joten suurta ristiriitaa ei ole.

Luonnos vanhan seutukaavan korvaavaksi Uudenmaan maakuntakaavaksi on valmistunut 28.1.2002 ja lähetetty ensimmäiselle lausuntokierrokselle. Luonnoksessa Nuuksion Natura 2000 -alue on osoitettu suojelualueeksi. Natura-alue sisältää myös kansallispuiston, joten kansallispuisto ja kaavaluonnos ovat yhdenmukaiset. Uudenmaan maakuntakaava vahvistettiin 8.11.2006.

1.2.2 Yleiskaavat

Nuuksion kansallispuistoalueen ja sen ympäristön kaikki kolme kuntaa – Vihti, Espoo ja Kirkkonummi – ovat laatineet yleiskaavojaan siten, että järviylängön erityisluonne ja sitä koskeva valtioneuvoston periaatepäätös on pyritty ottamaan huomioon. Alueelle on laadittu vahvistettaviksi tarkoitettuja osayleiskaavoja.

Vihdin osayleiskaavoissa on osoitettu omina kaavamerkintöinään kansallispuistoalue ja siihen liitettäviksi tarkoitettut alueet. Kirkkonummen puolella vanhojen metsien suojeluohjelmaan kuuluva, jo kansallispuistoon siirtynyt alue on merkitty SL- eli suojelualuevarauksena ja muu osa Natura 2000 -alueesta MU-varauksena eli maa- ja metsätalousvaltaisena alueena, jossa on ulkoilun ohjaamistarvetta tai ympäristöarvoja. Rakennusoikeuksia on molempien kuntien osayleiskaavoissa tarkasteltu kiinteistölukuisesti ja siirretty mahdollisuuksien mukaan suojelu- ja MU-varausten ulkopuolelle.

Espoossa kaavoitusprosessi on kestänyt kauemmin, eikä osayleiskaavoissa ole erillistä kansallispuistovarausta. Kansallispuistoalue on kuitenkin pääasiassa virkistys- ja suojelualuevarauksia. Virkistysalueet (V1 ja V) eivät ole kansallispuiston kanssa ristiriidassa. Kiinteistölukuista rakennusoikeustarkastelua ei ole. Puistoa varten on hankittu myös eräitä kaavojen maa- ja metsätalousalueita.

Kansallispuisto on pääosin osayleiskaavojen mukainen, eikä eroavuuksienkaan osalta ole mainittavaa ristiriitaa.

Vihdissä kansallispuisto ulottuu kolmen osayleiskaavan alueelle. Otaalampea, Härkälää, Salmia, Ollilaa, Ruskelaa, Jokipeltoa ja Lauria koskeva osayleiskaava on vahvistettu ympäristöministeriössä 20.5.1998, mutta korkein hallinto-oikeus on 1.2.2001 kumonnut sen eräiden aluevarausten osalta. Tervalampea, Salmia, Härkälää, Ollilaa, Hulttilaa ja Ojakkalaa koskeva osayleiskaava on lähetetty ympäristöministeriöön vahvistettavaksi 26.3.1996. Tervalammen–Heinäsuon osayleiskaava on vahvistettu Uudenmaan ympäristökeskuksessa 4.7.2000 ja se on lainvoimainen.

Espoon pohjoisosien kaksiosaisesta yleiskaavasta ensimmäinen osa on vahvistettu ympäristöministeriössä 27.6.1996 ja se on lainvoimainen. Toinen osa on vahvistettu ympäristöministeriössä 11.1.1999, mutta korkein hallinto-oikeus on 10.4.2001 kumonnut sen eräiden aluevarausten osalta. Molemmat kaavat ulottuvat kansallispuiston alueelle.

Kirkkonummen yleiskaava on vahvistettu Uudenmaan ympäristökeskuksessa ja saanut lainvoiman 13.9.2000. Nuuksion kansallispuistoon kuuluva osa lähialueineen on käsitelty omana kokonaisuutenaan.

1.2.3 Valtakunnalliset suojeluohjelmat

Nuuksion nykyisessä kansallispuistossa sekä sen suunnitelluilla laajennusalueilla, jotka sisältyvät yleiskaavoihin tai Natura 2000 -ohjelmaan, taikka naapureina on useita kohteita, jotka sisältyvät valtakunnallisiin suojeluohjelmiin (taulukko 1, s. 16).

1.2.4 Natura 2000

Nuukio on yhtenä kohteena suunnitelmassa eurooppalaiseksi Natura 2000 -suojelualueverkoksi, joka perustuu Euroopan unionin luontodirektiiviin ja lintudirektiiviin sekä Suomen luonnonsuojelulain 10. lukuun. Valtioneuvosto on tehnyt Suomen Natura-ehdotuksesta 20.8.1998 ja Espoon osalta 25.3.1999 päätökset ja lähettänyt ne Euroopan unionin käsiteltäviksi. Korkein hallinto-oikeus on 29.6.2000 hylännyt Nuuksion Natura-alueita koskeneisiin valtioneuvoston päätöksiin kohdistuneet valitukset, eikä oikeuskansleri Naturan valmistelua koskeneista kanteluista antamassaan päätöksessä 25.4.2002 löytänyt valmistelusta huomautettavaa.

Alaltaan yhteensä n. 5630 ha:n Natura-alue (kuva 2, s. 13) muodostuu laajasta, jo nyt pääosiltaan kansallispuistoon kuuluvasta ydinosa (n. 5280 ha, johon on laskettu kuuluviksi viisi lähellä sijaitsevaa erillistä ranta-alueita Velskolan Pitkäjärvellä ja Saarijärvellä) sekä kolmesta erillisestä, pääosin vanhojen metsien suojeluohjelmaan kuuluvasta osa-alueesta. Nämä ovat Luukkaan–Ketunkorven (n. 320 ha), Hakjärven (n. 59 ha) ja Pirttimäen–Mullkärretin (n. 37 ha) alueet. Ketunkorven osa-alueesta kansallispuistoon kuuluu n. 150 ha ja Hakjärven osa-alueesta n. 5 ha; muutoin alueet ovat valtaosin Helsingin kaupungin omistamia.

Natura-alue käsittää lähes koko kansallispuiston, yleiskaavoissa siihen liitettäväksi varatut alueet sekä valtakunnalliseen lehtojensuojeluohjelmaan, vanhojen metsien suojeluohjelmaan ja rantojen suojeluohjelmaan kuuluvia alueita, jotka ovat yleiskaavoissa suojelu- tai virkistysaluevarauksina. Mukana on lisäksi eräitä muita vähäisiä alueita, jotka ovat tärkeitä joko luonnon monimuotoisuuden tai ekologisen kokonaisuuden kannalta.

Valtioneuvoston päätösten mukaan Natura-alue on tarkoitus toteuttaa luonnonsuojelulain mukaisesti lukuun ottamatta virkistysalueen kannalta tärkeää osaa (n. 150 ha) Helsingin omistamasta Karjakaivon ulkoilun alueesta, jonka suojelu voidaan toteuttaa sopimusteitse (ks. luku 11).

Toteutuessaan Nuuksion Natura-ehdotus johtaa yhdessä yleiskaavojen kanssa siihen, että luonnoltaan arvokkain ja erämaisien järviylängön ydinosa on luonnonsuojelulain mukaisesti suojeltua Natura-alueita – pääasiassa kansallispuistoa. Sitä ympäröi pohjoisessa, idässä ja etelässä laajojen virkistysalueiden vyöhyke, jonka sisällä on muutamia erillisiä Natura-satelliitteja. Tällainen vyöhykerakenne on Suomessa laatuaan ensimmäinen.

Taulukko 1. Valtakunnallisten suojeluohjelmien alueet Nuuksion järviylängöllä.

Ohjelma	Kohde	Tilanne
Lehtojensuojelu-ohjelma (1989)	Koivulan lehtopurolaakso Luukkaan pohjoispuolella; sisältyy Natura-ehdotukseen.	Pääosin rauhoitettu luonnonsuojelualueeksi ja liitetty myöhemmin Nuuksion kansallispuistoon. Muu osa on Helsingin kaupungin aarnialueena.
	Romvuoren lehdot Nuuksion Pitkäjärven luoteispuolella; sisältyy Natura-ehdotukseen.	Pääosin liitetty kansallispuistoon, osa on yksityisten omistamina luonnonsuojelualueina Saukonorossa ja Hankalahdessa, osa on vielä rauhoittamatta.
Rantojensuojelu-ohjelma (1990)	Lähes kaikki järviylängön ydinosaan rakentamattomat rannat Suolikkaan–Saarijärven–Kattilajärven–Ruuhijärven välisellä alueella; sisältyy Natura-ehdotukseen.	Osa on kuntien ulkoilualueita, osa on hankittu valtiolle ja liitetty kansallispuistoon. Pieniä kuntien ja yksityisten omistamia osia on rauhoitettu luonnonsuojelualueina. Pääosa on vielä rauhoittamatta.
Vanhojen metsien suojeluohjelma (1994)	Hakjärven–Sorlammen aarnialue; sisältyy Natura-ehdotukseen.	Pääosin Helsingin kaupungin ulkoilualueita ja rauhoitus luonnonsuojelualueeksi on vireillä. Pieni osa on hankittu valtiolle ja liitetty kansallispuistoon.
	Salmin aarnialue; sisältyy Natura-ehdotukseen.	Hankittu valtiolle ja liitetty kansallispuistoon.
	Pirttimäen aarnialue; sisältyy Natura-ehdotukseen.	Helsingin kaupungin ulkoilualueita.
	Luukkaan aarnialue, sisältyy Natura-ehdotukseen.	Helsingin kaupungin ulkoilualueita.
	Pikaraisten–Haaversopakon alue kansallispuiston etelärajalta; sisältyy Natura-ehdotukseen.	Hankittu pääosin valtiolle ja liitetty kansallispuistoon. Pienen osan omistaa Kirkkonummen kunta.
Erityistä suojelua vaativat vesistöt ²	Siuntionjoen vesistö ja siihen liittyvä Nuuksion järviylängön osa.	Siuntionjoen vesistöön kuuluva järviylängön osa sisältyy nykyisin pääosin kansallispuistoon.

² Vesistöjen erityissuojelutyöryhmän mietintö, YM/YSO, Työryhmän mietintö 63/1992.

1.3 Suunnitteluhankkeen kuvaus

1.3.1 Nuuksion yleissuunnitelma

Vuosina 1996–1998 laadittiin EU:n tukeman Life-hankkeen yhtenä osana lukuisten eri tahojen yhteistyönä koko järviyläntä koskeva Nuuksion yleissuunnitelma, joka luovutettiin ympäristöministeriölle 7.5.1998. Suunnitelman tarkoituksena oli koordinoita eri maanomistaja-, viranomais- ja käyttäjätahojen suunnittelua ja toimintaa Nuuksion järviyläntä.

Suunnitelma sisältää suosituksia, jotka koskevat luonnon suojelua ja monimuotoisuuden turvaamista, ulkoilua ja retkeilyä, opetuskäyttöä ja luonto-opastusta sekä luontomatkausta. Yleissuunnitelmalla ei ole oikeusvaikutuksia. Nuuksion yleissuunnitelmassa esitetyt kansallispuistoa koskevat suositukset ja niitä koskevat lausunnot ovat olleet pohjana tätä hoito- ja käyttösuunnitelmaa laadittaessa. Tämä suunnitelma noudattelee pääosin yleissuunnitelmassa esitettyjä periaatteita ja suosituksia. Tavoitteena on sovittaa kansallispuisto toimintoihin muuhun Nuuksion järviyläntä, erityisesti kuntien ja Uudenmaan virkistysalueyhdistyksen ulkoilualueilla tapahtuvaan toimintaan siten, että ne kaikki muodostavat yhdessä toimivan, toisiaan täydentävän ja luonnonarvot säilyttävän kokonaisuuden.

1.3.2 Hoito- ja käyttösuunnitelmanhankkeen kuvaus

Nuuskion kansallispuiston suunnitteluryhmään ovat kuuluneet ympäristösuunnittelija Kalevi Hiiroinniemi Espoon kaupungista, metsävastaava Esa Pynnönen Helsingin kaupungista, ympäristösuunnittelija Merja Puromies Kirkkonummen kunnasta, kaavoitusinsinööri Leena Iso-Markku Vihdin kunnasta, ympäristösuunnittelija Lasse Rekola Uudenmaan liitosta, ylitarkastaja Leena Eerola Uudenmaan ympäristökeskuksesta sekä aluejohtaja Stig Johansson, ylitarkastaja Heikki Ravela ja puistonjohtaja Hannu Ormio Metsähallituksesta.

Suunnittelu alkoi avoimella yleisötilaisuudella Nuuskion Safaritalolla 6.2.2001. Kutsu oli lähetetty 71:lle Nuuksiosta kiinnostuneelle asukasyhdistykselle, järjestölle, yritykselle ja kansallispuiston naapurille. Tilaisuudessa kerrottiin hankkeen tavoitteista sekä kerättiin sidosryhmien ja kansallispuiston käyttäjien toiveita puiston kehittämisestä. Suunnitelmanhanketta ja sen luonnoskartoja esiteltiin myös Metsähallituksen/Nuuskion verkkosivuilla. Palautetta on koottu suunnittelun kuluessa ja käsitelty suunnitteluryhmässä. Suunnittelun kuluessa on kartoitettu kansallispuistossa toimivien luontomatkaustajien toimintaa ja toiveita, tehty kävijätutkimus sekä tutkittu retkeilyn aiheuttamaa kulumista.

Suunnitteluryhmä piti viisi kokousta. Suunnitelmaluonnos valmistui 11.12.2002, ja siitä pyydettiin lausuntoja 42 taholta 28.2.2003 mennessä. Luonnos oli lisäksi nähtävänä Metsähallituksen Nuukio-verkkosivuilla tutustumista ja mielipiteiden esittämistä varten. Luonnosta esiteltiin yleisölle Nuuskion Siikarannassa 28.1.2003. Tilaisuuteen lähetettiin kutsuja 95 järjestölle ja henkilölle.

Lausuntoja saatiin eri viranomaisilta ja järjestöiltä 46 kpl ja lisäksi yksityisten henkilöiden tai henkilöryhmien kirjallisia kannanottoja 15 kpl. Suunnitteluryhmä muokkasi saatujen lausuntojen ja palautteiden pohjalta lopullisen ehdotuksen hoito- ja käyttösuunnitelmaksi. Metsähallitus lähetti sen 27.5.2003 ympäristöministeriöön, jossa se vahvistettiin sellaisenaan 5.9.2006. Vahvistuskirje on liitteenä (liite 13).

Vahvistamisen yhteydessä ministeriö esitti suunnitelmaan eräitä varauksia ja tarkennuksia, jotka tullaan ottamaan huomioon mm. kansallispuiston järjestyssääntöä laadittaessa, lupakäytännössä ja alueen hoidossa. Nämä on osoitettu alaviittein suunnitelman asianomaisissa kohdissa.

2 Luonto

2.1 Uhanalaiset lajit ja direktiivilajit

Nuoksion järviylängöltä tunnetut vuoden 2000 uhanalaistarkastelun mukaiset uhanalaiset ja silmälläpidettävät lajit sekä EU:n luontodirektiivin liitteiden II, IV ja V sekä lintudirektiivin liitteen I lajit on esitetty taulukkona liitteessä 1 (tilanne 1.1.2002). Lajeja on yhteensä 156, joista ainakin 110 esiintyy tai on esiintynyt Nuoksion kansallispuistossa. Kansallispuistosta tavatuista em. lajeista 12 on ilmeisesti tai luultavasti hävinnyt; niistä 10 on perhosia. Kansallispuistosta on tavattu 73 valtakunnallisesti uhanalaista tai silmälläpidettävää lajia.

Järviylängöllä ja kansallispuistossa esiintyvät tai tavatut uhanalaiset, silmälläpidettävät ja direktiivilajit jakautuvat taulukon 2 mukaisesti. Pelkästään muuttoaikoina tavattavat linnut eivät ole mukana. Monet lajit kuuluvat useampaan kuin yhteen ryhmään, joten summia ei voi laskea yhteen.

Taulukko 2. Nuoksion järviylängön uhanalaiset, silmälläpidettävät ja direktiivilajit.

Järviylänkö, lajia	Kansallispuisto, lajia	Luokitus
1	1	CR, äärimmäisen uhanalainen
4	3	EN, erittäin uhanalainen
32	24	VU, vaarantunut
68	45	NT, silmälläpidettävä
13	12	Luonnonsuojeluasetuksen erityisesti suojeltava laji
24	16	Lintudirektiivin liite I (elinympäristöjä suojeltava erityistoimin)
8	7	Luontodirektiivin liite II (osoitettava erityisten suojelutoimien alueita)
16	13	Luontodirektiivin liite IV (edellyttää tiukkaa suojelua)
27	27	Luontodirektiivin liite V (ottaminen luonnosta voi vaatia sääntelyä)
3	3	Luontodirektiivin ensisijaisesti suojeltava laji

2.2 Luontodirektiivin luontotyypit

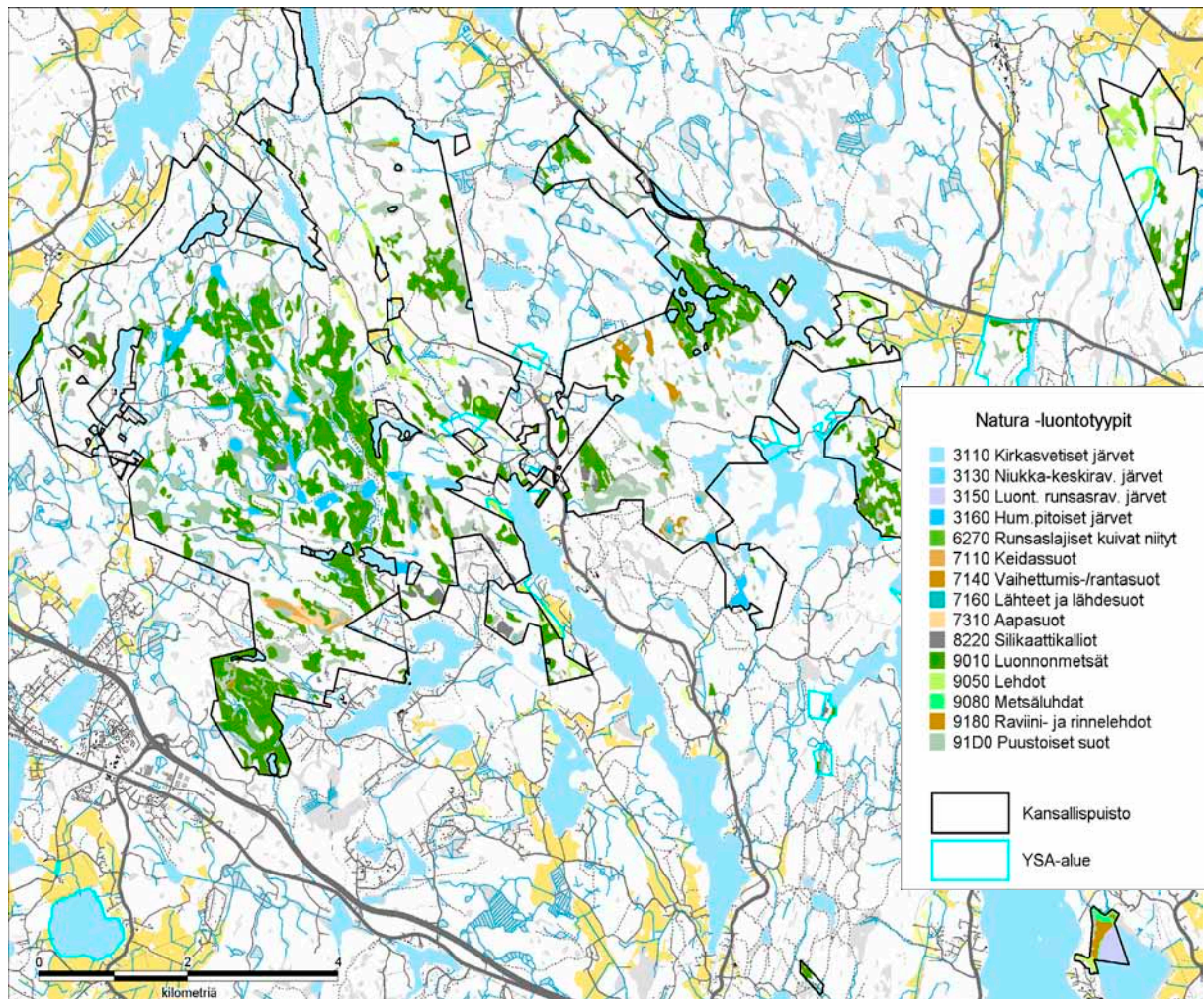
Nuoksion kansallispuistossa esiintyy 18 luontotyyppiä, joita EU pitää yhteisön luonnonsuojelun kannalta tärkeinä ja jotka on lueteltu luontodirektiivin liitteessä I. Luontodirektiivi velvoittaa valtion selvittämään Natura-alueilta näiden luontotyyppien määrän, edustavuuden ja luonnontilan. Lisäksi tulee selvittää, onko näiden luontotyyppien suojelutaso maassa suotuisa ja seurata sitä.

Nuoksion kansallispuiston alueella ei ole vielä kartoitettu kaikkien direktiivin mukaisten luontotyyppien tarkkaa määrää, edustavuutta eikä luonnontilaa. Seuraavassa on lueteltu kansallispuistossa todetut direktiiviluontotyypit, niiden yleistajuinen nimi Natura-luontotyyppioppaan (Airaaksinen & Karttunen 2001) mukaan, Natura-koodi sekä esimerkinomaisia paikkoja, joissa tyyppiä esiintyy. Luontotyyppien esiintymisaluet näkyvät kuvassa 3 (s. 21).

- Karut kirkasvetiset järvet (3110) eli ns. nuottaruohojärvet, esim. Holma-Saarijärvi. Suuri osa Nuoksion lukuisista järvistä on tätä tyyppiä. Ne ovat kärsineet varsinkin takavuosina ilmansaasteiden aiheuttamasta happamoitumisesta, mutta ovat alkaneet hiljalleen palautua.

- Humuspitoiset lammet ja järvet (3160). Ruskeita ja useimmiten suorantaisia lampia, esim. Iso Kalatoin. Suurin osa kansallispuiston lammista kuuluu tähän tyyppiin. Ne ovat kärsineet eniten ympäröivien soiden ojituksesta, usein myös ojitukseen liittyneestä vedenpinnan laskusta.
- Pikkujoet ja purot (3260). Useimmat luonnonpurot on metsänkasvatuksen tai viljelyn vuoksi aikanaan perattu. Tärkein tämän luontotyypin vesistö on Myllypuro, jossa on myös luonnontilaisia jaksoja esim. Rajalan yläpuolella.
- Kosteat suurruohoniityt (6430). Eniten näitä on Myllypuron laakson alavimmissa osissa.
- Alavat niitetyt niityt (6510) eli tuoreet pienruohoniityt. Pienialaisina Kattilassa ja Rajalassa.
- Vuoristojen niitetyt niityt (6520) eli tuoreet suurruohoniityt, metsäkurjenpolviniityt. Myllypuron laakson rinteillä ja Kattilassa.
- Keidassuot (7110). Kansallispuiston ainoa selvä keidassuokokonaisuus on Soidinsuo, joka on lähes luonnontilainen; sen ainoa oja on padottu.
- Vaihettumissuot ja rantasuot (7140). Lukuisten lampien kelluvat nevaleunukset kuuluvat tähän tyyppiin, esim. Poro-Kolmoislampi. Tämä tyyppi on myös kärsinyt ojituksesta ja lampien laskusta.
- Silikaattikalliot (8220). Tätä luontotyyppiä on Nuuksiossa runsaasti, esim. Rajakallio. Enimmäkseen kalliot ja niiden kasvillisuus ovat lähes luonnontilaisia, mutta ne kärsivät vilkkaimmilla paikoilla ulkoilun aiheuttamasta kulumisesta.
- Luonnonmetsät (9010); siihen kuuluvat alatyypit
  - Luonnontilaiset tai niiden kaltaiset kuusivaltaiset vanhat metsät. Nuuksiossa on vain vähän lähes luonnontilaisia tämän tyyppin metsiä, esim. Haukkalammen länsipuolella. Vanhahkoja entisiä talousmetsiä sen sijaan on runsaasti.
  - Luonnontilaiset tai niiden kaltaiset mäntyvaltaiset vanhat metsät. Kansallispuiston luonnontilaisimmat metsät ovat kalliomänniköitä, mutta suuri osa mäntyvaltaisista metsistä on nuoria ja metsätaloukseen muuttamia.
  - Luonnontilaiset tai niiden kaltaiset vanhat havu-lehtipuusekametsät. Täysin luonnontilaisia tämän tyyppin metsiä ei ole, mutta niitä läheneviä on esim. Myllypuron laakson rinteillä ja Ketunkorvessa. Sekapuuna on koivua, haapaa ja usein lehmusta. Nämä ovat monien tärkeiden lajien, mm. liito-oravan, kannalta merkittäviä metsiköitä.
  - Tuoreet metsäpaloalat. Kansallispuistossa on kaksi puolen hehtaarin tuoretta luonnonkuloaluetta ja Kolperinkankaalla 7 ha:n polttoalue, jossa jäljiteltiin luonnonkuloa.
  - Lehdot (9050), esim. Ketunkorven Koivula. Osa Nuuksion borealisista lehdoista on vanhahkoja ja kuusivaltaisia, osa nuoria ja lehtipuuvallaisia, mutta kuusettumassa.
  - Metsäluhdat (9080), esim. Tamminiitty. Nuuksiossa näitä on vain vähän, mutta varsinkin luonnontilaisina.
  - Tulvametsät (91E0), esim. Myllypuron varsi Rajalan yläpuolella ja Nuuksionpäässä. Nuuksiossa harvinainen tyyppi, mutta lisääntynee purojen ennallistamisen jälkeen.

- Raviini- ja rinnelehdot (9180), esim. Romvuori. Louhikkoisia kallionaluslehtoja, joissa usein kasvaa lehmusta ja haapaa. Monin paikoin Nuuksion jyrkänteiden alla, usein varsin luonnontilaisia.
- Puustoiset suot (91D0). Tähän Nuuksiossa yleiseen luontotyyppiin kuuluvat kallioiden väliset lukuisat korvet ja rämeet. Suurin osa niistä on kuitenkin ojitettu.

Kuva 3. Natura-luontotyypit Nuuksion kansallispuistossa. © Maanmittauslaitos 1/MYY/06, © Suomen ympäristökeskus, © Metsähallitus 2006.

2.3 Erityistä huolenpitoa tarvitsevat pienkohteet

Nuuskion kansallispuistossa on joukko geologisia muodostumia ja harvinaisten kivilajien esiintymiä:

- Sammalpeitteisiä varjojyrkänteitä
- Vettä tippuvia jyrkänteitä, joihin talvella muodostuu maisemallisesti komeita jääpuikostoja ja paanteita
- Hiidenkirnuja
- Haarniskapintoja
- Edustavia silokallioita
- Lohkareluolia
- Pallokiviesiintymiä.

Tällaiset luonnonmuodostumat ovat yleensä pienikokoisia. Osa sopii nähtävyyshankkeiksi: Eräät Nuuksion hiidenkirnut ja luolat ovatkin tunnettuja nähtävyyksiä. Jotkut pallokiviesiintymät taas ovat vaarassa kivien keräilijöiden takia, ja niiden sijainti on syytä pitää salassa. Harvinaiset pallokiviesiintymät (kansallispuistosta niitä on löydetty peräti 28) on luokiteltu kansainvälisesti arvokkaiksi (Kananoja & Grönholm 1993).

Joidenkin jyrkänteiden kasvillisuus on kärsinyt kalliokiipeilystä. Myös jotkut luolat ovat kärsineet pitkään jatkuneessa leiriytymiskäytössä kallion rapautumisesta, nokeentumisesta, kulumisesta ja roskaantumisesta. Luolat tulisi siivota leiriytymisjäljistä ja pyrkiä estämään tulenpito niissä.

Kansallispuistossa on lukuisia suosittuja näköalapaikkoja järvien rannoilla, jyrkänteiden reunoilla ja korkeimpien kallioiden lakialueilla. Näköalapaikat ovat karuja kallioita, joiden suurimpana uhkana ovat kasvillisuuden kulumisen ja varsinkin leiriytymisen ja luvattoman tulenpidon aiheuttamat haitat.

2.4 Tärkeimmät suojelu- ja käyttöarvot

Nuuksion kansallispuiston luonnonsuojeluarvo perustuu sen useisiin ominaisuuksiin, jotka tekevät siitä eteläisimmän Suomen tärkeimmän metsäluonnon suojelualan:

- Sijainti hemiboreaalisen (tammi)vyöhykkeen ja eteläboreaalisen kasvillisuusvyöhykkeen rajalla; näin etelässä on vain vähän suojeltuja metsiä.
- Monimuotoisuus, joka johtuu eteläisyydestä sekä rikkonaisen geologian luomasta luontotyyppien ja pienilmaston vaihtelevuudesta ja pienipiirteisyydestä. Kansallispuistossa esiintyy 18 luontotyyppiä, joita EU pitää luontodirektiivin mukaan luonnonsuojelun kannalta tärkeinä (luku 2.2). Kansallispuistosta tunnetaan useita kymmeniä eläin-, kasvi- ja sienilajeja, jotka ovat Suomessa uhanalaisia tai silmälläpidettäviä taikka EU:n lintu- tai luontodirektiiveissä tärkeiksi nimettyjä (luku 2.1 ja liite 1). Kansallispuistossa esiintyy myös lajeja, joita ei tunneta muualta Suomesta.
- Alueen laajuus ja metsäisyys antavat myös rauhaa ja suuria metsäalueita tarvitseville lajeille menestymismahdollisuuksia. Laajuus luo kansallispuistolle edellytykset palvella luonnonmetsistä riippuvaisten eliölaajien tukialueena ja leviämiskeskuksena, ns. metsämantereena, jonka vankat eliökannat turvaavat myös ympäröivien seutujen metsälajiston säilymistä. Alueen koko mahdollistaa myös luonnonkuloja jäljittelevän metsänpolton ja monille lajeille tärkeän kulojatkumon ylläpidon. Kansallispuiston laajuuden merkitystä tehostavat vielä sitä ympäröivät kuntien virkistysalueet, jotka myös osittain ylläpitävät luonnonmetsälajistoa.
- Ekologinen yhtenäisyys. Kansallispuisto sijaitsee vedenjakaja-alueella, ja suurin osa siitä kuuluu vesitaloudeltaan lähes itsenäisiin pienvesistöjen valuma-alueisiin. Näin ollen alueen ulkopuoliset toimenpiteet vaikuttavat kansallispuiston luontoon suhteellisen vähän. Toisaalta kansallispuistoalueen luonnon ennallistamistoimet ovat mahdollisia ilman, että ne vaikuttavat naapurialueisiin. Ekologinen riippumattomuus kasvaa sitä mukaa, kuin Natura-alueen suojelu toteutuu.
- Pienvesistöjen runsaus. Kansallispuiston sisällä on 43 lampea, ja siihen kuuluu rantoja 20 muusta järvestä ja lammesta. Lampia yhdistävät lukuisat purot, joista suurin on yhdeksän kilometrin pituinen Myllypuro.

- Geologiset erikoisuudet (luku 2.3); näistä kansainvälisesti arvokkaita harvinaisuuksia ovat lukuisat pallokiviesiintymät.
- Maisemalliset arvot. Lukuisat salolammet rakentamattomine rantoineen, jylhät kalliot jyrkänkanteineen, rotkoineen ja näköalapaikkoineen sekä maastomuotojen pienipiirteisyydestä johtuva karujen ja rehevien metsien, soiden, niittyjen ja vesiympäristöjen mosaiikkimainen vaihtelu luovat vaikuttavan maisemallisen kokonaisuuden. Avarat salomaisemat vaihtuvat nopeasti sokkeloisiin rotkotiheikköihin, tuoksuviin rämeisiin, metsälampiin ja kukkiviin perhosniittyihin. Tämä maisemien vaihtelevuus ja salometsätunnelma ovat vetovoimatekijöitä, jotka ovat tehneet Nuuksiosta pääkaupunkiseudun suosituimman retkeilykohteen. Alueella on myös kansainvälistä kiinnostavuutta.

Pääkaupunkiseudulla sijaitsevana ja helposti saavutettavana Nuuksion kansallispuistolla on ainutlaatuinen asema ja käyttöarvo kansallispuistojen joukossa:

- Alkuperäisen luonnon opetuskohtena, jota yli miljoonan asukkaan väestön on mahdollista käyttää koulu- ja muussa opetuksessa.
- Ulkoilukohtena, jota pääkaupunkiseudun asukkaat jo pitkään ovat käyttäneet päiväretkeilyyn patikoiden ja hiihtäen, ja jota yhä enemmän käytetään yhteisöjen ja yritysten ohjattuihin retki- ja ulkoilupäiviin sekä muihin tapahtumiin.
- Retkeilykohtena, jossa myös erähenkinen yöpyminen maastossa ja järviylängöllä sijaitsevilla lukuisilla retkeilyjärjestöjen kämpissä on ollut vanhastaan suosittua.
- Luonnonharrastuksen kohtena, jota käytetään omatoimisiin ja ohjattuihin lintu-, kasvi- ja sieniretkiin, luontokursseihin ja -leireihin.
- Nähtävyyden kohtena ja näyteikkunana Suomen luonnosta koti- ja ulkomaisille kävijöille.
- Hyötyliikunnan alueena, jota käytetään runsaasti marjastukseen ja sienestykseen.
- Lähiulkoilukohtena ympäröivälle asutukselle.
- Luontomatkailun toiminta-alueena.

2.5 Ongelmat ja haasteet

Nopeasti kasvavan pääkaupunkiseudun läheisyydestä ja vilkkaasta käytöstä – vuonna 2001 noin 100 000 käyntiä (luku 7) – seuraa suojelun ja kansallispuiston hoidon kannalta joukko uhkia ja ongelmia:

- Pääkaupunkiseudun kasvaminen kohti Nuuksion järviylängöä ja pysyvän asutuksen kaavoittaminen kansallispuiston välittömään läheisyyteen (luku 10).
- Nuuksion järviylängöllä – myös kansallispuiston sisällä saarekkeina olevan – runsaan loma-asutuksen vähittäinen muuttuminen kakkosasunnoiksi ja pysyväksi omakoti-asutukseksi (luku 10).
- Lentomelun lisääntyminen.

- Aran eläimistön (esim. kaakkuri, metso) häiriintyminen ulkoilun ja vapaana juoksevien koirien, mutta myös liian innokkaan luonnontarkkailun vuoksi.
- Rauhallisten ja hiljaisten osien katoaminen.
- Aran kasvillisuuden (esim. kallioid, suot, lehdot) kuluminen.
- Polkujen kuluminen ja leviäminen, uusien polkujen muodostuminen.
- Roskaantuminen.
- Puiden kerääminen maastosta sekä vahingonteko telttailu- ja tulentekopaikkojen ympäristössä.
- Eri luonnonkäyttäjien väliset ristiriidat ja haitat reiteillä: kävely/hiihto /ratsastus/pyöräily.
- Sosiaalisen kapasiteetin ylittyminen: ahtaus tulentekopaikoilla, tungos poluilla, suuret ryhmät, päällekkäiset tapahtumat, metelöinti.
- Luontoa tai toisia käyttäjiä arvostamattomien kävijöiden lisääntyminen.
- Liiallinen palveluiden rakentaminen.
- Käytön kaupallistuminen ja muuttuminen kansallispuiston tavoitteiden kanssa ristiriitaiseksi.
- Aiemmasta maankäytöstä – ennen kaikkea soiden ojituksesta, purojen perkaamisesta, metsien uudistamisesta ja lannoituksesta – johtuu, että melko laajat osat kansallispuistosta poikkeavat nykyisin varsin paljon luonnontilaisesta (luku 5.2).
- Aiempien maankäyttöratkaisujen johdosta kansallispuistossa on myös joukko kansallispuiston tavoitteiden kannalta ristiriitaisia tai tarpeettomia rakennuksia, teitä ja muita rakenteita (liite 5).
- Luonnossa tapahtuu myös kansallispuiston käytöstä riippumatta sellaista kehitystä, joka saattaa johtaa suojelun kannalta epätoivottuun lopputulokseen: jalopuulehtojen kuusettumiseen, perinneympäristönä arvokkaiden niittyjen umpeenkasvuun tai vieraiden lajien, kuten lupiin, leviämiseen (luvut 5.2 ja 6.1).

Uhat ja ongelmat ovat samalla haasteita, joita kansallispuiston hoidon, järjestyssäännön ja valvonnan avulla pyritään hallitsemaan siten, että kansallispuistolle asetetut tavoitteet (luku 3) toteutuvat. Keinot ovat mm. ennallistamista, luonnon hoitoa, valistusta, vyöhykkeistämistä, kanavointia palvelujen avulla, rajoituksia, sidosryhmäyhteistyötä sekä luonnon ja käytön seuranta. Keinot on esitetty tämän suunnitelman luvuissa 4–12. Kaikkia ongelmia – varsinkaan kansallispuiston ulkopuolisesta maankäytöstä johtuvia – ei voi ratkaista tässä hoito- ja käyttösuunnitelmassa esitetyin keinoin.

HOITO JA KÄYTTÖ

3 Kansallispuiston hoidon ja käytön tavoitteet

Luonnonsuojelulain mukaan (1096/1996, 19 §) kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelmassa on määriteltävä toimenpiteet puiston perustamistavoitteiden toteuttamiseksi. Nuuksion kansallispuistosta annetun lain mukaan (118/1994, 1 §) kansallispuisto perustettiin uusmaalaisen saloluonnon, siihen kuuluvien järvien, kalliometsien, lehtojen, soiden, purojen ja jyrkänteiden suojelemiseksi sekä retkeilyä, opetusta ja tutkimusta varten.

Hoidon ja käytön suunnitteluun vaikuttavat lisäksi mm. Nuuksion kansallispuistoa koskevassa asetuksessa (119/1994) annetut rauhoitusmääräykset, luonnonsuojelulaissa kansallispuistoille säädetyt rauhoitussäännökset (13 §) ja poikkeukset niistä (14 §) sekä kansallispuiston perustamis-edellytyksenä mainittu merkitys yleisenä luonnonnähtävyytenä tai muutoin luonnontuntemuksen lisäämisen tai yleisen luonnonharrastuksen kannalta (11 §). Nuuksion kansallispuiston hoitoa ja käyttöä ohjaavat myös yleiset kansallispuistojen hoidon ja käytön tavoitteet ja periaatteet. Ne on määritelty tarkemmin Metsähallituksen vuonna 1999 vahvistamassa ohjeessa ”Luonnonsuojelualueiden hoidon periaatteet” (Metsähallitus 2002).

3.1 Tehtävä luonnonsuojelualueverkossa

Nuuksion kansallispuisto on eteläboreaalisen ja hemiboreaalisen metsäkasvillisuusvyöhykkeen rajalla sijaitsevana laajana ja lähes kokonaan metsäisenä alueena eteläisimmän Suomen tärkein metsäluonnon suojelualue (luku 2.4). Luonnon vähitellen ennallistuessa alueen merkitys korostuu entisestään. Alueen laajuuden, yhtenäisyyden ja helpon saavutettavuuden vuoksi se on Euroopan mittakaavassakin arvokas boreaalisten havumetsien suojelu- ja nähtävyysskohte.

Pääkaupunkiseudulla sijaitsevana ja suosittuna retkikohteena Nuuksion kansallispuistolla on poikkeuksellisen tärkeä tehtävä virkistyskohteena, luontoelämysten tarjoajana ja luonnon arvostuksen lisääjänä sekä luontoon liittyvän opetuksen ja luonnonharrastuksen edistäjänä. Näistä syistä Nuuksion kansallispuistoa kehitetään

- Suomen kansallispuistoverkon eräänä keskeisimmistä nähtävyyss- ja luonto-opastuskohteista
- Nuuksion lisäksi samalla koko Suomen luontoa, luonnonsuojelua ja luonnonsuojelualueverkkoa edustavana näyteikkunana
- vastaanottamaan suuriakin kävijämääriä.

3.2 Luonnon suojelu ja monimuotoisuuden turvaaminen

Nuuksion järviylängön luonto on poikkeuksellisen monimuotoinen, ja sen maisemallisetkin arvot ovat suuret. Erilaisia luontotyyppisiä on paljon, ja alueelta on tavattu 35 (kansallispuistosta 26) valtakunnallisesti uhanalaista ja 68 (45) silmälläpidettävää eläin-, kasvi- ja sienilajia. Järviylängön

lajeista 68 sisältyy Euroopan unionin luonto- ja lintudirektiivien suojeltaviin lajeihin (luku 2.1 ja liite 1). Kansallispuistossa on 18 luontodirektiivin suojeltavaa luontotyyppiä (luku 2.2).

Nuuksion kansallispuiston hoidon ja käytön ensisijaisena tavoitteena on turvata sen luonnonarvojen säilyminen sekä lisätä sen luonnontilaisuutta ja luonnon monimuotoisuutta. Alueen muut käyttömuodot sovitetaan suojelun vaatimiin rajoihin.

Tätä tavoitetta tarkentavat seuraavat osatavoitteet:

- Mikään alkuperäinen luonnonvarainen tai perinneympäristöstä riippuvainen laji ei häviä alueelta.
- Kaikki uhanalaisten lajien sekä luonto- ja lintudirektiivien lajien (direktiivilajien) luonnonvaraiset esiintymät turvataan. Erityisesti kiinnitetään huomiota luontodirektiivin ensisijaisesti suojeltaviin lajeihin (esim. liito-orava) ja luonnonsuojeluasetuksen erityisesti suojeltaviin lajeihin (esim. kangaskiuru ja haapariippusammal) sekä rauhaa tarvitseviin lajeihin (esim. metso ja kaakkuri).
- Metsien, soiden ja vesistöjen luonnontilaisuus lisääntyy. Erityistä huomiota kiinnitetään luontodirektiivin suojeltaviin luontotyyppisiin ja ennallistamiskelpoisiin luontotyyppisiin.
- Aikaisemman maankäytön hävittämiä ympäristöjä, kuten lehtoja ja jalopuumetsiä, palautuu hoitotoimenpiteiden avulla.
- Alueella aikaisemmin esiintyneet, mutta hävinneet uhanalaiset ja silmälläpidettävät lajit (esim. suoperhoset) palaavat takaisin ennallistamisen tai palautussiirtojen kautta, mikäli siihen on populaatioekologisia edellytyksiä.
- Ydinosat säilyvät tietöminä ja rauhallisina, ja niiden erämaisuus lisääntyy nykyisestä.

Tavoitteiden saavuttamiseksi tehtäviä toimenpiteitä käsitellään luvussa 5.

3.3 Retkeily ja ulkoilu

Kansallispuisto on osa Nuuksion järviylänkökokonaisuutta, joka on jo vuosikymmeniä ollut tärkeä retkeily- ja ulkoilukohde pääkaupunkiseudun läheisyyden, kauniiden järvimaisemien ja asu-
mattomien salometsien ansiosta. Aluetta käytetään runsaasti etenkin päiväulkoiluun, marjastukseen ja sienestykseen sekä telta- ja muuhun viikonloppuretkeilyyn.

Järviylängön vilkkain käyttö keskittyy kuntien ulkoilualueille ja kansallispuistoon. Kansallispuiston arvioitu vuosittainen käyntimäärä vuonna 2001 oli noin 100 000. Retkeilyn ja ulkoilun edellytysten turvaaminen on ollut eräänä keskeisenä tekijänä Nuuksion suojelu-, kansallispuisto- ja yleiskaavaratkaisuissa. Niinpä kansallispuistohankekin on alusta alkaen ollut retkeily- ja ulkoilupainotteisempi kuin suomalaiset kansallispuistot keskimäärin.

Nuuksion kansallispuiston ulkoilu- ja retkeilykäytön järjestämisessä suojelutavoitteet ovat määrittäviä, joten muu käyttö sovitetaan niiden sallimiin rajoihin. Kansallispuisto tarjoaa monenlaisille kävijäryhmille mahdollisuuden lihasvoimin tapahtuvaan retkeilyyn, virkistäytymiseen ja korkeatasoisten luontoelämysten kokemiseen. Palveluissa korostetaan ympäristöä säästävää retkeilyä ja

luonto-opastusta. Luonnon suojelemiseksi ja kulumisen estämiseksi vilkkain ulkoilukäyttö pyritään ohjaamaan ympäröiville ulkoilualueille.

Tavoitetta tarkentavat seuraavat osatavoitteet:

- Pääosa käytöstä kanavoituu vyöhykeperiaatteen mukaisesti suunnitelluille poluille ja huolletuille palvelualueille.
- Polkuja ja palveluita varustetaan myös helppoa kuljettavuutta tarvitseville kävijäryhmille.
- Maaperän ja kasvillisuuden kulumisen, tarvittavat rakenteet ja luonnolle koituvat häiriöt jäävät mahdollisimman vähäisiksi ja kohdistuvat pienille alueille. Kulumisen ei levittäydy vyöhykejaon mukaisesti syrjäosiin.
- Kansallispuistossa on rauhallisia osia ja erämaista tunnelmaa, mahdollisuus retkeillä ja ek-syä omien taitojensa mukaisesti, ilman viitoitettuja polkuja.
- Erähenkinen leiriytymismahdollisuus säilyy, mutta retkeilytapoja kehitetään sellaiseen suuntaan, että luonnon kulumisen ja huoltokustannukset pysyvät kohtuullisina.
- Sellaiset virkistysmuodot, jotka eivät edellytä luonnonympäristöä, vaarantavat luonnon-arvoja tai häiritsevät muiden kävijöiden luontoelämyksiä, ohjautuvat kansallispuiston ulkopuolelle.
- Käyttäjät tuntevat vastuuta alueesta sekä osallistuvat sen suojeeluun ja huoltoon.
- Kansallispuiston jätemäärät eivät kasva nykyisestä.

Tavoitteisiin pyritään jäljempänä tarkemmin esitetyin toimenpitein: palvelujen ja käytön vyöhykeistämällä (luku 4), palvelujen valinnalla ja sijoittelulla (luku 7.2), käyttöä koskevin ohjein ja määräyksin (luku 7.1) sekä valistustoiminnalla (luku 7.3).

Tavoitteiden toteutumista seurataan luvussa 8 selostetulla tavalla.

3.4 Luonto-opastus

Nuuksion kansallispuistoa on perustamisestaan lähtien pidetty virkistys- ja retkeilypainotteisena kansallispuistona. Puistoa tuodaan entistä enemmän esille luonnonsuojelullisten arvojen ja pääkaupunkiseudun läheisyyden näkökulmasta. Käyntimääriinsä nähden kansallispuiston tarjoamat opastus- ja asiakaspalvelut ovat vähäisiä. Pääkaupunkiseudulla alue on toisaalta lähivirkistyskohde, mutta toisaalta myös monen ulkomaalaisen ainoa kosketus ja näyteikkuna suomalaisen luontoon sekä kansallispuistoihin. Kansallispuistoa kehitetäänkin tulevaisuudessa siten, että se palvelee monipuolisesti koko alueen laajaa väestöpohjaa sekä matkailua.

Luonto-opastuksen tehtävänä on edistää luonnon arvostuksen ja kestävän käytön muodostumista kulttuurin pohjaksi. Luonto-opastuksen yleisiä tavoitteita Nuuksiossa ovat:

- Luonnonsuojelualueen kävijöiden ohjaaminen
- Yleisen luonnontuntemuksen vahvistaminen
- Luontokokemusten tarjoaminen
- Havaintoherkkyden lisääminen.

Luonto-opastuksen tavoitteena Nuuksion kansallispuistossa on opastuksen laadun ja määrän kehittäminen niin, että kansallispuisto on arvostettu suojelu-, opetus-, virkistys-, nähtävyys- ja luontomatkailukohde pääkaupunkiseudulla sekä näyteikkuna suomalaiseen luontoon ja luonnon-suojelualueverkostoon.

Tavoitteisiin pääsemiseksi luodaan luvussa 7.3 tarkemmin esitetyillä keinoilla kansallispuiston ja muun järviylängön palvelut kattava asiakaslähtöinen kokonaisuus. Tämä palvelukokonaisuus kattaa toiminnot maastossa, erilaisissa palvelupisteissä, opastusmateriaalissa ja internetissä. Painopiste on luontokeskuksen ja etenkin koululaisille tarkoitetun Kattilan luontotalon perustamisen lisäksi verkkosivuissa. Suunnittelu ja toteutus tehdään yhdessä järviylängön toimijoiden, etenkin alueen kuntien kanssa.

3.5 Luontomatkailu

Nuukio on vakiintunut luontomatkailukohde. Järviylängöllä toimii useita majoitusliikkeitä ja ohjelmapalveluyrityksiä, joista suuri osa käyttää myös kansallispuistoa toiminnassaan. Myös järviylängön ulkopuoliset yritykset ja järjestöt käyttävät kansallispuistoa retkikohteena. Helsingin läheisyyden vuoksi kansallispuisto houkuttelee myös ulkomaisia ryhmiä ja Helsingissä käyviä matkustajia. Tässä suunnitelmassa luontomatkailulla tarkoitetaan edellä mainittuja ryhmiä sekä heidän toimintojaan ja palveluitaan. Alueella varaudutaan luontomatkailun ja sitä kautta tulevien asiakasmäärien kasvuun.

Nuuksion kansallispuistossa matkailun kehittämisen ja ohjaamisen tavoitteena on luoda Nuuksion kansallispuistosta arvostettu luontomatkailukohde, jonka vetovoimatekijänä ovat luonnonarvot. Kansallispuisto palvelee myös koko suomalaisen luonnon näyteikkunana. Harjoitettava toiminta ei vaaranna luontoarvoja ja se kuormittaa ympäristöä mahdollisimman vähän. Yrittäjät toimivat ekologisin periaattein sekä tarjoavat pienimuotoista ja laadukasta palvelua.

Tavoitetilaa tarkentavat seuraavat osatavoitteet:

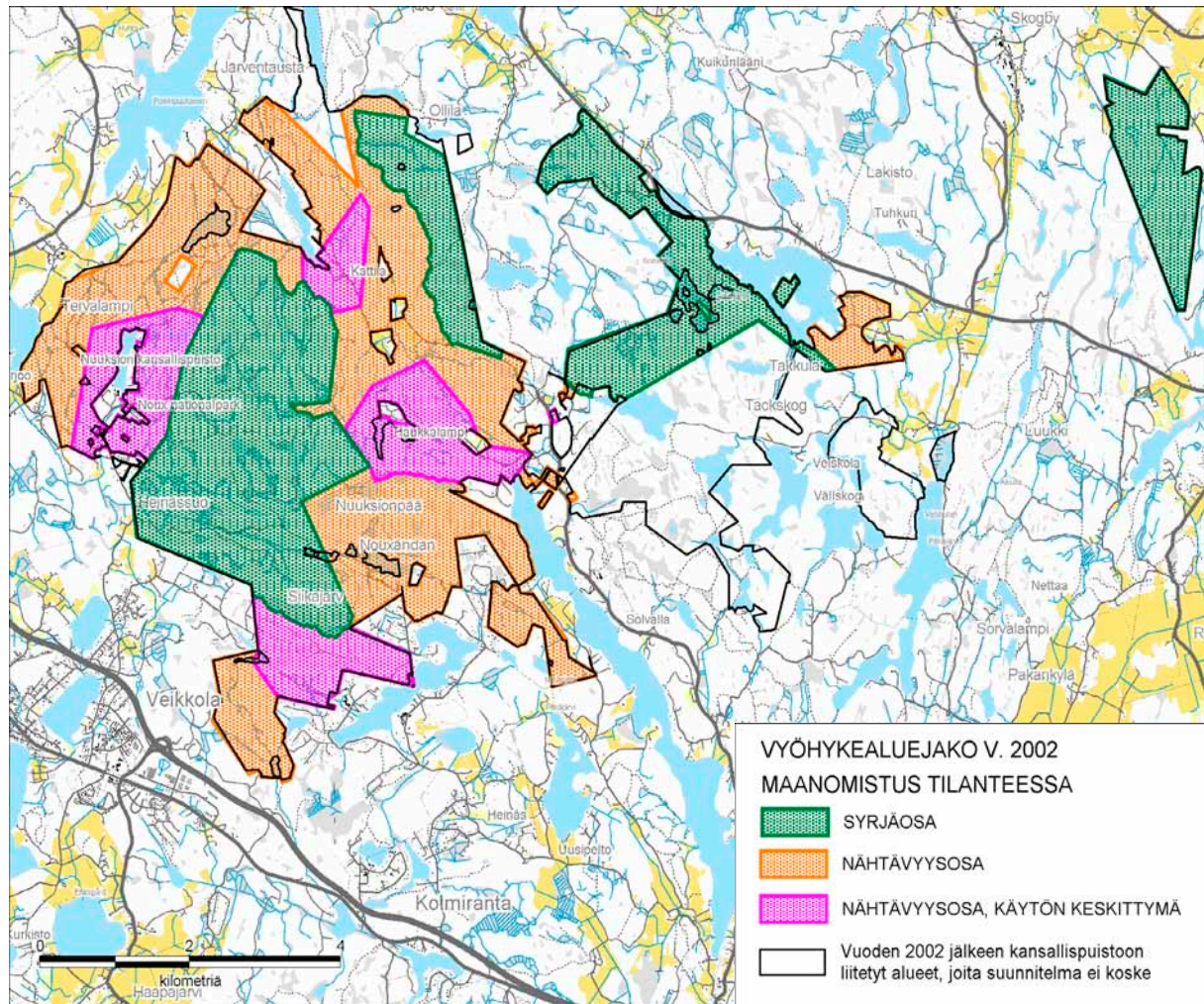
- Luontomatkailu välittää tietoa ja kokemuksia luonnosta ja sen suojelemisesta
- Luontoarvojen säilymistä kuvaavat arat eläimet, kuten kaakkuri ja metso, sekä niiden elinympäristöt eivät häiriinny matkailutoiminnoista
- Kansallispuiston kuluminen pysyy kohtuullisissa rajoissa eikä levittäydy vyöhykejaon mukaisesti syrjäosiin.

Tavoitteisiin pyritään erillisen matkailusuunnitelman avulla (luku 9), ohjelmanjärjestäjien kanssa solmittavilla yhteistyösopimuksilla, koulutuksella, yhteisten palvelujen suunnittelulla ja toteuttamisella sekä palvelurakenteilla. Toimenpiteitä selostetaan tarkemmin luvussa 7.4.

4 Maankäytön vyöhykealuejako

Luonnonsuojelualueiden hoidon yleisten periaatteiden mukaisesti Nuuksion kansallispuisto jaetaan palvelujen sijoituksen ja toiminnan muun kehittämisen suhteen erilaisiin vyöhykkeisiin. Ne on osoitettu kuvassa 4. Tarkoituksena on ohjata retkeily-, opastus- ja matkailukäyttöä siten, että

- Kansallispuistoon jää mahdollisimman laajoja rauhallisia ja erämaisia osia.
- Mahdollisimman monille käyttäjäryhmille voidaan tarjota ulkoilu- ja luontoelämyksiläisyyksiä.
- Vilkkain käyttö keskitetään alueille, joiden huolto voidaan järjestää tarkoituksenmukaisesti ja edullisesti.
- Arvokkaita luonnonalueita ohjataan pois sellaiset käyttömuodot, jotka ovat ristiriidassa suojelutavoitteiden kanssa.

Kuva 4. Nuuksion kansallispuiston vyöhykejako vuoden 2002 maanomistustilanteessa. © Maanmittauslaitos 1/MYY/06, © Suomen ympäristökeskus, © Metsähallitus 2006.

Kansallispuistoa ympäröivät eräänlaisena puskurivyöhykkeenä kuntien omistamat ulkoilualueet sekä metsäalueet (kuva 2, s. 13), jotka on yleiskaavallisin keinoin pyritty säilyttämään rakentamattomina. Tällä tavoin Nuuksion järviylängölle – sekä kansallispuistoon että sen ulkopuolelle – muodostuva vyöhykkeinen kokonaisuus on Suomessa ainutlaatuinen. Luontokeskusratkaisu (kappale 7.3.5) saattaa jossakin määrin vaikuttaa vyöhykejako.

4.1 Syrjäosa

Syrjäosa on mahdollisimman laaja yhtenäinen alue, joka pidetään rauhallisena, erämaisena ja luonnontilaisena (taulukko 3). Keinot ovat seuraavat:

- Uutta palveluvarustusta tai rakenteita ei rakenneta (pitkospuilla voidaan estää kulumista kosteikoissa).
- Viitoitettuja polkuja tai muita merkittyjä tai retkeilykartoissa osoitettuja reittejä ei tehdä (kartoissa on siis vain ns. karttapolkuja).
- Entisten metsäautoteiden annetaan metsittyä tai kaventua ”karttapoluiksi”. Osa niistä palautetaan luonnontilaan ennallistamistoimenpitein, jotkut palvelevat huoltourina.
- Tarvittavat luonnontilan ennallistamistoimet pyritään syrjäosassa tekemään mahdollisimman pian, jotta huoltoreitit jäävät tarpeettomiksi.
- Syrjäosaan osoitetaan kokeiluluontoisesti joitakin ”kehrääjänpesiä” eli primitiivitelttailupaikkoja, joilla telttailu on sallittu, mutta tulenteke kielletty (ks. luku 7.2.4).
- Kävely, hiihtäminen, marjastus ja sienestys ovat sallittuja, mutta edellyttävät oma-aloitusta ja suunnistustaitoa.

Taulukko 3. Nuuksion kansallispuiston vyöhykejaon syrjäosat ja pinta-alat.

Syrjäosat	Pinta-ala ha
Tervalammen ylänkö	871
Salmin–Velskolan ylänkö	541
Ketunkorpi	203
Yhteensä	1615

Salmin–Velskolan ylängön syrjäosa laajenee sitä mukaa, kuin siellä olevaa Natura-aluetta hankitaan valtiolle ja liitetään kansallispuistoon.

4.2 Nähtävyydsosa

Syrjäosien ulkopuoliset osat kansallispuistosta ovat nähtävyydsosaa. Se on ulkoilijalle ja retkeilijälle perus-Nuuksiota, jossa on harvakseltaan viitoitettuja retkeilypolkuja, retkilatuja ja huollettuja telttailualueita.

Tähän vyöhykkeeseen ei rakenneta uusia teitä tai rakennuksia käytön keskittymien (luku 4.3) ulkopuolelle. Nähtävyydsosat liittävät reitistön avulla käytön keskittymäalueet toisiinsa, tarjoavat

rauhallisempaa retkeily-ympäristöä, purkavat keskittymäalueiden kävijäruuhkaa ja laajentavat kansallispuiston sosiaalista kantokykyä.

Nähtävyyksien pinta-ala on 2066 hehtaaria. Se tulee jonkin verran kasvamaan sitä mukaa, kuin Natura-alueita hankitaan valtiolle ja liitetään kansallispuistoon.

4.3 Käytön keskittymä

Käytön keskittymät (taulukko 4) ovat nähtävyyksissä sijaitsevia vilkkaan luonto-opastuskäytön alueita, joilla on tukipisteinä luontotalo (luku 7.3.6), luontotupa (luku 7.3.4) tai lähellä sijaitseva matkailun toimipaikka. Käytön keskittymäalueille ohjataan suurimmat kävijävirrät. Ne toimivat myös kansallispuiston sisääntulopaikkoina. Käytön keskittymiä yhdistävät toisiinsa ja läheisiin ulkoilualueisiin muualla nähtävyyksissä sijaitsevat retkeilypolut ja -ladut.

Taulukko 4. Nuuksion kansallispuiston vyöhykejaon käytön keskittymäalueet ja pinta-alat.

Käytön keskittymäalue	Pinta-ala/ha
Haukkalammen–Nuuksionpään alue	199
Kattilan luontotalon ympäristö	73
Kurjolammen ympäristö	178
Siikajärven–Kaislammen–Soidinsuon välinen alue	153
Yhteensä	603

Kävijöille tarkoitetut palvelut keskitetään näille suhteellisen pienikokoisille alueille. Kansallispuistossa käytön keskittymillä on palveluja ja rakenteita, jotka on tarkoitettu luontoon tutustumista, luonto-opetusta, luonnonharrastusta, tutkimusta sekä vilkkaan käytön ohjausta ja kulumis-suojauksia varten. Näitä ovat:

- Luontotupa ja luontotalo sekä niihin liittyvät kahvila- ja ruokapalvelut
- Opastuspaikka
- Luontopolku sekä muut rengaspolut ja ladut
- Opetusalue
- Leirikoulu-, luontokoulu- tai luontoleiripaikka
- Telttailualue, varauskämpä
- Edellä mainittujen toimintojen edellyttämät tie- ja paikoitusjärjestelyt.

4.4 Rajoitusosa

Rajoitusosa tarkoittaa aluetta, jolla ns. jokamiehen liikkumisoikeutta rajoitetaan luonnonsuojeluyksistään enemmän kuin muualla kansallispuistossa. Nuuksion kansallispuistossa ei pääsääntöisesti ole tarpeen rajoittaa kävelyä eikä hiihtoa ainakaan toistaiseksi. Luontotyyppien ja lajien kartoituksissa saattaa löytyä arvokkaita kohteita, jotka edellyttävät liikkumisrajoituksia. Pienialaisia rajoitusosia voi olla tarpeen perustaa arkojen eläinten (kaakkuri, kuikka, kalasääski, huuhkaja) pesäpaikkojen taikka kulumisvaarassa olevan kasvillisuuden suojaksi. Tämä hoito- ja käyttösuunnitelma ei sisällä sellaisia rajoitusosia, joissa liikkuminen kielletäisiin kokonaan.

Maaston kulumisvaaran vuoksi pyöräily ja ratsastus rajoitetaan tietyille reiteille. Samoin kallio-
kiipeily ja jääkiipeily rajoitetaan tiettyihin paikkoihin (luku 7.1.1).

Kasvillisuudeltaan arimmilla jyrkillä, märillä tai lajistoltaan arvokkailla kohteilla on tarpeen rajoittaa suunnistus- ja muiden maastokilpailujen aiheuttamaa kulumista ja häiriötä määrittelemällä kilpailuilta kiellettyjä alueita (luku 7.1.4 ja liite 6). Mikäli Nuuksion alueen käyttö ja kulutus lisääntyvät, voi olla tarpeen määritellä tällaisia alueita varsinaisiksi rajoitusosiksi, joissa liikkuminen on sallittu vain merkityillä poluilla. Se edellyttää tämän hoito- ja käyttösuunnitelman päivityksen ja järjestyssäännön muutoksen.

5 Luonnon suojeleminen ja hoito

5.1 Luonnonvarainen alue

Pääosassa kansallispuistoa tavoitteena on mahdollisimman luonnontilainen eliöyhteisö. Käytännössä se merkitsee, että alue joko jätetään heti luonnonvaraiseksi – eli mitään luontoon kohdistuvia hoitotoimenpiteitä ei tehdä – tai ensin tehdään tarvittavat ennallistamistoimenpiteet (luku 5.2), minkä jälkeen alue jätetään luonnonvaraiseksi alueeksi.

Kansainvälisen luonnonsuojeluliiton (IUCN) suositusten mukaan kategorian II (varsinainen kansallispuisto) mukaisesta alueesta vähintään 75 % on oltava luonnonvaraista – heti tai ennallistamisen jälkeen. Muulla osalla voidaan tehdä sellaisia luontoon kohdistuvia hoitotoimenpiteitä (luvut 5.3–5.6 ja 6), jotka eivät ole ristiriidassa luonnonsuojelun kanssa. Nuuksion kansallispuistossa on jatkuvaa hoitoa tarvitsevia perinnemaisemia, lehtoja ja muita erityiskohteita vain joitakin prosentteja, joten luonnonvaraista (heti tai ennallistamisen jälkeen) aluetta on yli 90 %.

Luonnonvaraisella alueella on lähes kaikki luonnon hyödyntäminen kielletty. Poikkeuksen tekevät sellaiset jokamiehenoikeuksiin liittyvät luonnonkäyttömuodot, jotka eivät sanottavasti vaikuta eliöyhteisön rakenteeseen tai lajistoon. Tällaisia ovat mm. marjojen ja ruokasienten kerääminen sekä osassa järvistä onkiminen, pilkkiminen ja viehekalastus (ks. luku 7.1.3).

Osa lampi- ja puroekosysteemeistä pyritään pitämään myös kalastoltaan luonnontilaisina ja siis kalastuksenkin ulkopuolella. Tällaisia vesiä ovat Myllypuro, jossa elää mm. luonnonvarainen purotaimenkanta, sekä joukko vesitaloudeltaan itsenäisiä pikkulampia (liite 6).³

Metsästys on kansallispuistossa kielletty. Kansallispuisto ei kuitenkaan voi ylläpitää itsenäistä hirvieläinkantaa, joten hirven ja valkohäntäpeuran kantojen säätely on suunniteltava ja toteutettava laajemmalla alueella. Riistaviranomaisten kanssa voidaan yhdessä sopia tavasta, jolla kansallispuiston ulkopuolisilla hirvenmetsästyalueilla voidaan verottaa myös kansallispuistoalueen ylimääräistä tuottoa.

5.2 Luonnontilan palauttaminen

Käytännöllisesti katsoen koko Nuuksion järviylänkö on viime aikoihin asti ollut metsätalouden, maatalouden tai rakennustoiminnan piirissä, joten luonto on enemmän tai vähemmän niiden muuttamaa. Osalle Nuuksion kansallispuistoa – n. 2000 hehtaarin alueelle – on laadittu soiden ja kivennäismaiden ennallistamissuunnitelma (vahvistettu ympäristöministeriössä 23.6.1999). Myllypuron sekä Sudenrotkon suon ja siihen liittyvän Kakarlammin luonnontilan palauttamisesta on laadittu erilliset suunnitelmat (vahvistettu ympäristöministeriössä 12.1.1998 ja Metsähallituksessa 15.12.1999). Kansallispuistolle laadittu jätehuoltosuunnitelma sisältää myös suunnitelmat purettavien raunioiden ja rakenteiden sekä poistettavien romujen siivoamiseksi.

Ennallistamisessa kysymykseen tulevia ennallistamistapoja ovat mm:

---

³ Ympäristöministeriön mielestä lampien kalastuskiellolle ei ole riittäviä lajistollisia tai suojelubiologisia perusteita, mutta Myllypuron osalta perusteet ovat osoitettavissa.

- Ojitettujen soiden ja purojen vesitalouden, morfologian ja hydrauliiikan palauttaminen (ojien peittäminen tai patoaminen, perattujen purojen palauttaminen luonnonuomiinsa tai niitä jäljitteleviin uomiin, luonnollisen pohjaveden korkeuden ja tulvavyöntein palauttaminen).
- Laskettujen lampien vedenpinnan palauttaminen.
- Padottujen tekolampien palauttaminen luonnonpuroiksi tai -lammiksi. Tällaisia on Haukalammenpurolla, Vuorelassa ja Mustalammella.
- Ojitettujen tai muutoin turmeltujen lähteiden ja lähteikköjen vesiolojen palauttaminen ja rakenteiden poisto.
- Entisten sorakuoppien maisemointi eli muotoilu vastaamaan paremmin luonnon muotoja.
- Puulajisuhteiden, puustorakenteen ja puiden perimän palauttaminen lähemmäs luonnontilaista (viljelytaimien poisto, tasaikäisten yhden puulajin metsiköiden monipuolistaminen esim. pienaukokuksin).
- Vieraiden kasvi- ja eläinlajien (mm. Uudellemaalle luontaisesti vieraiden puulajien sekä lupiinien) poisto. Luonnonsuojelusyiden vaatiessa voidaan järjestää esimerkiksi valkohäntäpeuran, minkin ja supikoiran vähentäminen.
- Kuolleen puuaineksen ja lahopuun määrän lisääminen.
- Luonnontilaisten nuorten kehitysvaiheiden ja palaneen puuaineksen luominen toimenpiteinä metsäpaloa jäljittelevä poltto ja myrskyä jäljittelevät aukot ”tuulenkaatoineen”.
- Entisten peltojen palauttaminen lehdoiksi.
- Ojituksen tai lannoituksen tuloksena kasvaneen puuston poisto.
- Tarpeettomien teiden palauttaminen luonnontilaan.
- Tarpeettomiksi käyneiden, kulttuurihistoriallisesti arvottomien rakennusten ja niiden raunioiden sekä maastoon kertyneen romun poistaminen.

Toimenpiteet

Ennallistamissuunnitelmat laaditaan kattamaan koko kansallispuisto (ks. luku 9). Ennallistamistyöt pyritään toteuttamaan valuma-alue kerrallaan, joten töiden päätyttyä alue jää pysyvästi rauhaan ja huoltourat käyvät tarpeettomiksi. Entisten avosoiden ennallistamisen yhteydessä kertyvää puutavaraa voidaan käyttää esimerkiksi telttailupaikkojen polttopuuksi, ja sillä voidaan kattaa osa ennallistamiskustannuksista.

Liitteeseen 7 on merkitty tähän mennessä ennallistetut kohteet ja jo vahvistettujen ennallistamissuunnitelmien ensisijaiset soiden ennallistamiskohteet sekä eräitä muita ennallistamiskohteita.

Taulukkoon 5 on merkitty suurimmat tähän mennessä tehdyt ennallistamistyöt ja eräiden työläjien tavoitteita seuraavalle kymmenvuotiskaudelle.

Kaikki ojitetut suot ennallistetaan, mikäli ojat eivät umpeudu kohtuullisessa ajassa itsestään.

Määräajoin suoritettavan kulonjäljittelypolton avulla kansallispuiston alueelle pyritään luomaan kulojatkumo, joka mahdollistaa kuloista riippuvaisten lajien palaamisen tai palauttamisen.

Euroopanmajavan palautussiirron (ks. luku 5.4) toivotaan johtavan siihen, että lahopuustoa syntyy myös luontaisesti.⁴

Maiseman ja retkeilyn kannalta keskeisen Mustalammen betonipato on rapautunut ja vaarallinen. Vaihtoehdot selvitetään patoturvallisuuden, ennallistamisen ja maiseman kannalta. Eräs mahdollisuus on, että betonipato puretaan ja lammen pinta lasketaan vähitellen lähemmäs alkuperäistä tasoa maisemaan sopivan, maa-aineksesta tehdyn säädettävän pohjapadon avulla. Alkuperäinen Mustalampi oli 3,3 m nykyistä alempana, mutta näin kuivaksi ei lampea enää palauteta.

Ennallistamissuunnitelmia tehtäessä selvitetään kohteiden harvinaiset lajit ja toimenpiteiden vaikutukset niihin, samoin selvitetään ja estetään toimenpiteiden vaikutukset ympäröiviin yksityismaihin.

Taulukko 5. Nuuksion kansallispuistossa 1994–2001 tehdyt ennallistamistyöt sekä tavoitteet seuraavana kymmenvuotiskautena.

Työlaji	Yhteensä 1994–2001	Tavoite 2002–2011
Ojitetun suon ennallistaminen	78 ha	15 ha/v
Kulon jäljittely	7 ha	5 ha / joka 3. vuosi
Lahopuun tuottaminen	42 ha	5 ha/v
Puustorakenteen parantaminen (pienaukotus)	26 ha	10 ha/v
Puron ennallistaminen	5 kpl; 3,8 km	2 km
Lähteen ennallistaminen	1 kpl	2 kpl
Lasketun lammen nosto	4 kpl	4 kpl
Padotun lammen ennallistaminen	1 kpl	2 kpl
Tien ennallistaminen	3 kpl; 2,3 km	2 km
Purettu rakennus	4 kpl	8 kpl

5.3 Luonnon hoito

Luonnon hoidolla tarkoitetaan tässä suunnitelmassa sellaisia luonnonsuojeluyksistä luontoon kohdistettavia toimenpiteitä, jotka eivät tähtää luonnontilan palauttamiseen eli ennallistamiseen (luku 5.2) eivätkä myöskään kulttuuriperäisen perinneympäristön ylläpitämiseen (luku 6.1), vaan tarkoituksena on luonnon monimuotoisuuden lisääminen, harvinaisten lajien suojelu tai ihmisen aiheuttamien vaurioiden hallinta.

Nuuksion kansallispuistossa tällainen luonnon hoito on tarpeen lähinnä seuraavissa tapauksissa. Määritellyt luonnonhoitokohteet on koottu taulukkoon 6 (s. 36).

⁴ Ympäristöministeriö ei pidä euroopanmajavan siirtoistutuksia tarkoituksenmukaisina. Ministeriön mukaan Metsähallituksen tulisi sitä vastoin seurata lajin levittäytymistä suojelualueille ja -alueilla sekä sen käyttäytymistä ja biologiaa.

- Lehtokasvillisuuden suosiminen, ennen kaikkea pähkinä- ja lehmuslehtojen estäminen kuusettumasta. Monet Nuuksion lehdosta on ennen kansallispuiston perustamista avohakattu ja istutettu kuuselle. Kuusi pyrkii valtaamaan lehtokasvillisuutta myös luontaisesti. Osa lehdosta jätetään kehittymään ja kuusettumaan luonnonvaraisina aarniometsälehdoksi.
- Eräiden istutettujen jalopuumetsiköiden hoito. Muutamien paikoin on istutettuja tammen, vuorijalavan ja saarnen metsiköitä. Vaikka ne eivät olekaan luontaisia, niitä ylläpidetään ja muovataan hoitotoimenpitein muistuttamaan luonnonmukaista jalopuulehtoa. Niiden voidaan katsoa osittain korvaavan niitä luontaisia jalopuulehtoja, jotka ovat hävinneet Nuuksiosta viljelyraivausten tieltä ja jotka sinne kuuluisivat. Toisena perusteena on monimuotoisuus: Jalopuiden seuralaisina elää lukuisia – usein harvinaisia tai uhanalaisia – eläin-, kasvi- ja sienilajeja, jotka näin voivat saada pysyvän turvapaikan luontaiselta kasvillisuusvyöhykkeeltään. Jalopuiden levittäytymistä lehdoksi palautuville entisille viljelyksille voidaan edistää siirtämällä taimia muualta Nuuksiosta tai sen lähialueelta. Tällöin metsikön syntyhistoria on dokumentoitava.
- Kovassa kulutuksessa olevilla palvelualueilla, kuten rakennusten pihapiireissä ja telttailualueilla, tarvitaan usein toimia kulutuskestävyyden parantamiseksi ja juuristovaurioiden vähentämiseksi. Niiden tulee olla mahdollisimman luonnonmukaisia. Pihojen mahdollisiin nurmiin ja koristeistutuksiin käytetään vain kotimaisia kasvilajeja, ellei muunlaisiin ratkaisuihin ole kulttuurihistoriallisia perusteita. Piha-alueilla pyritään nurmikoiden sijasta ketokasvillisuuden aikaansaamiseen. Telttailualueiden sekä polkujen kulumis- ja juuristovaurioiden estämiseen voidaan käyttää hakettua raivausjätettä. Tarvittaessa voidaan tehdä myös kulumista estäviä rakenteita.

Toimenpiteet

Luonnonhoitokohteista laaditaan erilliset suunnitelmat, ja toimenpiteet dokumentoidaan (luku 9).

Taulukko 6. Nuuksion kansallispuiston luonnonhoitokohteita kymmenvuotisjaksolla 2002–2011.

Kohde	Hoidossa nyt	Hoidetaan jatkossa	Toimenpiteet
Högbackan tammilehto (istutettu)	3 ha	3 ha	Monipuolistaminen, kuusen poisto, jatko- raivaus 10 vuoden välein
Siikarannan jalopuulehto (osittain istutettu)	1 ha	5 ha	Kuusen poisto, jatkorraivaus 10 v välein
Oralammen pähkinälehto	–	3 ha	Kasvutilan raivaus, kuusen poisto 15 v välein
Purolan hirvenkelloniitty	0,5 ha	1 ha	Perusraivaus, jatkorraivaus 10 v välein
Lehtimäen lehto	1 ha	2 ha	Havupuiden poisto, kuusen poisto 15 v välein
Pyykorven lehto	–	5 ha	Havupuiden poisto, kuusen poisto 15 v välein
Juurushaan puronvarsilehto	–	3 ha	Havupuiden poisto, kuusen poisto 15 v välein
Yhteensä	5,5 ha	22 ha	

5.4 Uhanalaisiin lajeihin ja direktiivilajeihin kohdistuvat toimenpiteet

Toimenpiteet

Kaikki uhanalaisten ja silmälläpidettävien lajien luonnonvaraiset esiintymät pyritään säilyttämään ja niiden elinkelpoisuus turvaamaan jatkossakin.

Esiintymät kirjataan Suomen ympäristökeskuksen ylläpitämään uhanalaisrekisteriin ja Metsähallituksen paikkatietojärjestelmään, ja niiden tilaa seurataan mahdollisuuksien mukaan. Ne otetaan huomioon ennallistamisen ja luonnonhoitotoimien yhteydessä (luvut 5.2 ja 5.3). Samoin menetellään Euroopan unionin luontodirektiivin liitteiden II (lajia varten on perustettava erityisten suojelutoimien alueita) ja IVa (lajin selvästi luonnossa havaittavat lisääntymis- ja levähdyspaikat ovat rauhoitettuja) sekä lintudirektiivin liitteen I (elinympäristöjä suojeltava erityistoimin) lajien kohdalla. Seuranta käsitellään luvussa 8.

Useimmat Nuuksion uhanalaiset lajit ja niiden esiintymät ovat riippuvaisia tietyistä suojelun kannalta muutoinkin arvokkaista elinympäristöistä. Esiintymien riittävän suojelun oletetaan toteutuvan, kun niiden ympäristöt suojellaan tai perinneympäristöjä hoidetaan luvuissa 5 ja 6 esitetyillä tavoilla.

Poikkeuksina ovat sellaiset arat lintulajit, jotka tarvitsevat lisäksi pesimäaikaista rauhaa ja rauhallisessa ympäristössä sijaitsevia pesäpaikkoja tai soidinpaikkoja. Tällaisia lajeja ovat kuikka, kaakkuri, kalasääski ja metso.

Kaakkurille rakennetaan rauhallisimmille, mieluiten kalastuksenkin ulkopuolella oleville lammille pesälauttoja, joilla lintu voi pesiä paremmassa rauhassa retkeilyn häirinnältä sekä rantoja pitkin kulkevilta koirilta ja petoeläimiltä. Samoin tehdään kalasääskelle pesäalustoja kansallispuiston rauhallisimpiin osiin. Yllämainittujen lajien pesimä- tai soidinalueiden häirintää rajoitetaan tarvittaessa luvuissa 4.4 ja 7.1.4 selostetuilla tavoilla.

Muidenkin uhanalaisten tai harvinaisten lajien esiintymien säilyttämiseksi tai kannan vahvistamiseksi voidaan tehdä tarpeellisia hoitotoimia, mikäli ne eivät aiheuta luonnonsuojelun kannalta mainittavia haitallisia sivuvaikutuksia. Kysymykseen voivat tulla esimerkiksi kasvutilan raivaaminen uhanalaiselle kasvilajille tai uhanalaisen hyönteisen ravintokasville, kilpailevien kasvien kitkeminen taikka tekopesät (koskikara).

Nuuksiossa aikanaan esiintyneitä mutta sieltä hävinneitä uhanalaisia tai harvinaisia lajeja pyritään saamaan takaisin sitä mukaa, kuin ennallistamis- ja luonnonhoitotoimet luovat niille taas sopivia elinympäristöjä. Apuna voivat olla palautusistutukset, aluksi kokeiluluontoisina.

Kysymykseen tulevia lajeja voivat olla esimerkiksi rämeillä elävät perhoset muurainhopeatäplä ja luumittari sekä korvissa elävä kirjopapurikko. Kun kulojatkumo on saatu aikaan, voidaan kokeilla kuloista riippuvien hyönteis- tai sienilajien siirtoistutusta alueilta, joilta kulojatkumo ei ole pääsyt katkeamaan. Myllypuron ennallistamisen jälkeen vesistöön pyritään palauttamaan siellä aikaisemmin esiintynyt jokirapu ja samalla estämään täpläravun mahdollinen leviäminen sinne. Muiden viranomaisten kanssa pyritään yhteistyöhön meritaimenen noususteiden poistamiseksi Mankinjoesta, jotta se voisi taas nousta Nuuksion kansallispuistoon ja muualle järviylängölle (vrt. luku 10).

Suomesta aikanaan sukupuuttoon metsästetty euroopanmajava pyritään palautusistutuksin kotiutamaan Myllypuron laaksoon yhteistyössä riistanhoitoviranomaisten kanssa. Majavan luuta esiintyy yleisesti Uudenmaan esihistoriallisilla asuinpaikoilla, mutta laji hävitettiin jo satoja vuosia sitten. Lähiseuduilla ei esiinny myöskään sen kilpailijaa kanadanmajavaa. Ennen siirtoistutus päätöstä arvioidaan siirron vaikutukset yhdessä riistaviranomaisten kanssa.⁵

Nuoksiossa on eräiden lajien ainoa tunnettu esiintymispaikka Suomessa: nystysiruetana, välkekauniainen, surunirppu ja jouhisammal. Surunirppu saattaa olla hävinnyt. Näiden lajien esiintymisen ja elinympäristöt kartoitetaan tarkasti ja järjestetään niiden seuranta.

Rauhaa tarvitsevan metson soidinpaikat kartoitetaan nykyistä kattavammin seurantaa ja mahdollisesti tarvittavia suojelutoimia varten.

Kaikki toimenpiteet on dokumentoitava.

5.5 Luontodirektiivin luontotyypeihin kohdistuvat toimenpiteet

Toimenpiteet

Metsähallituksen paikkatietojärjestelmän mukaiset inventoinnit tehdään mahdollisimman pian ja tulokset merkitään myös kartoille. Inventointeja tehtäessä, täydennettäessä ja tietoja tallennettaessa työ tehdään siten, että tarvittavat tiedot direktiiviluontotyypeistä ja niiden tilasta saadaan selville. Eri luontotyyppien suojeluun ja hoitoon liittyviä näkökohtia ja toimenpiteitä esitellään seuraavassa.

- Karujen kirkasvetisten järvien kalkitsemiseen tai vastaaviin keinotekoiisiin toimenpiteisiin happamoitumista vastaan ei ryhdytä. Osassa järvistä pyritään luonnontilaiseen kalakannan rakenteeseen sulkemalla ne kalastukselta (luku 7.1.3).⁶
- Kansallispuiston ennallistamissuunnitelmat (luku 5.2) tähtäävät ojitettujen soiden luonnontilan palauttamiseen ja laskettujen lampien nostamiseen entiselleen, joten humuspitoisten lampien ja järvien suojelutaso tulee vähitellen paranemaan.
- Myllypuron ennallistamisesta on vahvistettu suunnitelma, josta puolet on jo toteutettu. Pienemmät purot ennallistetaan niihin liittyvien soiden ennallistamisen yhteydessä.
- Säilyäkseen kosteat ja tuoreet suurruohoniityt sekä tuoreet pienruohoniityt tarvitsevat hoitoa. Perinneympäristöjen hoitosuunnitelmassa (luku 6.1) valitaan hoidettavat niityt.
- Soidinsuon laskuojan ennallistamista täydennetään. Vaihettumis- ja rantasuot ennallistetaan vähitellen.

---

⁵ Ympäristöministeriö ei pidä euroopanmajavan siirtoistutuksia tarkoituksenmukaisina. Ministeriön mukaan Metsähallituksen tulisi vastoin seurata lajin levittäytymistä suojelualueille ja -alueilla sekä sen käyttäytymistä ja biologiaa.

⁶ Ympäristöministeriön mielestä lampien kalastuskiellolle ei ole riittäviä lajistollisia tai suojelubiologisia perusteita, mutta Myllypuron osalta perusteet ovat osoitettavissa.

- Silikaattikallioiden vaurioita pyritään hallitsemaan vyöhykkeistämällä (luku 4) ja ulkoinen kanavoinnilla polkujen avulla.
- Ennallistamistoimin, esim. keinotekoisesti lahopuuta tuottamalla ja metsän rakennetta monipuolistamalla pyritään saamaan vanhat metsät nopeammin lähemmäs luonnontilaa. Metsien ennallistamissuunnitelma (luku 5.2) ulotetaan koskemaan koko kansallispuistoa.
- Nuuksion alueella ei ole kulojatkumoa, mutta sellainen pyritään saamaan aikaan. Kulonjälkeisten metsävaiheiden aikaan saamiseksi ja viljelymetsiköiden poistamiseksi metsiköitä poltetaan kuloa jäljitellen 3–5 vuoden välein. Kuloista riippuvaisia lajeja voidaan palauttaa siirtoistuttamalla muualta Suomesta, aluksi kokeiluluontoisesti (luku 5.4).
- Osan lehdoista annetaan kehittyä luonnonvaraisina, mutta osa valitaan luonnonhoitoalueiksi (luku 5.3), jotka estetään kuusettumasta lehtolajiston säilyttämiseksi.
- Koko kansallispuiston kattavan ennallistamissuunnitelman (luku 5.2) toteuttaminen tulee parantamaan puustoisten soiden suojelutilannetta pitkällä aikavälillä ratkaisevasti.

5.6 Pienkohteisiin kohdistuvat toimenpiteet

Toimenpiteet

Erityistä huolenpitoa tarvitsevat pienkohteet on esitelty luvussa 2.3. Arvokkaat pienkohteet kartoitetaan koko kansallispuiston alueella ja otetaan huomioon polkuja ja muuta kävijöiden ohjausta suunniteltaessa.

6 Kulttuuriperinnön suojelu ja hoito

6.1 Perinneympäristöt

Kansallispuiston alueella on ollut yhdeksän torppaa tai pientilaa (liite 8). Kaikki ovat autoituneet, ja viljely on päättynyt jo vuosikymmeniä sitten. Useimmat rakennukset ovat hävinneet. Pellot ja niityt ovat kasvamassa umpeen joko tarkoituksellisesti metsitettyinä tai luontaisesti. Samalla häviävät perinteiseen maatalouteen liittyneet kasviyhdykskunnat rikkaine kasvi- ja hyönteislajistoineen.

Eräs Nuuksion järviylängön omaleimainen piirre ovat olleet pienet rinneniityt ja -pellot murros-laaksoissa ja niiden reunamilla. Tällaisia on kansallispuiston alueella ollut erityisesti Myllypuron laaksossa. Näillä niityillä elää vielä perinneympäristöjen lajistoa, mm. uhanalainen hirvenkello ja luontodirektiivin kirjooverkkoperhonen. Biologisesti arvokkaimmat niityt ovat Kattilan kuiva keto, Purolan hirvenkelloniityt ja Rajalan pihaketo.

Myllypuron–Kattilan laaksojen alueella on tehty niittyjen biologinen kartoitus ja alustava hoitosuunnitelma (Sari Savolainen 1999).

Osaa niityistä on hoidettu perinneympäristöinä raivauksin, niittämällä tai laiduntamalla. Työt on tehty osittain talkoovoimin ja yhteistoimintasopimuksin ratsutallien kanssa.

Vuonna 2002 perinneympäristöjä oli hoidossa seuraavasti:

- Niitettäviä niittyjä (3 kpl) 1,5 ha
- Perusraivaus tehty (3 kpl) 2 ha
- Laitumina (3 hevoslaidunsopimusta) 10 ha.

Toimenpiteet

Kansallispuiston biologisesti ja maisemallisesti tärkeimpiä niittyjä sekä kaikkien vanhojen torppien pihaketoja pidetään avoimina raivaamalla ja niittämällä tai laiduntamalla erikseen tehtävän hoitosuunnitelman mukaisesti (luku 9). Suunnitelmassa osoitetaan myös ne entiset niityt, joiden annetaan metsittyä tai jotka luonnonhoitotoimin pyritään palauttamaan lehdoiksi (luvut 5.2 ja 5.3). Liitteeseen 8 on merkitty kansallispuistossa olevat entiset niityt ja viljelykset.

6.2 Historialliset ja esihistorialliset kohteet

Kansallispuiston alueelta tunnetaan yksi esihistoriallinen kohde: Pitkäjärven pohjoispäässä Kuuselan luona oleva kivikautinen asuinpaikka.

Puiston alueella on ollut eri aikoina yhdeksän torppaa tai pientilaa, jotka nyttemmin ovat autoituneet (liite 8). Neljästä torpasta on jäljellä enää vain umpeen kasvavia niittyjä ja rakennusten perustuksia. Lisäksi metsissä on ollut muutamia yksittäisiä asuinmökkejä. Myllypuron varressa on 1800-luvulla toiminut Korpinkallion alapuolella vesisaha ja alajuoksulla ehkä vielä varhemmin mylly.

Entisten pientilojen jäljellä olevista rakennuksista on mainittavaa rakennushistoriallista tai maisemallista merkitystä vain Kattilan, Stenbackan ja Högbäckan tiloilla. Muista rakennuksista kult-

tuurihistoriallisesti mielenkiintoisia ovat Kattilan funktionalistinen pienhotelli ja Tyynelän pieni huvilarakennus.

Toimenpiteet

Vihdin osayleiskaavojen suositusten mukaisesti Kattilan rakennusryhmä kunnostetaan rakennushistorialliset ja maisemalliset arvot huomioon ottaen (luku 7.3.6) ja Stenbackan niittymaisema pidetään avoimena. Myös maisemallisesti keskeisen Högbackan ympäristön niittyjä ylläpidetään niittyinä, laitumina ja hakamaina. Tyynelän huvila kunnostetaan, jos se on teknisesti mahdollista.

Hävinneiden torppien pihakedot pidetään avoimina saloasutuksen muistoksi.

Kohteet inventoidaan ja merkitään Metsähallituksen paikkatietojärjestelmään. Osa kohteista merkitään maastoon nähtävyysskohteiksi.

7 Luonnon virkistyskäyttö ja luontomatkailu

7.1 Retkeily ja ulkoilu

Kansallispuiston läheisyydessä järviylängöllä on useita vilkkaassa käytössä olevia kuntien omistamia virkistys- ja ulkoilualueita. Helsingin kaupungin alueet ovat Pirttimäki, Luukkaa, Salmi ja Vaakkoi. Espoon käytössä ovat Oittaaan ja Nuuksion ulkoilualueet. Uudenmaan virkistysalueyhdistyksellä on kansallispuistoon rajoittuva virkistysalue Takkulassa. Lisäksi Espoon seurakuntayhtymällä on Velskolan kartanon alueella seurakuntien toimintakeskus, joka on vilkkaassa ulkoilukäytössä. Myös Vantaan kaupungilla on pieni Etelälahden ulkoilualue.

Nuuksion kansallispuistossa on arvion mukaan 100 000 käyntikertaa vuodessa ja ympäröivillä ulkoilualueilla n. 500 000 (Miettinen & Horne 1999). Hoito- ja käyttösuunnitelman tueksi kansallispuistossa tehtiin kesällä 2001 kävijätutkimus (Metsähallitus 2001). Pääkaupunkiseutulaiset, etenkin helsinkiläiset ja espoolaiset, ovat ahkeria vierailijoita; Nuuksio onkin selvästi heidän lähivirkistyskohteensa. Ensikertalaisia kävijöistä on vain noin neljännes; enemmistö käy Nuuksiossa useampia kertoja vuodessa. Selvityksen mukaan Nuuksioon tullaan ystävien ja sukulaisten kanssa kävelemään, retkeilemään ja tarkkailemaan luontoa. Päiväkävijät viipyvät alueella noin 4 tuntia, yöpyjät (35 %) tyypillisimmin yhden yön. Käytetyimpiä palveluita olivat opastetut polkuverkosto ja viitoitus sekä tulentekopaikat.

Tyytyväisimpiä oltiin maiseman vaihtelevuuteen ja ympäristön siisteyteen sekä rakenteista polkuverkostoon ja pysäköintipaikkoihin. Huonoimmiksi arvioitiin yleisökäymälät, telttailupaikat ja kirjallinen opastemateriaali. Palveluista etenkin tulipaikkojen (86 %) ja merkittyjen reittien (72 %) lisäämistä pidettiin tärkeinä. Puolet kävijöistä piti järviylängön yhteistä opastusmateriaalia tärkeänä. Kansallispuiston luonnonympäristö vastasi hyvin kävijöiden odotuksia. Palveluista, odotuksista, ympäristöstä ja häiriötekijöistä muodostuvan kävijätyytyväisyysindeksin (4,24 / maksimi 5) mukaan Nuuksion vierailijat olivat melko tyytyväisiä.

Tässä luvussa esitetyt rajoitukset jokamiehen oikeuksiin annetaan luonnonsuojelulain mukaisessa kansallispuiston järjestyssäännössä. Osa rajoituksista perustuu jo kansallispuiston rauhoitusmääräyksiin.

7.1.1 Liikkuminen maastossa

Kävely, hiihto, luistelu, uiminen, soutelu ja melonta on suositeltavaa ja sallitaan jokamiehen oikeuden mukaisesti kaikkialla, lukuun ottamatta kansallispuistoon mahdollisesti perustettavia pienehköjä rajoitusosia (ks. luku 4.4). Käyttöpainetta ja kulutusta ohjataan polkujen ja muiden palvelujen vyöhykkeittäisellä sijoittamisella.

Moottorikulkuneuvoilla (auto, mopo, moottorikelkka, mönkijä, moottorivene, lentokoneiden laskeutuminen jne.) liikkuminen teiden ulkopuolella kielletään kansallispuistossa. Poikkeuksina ovat välttämätön kansallispuiston pelastus-, valvonta- ja huoltoliikenne sekä luonnon ennallistamiseen ja hoitoon kuuluva maastoliikenne. Vammaisryhmille voidaan järjestää erityisluvulla retkiä moottorikelkoin.

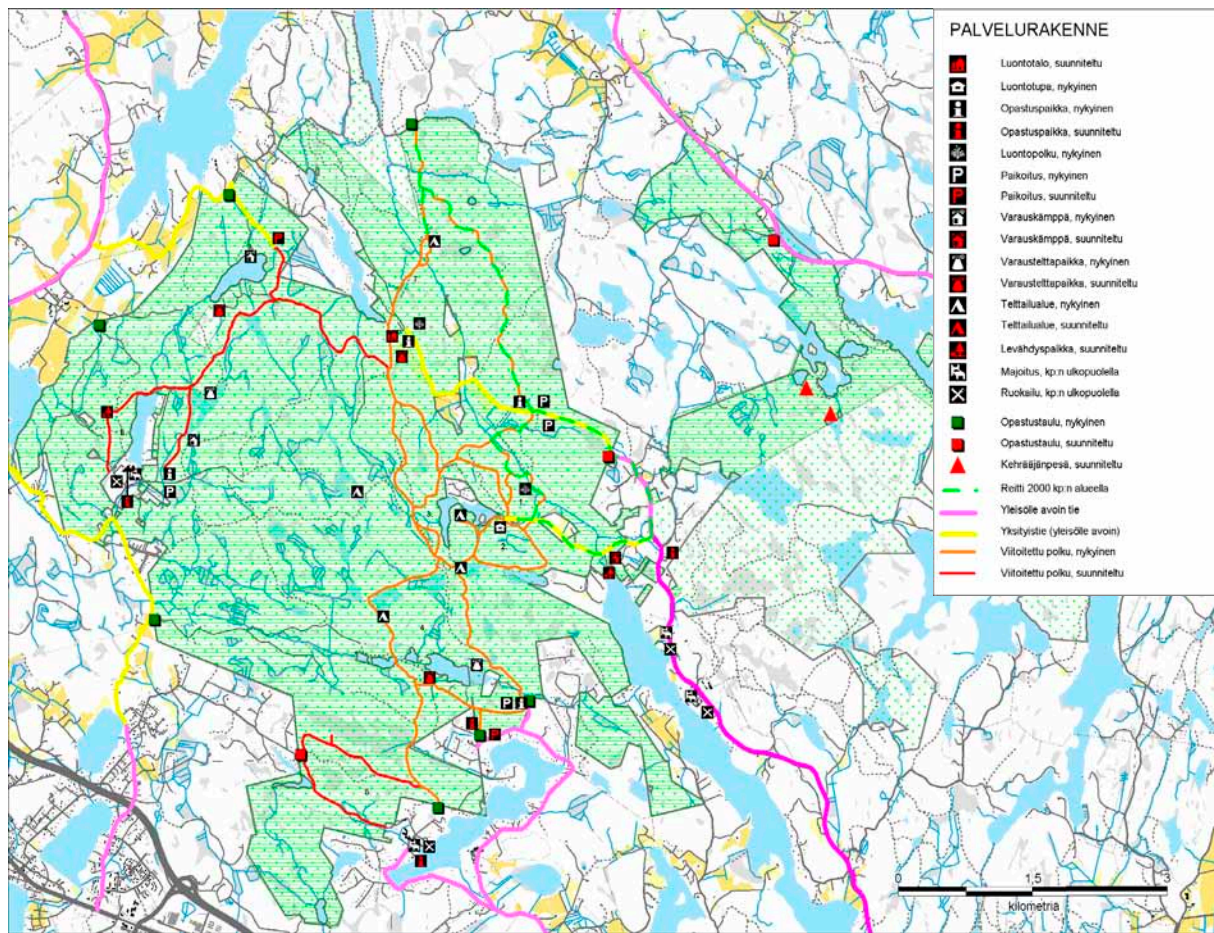
Polkupyöräily sallitaan osalla kansallispuiston teitä ja polkuja (liite 9). Muualla sitä ei maaston kulumisvaaran vuoksi sallita. Kulumisvaurioita syntyy helposti varsinkin soilla ja kalliometsien soistuneissa painanteissa sekä retkeilypolkujen pitkospuiden vierustoilla. Tällaisia on esimerkiksi Takalan polun varrella ja läheisyydessä. Myös ympäröivillä ulkoilualueilla on runsaasti pyöräilyyn sopivia reittejä.

Ratsastus on mahdollista kansallispuiston tietyillä reiteillä (liite 10). Muualla kansallispuiston alueella tämä toiminta on kielletty. Reitit ovat pääosin autoliikenteeltä suljettuja entisiä metsäautoteitä. Samoilla reiteillä on myös kävely, hiihto ja pyöräily sallittu, mikä ratsastajien on otettava huomioon. Ratsuissa on oltava näkyvät tunnukset. Metsähallitus solmii yhteistoimintasopimukset reittien käytöstä ja ehdoista ratsutallien ja yritysten kanssa. Yhteisreittien käytön ohjeet sisällytetään yhteistoimintasopimuksiin ja reiteille sijoitetaan ohjetauluja.

Kansallispuistossa on kaksi paikkaa (Kolmoislammit ja Romvuoren eteläosan rantapahta) boulderointia, kalliokiipeilyä ja laskeutumista varten (liite 10). Kasvillisuuden vahingoittumisen takia nämä harrastusmuodot ovat kiellettyjä muualla kansallispuistossa. Kallio- ja jääkiipeilyn sekä laskeutumisen suositeltava toimintatapa kuvataan retkeilytapaohjeissa. Kiinteiden varmistusten käyttö on kielletty, luonnollisten ja väliaikaisten varmistusten käyttö on sallittu. Kalliokiipeilyssä porahakojen käyttö on kielletty. Luonnollisiin kallion koloihin laitettavien kiilojen käyttö on sallittu. Jääruuvit, kiilat ja varmistukset on poistettava kiipeilyn jälkeen. Kansallispuiston alueelta on myöhemmin mahdollista osoittaa lisää paikkoja kiipeilyyn, mikäli kysyntä kasvaa ja siihen soveltuva suojelun kannalta hyväksyttävä paikka löytyy. Kiipeilyyn on runsaasti mahdollisuuksia myös kansallispuiston ulkopuolella.

7.1.2 Leiriytyminen ja tulenteko

Kansallispuistossa leiriytyminen ja tulenteko on sallittu ainoastaan niille osoitetuilla paikoilla (kuva 5, s. 44).

Kuva 5. Nuuksion kansallispuiston palvelurakenne. © Maanmittauslaitos 1/MYY/06, © Suomen ympäristökeskus, © Metsähallitus 2006.

7.1.3 Luonnontuotteiden keräily, kalastus ja metsästys

Kansallispuistossa on sallittu marjastus ja ruokasienten kerääminen. Kääpien tai muiden sienten taikka kukkien, hyönteisten tai muiden luonnonesineiden kerääminen tai vahingoittaminen on kielletty.

Kansallispuistoon perustetaan Kattilaan opetusalue (luku 7.3.6, liite 11), jolta voi ottaa erikseen laadittavien ohjeiden mukaan luonto-opastuksessa tarvittavia maaperä- ja vesinäytteitä sekä näytteitä tavallisimmista eliöistä siten, että rauhoitetut tai suojelua tarvitsevat lajit eivät häiriinny tai niiden esiintymät vahingoitu.

Kansallispuiston alueella kalastuslain mukainen onkiminen, pilkkiminen ja viehekalastus on mahdollista useimmissa lammissa. Muunlaisen kalastukseen ei anneta lupia. Osassa kansallispuiston lampia ja Myllypurossa pyritään kokonaan luonnonvaraiseen vesiekosysteemiin, joten niissä kai-

kenlainen kalastus on kielletty (liite 6).⁷ Lammet ovat sekä kirkas- että ruskeavetisiä ja vesitaloudeltaan itsenäisiä.

Metsästys on kansallispuiston alueella kielletty. Tällä hetkellä voimassaolevia metsästysoikeuksia ei enää uusita sopimusajan mennessä umpeen. Hirvieläinkantojen säätelytarpeen mukaisesti metsästyspainetta voidaan kansallispuiston ulkopuolella lisätä.

7.1.4 Kilpailut ja tapahtumat

Kansallispuistoon sopivat sellaiset kohtuullisen kokoiset, luontoon perustuvat ja sen ehdoilla tapahtuvat tilaisuudet ja kilpailut, jotka eivät edellytä maastoajoneuvoliikennettä eivätkä erityisrakenteita tai -järjestelyjä ja jotka eivät aiheuta luonnon roskaantumista taikka kohtuutonta kulumista tai häiriötä luonnolle tai alueen muille käyttäjille. Tapahtumista ja maastokilpailuista koituvat ongelmat johtuvat lähinnä suurista osanottajamääristä ja siitä johtuvasta luonnon kulumisesta ja häiriöstä sekä ajoittaisesta ahtaudesta paikoitus- ja telttailualueilla.

Seuraavat periaatteet koskevat ei-kaupallisten ryhmien järjestämiä tilaisuuksia kansallispuistossa. Luontomatkailuyritysten toimintaa käsitellään luvussa 7.4.

- Alle viidentoista osanottajan tapahtumiin ei kansallispuistossa ja ulkoilualueilla tarvita eri lupia; tällaiset ryhmät voivat käyttää telttailu- ja paikoitusalueita sekä keittopaikkoja kuten muutkin kävijät, ottaen kuitenkin huomioon, että muilla kävijöillä on siihen yhtä suuri oikeus.
- Yli viidentoista hengen ryhmien – myös koululuokkien, rippikoulujen ym. – tulisi ilmoittaa etukäteen kansallispuistolle, mikäli ne aikovat yöpyä telttailualueella tai järjestää sellaista ohjelmaa, joka saattaa häiritä alueen muita käyttäjiä. Näin suurten ryhmien majoitus tulisi ensisijaisesti järjestää varausteltpaikoilla (ks. luku 7.2.4).
- Yli viidenkymmenen osanottajan tapahtumiin, suunnistus- tai maastokilpailuihin tarvitaan lupa. Tämä on tarpeen paitsi valvonnan vuoksi, myös päällekkäisten tapahtumien välttämiseksi. Luvassa määritellään tarkemmin tapahtumaan liittyvät ympäristönäkökohdat ja ehdot.
- Kansallispuistoon ei anneta lupia suurten, yli 300 osanottajan kilpailujen tai maastotapahtumien järjestämiseen muutoin kuin erityisestä syystä. Poikkeuksen tekevät sellaiset laturetket ja vastaavat tapahtumat, jotka käyttävät vain viitoitettuja reittejä tai tapahtuvat lumipeitteisessä maastossa. Pääasiassa puiston ulkopuolella järjestettävien tapahtumien reiteistä tai rasteista osa voi olla kansallispuistossa.

Kaikenkokoisten tapahtumien järjestäjiä koskevat kansallispuistossa seuraavat periaatteet, jotka sisällytetään myös kansallispuistossa toimivien matkailuyrittäjien yhteistoimintasopimuksiin:

---

⁷ Vahvistaessaan hoito- ja käyttösuunnitelmaa ympäristöministeriö esitti kantanaan, ettei olemassa olevaan kalastuskäytäntöön ole syytä tehdä muutoksia kuin erityistapauksissa ennen kuin Metsähallituksessa on olemassa yleiset, kaikkia suojelualueita koskevat periaatteet. Tässä kohdassa tarkoitettuja herkkiä alueita koskevat rajoitukset tapahtumien järjestämisessä tullaan määrittelemään tarkemmin retkeilytapaohjeissa (s. 46), jotka laaditaan yhdessä järjestöjen kanssa.

- Luonnon vahingoittumista, roskaantumista tai meteliä aiheuttavat taikka muuten rauhalliseen saloluontoon sopimattomat tapahtumat eivät tule kysymykseen (esim. värikuulasota, kovaääniset musiikkitapahtumat, metsästyskoirien ajokokeet).
- Erikseen määritellyille luonnoltaan herkille alueille ei saa sijoittaa rasteja tai muita merkintöjä, ja kilpailuradat on suunniteltava kiertämään ne. Osa näistä alueista on liitteessä 6.⁸ Kevät- ja kesäaikaan voidaan myös muille herkille alueille antaa suuria tapahtumia koskevia rajoituksia alueen käytön ja haittojen kehittymisen mukaisesti. Rajoitukset esitetään tilaisuuksien järjestäjille annettavissa luvissa.
- Piikkikenkiä ei käytetä.
- Rastimerkeissä on oltava järjestäjän yhteystiedot ja tapahtuman päivämäärä.
- Rastipaikan apumerkintöinä saa käyttää vain luonnossa hajoavia paperipohjaisia nauhoja tai vastaavia. Jos halutaan rastien lisäksi nauhoittaa muuta, esimerkiksi tilapäisiä reittejä, niistä on sovittava aina erikseen.
- Rasti- ja muut maastomerkinnot saa viedä maastoon aikaisintaan viikkoa ennen tapahtumaa ja ne on poistettava viikon kuluessa sen jälkeen.
- Tapahtuman järjestäjä on velvollinen huolehtimaan tapahtuman vaatimasta jätehuollosta.
- Tarkemmat ohjeet ovat tapahtumaluvissa ja retkeilytapaohjeissa.

Retkeilyä koskevat säännöt ja suositukset, maastotapahtumien järjestäminen ym. määritellään tarkemmin erillisissä retkeilytapaohjeissa, jotka laaditaan yhteistyössä retkeilyjärjestöjen kanssa. Ohjeita levitetään ja niihin liittyvää koulutusta annetaan järjestöjen kautta. Retkeilytapaohjeiden tulisi koskea yhteisesti sekä eri omistajatahojen ulkoilualueita että kansallispuistoa. Tavoitteena on, että retkien järjestäjät ja retkeilijät tuntevat vastuuta alueen luonnon säilymisestä ja viihtyisyydestä ja että retkeilykulttuuri paranee mm. siten, että jätteet, roskaantuminen ja polttopuunkulutus vähenevät. Järjestöt ovat retkeilykulttuurin kehittämisen ja omavalvonnan suhteen avainasemassa (ks. myös luku 13).

7.2 Retkeilyn ja ulkoilun palveluvarustus

Retkeilyä ja ulkoilua palvelevat rakenteet keskitetään vyöhykeperiaatteen mukaisesti pääasiassa nähtävyyksensä käytön keskittymäalueille (luku 4). Muualla on lähinnä vain alueita yhdistäviä reittejä ja harvakseltaan erähenkisiä telttailualueita. Reittiverkko pyritään luomaan sellaiseksi, että se liittyy saumattomasti ympäröivien ulkoilualueiden reittiverkkoon, ja retkeilyn palveluvarustus muodostaa ulkoilualueiden kanssa yhtenäisen kokonaisuuden (kuva 2, s. 13).

---

⁸ Ympäristöministeriö ei pidä tarkoituksenmukaisena kilpailuilta kiellettyjen alueiden osoittamista hoito- ja käyttösuunnitelmassa. Sen mukaan herkkien alueiden kiertämisestä tai rajaamisesta käytön ulkopuolelle tulisi voida sopia kilpailun tai tapahtuman järjestäjän kanssa. Luonnon käyttöä tulisi voida säännellä ja ohjeistaa ta-pauskohtaisesti.

7.2.1 Polut ja ladut

Ohjeellinen reittiverkko on esitetty kuvassa 5 (s. 44). Reittiverkko on jo lähes valmis. Useimmiten reitti toimii polkuna kesällä ja latuna talvella, mutta maasto-oloista riippuen linjaus voi kesä- ja talvikäytössä olla erilainen.

Polku- ja latureittien periaatteet ovat seuraavat:

- Polkuverkkoon kuuluvat polut viitoitetaan, raivataan, rakennetaan ja pitkostetaan sellaisiksi, että leviäminen ja kuluminen jää mahdollisimman vähäiseksi. Pieniä rakennelmia, kuten siltoja ja portaita, voidaan rakentaa. Polunvarsien nähtävyys- ja näköalapaikoille voidaan varustaa levähdyspaikkoja penkkeineen. Tällaiset levähdyspaikat tehdään Klassarinkalliolle (näköala) ja Nuuksion Pitkäjärven pohjoispäähän (ranta, valkama).
- Käytön keskittymäalueilla reitit muodostavat eri pituisia renkaita.
- Reitit sovitetaan ulkoilualueiden reitteihin niin, että eri alueiden välille syntyy yhdysreittejä. Yhdysreitit sivat kansallispuistossa ja sen ulkopuolella olevat eri käytön keskittymäalueet toisiinsa sekä taajamiin ja linja-autoyhteyksiin.
- Syrjäosiin ei tehdä viitoitettuja reittejä. Siellä maastoon itsestään muodostuneet polut ovat vain tavanomaisia, itsenäistä kartankäyttö- ja suunnistuskykyä edellyttäviä ”karttapolkuja”. Niillekin voi tarvittaessa tehdä kosteikkojen kulumisen estämiseksi pitkospuita ja purojen yli porraspuita.
- Pääosa viitoitetuista reiteistä on kapeita kinttupolkuja, joiden mävät osuudet varustetaan pitkospuin. Jotkut reiteistä ovat myös kärrypolkumaisia ulkoiluteitä, joilla voi kävellä kaksi rinnakkain, lastenrattaita työntäen tai pyörätuolilla. Pyörätuolikelpoisia lyhyitä reittejä tehdään ainakin Haukkalammen ja Kattilan alueille. Tällaisia reittejä ei tehdä käytön keskittymien ulkopuolelle.
- Metsähallitus ei ylläpidä säännöllistä hiihtoreitistöä, ts. latujen höyläystä tai pohjustusta. Yhteistyössä ja talkoovoimin ylläpidetyt ladut ovat mahdollisia erikseen sovittavilla reitti-osuuksilla.
- Reitti 2000 on Helsingin kaupungin perustama vaellusreitti Helsingin, Espoon, Vantaan ja Vihdin alueilla. Se kulkee osittain myös kansallispuiston läpi ja muodostaa osan kansallispuiston reitistöä. Reittiä koskevat kansallispuiston pyöräilyrajoitukset. Reitistä sekä sen opasteiden suunnittelusta ja kunnossapidosta tehdään sopimus Helsingin kaupungin kanssa.
- Kansallispuiston reitit voivat tarvittaessa palvella valtakunnallisten ja eurooppalaisten reitkeilyreitistöjen osina.
- Reittejä ei valaista.

Osa nykyisistä poluista on kulunut huomattavasti. Polkujen kunto, reitit, pituudet ja pitkospuiden määrät kartoitetaan ja poluille laaditaan laatuluokitus. Tiedot tallennetaan paikkatietojärjestelmään ylläpidon ja suunnittelun helpottamiseksi. Kurjolammen ympäri ja Siikarannan–Kaislammen–Soidinsuon alueelle rakennetaan uudet 4 km:n pituiset rengasreitit (Klassarin kierros ja Soidin-kierros). Selvitetään mahdollisuus polkureitin perustamiseen Veikkolan taajamasta kansallis-

puiston reitistöön, esimerkiksi Soidinkierrokselle. Kattilan lähellä sijaitseva Takalan polku tehdään osittain rengasmaiseksi.

Rengaspoluilla (taulukko 7) on osittain yhteisiä osuuksia. Yhdys- ja muita viitoitettuja reittejä on nykyisin 13,9 km. Uusia viitoitettuja yhdysreittejä perustetaan 5,0 km.

Taulukko 7. Nuuksion kansallispuiston rengaspolut.

Rengaspolut		Pituus, km
Nykyiset	1. Nahkiaispolku	2,0
	2. Punarinnan kierros	2,4
	3. Haukan kierros	3,7
	4. Korpin kierros	6,8
Uudet	5. Soidinkierros	3,6
	6. Klassarin kierros	3,7
	7. Takalan polku (osittain rengas)	2,7
Yhteensä		24,9

Viitoitettuja polkuja on kansallispuistossa yhteensä 28,9 km ja uusia perustetaan 11,9 km, joten suunnitelman toteuduttua kansallispuistossa on viitoitettuja polkuja noin 40 km.

7.2.2 Tiet ja liikenne

Nuuksion kansallispuistossa kulkee tai sitä sivuaa n. 30 km erilaisia teitä (taulukko 8 ja kuva 5, s. 44).

Taulukko 8. Nuuksion kansallispuistossa olevat tai sitä sivuavat tiet.

Tiet	kpl	km
Yleiselle liikenteelle avoin tie kansallispuistossa	3	4,7
Yleiselle liikenteelle avoin tie sivuaa kansallispuistoa rajalla	7	4,6
Yleiseltä liikenteeltä suljettu tie yksityiskäytössä	14	11,8
Yleiseltä liikenteeltä suljettu tie vain kansallispuiston käytössä	3	9,0
Yhteensä		30,1

Kansallispuisto sijaitsee pääosiltaan Vihdintien ja Turunväylän välissä. Tieverkkoa pitkin pääsee kaikille käytön keskittymäalueille. Kansallispuistossa kulkee kolme yleiselle moottoriajoneuvo-liikenteelle avointa tietä. Lisäksi on lukuisia yleisöltä suljettuja teitä, jotka johtavat yksityisille kiinteistöille tai mökeille.

Muualla kansallispuiston sisäosiin johtavat pistotiet suljetaan yleiseltä moottoriajoneuvo-liikenteeltä. Tarpeettomiksi jääneet metsäautotiet saavat siellä kaventua poluiksi tai ne palautetaan luonnontilaan (luku 5.2).

Kansallispuiston liikenne ja palvelut rakentuvat olemassa olevan tieverkon varaan. Uusia teitä ei rakenneta. Vihdin suunnasta tulevia kävijöitä varten yksityistie Ruuhilammen pohjoispuolelle

avataan yleiselle liikenteelle, ja sen päähän tehdään paikoitusalue. Kattilaan, Haukkalammelle ja Kurjolammelle johtavat soratiet ovat yksityisteitä, joissa Metsähallitus on suurin osakas. Metsähallitus osallistuu yksityisteiden ylläpitoon yksityistielain mukaisesti. Käytön lisääntyessä ne pyritään siirtämään tielaitoksen hoitoon maisemateinä. Kansallispuistossa teitä ei valaista.

Kansallispuistoon tai sen reunalle pääsee hyvin julkisilla kulkuvälineillä. Seutuliikenteen linja-autolla pääsee Nuuksionpäähän ja Siikajärvelle läpi vuoden sekä keväisin ja syksyisin myös Kattilaan. Myös Veikkolaan ja Tervalammelle on linja-autoyhteys. Linja-autoyhteyksiä tulisi parantaa entisestään, ja käyttäjiä kannustetaan tulemaan puistoon bussilla oman auton sijasta.

Käytön keskittymissä on kävijöitä varten paikoitustilaa. Nykyisillä kahdeksalla paikoitusalueella on yhteensä tilaa n. 130 henkilöautolle. Kansallispuistoon tulevat retkeilijät käyttävät myös puiston ulkopuolella olevien matkailuyritysten paikoitusalueita. Kansallispuiston paikoitusalueet ovat kuitenkin osoittautuneet riittämättömiksi.

Uudet paikoitusalueet rakennetaan Siikajärvelle linja-autoreitin varteen ja Ruuhilammen pohjoispuolelle. Ruuhilammen paikoitusalue parantaa Vihdin suunnasta tulevien mahdollisuuksia tulla kansallispuistoon. Kattilan paikoitustiloja laajennetaan. Tarvittaessa rakennetaan lisää paikoitustilaa Nuuksionpään alueelle Haukkalammen tilanahtauden helpottamiseksi.

Liitteessä 5 on osoitettu valkama-alueita soutuveneiden pitoa varten. Suolikkaan valkama on tarkoitettu ilman tieyhteyttä olevien Suolikkaan kämppien huoltoon. Kurjolammen valkamassa voi olla myös mökkiläisten ylläpitämä uimalaituri. Pitkäjärven valkamassa on useilla kiinteistöillä rasiteoikeus veneen pitoon. Siihen varustetaan myös levähdyspaikka, ja valkama sopii käytettäväksi kanoottien vesillelaskuun. Kolmoislammen valkama on tarkoitettu lammen takana olevien tiettömien huviloiden veneille ja autoille.

7.2.3 Pyöräily- ja ratsastusreitit

Kansallispuiston pyöräreitit on merkitty liitteeseen 9. Niitä on kansallispuiston alueella yhteensä 22,5 km. Muilla poluilla tai maastossa pyöräilyä ei sallita maaston kulumisvaaran vuoksi.

Tarkoituksena on osoittaa kansallispuiston kautta kulkevia pyöräretkeilijöitä ja -vaeltajia varten mielekkäitä kesäkäyttöisiä rengas- ja läpikulkureittejä, jotka jatkuvat ympäröivään tieverkkoon ja ulkoilualueille. Reiteinä on autoteitä, vaatimattomia kärryuria ja lyhyitä polkuosuuksia. Reitit eivät ole pyörätietasoisia, mutta niitä voi ajaa tavallisella polkupyörällä, tarvittaessa taluttaen lyhyillä polkuosuuksilla ja mäissä.

Pyöräreitit pyritään merkitsemään retkeilykarttoihin ja tarvittaessa ne viitoitetaan. Valtakunnalliseen pyöräilyreitiverkostoon kuuluva reitti numero 2 kulkee kansallispuiston läpi Siikajärveltä Haukkalammen kautta kohti Salmia. Valtakunnallinen reitti viitoitetaan omalla merkintätavallaan. Myös reitti 2000 (luku 7.2.1) soveltuu pyöräilyyn siten, että Högbackan ja Haukkalammen väli ajetaan teitä pitkin.

Nuuksion järviylängöllä kansallispuiston ympäristössä on useita ratsutalleja ja arviolta noin 400 hevosta. Liitteessä 10 näkyvät reitit, joita voidaan käyttää retkiratsastukseen kansallispuistossa. Niiden yhteispituus on 21,5 km. Muualla kansallispuiston alueella ratsastamista ei sallita. Kahta moottoriajoneuvoliikenteeltä suljettua kärrytietä – Kattilasta Elohoiviin ja Högbackasta Salmin suuntaan – voidaan käyttää myös sopimuksenvaraisiin hevoskärry- ja rekiretkiin.

Kansallispuistossa yritys- ja tallitoimintaan liittyvä retkiratsastus sekä sopimuksenvarainen hevoskärky- ja rekiretkien järjestäminen on mahdollista niille osoitetuilla reiteillä yhteistoimintasopimuksen tehneillä talleilla ja yrityksillä. Varsinaiset ratsastusreitit sopivat parhaiten kansallispuiston ulkopuolelle viljelyaukeiden reunamille Lahnuksen, Röylän, Pakankylän ja Takkulan alueille, missä useimmat ratsutallitkin ovat.

Useimmat kansallispuiston ratsastusreiteistä ovat entisiä kärryiteitä, joita käyttävät myös kävelijät, hiihtäjät, pyöräilijät ja kansallispuiston huoltoliikenne. Ongelmallisin reittiosuus on Kurjollammelta Kattilaan kulkeva kärryitie. Ongelmaton yhteiskäyttö edellyttää ratsutallien ja harrastajien koulutusta, kaikille käyttäjäryhmille suunnattua opastusaineistoa sekä yhteisreiteinä palveleville teille sijoitettavia opasteita. Yhteiskäyttöteille luodaan tilaa eri käyttömuodoille raivaamalla tienvarsipensaita sekä ohjaamalla eri käyttömuodot eri puolille tietä. Vaarallisissa paikoissa ja muuallakin maasto-olosuhteiden salliessa kavioura pyritään eriyttämään tien viereen. Myös Vanhan Myllytien varrella tutkitaan mahdollisuudet sijoittaa kavioura tien ulkopuolelle. Kokonaan erillisiä ratsastusreittejä ei kansallispuistoon ole tarkoitus tehdä eräitä lyhyitä polkuosuuksia lukuun ottamatta. Mikäli ratsastuskäyttö ulkoiluun käytetyillä teillä kuitenkin muodostuu haitallisen vilkkaaksi, reittikysymys tutkitaan uudelleen ja pohditaan ratsastuksen ohjaamista reiteille, joissa muu virkistyskäyttö ei ole yhtä vilkasta.

Metsähallitus suosittaa retki- ja vaellusratsastukseen sopivien reittien perustamista myös ympäröiville ulkoilualueille. Yksityisteiden käyttöluvista ratsastukseen vastaavat tiekunnat. Ratsastusreittien ja ratsastuksen pelisäännöt suunnitellaan tarkemmin yhdessä tiekuntien, ulkoilualueiden, alueen yrittäjien ja tallien kanssa. Mikäli kansallispuiston läpi suunnitellaan valtakunnallisia ratsastusreittejä, ne tutkitaan erikseen, ja hoito- ja käyttösuunnitelmaan tehdään tarpeelliset muutokset.

7.2.4 Telttailualueet ja keittopaikat

Nuuskion kansallispuistossa tarjotaan mahdollisuus retkeilyyn ja leiriytymiseen luonnossa niin tavalliselle sunnuntairetkelijälle kuin lapsiperheelle, erätunnelman etsijälle ja ohjelmalliselle ryhmälle. Tämän vuoksi ylläpidetään luonteeltaan kolmenlaisia telttailualueita.

Leiriytymistä telttailualueiden ulkopuolella ei kansallispuistossa sallita. Telttailualueet on merkitty kuvaan 5 (s. 44) ja taulukkoon 9.

Taulukko 9. Nuuskion kansallispuiston nykyiset telttailualueet ja niiden varustus.

Telttailualue	Varustus
Haukanholma	lisävarusteena keittokatos
Mustalampi	lisävarusteena keittokatos
Holma-Saarijärvi	lisävarusteena laavu
Iso-Holma	
Takala	lisävarusteena laavu

Telttailualueeseen kuuluu tulisija, polttopuuvarasto, kompostoiva kuivakäymälä, tasaista tilaa teltoille sekä opastaulu. Lisävarusteina voi olla laavu, keittokatos tai vastaava sekä ns. puoli-joukkueteltalle sopivia puualustoja, jotka helpottavat alueen talvikäyttöä. Telttailualueella on jät-

teidenkäsittelyohjeet mutta ei jäteastioita (luku 11.5). Telttailualueilla retkeilijä voi leirytyä vapaasti ilman ennakkoilmoittautumista, ellei ole kyse suuresta ryhmästä (luku 7.1.4).

Uusia telttailualueita ei ole toistaiseksi tarkoitus perustaa. Mikäli käyttötarve kasvaa tai kansallispuisto laajenee, voidaan puiston nähtävyyksosaan perustaa yksi tai kaksi uutta telttailualueita polkureitistön läheisyyteen.

Varaustelttapaikka on sellaisia ryhmiä (esimerkiksi partiolaisia, kouluryhmiä, seurakuntanuoria ja luontomatkailuyrittäjiä) varten, jotka haluavat viettää rauhassa omaa ohjelmaansa muiden retkeilijöiden häiritsemättä. Varustetaso on sama kuin tavallisella telttailualueella, mutta tasaista tilaa on vähintään kahta puolijoukkuetelttaa varten. Polttopuut ovat lukittavassa liiterissä, jonka avaimen saa varauksen yhteydessä. Varaustelttapaikkojen käytöstä peritään huoltomaksu. Varaustelttapaikat ovat sivussa viitoitetuista poluista väärinkäytön ja tarpeettoman häiriön estämiseksi (taulukko 10). Niille ei ole viitoitusta.

Taulukko 10. Nuuksion kansallispuiston nykyiset ja uudet varaustelttapaikat.

Varaustelttapaikat	Sijainti
Nykyiset	
Kolmoislampi	Kolmoislammen koillispää
Saarilampi	Saarilammen pohjoispää
Uudet	
Kolmoislammenranta	Kolmoislammen kaakkoispää
Ruuhilampi	Ruuhilammen eteläpää

Uusia varaustelttapaikkoja tehdään kaksi. Ne on mahdollista huoltaa tietä pitkin. Myös Kattilan luontotalon yhteydessä on ryhmien varattavissa oleva telttailumahdollisuus (luku 7.3.6).

Kehrääjänpesä on ”primitiivitelttailupaikka” ja uusi leirytympaikkatyyppi. Se on melkein kuin silmälläpidettävän nimikkolintunsa kehrääjän majapaikka Nuuksion kalliomännikössä: Ei juuri mitään rakenteita, ja kun asukkaat ovat lähteneet, ei enää näy mitään. Kehrääjänpesään kuuluu vain tasaista telttailutilaa, siirrettävä kevyt kenttäkäymälälaatikko ja opastaulu, jossa selitetään leirytympäisen säännöt, sallittu alue sekä jätteiden lajittelu ja käsittely. Tulenteko on kielletty, joten ruokansa joutuu valmistamaan omin keittimin. Jätehuoltoa ei ole. Paikka on viitoitetun polkuverkon ulkopuolella, joten sinne on osattava suunnistaa itse. Kehrääjänpesät palvelevat osaavia retkeilijöitä, jotka haluavat olla rauhallisemmissa paikoissa. Ne mahdollistavat erähenkisen, mutta luontoa ja huoltokustannuksia säästävän retkeilyn.

Kehrääjänpesiä perustetaan aluksi kokeiluluontoisina kaksi kansallispuiston syrjäosaan, vanhaan käytettyihin paikkoihin (kuva 5, s. 44): Valkealampi ja Pöksynhaara.

7.2.5 Sisämajoitus

Kansallispuiston läheisyydessä järviylängöllä on useita yksityisiä majoituspalveluita tarjoavia yrityksiä. Majoitus on hotelli- ja mökkitasoista (kuva 5, s. 44). Lisäksi järjestöillä on kansallispuiston lähiympäristössä järviylängöllä vaatimattomia kämppiä, joista osa on myös ulkopuolisten vuokrattavissa.

Retkeilymajatyypistä majoitusta on kansallispuiston ulkopuolella Nuuksion ulkoilumajassa Brobackassa. Kansallispuistossa tällaista majoitusta järjestetään Kattilan luontotalon yhteyteen.

Varauškämpä on tarkoitettu perheen tai pienen ryhmän luontoretkien vaatimattomaksi tukikohdaksi. Nuuksion kansallispuistossa nykyiset kaksi varauškämpää, Tikankolo ja Oravankolo, ovat saavuttaneet erittäin suuren suosion. Luonnonläheisyyden ja tunnelman säilyttämiseksi sekä myös ympäristökasvatuksen vuoksi niihin ei johda tietä eikä niissä ole sähköä tai muita ylläilyksiksi, vaan käyttäjä joutuu itse huolehtimaan kaikesta – kämpän etsimisestä puiden pilkkomiseen.

Kansallispuiston varauškämppejä ei ole tarkoitettu pitkäaikaiseen lomailuun. Varauškämpät ovat maksullisia, ja niitä saa varata enintään kahdeksi vuorokaudeksi kerrallaan.

Nuuksion kansallispuiston alueelle perustetaan nykyisten kahden lisäksi 2–3 varauškämppeä sellaisista sijainniltaan ja tyyliltään sopivista rakennuksista, jotka vapautuvat nykyisestä kesämökkikäytöstään. Nykyiset kämpät palvelevat 5–6 hengen ryhmiä; uusista varauškämpistä ainakin yhden tulisi palvella isompaa, n. 10 hengen ryhmää. Uusia rakennuspaikkoja ei muodosteta eikä uusia kämppejä rakenneta.

7.2.6 Liikuntarajoitteisten huomioon ottaminen

Nykyisellään kansallispuiston palveluvarustuksessa ei juuri ole otettu huomioon liikuntaesteisiä. Pieni osa reiteistä soveltuu pyörätuolilla ja lastenrattailla kuljettavaksi, vaikka niitä ei erityisesti sitä varten olekaan suunniteltu. Maasto ja reitit ovat kuitenkin usein jyrkkiä ja vaativat korkeuserojen takia käyttäjältä melkoista voimaa tai avustajan.

Palveluvarustusta kehitetään erityisesti Kattilan alueella, jossa maasto ei ole niin jyrkkää kuin muualla. Kattilaan luontotalon yhteyteen tehtävät nuotiopaikat ja ulkokäymälät suunnitellaan sellaisiksi, että ne soveltuvat myös liikuntarajoitteisille. Haukkalammen luontotupaan tehdään portaiden lisäksi ramppi sekä parannetaan polkua Haukanholmassa. Opastusaineistossa tuodaan esille liikuntarajoitteisille sopivat palvelut. Vammaisille ja liikuntaesteisille voidaan luvanvaraisesti järjestää retkiä moottorikelkoin, vaikka maastoajoneuvoliikenne on muuten kielletty (luku 7.1.1). Myös vammaisratsastus sekä reki- ja kärryajelut sopivat Nuuksioon (luku 7.2.3).

7.3 Luonto-opastus ja asiakaspalvelu

Luonto-opastuksen suunnittelu pohjautuu Metsähallituksen luonto-opastuksen periaatteisiin sekä Metsähallituksen ohjeisiin luonnonsuojelualueiden hoidon periaatteista (Metsähallitus 2002). Luonto-opastuksen kehittämiseen Nuuksiossa vaikuttaa myös Metsähallituksessa tehty kansallispuistojen ja retkeilyalueiden yleisökäytön painopisteluokitus. ”Nuuksion kehittäminen – suunnittelu ja toteuttaminen” on valittu Uudenmaan aluekehittämissopimuksen 2002–2006 (Uudenmaan liitto 2002) yhdeksi kärkihankkeeksi.

Nuuksion suurta kävijämäärää (kansallispuistossa 100 000 käyntikertaa, koko järviylängöllä useita satoja tuhansia vuosittain) ajatellen alueen palvelut ovat vähäiset. Koko järviylängöä koskevaa aineistoa ei ole kootusti saatavilla missään palvelupisteessä, verkkosivuilla eikä ajantasaisessa julkaisussa. Haukkalammen luonto- ja opastuvan kautta tavoitetaan vain n. 18 % kansallispuiston kävijöistä. Kävijätutkimuksen (Metsähallitus 2001) mukaan opasteaineisto on arvioitu yhdeksi puutteellisimmista palveluista.

Luonto-opastuksen kohderyhmiä Nuuksiossa ovat alueen kävijät, paikalliset asukkaat sekä matkailuyrittäjät. Erityisiä kohderyhmiä ovat lapset, nuoret ja perheet. Opastusaineisto ja -toiminta suunnitellaan sellaiseksi, että se tukee myös koulujen ja päiväkotien opetusta. Keskeistä sisältöä luonto-opastuksessa ovat luonnon monimuotoisuus ja sen säilyttäminen, elinympäristöjen suojelu ja kestävä käyttö sekä ympäristöä säästävää retkeilyä. Kävijöille tarjotaan myös tietoa Nuuksion järviylängön retkeilymahdollisuuksista, kansallispuistosta ja sitä ympäröivistä ulkoilualueista sekä alueen käytöstä ja historiasta.

Jotta Nuuksio voisi palvella kävijöitään mahdollisimman monipuolisesti ja se toimisi näyteikkunana suomalaisen luontoon, opastuksen laatua ja määrää kehitetään. Nuuksion kansallispuistolle ja järviylängön ulkoilualueille luodaan asiakaslähtöinen palvelukokonaisuus yhdessä järviylängön eri toimijoiden kanssa. Palvelukokonaisuus kattaa toiminnot ja palvelut maastossa, tietoverkossa ja yhteisesti perustettavassa luontokeskuksessa sekä koulukäyttöön painottuvassa Kattilan luontotalossa. Retkeilyä tukeva peruspalveluvarustus ja opastusmateriaali sekä niiden ylläpito- ja huoltokäytännöt saatetaan kuntoon, ja maastossa tapahtuva opastustoiminta vakiinnutetaan ennen suurten rakennushankkeiden toteuttamista.

7.3.1 Opastusaineisto

Kirjallinen aineisto ja verkkosivut

Uusia esitteitä ja julkaisuja tehdään harkiten (taulukko 11). Aineiston painopiste on verkkosivuissa. Karttoja julkaisevat ulkopuoliset kustantajat.

Taulukko 11. Nuuksion kansallispuiston ylläpidettävät ja uudet opastusaineistot.

Opastusaineisto	
Esitteet	<ul style="list-style-type: none"> • Kansallispuiston yleisesite, suomi, ruotsi ja englanti • Nahkaispolun englanninkielinen esite, Lamprey trail • Kämppäesitteet 2 kpl • Järjestyssääntö (uusi) • Retkeilytapaohjeet (uusi) • Järviylängön yhteinen esite (uusitaan) • Luontokeskus- ja tapahtumaesite (uusi)
Julkaisut, kirjat	<ul style="list-style-type: none"> • Hoito- ja käyttösuunnitelma (uusi) • Erilaiset selvitykset ja tutkimukset pääosin verkkojulkaisuihin • Nuuksio-kirja ulkopuolisen kustantamana (uusi)
Kartat	<ul style="list-style-type: none"> • Nuuksio–Luukkaa ulkoilukartta (Genimap) • Geologinen retkeilykartta (GTK) • Pääkaupunkiseudun ulkoilukartta (kunnat)
Verkkosivut	<ul style="list-style-type: none"> • Nuuksion kansallispuiston verkkosivut • Järviylängön yhteiset verkkosivut (uusi)

Retkeilytapaohjeet on suunnattu jokamiesretkeilijöille, ryhmille ja myös matkailuyrittäjille. Niissä neuvotaan tarkemmin mm. kansallispuistossa sallitut retkeilyn ja luontomatkailun muodot sekä tapahtumien, maastokilpailujen ja retkien järjestäminen kansallispuistossa. Retkeilytapaohjeet antavat tietoa ja niksejä retkeilystä ja siinä tarpeellisista taidoista. Ohjeet voidaan syvennettyinä ja laajempaan julkaista myös verkkomuodossa.

Käytön ohjaamisen helpottamiseksi ja asiakaslähtöisyyden parantamiseksi kansallispuiston ja sitä ympäröivien ulkoilualueiden kokoaminen samaan, alueellisesti yhteiseen ja hallinnollisista rajoista riippumattomaan Nuuksion järviylängön verkkosivustoon on tärkeää. Toteutuksen lähtökohtana pitäisi olla kävijöiden tarpeet ja ongelmat. Sivuilla esiteltävät palvelut voivat sisältää viranomaisten ylläpitämien palvelujen lisäksi myös matkailuyrittäjien, majoituksen ja ruokapaikkojen tiedot koko järviylängön alueella.

Lisäksi sivusto toimii ajankohtaisen tiedon ja uutisten välitysmediaan.

Toimenpiteet

Ylläpidetään perusesitteitä puistosta ja tehdään uudet, vielä tarvittavat esitteet. Kehitetään verkkosivustoa Metsähallituksen mallin mukaisesti ja etsitään yhteistyökumppanit järviylängön toimituksista. Seuranta keskittyy toimenpiteiden toteutumiseen. Lisäksi seurataan verkkosivujen käyntimääriä ja esitteiden määriä, uusimistarvetta sekä niihin käytettyjä työpanoksia.

7.3.2 Opasteet

Maastossa olevat opastusaineistot ja palvelurakenteet pidetään turvallisina, teknisesti hyväkuntoisina, ajantasaisina ja kiinnostavina. Opastustauluilla on yhtenäinen graafinen ilme. Sisällössä ja ulkoasussa näkyvät kansallispuiston teemat. Opasteet on esitelty taulukossa 12.

Taulukko 12. Yhteenveto Nuuksion kansallispuiston ylläpidettävistä ja uusista opasteista.

Opasteet	
Luontopolut	<ul style="list-style-type: none"> Nahkiaispolku ennallistamisesta 2 km Viuhka-opetuspolku yläasteelle Kattilassa Lodjaus-luontorastisto kokeneille retkeilijöille ja partiolaisille Tutkimusluontopolku Kattilaan (uusi) Lähiluontopolku luontokeskukselle (uusi) Tarvittaessa rengaspoluista luontopolkuja
Maasto-opasteet	<ul style="list-style-type: none"> 5 nykyistä opastuspaikkaa: Haukkalampi, Kattila, Kurjolampi, Kolmoislampi, Högbacka 5 uutta opastuspaikkaa: Siikaniemi, Elohoivi, Siikaranta, Takkula, Nuuksionpää Kansallispuistoportti pääsisäänkäynnin varrelle Nuuksionpäähän (uusi) Opastustaulut rajoille, telttailualueille ja erityiskohteisiin: 11 nykyistä, 5 uutta Opastaulut telttailualueille ja levähdyspaikoille Rajataulut

Luontopolut

Nykyisin kansallispuistossa on kolme eri tyyppistä luontopolkua: rengasmainen, ennallistamisesta kertovin opastein varustettu Nahkiaispolku; Kattilan viuhkapolku, joka on tarkoitettu kouluopetukseen; sekä omatoimista luonnonharrastusta ja suunnistuskykyä kehittävä luontorastisto Lodjaus.

Kävijätutkimuksessakin esille tulleiden toiveiden mukaisesti merkittyjen reittien ja luontopolkujen määrää lisätään. Luontopolkuja tehdään kaksi lisää. Kattilan alueelle tehdään erityisesti koululaisten käyttöön tutkimusluontopolku ja luontokeskuksen (luku 7.3.5) ympäristöön lähi-luontopolku.

Tarvittaessa joitakin rengaspolkuja (luku 7.2.1) voidaan varustaa johonkin teemaan keskittyviksi luontopoluiksi. Tällaisina tulevat kysymykseen uudet polkurenkaat Klassarin kierros (teemana esimerkiksi ihminen ja luontokokemus) sekä Soidinkierros (teemana esimerkiksi suo).

Maasto-opasteet

Opastuspaikkoja sijoitetaan tärkeimmille sisääntuloväylille puiston ulkopuolelle, rajalle ja tärkeimmille lähtöpaikoille. Opastuspaikka on katos tai suuri opastustaulu. Sen sisältö on osittain sama joka paikassa: alueen kuva, yleistietoa kansallispuistosta, sen luonnosta ja palveluista, järjestyssäännöt sekä ohjeet ympäristöystävällisestä ja roskattomasta retkeilystä. Toinen osa opastuspaikasta kertoo juuri kyseisestä paikasta. Opastuspaikkaan liittyy paikoitusalue, ja siitä pääsee viitoitettuun polkuverkkoon.

Nykyisin opastuspaikkoja on viisi: Haukkalammella, Kattilassa, Högbackassa, Kurjolammella ja Kolmoislammella. Opastuspaikka voi sijaita myös matkailuyrityksen sisätiloissa, jolloin se järjestetään yhteistyössä yrityksen kanssa. Uusia opastuspaikkoja tehdään viisi: Siikaniemeen, Takkulaan, Siikarantaan, Elohoiviin ja Nuuksionpähän (kuva 5, s. 44).

Ulkoilualueille Salmiin, Pirttimäkeen, Luukkaaseen, Brobackaan ja Oittaaalle pyritään yhteistyössä kuntien kanssa saamaan yhteistä aineistoa järviylängön virkistyskäyttömahdollisuuksista ja kansallispuistosta.

Opastustaulut sijaitsevat kansallispuiston rajalla sisääntulopolulla, paikoitusalueiden yhteydessä sekä telttailualueilla. Niiden sisältö on vakioitu: alueen kuva, yleistietoa kansallispuistosta, sen luonnosta, palveluista ja rauhoitusmääräyksistä sekä ohjeet ympäristöystävällisestä ja roskattomasta retkeilystä. Telttailualueiden opastustauluissa esitetään ko. alueen sijainti ja toimintaohjeet.

Opastaulut ovat pienempiä maastoon tai rakennuksiin sijoitettavia tauluja. Niitä on levähdyspaikkojen, telttailualueiden, käymälöiden ja ekopisteiden yhteydessä. Ne antavat tietoa rauhoitusmääräyksistä, jätteiden käsittelystä ja ympäristöä säästävästä retkeilystä. Yksittäisiä, tietystä nähtävyydestä kertovia opasteita voidaan sijoittaa paikoille, joilla on merkitystä vaikkapa paikallishistorian (esim. vanhan torpan perustukset) tai luonnon erityispiirteiden (esim. hiidenkirnu) kannalta. Erilaisten maasto-opasteiden ohjeellisia sijainteja on merkitty kuvaan 5 (s. 44).

Kansallispuiston rajat merkitään säädösten edellyttämällä tavalla. Polkujen varsiin puiston rajalle sijoitetaan tunnuskilvet. Rajojen merkitsemiseen kiinnitetään erityistä huomiota kansallispuiston ja yksityisen pihapiirin rajoilla sekä polun kulkiessa läheltä pihapiiriä.

Opasteisiin liittyvät toimenpiteet

- Opasteiden sijainnin, kunnon ja sisällön kartoitus sekä niiden merkitseminen paikkatietojärjestelmään. Opasteiden sisältöjen ja ulkonäön yhtenäistäminen.
- Rajataulujen paikoilleen vieminen. Ensisijaisia ovat paikat, joissa asutusta on lähellä ja retkeilykäyttö vilkasta.
- Uusien opastuspaikkojen ja opastustaulujen teko sekä vanhentuneiden opasteiden uusiminen.

Ehdotettujen toimenpiteiden toteutumista seurataan. Lisäksi arvioidaan:

- Ulko-opasteiden kunto ja ajantasaisuus. Ne luokitellaan kahden vuoden välein. Tavoitteena on, että 80 % opasteista kuuluu arvioinnissa luokkaan, joka ei vaadi toimenpiteitä.
- Opastustaulujen sisältö, kiinnostavuus ja käyttöaste. Sisällön kiinnostavuus arvioidaan pysäytystehon avulla ennen uusien kokonaisuuksien tekemistä ja uusien opastustaulujen valmistuttua.

7.3.3 Ohjatut opastukset ja tapahtumat

Havaintoherkkyyden kehittämisessä ohjattu opastus on avainasemassa. Herkkyyteen kuuluvat omat kokemukset ja havainnointi. Niiden pohjalta luodaan tunnepitoinen ja henkilökohtainen suhde luontoon ja opastettavaan asiaan.

Oppaan johtamassa opastuksessa painotetaan elämyksellisyyttä ja kokemista. Menetelminä ovat tarinat, tekeminen, havainnoiminen ja leikit. Ohjattuja opastuksia tehdään nykyisin lähinnä kouluryhmille maastossa ja luontotuvalla, jatkossa myös Kattilan luontotalolla ja luontokeskuksen näyttelyissä. Opastusten määrää lisätään. Maasto-opastusta suunnataan myös muille kuin koululaisille. Matkailuyrittäjien kanssa tehdään yhteistyötä ja annetaan opastuksia myös heidän hoidettavakseen.

Tapahtumien kautta voidaan ottaa huomioon eri kohde- ja sidosryhmiä. Tapahtumia järjestetään etenkin luontokeskuksen ja Kattilan luontotalon valmistuttua sekä maastossa että sisätiloissa.

Toimenpiteet

Teemallisten ja tavoitteellisten opastusten suunnittelu erilaisia ryhmiä varten sekä niiden testaus ja käyttöönotto (taulukko 13). Toimenpiteiden toteutumista seurataan. Arvioinnissa käytetään opastustapahtumien vertaisarviointia, toiminnan arviointia ulkopuolisten tekemänä, esimerkiksi opinäytetyönä, spontaaneja ja kirjallisia asiakaspalautteita sekä asiakastutkimuksia.

Taulukko 13. Yhteenveto Nuuksion kansallispuiston tapahtumista, ohjatuista opastuksista ja niiden tavoite-määristä.

Tapahtumat	Määrä (tavoite)
Teemapäivät, luennot, yleisö-tilaisuudet	<ul style="list-style-type: none"> n. 12 kpl/vuosi
Talkoot	<ul style="list-style-type: none"> Ennallistamis- tai luonnonhoitotalkooleiri; yksi viikko vuosittain Kohde- ja sidosryhmien kanssa toteutetut talkoot (mm. paikalliset asukkaat, luontoyhdistykset, partiolaiset, retkeilyjärjestöt; 1–5 kpl/vuosi
Ohjatut opastukset	<ul style="list-style-type: none"> Maastossa, luontotuvalla, luontokeskuksessa ja Kattilan luontotalolla Tavoitteena 600 opastettua ryhmää/vuosi

7.3.4 Luontotupa ja opastupa

Kansallispuistossa on yksi luontotupa Haukkalammella. Tuvassa on näyttely Liito-oravan metsä. Tupa on miehittämätön, mutta se pidetään avoimena kesäsesongin aikana päivittäin ja muuna aikana ainakin viikonloppuisin. Luontotupaa voi käyttää myös lämmittelyyn, sateenpitoon ja eväiden syöntiin. Luontotuvalla lähtee merkittjä rengasreittejä, ja läheisyydestä myös luontopolku.

Opas on paikalla kesäisin luontotuvan vieressä olevassa opastuvassa. Kansallispuiston alueelle ei perusteta uusia luontotupia. Nykyisin Haukkalammella päivystävä opas toimii luontokeskuksen perustamisen jälkeen enemmän maastossa.

7.3.5 Luontokeskus

Nuuksion järviylängölle perustetaan valtakunnallinen luontokeskus. Se pyritään saamaan aikaan järviylängön luonnon suojelun ja virkistyskäytön eri toimijoiden yhteistyönä.

Luontokeskuksen toiminta-ajatuksena on välittää tietoa ja elämyksiä Nuuksion järviylängön ja samalla koko Suomen luonnosta neuvonnan, näyttelyiden, tapahtumien ja opastusten kautta. Nuukio ja sen luontokeskus siis toimivat pääkaupunkiseudun valtakunnallisena näyteikkunana suomalaiseseen luontoon. Luontokeskus suunnitellaan omana erillisenä hankkeenaan.

Asiakaslähtöisen palvelukokonaisuuden kannalta on tärkeää, että kävijä saa kaiken tarvitsemansa tiedon yhdestä paikasta riippumatta eri toimijoista. Tämän tiedon voi saada luontokeskuksesta tai verkkosivuilta. Nuuksion kansallispuistossa vuonna 2001 tehdyn tutkimuksen (Metsähallitus 2001) mukaan 34 % kävijöistä koki luontokeskuksen tärkeäksi tai melko tärkeäksi ja 50 % piti järviylängön yhteistä opastusaineistoa tarpeellisenä.

Olellaisen osan luontokeskuksen perustamista ja toimintaympäristöä muodostavat järviylängön eri toimijat ja niiden keskinäinen yhteistyö, mm. hankkeiden ja palvelujen suunnittelu, toteuttaminen ja markkinointi. Luontokeskuksen rooli yhteistyön koordinoimisessa ja asiakaslähtöisen palvelukokonaisuuden ylläpitämisessä on merkittävä. Neuvonnan ja palvelujen keskittäminen yhteiseen luontokeskukseen mahdollistaa kaikille osapuolille enemmän asiakaskontakteja ja kustannustehokkuutta. Osana Metsähallituksen asiakaspalveluketjua luontokeskus saa myös valtakunnallista näkyvyyttä.

Luontokeskus muodostuu itse rakennuksesta, sitä ympäröivästä luonnosta sekä siellä ja sieltä käsin harjoitettavasta toiminnasta. Ympäristökasvatustehtävänsä mukaisesti rakennuksen on oltava esimerkkinä ekologisesta ja ympäristöä säästävästä sekä luonnonmateriaaleja käyttävästä rakentamisesta.

Luontokeskuksen sijainnin on oltava perusteltu ja tarkoituksenmukainen. Paikan valinnassa kiinnitetään erityistä huomiota saavutettavuuteen, yhteyksiin reittiverkostoon ja luontoon sekä ympäröivään luontoon kohdistuviin vaikutuksiin.

- Luontokeskuksen sijainti on kävijöiden kannalta keskeinen. Sinne on päästävä helposti myös julkisilla kulkuneuvoilla.
- Luontokeskuksesta on yhteys luontoon: Reitit ja luontopolut ohjaavat kävijöitä luontoon. Ympäröivä luonto on myös näyteikkuna ja maisemiltaan kaunis.
- Luontokeskus ei aiheuta rakentamisellaan tai kävijämäärillään ekologisen ja sosiaalisen kantokyvyn ylittymistä ympäröivässä luonnossa. Luontokeskus ei häiritse ympäröivää luontoa eikä asutusta.
- Luontokeskuksen piha-alueen ja välittömän lähiympäristön on oltava toiminnallinen. Se luo puitteet tapahtumille, eväretkille nuotiopaikkoineen ja perheiden pienimpien leikeille.

Luontokeskuksen palvelut ja arvioidut kävijämäärät

Luontokeskuksessa annetaan neuvontaa paikan päällä ja puhelimitse koko järviylängöstä. Oma-toimiseen tiedonhankintaan ja retkien suunnitteluun on kirjasto. Tapahtumien kautta voidaan ottaa huomioon eri kohde- ja sidosryhmiä ja saada myös uusia asiakasryhmiä. Tapahtumat tuovat luontokeskukseen toiminnallisuutta ja ajankohtaisuutta.

Pysyvä näyttely on merkittävä osa luontokeskuksen viestiä, ja se on tärkeä matkailullisen veto-voiman kannalta. Luontokeskuksessa myös näyttelyn on toteuttamistavoiltaan ja tiloiltaan tuettava toiminnallisuutta ja ryhmien opastamista. Ruotsissa Tukholman lähellä olevassa Tyrestan kansallispuistossa luontokeskus on Kansallispuistojen talo (www.nationalparkernashus.environ.se/). Se esittelee Ruotsin luontoa myös muiden kansallispuistojen avulla. Kansallispuistojen talon kaltainen idea sopii myös Nuuksioon. Luontokeskuksella on oltava laajempaa merkitystä pääkaupunkiseudulla asuville ja matkailijoille kuin pelkkä Nuuksio. Se tukee myös muualle Suomeen suuntautuvaa retkeilyä, luontoharrastusta ja matkailua.

Monet käyvät säännöllisesti Nuuksion kansallispuistossa ja ulkoilualueilla. Tapahtumien lisäksi tällaisille kävijöille voidaan tarjota uutta vaihtuvien näyttelyiden avulla. Vuosittain tulisi olla ainakin yksi mittavampi vaihtuva näyttely sesonkiaikana.

Järviylängöllä Helsingin kaupungin ulkoilualueilla (Salmi, Vaakkoi, Luukkaa, Karjakaivo) on arviolta n. 500 000 käyntikertaa vuodessa (Miettinen & Horne 1999). Kansallispuistossa on laskentaan perustuvan arvion mukaan 100 000 käyntikertaa. Metsähallituksen luontokeskukset ovat suosittuja vierailukohteita. Pääkaupunkiseudun suuren väestömäärän ja järviylängön käyntimäärien perusteella voidaan luontokeskuksen vuosittaiseksi käyntimääräksi arvioida 60 000.

Toimenpiteet

Luontokeskus suunnitellaan ja toteutetaan yhteistyössä järviylängön toimijoiden kanssa. Tarpeellinen käyttö ja toimintamuodot ratkaistaan siten, että luontokeskus ja Kattilan luontotalo muodostavat yhdessä toimivan kokonaisuuden. Hankkeessa määritellään tarkemmin sijainti, palvelut, tilat, toimintamalli yhteistyökumppaneiden kanssa ja rahoitus.⁹

Perustamisen jälkeen luontokeskuksen toiminnan seurannassa (käyntimäärät ja asiakastytyväisyys, opastusten arviointi) voidaan käyttää Metsähallituksen asiakaspalveluketjun malleja.

7.3.6 Kattilan luontotalo

Kattilan luontotalosta ja sen toiminnasta on erikseen tehty hankesuunnitelma (Metsähallitus 2000), jossa on rakennushankkeen vaatimat selvitykset ja kustannusarvio. Hankesuunnitelman mukaan luontotalo toimii tarkoitusta varten kunnostettavissa Kattilan vanhoissa rakennuksissa ja rakennettavissa lisätiloissa. Luontotalo on tarkoitettu erityisesti leirikoulu- ja luontokurssi-toimintaan, mutta se sopii myös muille ryhmille kuten taideleireihin ja -kursseihin. Sisätilat ja majoituskapasiteetti on mitoitettu yhdelle koululuokalle eli noin 40 hengelle, ja paikka soveltuu myös telttamajoitteisille leireille. Tilat sisältävät vaatimattomia ruokailu-, majoitus- ja opintotiloja sekä opetusalueen (liite 11), jolta voi ottaa näytteitä. Luontokeskus palvelee Kattilaa käyttäviä leirejä ja kursseja vierailukohteena.

Kattilan luontotalon ja luontokeskuksen toiminta suunnitellaan yhdeksi toimivaksi kokonaisuudeksi.

Kattilan palvelut

- Leirikoulut ja luontokoulu.

Leirikoulut ovat koulun ulkopuolella pidettäviä useamman työpäivän pituisia opiskelujaksoja, jotka toteutetaan kotimaassa tai ulkomailla. Kattila voi toimia leirikoulukeskuksena ja tarjota kouluille erityisesti luontoon, metsiin ja retkeilyyn liittyviä ohjelmavaihtoehtoja.

Ympäristöministeriön luontokoulutyöryhmän mietinnön (1997) mukaan luontokoulussa

- Opitaan luonnontuntemusta, luonnossa liikkumista, tietojen hankintaa ja tutkimisen taitoja.
- Ohjelmat voivat sisältää luonnontieteitä, useita muitakin oppiaineita sekä kulttuuria ja työntekoa.
- Työtavat tukevat havaintoherkkyyden ja tiedonhalun kehitystä.

Nuoksiossa luontokoulussa on mahdollista syventää kokemuksiaan ja tietouttaan luonnosta täydennykseksi luontokeskuksen opastetuille näyttelykierroksille tai lähiluontopolkujen oppeihin.

---

⁹ Ympäristöministeriö on vahvistusprosessin aikana 29.12.2005 tehdyllä sopimuksella tilannut Metsähallitukselta pääkaupunkiseudulle räätälöidyn luontokeskusratkaisun. Tässä suunnitelmassa esitetyt periaatteet ovat ministeriön mukaan edelleen ajanmukaiset.

Luontokoulupäivä on 4–6 tunnin pituinen. Kattilan palvelut ja tarjottavat leirikoulu- ja luontokoulusuunnitelmat laaditaan koulujen opetussuunnitelmien mukaisiksi.

- Leiritoiminta.

Kattila tarjoaa tiloja luontoa harrastaville järjestöille ja erilaisille ryhmille. Kattila voi toimia paikkana päiväleireille, ja se sopii myös päiväkotiryhmille. Päiväleirejä voidaan järjestää eri teemoilla koulujen loma-aikoina. Järjestöjen luontoleirit, rippikoululeirit ja taideleirit sopivat myös Kattilaan. Kansallispuistossa vuosittain järjestettävät talkooleirit saavat myös Kattilasta tilat toiminnalleen.

- Koulutus ja kurssit.

Kattilassa järjestetään koulutusta matkailuyrittäjille ja opettajille sekä päivähoidon henkilöstölle. Luontoon ja retkeilytaitoihin liittyviä kursseja tarjotaan suurelle yleisölle.

- Majoitus- ja toimintatilat.

Kattilan majoitustilat sopivat koulukäytön sallimissa rajoissa myös retkeilymajatyypiseen toimintaan. Majoitustiloja voivat käyttää myös tutkijat. Rakennukset tarjoavat lisäksi tiloja järjestöjen ja harrastusryhmien luontotapahtumille.

- Luontomatkaileutoiminnot.

Kattila sopii hyvin tukikohdaksi myös luontomatkaileuyrittäjien opastetuille ryhmille. Saunat ja torppa ovat jo nyt suosittuja. Majoitus-, kokous- ja kahvilapalvelujen myötä myös luontomatkaileulle on entistä paremmat toimintaedellytykset.

Toimenpiteet

Kattilan luontotalo suunnitellaan ja toteutetaan yhteistyössä järviylängön toimijoiden kanssa. Tarpeellinen käyttö ja toimintamuodot ratkaistaan luontokeskushankkeen yhteydessä siten, että luontotalo ja luontokeskus muodostavat yhdessä toimivan kokonaisuuden. Hankkeessa määritellään tarkemmin palvelut, tilat, toimintamalli yhteistyökumppaneiden kanssa ja rahoitus.

Kattilan luontotalon toiminnan seurannassa (käyntimäärät ja asiakastyytyväisyys, opastusten arviointi) voidaan käyttää Metsähallituksen asiakaspalveluketjun malleja. Toiminnan arviointeja teetetään myös ulkopuolisilla esimerkiksi opinnäytteinä.

7.4 Matkailun yritystoiminta

Kansallispuiston reunalla on kolme hotelli- ja kurssikeskusta, mutta lisäksi kansallispuistossa toimii noin 20 ohjelmapalveluyritystä, joiden koko vaihtelee yhden miehen yrityksistä koko maassa toimiviin suuriin yrityksiin. Ohjelmapalveluyrittäjien retkillä vierailee Nuuksiossa arvion mukaan noin 15 000 vierasta vuosittain, ja he maksavat palvelustaan keskimäärin 76 euroa (Ojala 2002). Valtaosa yrittäjistä on toiminut alueella jo pitkään, mutta myös uusia yrittäjiä tulee edelleen alueelle. Enemmistö yrityksistä toimii Nuuksiossa säännöllisesti, mutta osalle se on vain yksi kohde, jota käytetään harvemmin. Sesonkiaikaa ovat etenkin kevät ja syksy. Kansallispuiston palveluista käytetään sähkö- ja savusaunaa, torppaa, varaustulipaikkoja ja polkureitistöä. Opastetut retket ovat kansallispuistossa tyypillisesti lyhyitä, kestoltaan noin neljä tuntia. Niihin liittyy patikoinnin

ja ruokailun ohella saunominen tai saunaan tutustuminen sekä muuta toiminnallisuutta (tehtäviä, rasteja ym.).

Kansallispuistossa luontomatkailun tavoitteet tukevat luonnon suojelua. Oikein toteutettuna luontomatkailu tarjoaa kokemusten ja elämysten kautta ymmärrystä ja eväitä oman elämän rakentamiseen entistä ympäristöystävällisemmäksi. Matkailija viihtyy, ja myös fyysinen ja henkinen hyvinvointi lisääntyvät.

7.4.1 Luontomatkailutoiminnot ja alueet kansallispuistossa

Hallitsematon luontomatkailukäyttö voi aiheuttaa ristiriitoja retkeilijöiden ja luonnon kantokyvyn välille. Suojelusäädösten puitteissa tapahtuva pienimuotoinen matkailun yritystoiminta kansallispuistossa voi perustua jokamiehenoikeuksiin, jos se voi tapahtua kansallispuiston luontoarvoja ja suojelutavoitteita sekä hoidon ja käytön periaatteita vaarantamatta. Kansallispuistossa hyväksytään vain luonnon- tai lihasvoimin liikkumiseen (patikointi, hiihto, lumikenkävaellus, ratsastus, pyöräily, melonta) perustuvat luontomatkailutoiminnot. Moottorikulkuneuvojen käyttö matkailun yritystoiminnassa ei ole sallittua.

Luontomatkailutoiminnot keskitetään nähtävyyksönsä, erityisesti sen käytön keskittymäalueille. Luontomatkailutoimintoja varten ei vuokrata maata yksittäisille yrittäjille. Tulentekoa, pyöräilyä, ratsastusta ja kiipeilyä varten on omat reitit ja paikat (kuva 5 s. 44, liitteet 9 ja 10), jotka ovat myös muiden retkeilijöiden käytössä. Varaustulipaikat ovat ohjattujen retkien ja ryhmien käyttöön parhaiten sopivia, kun taas muut telttailualueet tulipaikkoineen ovat ensisijaisesti jokamiesretkeilijöille tarkoitettuja. Erikseen määritellyille luonnoltaan herkille alueille (liite 6) ei saa järjestää tapahtumia, sijoittaa toiminnallisia tehtäviä, rasteja tai muita merkintöjä taikka viedä suuria, yli 10 hengen ryhmiä (vrt. luvut 4.4 ja 7.1.4).

Kansallispuiston palveluvarustuksen (tulipaikat polttopuineen, käymälät) käyttö yritystoimintaan edellyttää sopimusta Metsähallituksen kanssa. Yritystoiminnan harjoittaminen edellyttää myös sen kansallispuistoon kohdistuvien ympäristövaikutusten arviointia, joka tehdään sopimuksia laadittaessa ja uusittaessa.

Yritystoiminnan järjestämisestä sovitaan käyttöoikeussopimuksissa. Sopimuksissa otetaan huomioon Metsähallituksen luontomatkailun periaatteet, Metsähallituksen ympäristö- ja laatu-järjestelmästä erityisesti ympäristöperiaatteet, luonnonsuojelulaki, kansallispuiston perustamislaki ja -asetus, järjestyssääntö sekä kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma. Sopimuksesta käyvät ilmi toimintamuodot, käytettävät alueet ja palvelut. Siihen kuuluu osana vuosittainen selvitys ja raportointi yrittäjän harjoittamasta toiminnasta ja sen määrästä.

7.4.2 Yhteistyö Metsähallituksen ja matkailuyrittäjien välillä

Metsähallituksen rooli on ollut tähän mennessä lähinnä kansallispuiston toimintaa suunnittelevana, ohjaavana, valvovana ja luvan myöntävänä viranomaisena. Viranomaisroolia kehitetään kohti avointa vuorovaikutusta, molemminpuolista luottamusta ja kumppanuutta.

Syötteen kansallispuistossa ja retkeilyalueella on kehitetty yhdessä matkailuyrittäjien kanssa kumppanuusmalli (Aarnio 2001), jota voidaan soveltaa myös Nuuksiossa. Rajattuun kumppanuuteen kuuluvat luontomatkailutuotteet, jotka täyttävät yhteisesti sovitut laatukriteerit. Täyskumppanuus edellyttää yksittäisen tuotteen lisäksi, että koko tuotevalikoima ja toiminta on järjes-

tetty kestävästi ja ympäristöystävällisellä tavalla. Käytännössä se tarkoittaa, että yrityksellä on käytössä ympäristö- ja laatuperiaatteet sekä ympäristösuunnitelma.

Kumppanuuden edut ovat molemminpuolisia. Kumppanuuden mukainen luontomatkailu tukee alueen suojelua eikä muodosta uhkaa alueen ekologiselle tai sosiaaliselle kantokyvyille. Yrittäjä puolestaan voi esimerkiksi markkinoinnissaan käyttää hyväksi tunnustusta ympäristöystävällisestä ja kansallispuiston luonnonsuojelua tukevasta toiminnasta. Kumppanuuden myötä myös käyttö-oikeussopimukset laajenevat yhteistyö- tai kumppanuussopimuksiksi, joissa sovitaan kumppanin osapuolen vastuista, velvollisuuksista ja yhteistyön muodoista.

Molemmat kumppanuudet mahdollistavat sekä ovat edellytys tuotteiden ja palvelujen yhteiselle suunnittelulle, toteuttamiselle ja markkinoinnille. Markkinointikanavana voivat tulevaisuudessa olla esimerkiksi järviylängön yhteiset verkkosivut, Kattilan luontotalo ja Nuuksion luontokeskus. Mahdollisuudet erilaisten palvelujen suunnitteluun ja tuottamiseen yhdessä laajenevat tulevaisuudessa luontotalon ja luontokeskuksen myötä.

Toimenpiteet

- Sopimusten uusiminen ja ylläpito.
- Säännöllinen yrittäjäyhteistyö ja koulutus. Metsähallitus järjestää sesongin ulkopuolella koulutusta yrittäjille erityisesti kansallispuiston luonnosta (esim. uhanalaiset lajit, ennallistaminen ja perinneympäristöt), historiasta, maankäytöstä ja kulttuurista sekä ympäristökasvatuksen menetelmistä esitelmien ja maastoretkeilyjen avulla. Tiedotustilaisuuksia kansallispuiston hoitoon ja käyttöön liittyvistä ajankohtaisista asioista järjestetään vuosittain.
- Matkailusuunnitelman laatiminen (luku 9).

Matkailusuunnitelma laaditaan osallistavan suunnittelun periaatteiden mukaisesti yhdessä alueella toimivien yrittäjien kanssa. Siinä käsitellään tarkemmin mm. seuraavia asioita:

- Laatuksiteerit kansallispuiston suojelua tukeville luontomatkailutuotteille
- Luontomatkailun periaatteet ja ohjeistus yrittäjille
- Kansallispuiston kulttuuri-, historia- ja luontokohteiden esittely
- Metsähallituksen ja yrittäjien välisten yhteisten tuotteiden ja toimintojen suunnittelu ja toteuttaminen.
- Retkeilyn palveluvarustuksen parantaminen. Kahden uuden varaustulipaikan rakentaminen kansallispuistoon (luku 7.2.4) palvelee retkeilyjärjestöjen lisäksi myös matkailuyrittäjiä. Toisen varaustulipaikan välittömään läheisyyteen pääsee huoltoa varten myös autolla.

Luontomatkailun kehittymistä kansallispuistossa seurataan ehdotettujen toimenpiteiden toteuttamisen avulla, järjestettyjen luontomatkajien asiakas- ja yritysmääriä yrittäjäsopimusten avulla. Kulumisen seuranta kytetään retkeilyn vaikutuksista tehtävään seurantaan ja arkojen lajien menestyminen luonnon suojelun seurantaan.

8 Tutkimus

Nuuksiossa tehtävä tutkimus voidaan jaotella a) suojelun ja hoidon edellyttämiin perusselvityksiin ja menetelmätutkimuksiin, b) hoidon, ennallistamisen ja ympäristön tilan seurantaan sekä c) alueella tehtävään perus- ja muuhun tutkimukseen.

Inventointien ja tutkimusten tuloksia julkaistaan myös yleistajuisessa muodossa (luku 7.3.1).

8.1 Perusselvitykset

Nuuksion järviylängön luonnosta ja monien eliöryhmien lajistosta on varsin hyvät tiedot. Monessa suhteessa ne silti kaipaavat täydennystä. Lisätietoja tarvitaan erityisesti uhanalaisesta lajistosta sekä EU:n luontodirektiivin ja lintudirektiivin lajeista ja luontotyypeistä. Palvelujen ja suojelutoimien suunnittelun perustaksi tarvitaan lisäksi tietoja alueen kävijämääristä ja kävijöiden aiheuttamista vaikutuksista.

Metsähallitus vastaa kansallispuiston ja Natura-alueen ydinosan luonnon perusinventoinneista siltä osin, kuin niitä tarvitaan alueen ja lajiston suojelua sekä hoitoa varten, samoin hoidon ja ennallistamisen menetelmiin ja kokeiluihin liittyvästä tutkimuksesta. Poikkeuksena ovat vesiin liittyvät tutkimukset, jotka ovat Uudenmaan ympäristökeskuksen vastuulla.

Vuoden 2004 loppuun mennessä kartoitetaan ja siirretään paikkatietojärjestelmään Metsähallituksen paikkatietojärjestelmän mukaiset luontotyyppitiedot, muun muassa Natura-luontotyytit, lahopuuston määrä ja luonnontilaisuus.

8.2 Seuranta

Kansallispuistossa suoritettujen ennallistamis- ja luonnonhoitotöiden vaikutuksia erityisesti direktiiviluontotyyppisiin sekä suojelun kannalta tärkeiden lajien kantoja tulee seurata. Tästä vastaa Metsähallitus. Asiaa käsitellään tarkemmin luvuissa 5.4 ja 5.5.

Seurannassa kiinnitetään huomiota varsinkin luonnonsuojeluasetuksessa erityisesti suojeltaviksi määrättyihin uhanalaisiin lajeihin ja luontodirektiivin ensisijaisesti suojeltaviin lajeihin sekä toisaalta lajeihin, jotka ovat jonkin luontotyypin tilan indikaattoreita, hoitotoimista riippuvaisia taikka suhteellisen helposti seurattavissa. Tällaisia kansallispuistossa esiintyviä ensisijaisesti seurattavia lajeja ovat

- Liito-orava, jonka esiintymistä on perusteellisesti kartoitettu 1990-luvulla. Vastaavat seuraint inventoinnit toistetaan 5–10 vuoden välein.
- Hirvenkello, jonka kasvupaikkoja hoidetaan perinneympäristöinä. Kannan kokoa seurataan 5 vuoden välein.
- Jouhisammal, jonka ainoan suomalaisen kasvupaikan kalliopahtakasvustoja seurataan 5 vuoden välein.
- Harsosammal, jonka menestymistä ennallistetun lähteen ympäristössä seurataan 5 vuoden välein.

- Kaakkuri, joka pesii pienillä suolammilla ja on helposti häiriintyvä. Pesimäkantaa ja -tulosta seurataan vuosittain.
- Metso, joka on riippuvainen metsien tilasta ja rauhallisuudesta. Soidinpaikkojen lintumääriä seurataan 3–5 vuoden välein.

Ympäristön – erityisesti vesien – tilan yleisestä seurannasta vastaa Uudenmaan ympäristökeskus. Nuuksion kansallispuisto kuuluu Suomen ympäristökeskuksen ja Suomen Perhostutkijain seuran ylläpitämiin valtakunnallisen yöperhosseurannan ja maatalousympäristöjen päiväperhosseurannan havaintoverkkoihin.

Soiden ennallistamisen vaikutusta valumavesien laatuun seurataan Kelinsuon alueella yhteistyössä Suomen ympäristökeskuksen kanssa. Seurantatutkimus alkoi 2001.

Puron ennallistamisen vaikutusta hydrologiaan, hydraulikkaan, eroosioon, geomorfologiaan, kasvillisuuteen ja pohjaeläimistöön seurataan Myllypurolla Suomen ja Uudenmaan ympäristökeskusten, Teknillisen korkeakoulun vesilaboratorion ja Metsähallituksen yhteistyönä. Kasvillisuusseuranta-alat ovat pysyviä.

Kansallispuiston kävijämäärien kehitystä seurataan jatkuvasti laskureiden ja opastusmäärien avulla sekä kävijätyytyväisyyttä 5–10 vuoden välein tehtävällä kävijätutkimuksella.

Retkeilyn aiheuttamaa kuluneisuutta on kartoitettu vuosina 1994 ja 2001. Vastaava selvitys uusitaan 5–10 vuoden välein.

Kävijöiden aiheuttamaa kuormitusta seurataan myös jätemäärien ja polttopuukulutuksen kirjanpidon avulla.

8.3 Muu tutkimus

Kansallispuistossa ja muualla Natura-alueella pyritään edistämään sellaista luontoon kohdistuvaa tutkimusta, joka ei vahingoita luontoa. Kansallispuiston tiloja voi käyttää tutkimusvälineiden säilyttämiseen sekä tutkijoiden tilapäismajoitukseen ja taukopaikkoina. Alueella tehdyistä tutkimuksista ja julkaisuista pidetään Metsähallituksessa rekisteriä, joka on kaikkien tutkijoiden käytettävissä. Vuonna 2002 rekisterissä oli 123 viitettä Nuuksiota koskevista julkaisuista, artikkeleista ja käsikirjoituksista.

9 Erikseen vahvistettavat suunnitelmat

Tämän hoito- ja käyttösuunnitelman lisäksi Nuuksion kansallispuistolle laaditaan seuraavat erityissuunnitelmat.

Ympäristöministeriö vahvistaa:

- Kattilan luontotalon hankesuunnitelma.
- Luontokeskuksen hankesuunnitelma.

Metsähallitus vahvistaa (kolmeen ensimmäiseen ryhmään sisältyvät suunnitelmat lähetetään etukäteen tiedoksi Uudenmaan ympäristökeskukselle mahdollista lausuntoa varten):

- Ennallistamissuunnitelmat. Aiemmin ympäristöministeriö on vahvistanut Myllypuron ennallistamissuunnitelman 21.1.1998 sekä soiden ja kivennäismaiden ennallistamissuunnitelman ensimmäisen osan 23.6.1999; Metsähallitus on vahvistanut Sudenrotkon suon ennallistamissuunnitelman 15.12.1999.
- Niittyjen ja muiden perinneympäristöjen hoitosuunnitelmat.
- Luonnonhoitosuunnitelmat. Metsähallitus on vahvistanut Nuuksion kansallispuiston ennallistamis- ja luonnonhoitosuunnitelman 22.9.2004.
- Jätehuoltosuunnitelma.
- Muiden rakennusten kuin luontotalon ja luontokeskuksen hankesuunnitelmat.
- Matkailusuunnitelma.

Toimenpidesuunnitelmat vahvistaa Metsähallituksen aluejohtaja.

10 Kansallispuiston ulkopuolinen maankäyttö

Koska Nuuksion kansallispuisto sijaitsee pääkaupunkiseudun tuntumassa, puiston ulkopuolinen intensiivinen maankäyttö ja liikenne vaikuttavat siihen huomattavasti. Seudun kuntien nopeasti kasvaessa ja rakentamispaineiden lisääntyessä vaikutukset tulevat jatkossa kasvamaan.

Nuuskion järviylängöä koskevan valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaisesti kunnat ovat laatineet yleiskaavoja, joissa järviylängön asutus on pyritty säilyttämään loma-asuntovaltaisena ja suunnilleen nykyisen laajuisella tasolla. Uutta pysyvää asutusta on osoitettu pääasiassa vain omakotiasutuksena olemassa oleville kyläalueille. Yleiskaavoissa ei ole osoitettu järviylängölle merkittäviä uusia liikenneväyliä. Kansallispuiston eteläpuolella olevan, toistaiseksi lähes rakentamattoman ns. Histan alueen maankäyttö on vielä ratkaisematta.

Kansallispuistoa ympäröivät kuntien laajat ulkoilualueet hevosenkämäisenä vyöhykkeenä. Ne muodostavat yhdessä kansallispuiston kanssa toiminnallisen kokonaisuuden. Alueiden keskinäistä työnjakoa kehitetään kuntien kanssa yhteistyössä siten, että kansallispuistossa painottuvat ennen kaikkea suojelu, erämaisuus ja alkuperäinen luonto sekä siihen liittyvä luonnonharrastus-, nähtävyyks- ja opetuskäyttö. Ulkoilualueet taas sopivat suurtenkin kävijämäärien virkistyskohteiksi ja moniin sellaisiin ulkoilmaharrastuksiin, jotka eivät kansallispuistossa ole suojelutavoitteiden vuoksi suotavia.

Suurin kansallispuistoon välillisesti kohdistuva vaikutus syntyy siitä, jos järviylängöllä sijaitsevat sadat loma-asutukseen kaavoitetut kiinteistöt jatkavat vähittäistä muuttumistaan pienistä mökeistä ns. kakkosasunnoiksi ja pysyväksi asutukseksi. Kansallispuiston rajanaapureina on noin 360 kiinteistöä, ja aivan rajan tuntumassa on useita tiheitä loma-asutukseen palstoitettuja mökki-alueita – jotkut niistä kansallispuiston ympäröiminäkin. Toistaiseksi näillä kiinteistöillä on vähän pysyvää asutusta. Mikäli tontit rakennetaan ympärivuotiseen asutukseen tiestöineen, kunnallistekniikoineen, ulkovalaistuksineen ja lähivirkistystoimintoineen, sillä on laajalle kansallispuistonkin luontoa, maisemaa ja käyttöä muuttavia vaikutuksia. Kehitykseen olisi mahdollista vaikuttaa esim. detaljikaavoituksen, tarkennettujen yleiskaavamääräysten ja rakennusjärjestyksen avulla.

Liikennemelu on toinen Nuuksion kansallispuistoon oleellisesti vaikuttava ympäristöhaitta. Suurin osa puistosta on Turunväylän tai Vihdintien ympärivuorokautisen taustamelun piirissä, ja Helsinki–Vantaan pääkiitoradalta nouseva lentoliikenne kulkee kansallispuiston yli. Lentomelu on lisääntymässä uuden kiitoradan valmistuttua. Käytännössä Nuuksion kansallispuistossa ei ole mahdollista kokea täydellistä luonnon hiljaisuutta. Liikennemelu haittaa suuresti kansallispuiston kävijöiden luontoelämyksiä, mutta sen vaikutuksista eläin- ja kasvilajistoon ei ole näyttöä. Meluun olisi mahdollista vaikuttaa lentoreittejä ja -korkeuksia muuttamalla.

Vilkkaat ja leveät liikenneväylät, erityisesti Turunväylä, ovat kulkuesteitä. Ne vaikeuttavat maata pitkin kulkevien eläinten luonnollista liikkumista kansallispuiston alueelle ja sieltä pois sekä saattavat vähitellen vaikuttaa eläinkantojen kehitykseen ja perimään. Turunväylän hirviaita on muuttanut hirvieläinten liikkumisreittejä, ja leveät tiet yhdessä jokilaaksojen yhtenäisten peltoaukeiden kanssa ovat ilmeisesti jättäneet esimerkiksi Nuuksion järviylängön liito-oravakannan lähes eristyksiin. Haittoja olisi mahdollista lieventää viherkäytävien ja vihersiltojen avulla.

Nuuksion Pitkäjärvi, Myllypuro ja suuri osa muista kansallispuiston vesistä kuuluu Mankinjoen vesistöalueeseen. Mankinjoki on vanha meritaimenjoki, jossa on nykyisin muutamia kalan nousua estäviä patoja. Patojen rakennetta muuttamalla tai kalateitä rakentamalla vesistöön ja myös kansallispuistoon olisi todennäköisesti palautettavissa lisääntyvä meritaimenkanta.

Taajamien ja teiden valaistuksesta syntyvä valopilvi vaikuttaa jossakin määrin myös Nuuksion maisemaan. Näköalapaikkojen tunnelmaan vaikuttavat öisin myös lukuisat viestiliikenteen mastot. Kansallispuiston reunoilla saattaa teiden ja pihojen valaistus vaikuttaa kansallispuiston maiseman lisäksi jossakin määrin myös esim. hyönteisiin. Häiritsevää valaistusta olisi mahdollista vähentää esim. sopivin varjostimin ja yhdistämällä eri operaattoreiden toimintoja yhteisiin mastoihin.

Liikenteen ja teollisuuden päästöistä aiheutuva happamoituminen on aiemmin merkittävästi muuttanut kansallispuiston karuimpien järvien eliöyhteisöjä, mutta tilanne näyttää olevan hiljalleen palautumassa. Lähistöllä ei ole eikä liene tulossakaan saastuttavaa teollisuutta. Ämmäsuon kaatopaikka aiheuttaa ajoittain kansallispuiston eteläosassa jonkin verran hajuhaittoja, ja se ylläpitänee seudulla epätavallisen suurta varis- ja korppikantaa.

Vesitaloudellisesti pääosa kansallispuistosta ja sen ulkopuolisesta Natura-alueesta on itsenäistä, joten näiden ulkopuolella mahdollisesti tehtävät kuivatus- tai vesistöjärjestelyt eivät sanottavasti vaikuta kansallispuistoon. Kansallispuistoa ympäröivät lisäksi useilla sivuilla kuntien ulkoilualueet, jotka toimivat puskurivyöhykkeenä intensiivisempiä maankäyttömuotoja vastaan. Kansallispuiston kannalta olisi eduksi, mikäli ulkoilualuevyöhykettä vielä täydennettäisiin.

Ilmaston lämpeneminen tai muut ilmastonmuutokset tulevat vähitellen vaikuttamaan kansallispuiston ekosysteemiin; ainakaan toistaiseksi sen johdosta ei kuitenkaan ryhdytä kansallispuistossa erityisiin toimenpiteisiin.

HALLINTO JA TOTEUTUKSEN YMPÄRISTÖVAIKUTUKSET

11 Suojelualueiden toteuttaminen

Nuuksion Natura 2000 -alueen ydinosa pyritään ensisijaisesti hankkimaan valtiolle ja liittämään Nuuksion kansallispuistoon (poikkeuksena luvussa 1.2.4 mainittu Karjakaivon ulkoilun alueen osa).

Eräissä tapauksissa suojelu voidaan toteuttaa luonnonsuojelulain 24 §:n mukaisena luonnonsuojelualueena, jolloin alue jää alkuperäiselle omistajalleen eikä sitä liitetä kansallispuistoon. Sikäli kuin tällaisia alueita perustetaan, olisi sekaannusten välttämiseksi hyvä, jos kävijöitä koskevat rauhoitusmääräykset olisivat mahdollisimman yhdenmukaiset viereisen kansallispuiston säännösten kanssa. Tähän pyritään yhteistyössä Uudenmaan ympäristökeskuksen ja muiden osapuolten kanssa.

Jos aiemmin perustettu yksityismaan suojelualue ostetaan kansallispuistoon liitettäväksi, kuten on tehty Koskelan ja Koivulan lehtopurolaakson luonnonsuojelualueille, ryhdytään toimiin alueen liittämiseksi kansallispuistokiinteistöön sekä aiemman rauhoituspäätöksen toteutukseksi rauenneeksi tai päätöksen kumoamiseksi.

Nuuksion järviylängöllä on Naturan ydinosan ulkopuolella joukko suojeluohjelmien ja yleiskaavojen suojeluvaramuksia. Sikäli kuin ne toteutetaan hankkimalla alueet valtiolle, alueet liitetään hallinnollisen tarkoituksenmukaisuuden vuoksi Nuuksion kansallispuistoon erillispalstoina. Poikkeuksen tekee Vantaan puolelle ulottuva erillinen Vestran Natura-alue.

Kansallispuiston rajausta parantavia vähäisiä alueita ja Nuuksion järviylängön arvokkaita pienkohteita pyritään hankkimaan valtiolle ja liittämään kansallispuistoon, mikäli niitä tulee myyntiin.

11.1 Valvonta ja huolto

Kansallispuiston valvonnasta ja huollosta vastaa Metsähallitus. Valvonnassa, neuvonnassa ja opastuksessa on käytetty menestyksellä partiolaisten joukosta palkattuja nuoria viikonloppuvalvojia, Kuutamoritareita. Tarkoituksena on mm. sitouttaa retkeilyjärjestöt tätä kautta alueen suojelun ja hyvien retkeilytapojen tavoitteisiin (ks. myös luku 12.4).

Huoltotoissa on käytetty jonkin verran vapaaehtoistyövoimaa, sekä yksittäisiä vapaaehtoistyöntekijöitä että talkooryhmiä. Tätä toimintaa on syytä laajentaa entisestään sekä kustannusten säästämiseksi että yleisön sitouttamiseksi Nuuksion tavoitteisiin (luku 12.5).

Metsähallituksen näkyvyyttä maastossa lisätään valvonnan ja vilkkaimmilla retkeilypaikoilla (Haukkalampi, Mustalampi) annetun neuvonnan avulla. Kuutamoritarien eli nuorten maasto- valvojen tehtävissä korostetaan entisestään maastossa annettavan neuvonnan ja retkeilijöiden kanssa tapahtuvan sosiaalisen kanssakäymisen merkitystä. Huoltohenkilökunnan roolia valvonnassa ja opastuksessa kehitetään ns. ranger-tyyppiseksi, ja heitä tehdään tutummiksi suurelle yleisölle.

11.2 Liikkuminen

Ulkoilijoiden tunnelman vuoksi ja maastovaurioiden minimoimiseksi huollon edellyttämän maastoliikenteen tulee jäädä mahdollisimman huomaamattomaksi. Maastossa sijaitsevat telttailualueet ja muut kohteet suunnitellaan siten, että ne voi huoltaa talvella moottorikelkalla, jolloin ei tarvita teitä tai kesäliikennettä. Huoltourat suunnitellaan niin, etteivät ne häiritse polkuja tai latuja. Tarpeettomien lumijälkienkin tekoa vältetään. Kesäaikainen välttämätön huolto pyritään hoitamaan keveällä mönkijällä. Huoltoon käytetään myös hevosta; sen käyttö saa – samoin tunnelmasyistä – olla näkyvää. Huoltoon tarkoitettut reitit on merkitty liitteeseen 12.

11.3 Rakennukset

Huollon edellyttämät toimisto-, varasto-, talli- ja verstastilat pyritään mahdollisuuksien mukaan sijoittamaan huomaamattomasti, erilleen yleisötiloista. Kansallispuiston huoltotukikohta on yleisötiloista erillään Högbackassa.

Kausityöntekijöiden majoitus on mahdollista Högbackan huoltotukikohdassa ja tarkoitusta varten kunnostettavassa Kuuselassa (liite 12).

Rakennusten energia-, käymälä- ja jätevesijärjestelmien on oltava ekologisesti perusteltuja ja esitelykelpoisia. Esimerkkeinä ne toimivat myös luonto-opastuksen välineinä. Vanhat, käyttökelvottomat rakennukset ja rauniot puretaan erikseen vahvistettavan jätehuoltosuunnitelman mukaisesti (luku 9, liite 7).

11.4 Polttopuuhuolto

Kansallispuiston telttailualueiden ja keittopaikkojen polttopuuna käytetään ennallistettavilta soilta kertyvää puutavaraa ja tarvittaessa kansallispuiston ulkopuolelta tuotavaa puuta. Ennallistamisen aikataulu pyritään suunnittelemaan siten, että se turvaa osan polttopuuhuollosta niin pitkäksi aikaa kuin ennallistettavaa riittää.

Polttopuun kulutuksen vähentämiseksi opastustoiminnassa pyritään vaikuttamaan retkeilytapoihin siten, että retkikeittimien käyttö yleistyy. Samasta syystä ryhdytään kokeilemaan tulleettomia telttailualueita (luku 7.2.4). Puunkulutusta voidaan vähentää myös mm. pitkällä kantomatalla liiteristä. Polttopuuhuoltoa ja määriä seurataan Metsähallituksen ympäristö- ja laatuvaatimusten mukaisesti.

11.5 Jätehuolto

Jätehuollon tavoitteena on kansallispuistossa muodostuvan jätteen kokonaismäärän vähentäminen, jätteen tehokas lajittelu ja kaatopaikkajätteen vähentäminen. Kansallispuiston jätehuolto perustuu kävijöiden omatoimisuuteen pohjautuvaan jätteiden lajitteluun, kompostointiin, polttokelpoisen jätteen polttamiseen nuotiopaikoilla ja muiden jätteiden tuomiseen pois alueelta. Jätehuolto on keskitetty Haukkalammen, Kattilan ja Högbackan ekopisteisiin, joissa lajittelu on mahdollista. Telttailualueilla on ainoastaan kompostointi- ja polttomahdollisuus.

Vesikäymälöitä on nykyisin Kattilassa ja Högbackan huoltotukikohdassa (liite 12). Luontokeskuksen käymäläratkaisut selvitetään sille tehtävän erityissuunnitelman yhteydessä (luku 9); muualle ei tehdä uusia vesikäymälöitä.

Kompostoinnin välivarasto sijoitetaan kansallispuiston alueelle niin, ettei siitä koidu ympäristö- eikä maisemahaittaa. Biojätettä tai mitään muutakaan jätettä ei loppusijoiteta kansallispuistoon.

Kiireellinen osa kansallispuiston jätehuoltoa ovat huonokuntoiset ja purettavat rakennukset ja rauniot. Niiden ympäristöön on kerääntynyt erilaista romua, joka siivotaan.

Jätehuolto järjestetään erikseen vahvistettavan jätehuoltosuunnitelman mukaisesti (luku 9). Jätehuoltosuunnitelma on valmistunut vuonna 2001, ja se ajanmukaistetaan tarvittaessa. Jättemääriä seurataan ja ongelmajätteistä pidetään kirjaa.

12 Yhteistyö

Kaikessa Metsähallituksen tekemässä kansallispuiston hoidossa ja jatkosuunnittelutyössä käytetään osallistavaa menettelyä. Sen tarkoituksena on eri sidosryhmien ja paikallisten ihmisten näkökantojen huomioon ottaminen. Osallistava suunnittelu on eri tahojen välistä yhteistyötä ja ongelmanratkaisua, ajattelu- ja toimintatapoja, koulutusta ja motivointia, tiedottamista ja tiedonkeruuta, keskustelua ja neuvottelua sekä pitkäjänteistä yhteistyötä (Loikkanen ym. 1997). Osallistavaan suunnitteluun kuuluu erilaisia menetelmiä. Eri tyyppiset kyselyt ja haastattelut, kirjalliset kommentoinnit ja internetin käyttö palautteiden antamisessa ovat esimerkkejä yksilömenetelmistä. Erilaiset yleisötilaisuudet ja työryhmien asettaminen ovat ryhmämenetelmiä.

Metsähallitus hakeutuu aktiivisesti yhteistyöhön kansallispuistossa ja järviylängöllä toimivien viranomaisten, yritysten, järjestöjen ja paikallisten asukkaiden kanssa kansallispuistoon ja sen tarkoitukseen sekä järviylänköön liittyvissä hankkeissa ja niiden edistämisessä. Mikäli Nuuksion järviylängön käytön ja hoidon koordinoimiseksi ja tiedon kulkua varten perustetaan neuvottelukunta tai vastaava, Metsähallitus osallistuu kansallispuistosta vastaavana sen toimintaan.

12.1 Yhteistyö Metsähallituksen, kuntien, virkistysalueyhdistyksen ja seurakuntien kesken

Nuuksion kansallispuiston ympärillä on useita julkisia maanomistajia: neljä kuntaa, virkistysalueyhdistys ja kaksi seurakuntayhtymää. Aktiiviseen ja jatkuvaan kumppanuuteen pyritään sekä suunnittelutasolla että käytännön tasolla. Menetelmiä voivat olla esimerkiksi kaavoitus, maankäytön suunnittelu, tiedottaminen, yhteiset hankkeet, opastuspisteet, tapahtumat, suunnittelu-prosessit ja asiantuntija-avun vaihto. Erityisesti virkistysalueiden ja kansallispuiston reittejä, viitoitusta ja muuta palveluvarustusta sekä opastusaineistoa pyritään suunnittelemaan ja kehittämään yhteistyönä siten, että Nuuksion järviylänkö muodostaa kävijöiden kannalta yhtenäisen toimivan kokonaisuuden, jonka osilla on selvä keskinäinen työnjako.

Kunta- ja maakuntakaavoituksella on keskeinen tehtävä ylläpitää ja luoda maankäytölliset edellytykset kansallispuiston mahdolliselle laajentumiselle ja kansallispuiston toimintaa tukevien toimintojen sijoittumiselle. Kaavoitus on lainsäädännön ohjaama itsenäinen kokonaisuus vuorovaikutus- ja osallistamismenettelyineen. Metsähallitus toimii yhteistyössä kaavoitusta toteuttavien osapuolien kanssa.

12.2 Yhteistyö paikallisten asukkaiden kanssa

Paikallisten asukkaiden kanssa tehtävää yhteistyötä tiivistetään. Yleisötilaisuuksien järjestämistä lisätään, ja tapahtumien järjestämisessä sekä palvelujen tarjonnassa otetaan huomioon paikallisten asukkaiden tarpeet ja toiveet. Kansallispuisto on suojelu- ja lähivirkistysalue myös heille, eikä vain kauempaa virkistäytymään tuleville. Kansallispuistoa tutuksi tekeviä tapahtumia järjestetään myös pelkästään paikallisille.

Tiedon kulkua kehitetään sähköpostilistojen, verkkosivujen, yhteystietoluettelon ja paikallislehtien avulla. Palvelujen kehittyessä myös luontotalo ja luontokeskus ovat kävijöiden kohtaamispaikkoja. Paikalliset kylätoimikunnat ja omakotiyhdistykset ovat tärkeä tiedonvälitys- ja yhteistyökanava. Niiden tilaisuuksissa käydään kertomassa ajankohtaisista hankkeista. Kansallispuiston henkilökunta osallistuu myös tiekuntien ja kalastuskuntien toimintaan sekä kokouksiin.

12.3 Yhteistyö järjestöjen kanssa

Kansallispuisto pitää tiivistä yhteyttä retkeily- ja luonnonsuojelujärjestöihin, joita alueella toimii lukuisia. Järjestöjen väkeä innostetaan kansallispuiston käyttöön, talkotoimintaan ja yhteisten tapahtumien järjestämiseen. Niiden jäseniä käytetään mahdollisuuksien mukaan alueen hoidossa, valvonnassa ja opastuksessa. Retkeilykulttuurin kehittämiseksi ja retkeilyn pelisääntöjen luomiseksi laadittavat retkeilytapaohjeet (luku 7) tehdään yhteistyössä järjestöjen kanssa.

12.4 Talkoot ja muu vapaaehtoistyö

Vapaaehtoistyöntekijöiden käyttö suunnitellaan ja järjestetään kiinteäksi osaksi Nuuksion luonnonhoito-, huolto- ja opastustoimintaa. Tällä tavoin lisätään Nuuksion arvostusta ja yleisön sitoutumista sen tavoitteisiin. Työt ja niiden ohjaus järjestetään siten, että sekä yksittäiset vapaaehtoistyöntekijät että talkooryhmät, -leirit ja -tempaukset ja eri ympäristöjärjestöt (myös kansainväliset) voivat osallistua niihin.

12.5 Yhteistyötahot

- Retkeilykäytössä olevien Nuuksion alueiden omistuksesta, hallinnasta ja hoidosta vastaavat viranomaiset ja yhteisöt: Helsingin, Espoon ja Vantaan kaupungit, Kirkkonummen kunta, Uudenmaan virkistysalueyhdistys sekä Espoon seurakuntayhtymä.
- Muut hallinto-, valvonta- ja suunnitteluviranomaiset: Uudenmaan ympäristökeskus, Uudenmaan liitto, Vihdin kunta, Rannikon metsäkeskus, Uudenmaan–Hämeen metsäkeskus, Uudenmaan tiepiiri ja Ilmailulaitos sekä Uudenmaan riistanhoitopiiri ja paikalliset riistaviranomaiset.
- Asukas- ja kotiseutuyhdistykset sekä kylätoimikunnat, kuten Nuuksion Omakotiyhdistys, Föreningen för Nyttä och Nöje i Noux sekä Tervalammen, Otalammen ja Lahnuksen kylätoimikunnat.
- Tiekunnat ja kalastuskunnat.
- Alueelliset luonnonsuojelu- ja harrastajajärjestöt, kuten Uudenmaan luonnonsuojelupiiri, Luonto-Liiton Uudenmaan piiri, Espoon ympäristöyhdistys, Vihdin luonto ry ja Nuuksion kansallispuistoyhdistys.
- Alueelliset retkeilyjärjestöt, kuten Pääkaupunkiseudun partiolaiset, Uudenmaan partiopiiri, Helsingin Latu ja Helsingin seudun Lapinkävijät.
- Alueelliset suunnistusjärjestöt (yhteistyöelin Suunnistava Uusimaa).
- Muut erityisjärjestöt, kuten Suomen Ratsastajaliitto ja Invalidien liikuntaliitto.
- Nuuksiossa toimivat luontomatkailuyrittäjät ja matkailukeskukset.

13 Suunnitelman vaikutusten arviointi

Kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnittelu ei kuulu laissa ympäristövaikutusten arviointimenettelystä (468/1994) eli YVA-laissa määriteltyjen ympäristövaikutusten arviointimenettelyä vaativien hankkeiden joukkoon. Perusteellisen YVA-arvioinnin laatiminen ei ole välttämätöntä, koska hoito- ja käyttösuunnittelusta ei aiheudu merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia verrattuna siihen tilanteeseen, että suunnitelmaa ei olisi laadittu lainkaan. Hoito- ja käyttösuunnitelma on kuitenkin tarkoitettu pitkälle aikavälille (10–15 v) ja se on vaikutuksiltaan laaja-alainen, joten sen vaikutuksia tarkastellaan seuraavassa tavoitteiden, toimenpiteiden ja niiden toteutumisen näkökulmasta.

13.1 Taloudelliset ja työllisyysvaikutukset

Esitetyt toimenpiteet aiheuttavat lisäkustannuksia valtiolle erityisesti investointien, mutta myös lisääntyvien hoitotoimenpiteiden ja palvelujen ylläpitokustannusten kautta. Toisaalta lisäkustannukset eivät ole huomattavia suhteessa tarjottaviin palveluihin, joilla haetaan myös kustannustehokkuutta. Esitetyt toimet ovat myös ympäristöministeriön asettaman Luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun kehittämistyöryhmän ehdotusten (Ympäristöministeriö 2002) mukaisia. Ohjelmassa esitetään luonnonsuojelualueiden virkistys- ja luontomatkailukäytön edellytysten parantamista mm. valtion lisärahoituksen avulla.

Suuret hankkeet on tarkoitus toteuttaa osittain yhdessä muiden toimijoiden – erityisesti kuntien – kanssa, mikä vähentää valtionrahoituksen tarvetta ja hyödyttää synergiaetuna myös muita toimijoita. Toimenpiteet pohjautuvat kuitenkin valtaosin valtion rahoitukseen, eivätkä siis ole epävarmalla pohjalla.

Kansallispuisto lisää työllisyyttä välillisesti ja välittömästi. Uusia työpaikkoja tulee etenkin asiakaspalveluun ja opastukseen (arviolta 4 henkilötyövuotta lisää) ja kansallispuiston huoltoon (2 htv). Järjestetyn luontomatkailun voidaan odottaa kasvavan ja luovan lisää työpaikkoja myös ohjelmopalveluyritysten kautta. Nuuksion kansallispuiston tavanomainen kävijä käyttää keskimäärin 18 euroa käyntiinsä. Nykyisellä arvioidulla käyntimäärällä (100 000) tämä tekee vuositasolla yhteensä 1 800 000 euroa.

13.2 Sosiaaliset ja alueelliset vaikutukset

Nuuksion kansallispuistoon tullaan perheen, ystävien ja sukulaisten kanssa kokemaan elämyksiä luonnossa sekä viettämään aikaa yhdessä retkeillen ja kävellen. Kansallispuistossa tapahtuva virkistäytyminen vaikuttaa myönteisesti ihmisten henkiseen ja fyysiseen hyvinvointiin ja kohottaa elämisen laatua. Suunnitellut palvelut monipuolistavat pääkaupunkiseutulaisten virkistäytymismahdollisuuksia ja helpottavat luontotiedon saantia.

Paremmat yhteistyö-, osallistumis- ja vaikuttamiskanavat eri toimijoiden välillä ehkäisevät ristiriitatilanteita ja parantavat myös paikallisten ihmisten mahdollisuutta osallistua sekä saada tietoa kansallispuiston hoidosta ja käytöstä. Myös paikallisten yrittäjien toimintamahdollisuudet paranevat. Retkeilyn ohjaaminen ja rajojen merkitseminen vähentävät retkeilijöiden aiheuttamia häiriöitä paikallisille asukkaille. Kansallispuiston käyntimäärät lisääntynevät edelleen pääkaupunkiseudun kasvun ja lisääntyneen kysynnän myötä, joten liikenteen määrä yksityisteillä vilkastuu. Tällä voi olla kielteisiä vaikutuksia asumisviihtyvyyteen.

13.3 Ekologiset vaikutukset

Kansallispuiston kävijämäärien arvioidaan kasvavan tulevaisuudessa. Suunnitelmassa esitetyt toimenpiteet, kuten käytön vyöhykkeet, palveluvarustuksen keskittäminen ja käytön ohjaaminen, tukevat alueen luonnontilaisuuden ja luonnonrauhan säilymistä. Häiriintyvä ja kuluva alue pysyy alaltaan kohtuullisena eikä käyttö tuhoa arvokkaimpia luontokohteita. Kulumisen ja käytön seurannalla voidaan myös ennakoida mahdollisia ongelmia.

13.4 Vaikutukset Nuuksion Natura 2000 -alueen valintaperusteisiin

Nuuksion kansallispuisto kattaa pääosan Nuuksion Natura-alueesta (FI0100040). Kansallispuistossa esiintyy luontodirektiivin liitteen I mukaisia luontotyyppisiä, uhanalaisia ja silmälläpidettäviä lajeja sekä EU:n luontodirektiivin liitteiden II, IV ja V sekä lintudirektiivin liitteen I lajeja (luvut 2.1 ja 2.2). Näiden elinympäristöjen ja lajien tilan tulisi säilyä suotuisalla tasolla. Käytännössä se tarkoittaa, että lajien kannat ja elinympäristöjen laatu säilyvät vähintään nykyisellä tasolla. Seuraavassa on yhteenvetona käytännön toimenpiteistä ja niiden vaikutuksista luontotyyppisiin ja lajeihin.

Osassa karuista kirkasvetisistä järvistä pyritään luonnontilaiseen kalakannan rakenteeseen sulkeamalla ne kalastukselta (luku 5.5). Humuspitoisten järvien ja lampien suojelutaso tulee vähitellen paranemaan ojitettujen soiden luonnontilan palauttamisen ja lampien vedenpinnan nostamisen myötä. Pikkujokien ja purojen ennallistaminen tapahtuu niihin liittyvien soiden ennallistamisen yhteydessä tai erikseen oman suunnitelman mukaan kuten Myllypurossa. Tämä parantaa niiden elinympäristöjen laatua. Tulvametsien ala lisääntynee purojen ennallistamisen jälkeen. Metsäluhtia Nuuksiossa on vain vähän, mutta ne ovat varsin luonnontilaisia.

Ojituksista ja lampien laskusta kärsineet suot kuten keidassuot, vaihettumissuot ja rantasuot sekä luonnonmetsien alatyyppeihin kuuluvat puustoiset suot kuuluvat ennallistamisen piiriin. Ennallistamistoimenpiteet (mm. ojien peittäminen tai patoaminen) parantavat soiden vesitaloutta ja niiden luonnontilaa.

Kosteita suurruohoniittyjä, tuoreita pienruohoniittyjä ja tuoreita suurruohoniittyjä hoidetaan erikseen tehtävän perinneympäristöjen hoitosuunnitelman mukaan. Näiden elinympäristöjen ala kasvaa hoitotoimien toteutuksen myötä, ja myös lajistollisen edustavuuden voidaan odottaa parantuvan.

Silikaattikallioiden vaurioita pyritään hallitsemaan vyöhykkeistämällä (luku 4) ja ulkoilun kanavoinnilla polkujen avulla, jolloin niiden luonnontila säilyy nykyisellä tasollaan.

Luonnontilaiset tai niiden kaltaiset kuusivaltaiset vanhat metsät, mäntyvaltaiset vanhat metsät ja vanhat havu-lehtipuusekametsät pyritään saamaan ennallistamistoimin, mm. lahoppua tuottamalla ja metsän rakennetta monipuolistamalla, lähemmäs luonnontilaa ja luonnonmetsän piirteitä omaaviksi. Lehdoista ja raviini- ja rinnelehdosta osan annetaan kehittyä luonnonvaraisina, mutta osa valitaan luonnonhoitoalueiksi (luku 5.3), jotka estetään kuusettumasta lehtolajiston säilyttämiseksi. Metsiköitä polttamalla tuoreiden metsäpaloalojen määrä kansallispuistossa kasvaa ja kansallispuistoon on mahdollista luoda sieltä nykyisin puuttuva kulojatkumo.

Useimmat Nuuksion uhanalaiset ja direktiivilajit ja niiden esiintymät ovat riippuvaisia tietyistä suojelun kannalta muutoinkin arvokkaista elinympäristöistä. Esiintymien riittävän suojelun oletetaan toteutuvan, kun niiden ympäristöt suojellaan tai perinneympäristöjä hoidetaan. Poikkeuksina

ovat sellaiset arat lintulajit, jotka tarvitsevat lisäksi pesimäaikaista rauhaa ja rauhallisessa ympäristössä sijaitsevia pesäpaikkoja tai soidinpaikkoja. Tällaisia lajeja ovat kuikka, kaakkuri, kalasääski ja metso.

Hoito- ja ennallistamistoimenpiteiden seurauksena suojeltavan lajiston odotetaan säilyvän vähintään ennallaan, mutta todennäköisesti osa lajien kannoista runsastuu. Toimet saattavat palauttaa alueelle myös muita, erityisesti soista, lahoppuusta, lehdoista ja perinneympäristöistä riippuvaisia lajeja. Uhanalaisten tai harvinaisten lajien esiintymien säilyttämiseksi tai kannan vahvistamiseksi voidaan tehdä aluksi kokeiluluontoisina palautusistutuksia ja erilaisia hoitotoimia, mikäli ne eivät aiheuta luonnonsuojelun kannalta mainittavia haitallisia sivuvaikutuksia.

Kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelmassa on otettu huomioon direktiivien säännökset. Natura 2000 -luontotyyppien tila tulee muuttumaan luonnonmukaisemmaksi. Suunniteltujen ennallistamis- ja hoitotoimien avulla (luvut 5.2–5.5 ja 6) parannetaan vähitellen suojeltavien elinympäristöjen ja lajien tilaa, mikä merkitsee, että lajien kannat ja elinympäristöjen laatu säilyvät vähintään nykyisellä tasolla.

Lähteet

- Aarnio, J. 2001: Syötteen alueen luontomatkailusuunnitelma. – Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja B 61. Metsähallitus.
- Airaksinen, O. & Karttunen, K. 2001: Natura 2000 -luontotyyppiopas. – Ympäristöopas 46. 2.p. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. 194 s.
- Helsingin seutukaavaliitto 1986: Nuuksion järviylänköalueen yleissuunnitelma. – Helsingin seutukaavaliiton julkaisuja B 20. 74 s.
- Jaakkola, S. 1999: Nuuksion kansallispuiston ennallistamissuunnitelma. – Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja B 53: 1–47. Metsähallitus.
- Järvenpää, L. 2002: Nuuksion Myllypuron ja Maulaanniitun tulva-alueen kunnostussuunnitelma. – Raportti, Suomen ympäristökeskus. 24 s.
- Kananoja, K. & Grönholm, S. 1993: Uudenmaan kallioperän suojelu- ja opetuskohteita. – Tutkimusraportti 3. Ympäristöministeriö, alueidenkäytön osasto. S. 1–248.
- Karppinen, A. 2001: Nuuksion kansallispuiston jätehuoltosuunnitelma. – Raportti, Metsähallitus, Etelä-Suomen luontopalvelut. 29 s. + liitteitä.
- Loikkanen, T. & Simojoki, T. & Wallenius, P. 1997: Osallistavan suunnittelun opas luonnonvarammattilaisille. – Metsähallitus. 96 s.
- Metsähallitus 2000: Nuuksion kansallispuisto. Kattilan luontotalo, hankesuunnitelma. – Raportti, Metsähallitus, Etelä-Suomen luontopalvelut. 29 s. + liitteitä.
- 2001: Nuuksion kansallispuiston kävijätutkimus v. 2001. – Tietokanta.
- 2002: Luonnonsuojelualueiden hoidon periaatteet. – Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja B 63: 1–47.
- Miettinen, A. & Horne, P. 1999: Nuuksion ulkoilualueiden kävijätutkimus 1998. – Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisuja 1999: 2. 39 s.
- Mäntynen, M. 1999: Sudenrotkon ennallistamissuunnitelma Nuuksion kansallispuistossa. – Raportti, Metsähallitus, Etelä-Suomen luontopalvelut. 7 s. + liitteitä.
- Nuuksion Life-projektiryhmä 1998: Nuuksion yleissuunnitelma. Suojelu, virkistys ja luontomatkailu. – Raportti, Metsähallitus. 73 s.
- Ojala, K. 2002: Matkailun ohjelmopalveluyritysten toiminta Nuuksion kansallispuistossa. – Pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto, Maantieteen laitos. 75 s.
- Savolainen, M. 1997: Nuuksion Myllypuron luonnontilan kunnostussuunnitelma. – Alueelliset ympäristöjulkaisut 46: 1–101.
- Savolainen, S. 1999: Myllypuron–Kattilan laaksojen niittyjen biologinen kartoitus ja alustava hoitosuunnitelma. 25 s.

Uudenmaan liitto 2002: Uudenmaan aluekehittämissopimus 2002–2006. – Uudenmaan liiton julkaisuja B 30.

Ympäristöministeriö 1997: Ympäristöministeriön luontokoulutyöryhmän mietintö.

— 2002: Ohjelma luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun kehittämiseksi. – Suomen ympäristö 535, Alueiden käyttö. 48 s.

Nuuksion järviylängön uhanalaiset lajit ja direktiivilajit

Luettelo koskee koko Nuuksion järviylängöä. Lämpimuttavia lintuja ei ole mukana. Tiedot on koottu lukuisista eri lähteistä, lintujen parimääräarviot ovat Hiironniemen (1997).

Nimisarake: Tähdellä * on merkitty lajit, jotka ovat luonnonsuojeluasetuksen (160/1997) liitteessä 4 määrätty erityisesti suojeltaviksi uhanalaisiksi lajeiksi. Niiden säilymiselle tärkeän esiintymispaikan hävittäminen tai heikentäminen on luonnonsuojelulain 47 §:n mukaan kielletty. Tarvittaessa lajien kantojen elvyttämiseksi on laadittava ohjelma. Erityisesti suojeltavista uhanalaisista lajeista naavamittari ei uuden luokituksen mukaan ole enää uhanalainen tai silmälläpidettävä.

Sarake KP: esiintyminen Nuuksion kansallispuistossa sellaisena kuin se oli 1.1.2002.

* – Vakainaisesti tai säännöllisesti kansallispuistossa

□ – Todennäköisesti tai satunnaisesti kansallispuistossa

– Esiintynyt kansallispuistossa aiemmin mutta todennäköisesti hävinnyt (hävinnyt myös muualta järviylängöltä)

e – Ei esiintyne kansallispuistossa, vaikka esiintyy muualla Nuuksion järviylängöllä.

Sarake 91: Uhanalaisuusluokka Suomessa v. 1991 tarkastelun mukaan (mukana vain ne lajit, jotka on luokiteltu uhanalaisiksi tai silmälläpidettäviksi myös v. 2000 tai jotka ovat direktiivilajeja; poikkeuksena naavamittari).

H – Hävinnyt

E – Erittäin uhanalainen

V – Vaarantunut

St – Silmälläpidettävä, taantunut

Sh – Silmälläpidettävä, harvinainen

UE – Alueellisesti uhanalainen, Uudellamaalla erittäin uhanalainen

UV – Alueellisesti uhanalainen, Uudellamaalla vaarantunut.

Sarake 2000: Uhanalaisuusluokka Suomessa v. 2000.

CR – Äärimmäisen uhanalainen

EN – Erittäin uhanalainen

VU – Vaarantunut

NT – Silmälläpidettävä

LC – Ei uhanalainen eikä silmälläpidettävä.

Sarake EU: Luonto- ja lintudirektiivin lajit. Lintudirektiivin liitteiden II ja III lajit eivät ole mukana.

1 – Lintudirektiivin liitteen I laji (elinympäristöjä on suojeltava erityistoimin, jotta varmistetaan lajin lisääntyminen ja eloonjääminen sen levinneisyysalueella).

2 – Luontodirektiivin liitteen II laji (jonka suojelemiseksi on osoitettava erityisten suojelutoimien alueita).

4 – Luontodirektiivin liitteen IV laji (joka edellyttää tiukkaa suojelua).

5 – Luontodirektiivin liitteen V laji (jonka ottaminen luonnosta ja ja hyväksikäyttö voi vaatia hyödyntämisen sääntelyä).

* – Luontodirektiivin ensisijaisesti suojeltava laji.

LIITE 1. 2(5)

Laji latinaksi	Laji suomeksi	KP	91	2000	EU	Huom.
Nisäkkäät						
<i>Canis lupus</i>	Susi	α	V	EN	2,4*	Satunnaisesti
<i>Eptesicus nilssonii</i>	Pohjanlepakko	*		LC	4	
<i>Lepus timidus</i>	Metsäjänis	*		LC	5	
<i>Lutra lutra</i>	Saukko	*	St	NT	2,4	Vierailee säännöllisesti
<i>Lynx lynx</i>	Ilves	α	Sh	NT	2,4	Satunnaisesti
<i>Martes martes</i>	Näättä	*		LC	5	
<i>Myotis daubentoni</i>	Vesisiippa	α		LC	4	
<i>Myotis mystacinus</i>	Viikisiippa	*		LC	4	Romvuori
<i>Plecotus auritus</i>	Korvayökkö	*		LC	4	Romvuori
<i>Pteromys volans</i>	Liito-orava	*	St	VU	2,4*	n. 60 asuttua metsikköä 90-luvulla kp:ssa, n. 300 järviylängöllä
<i>Sicista betulina</i>	Koivuhiiri	e		LC	4	
<i>Ursus arctos</i>	Karhu	α	Sh	NT	2,4*	Havaintoja vuosittain
Linnut						
<i>Aegolius funereus</i>	Helmipöllö	*		LC	1	Järviylängöllä 5–10 p
<i>Bonasa bonasia</i>	Pyy	*		LC	1	Järviylängöllä 50–100 p
<i>Bubo bubo</i>	Huuhkaja	α		LC	1	Järviylängöllä 1–3 p
<i>Caprimulgus europaeus</i>	Kehräätä	*	St	NT	1	Järviylängöllä 10–15 p
<i>Cinclus cinclus</i>	Koskikara	*	Sh	NT		Talvisin
<i>Crex crex</i>	Ruisräikkä*	e	V	NT	1	Satunnaisesti
<i>Cuculus canorus</i>	Käki	*		NT		
<i>Cygnus cygnus</i>	Laulujoutsen	e		LC	1	Velskolan Pitkäjärvi
<i>Dendrocopos minor</i>	Pikkutikka	α	St	VU		Matalajärvi
<i>Dryocopus martius</i>	Palokärki	*		LC	1	Järviylängöllä 15–20 p
<i>Emberiza hortulana</i>	Peltosirkku	e		VU	1	Matalajärvi
<i>Ficedula parva</i>	Pikkusieppo	*	Sh	NT	1	Järviylängöllä 3–10 p
<i>Gavia arctica</i>	Kuikka	e	St	LC	1	Isoilla järvillä
<i>Gavia stellata</i>	Kaakkuri	*	St	NT	1	Järviylängöllä 3 p
<i>Glaucidium passerinum</i>	Varpuspöllö	*		LC	1	Järviylängöllä 2–5 p
<i>Grus grus</i>	Kurki	e		LC	1	Matalajärvi
<i>Lanius collurio</i>	Pikkulepinkäinen	*		NT	1	Järviylängöllä 20 p
<i>Lullula arborea</i>	Kangaskiuru*	*	V	NT	1	Järviylängöllä 1–3 p
<i>Pandion haliaetus</i>	Kalasääski	e	St	NT	1	Järviylängöllä 1 pari
<i>Pernis apivorus</i>	Mehiläishaukka	*		NT	1	Järviylängöllä 1–3 p
<i>Phylloscopus collybita</i>	Tiltalti	*		VU		
<i>Picoides tridactylus</i>	Pohjantikka	α		NT	1	Järviylängöllä 1–2 p
<i>Picus canus</i>	Harmaapäätikka	*	Sh	NT	1	Järviylängöllä 15 p
<i>Porzana porzana</i>	Luhtahuitti	e		LC	1	Matalajärvi
<i>Saxicola rubetra</i>	Pensastasku	e		NT		Matalajärvi
<i>Sterna hirundo</i>	Kalatiira	*		LC	1	Järviylängöllä 10–15 p
<i>Strix uralensis</i>	Viirupöllö	*		LC	1	Järviylängöllä 2–4 p
<i>Sturnus vulgaris</i>	Kottarainen	e		NT		Matalajärvi
<i>Tetrao tetrix</i>	Teeri	*		NT		
<i>Tetrao urogallus</i>	Metso	*		NT	1	Järviylängöllä 30–40 p
<i>Tringa glareola</i>	Liro	e		LC	1	Järviylängöllä 1 pari

Laji latinaksi	Laji suomeksi	KP	91	2000	EU	Huom.
Sammakkoeläimet						
<i>Rana temporaria</i>	Sammakko	*		LC	5	
Matelijat						
<i>Anguis fragilis</i>	Vaskitsa	*		NT		
<i>Natrix natrix</i>	Rantakäärme	¤		VU		
Kalat						
<i>Lampetra planeri</i>	Pikkunahkiainen	*		LC	2	Myllypurossa vahva kanta
<i>Thymallus thymallus</i>	Harjus	*		NT	5	Luult. istutusperäinen, Myllypuro
Äyriäiset						
<i>Astacus astacus</i>	Jokirapu	#		LC	5	Aikaisemmin Myllypurossa
Sudenkorennot						
<i>Leucorrhinia albifrons</i>	Sirolampikorento	*		LC	4	
<i>Leucorrhinia caudalis</i>	Lummelampikorento	e		LC	4	
Koskikorennot						
<i>Nemoura dubitans</i>	Etelänkoipikorri*	*	V	VU		Koivulan lehtopuro -02, Ilmonen
Luteet						
<i>Aquarius najas</i>	Virtavesimittari	*	Sh	NT		2 paikkaa
<i>Velia saulii</i>	Luisturi	*		NT		1 paikka
Kirput						
<i>Monopsyllus i. ingades</i>	Liito-oravankirppu	*	St	VU		
Kaksisiipiset						
<i>Sphecomyia vespiformis</i>	Pistiäiskukkakärpänen*	*	V	NT		1 paikka
<i>Sphegina clunipes</i>	Metsäkurokärpänen	*	St	NT		1 paikka
<i>Temnostoma vespiforme</i>	Pistiäislahokukkakärpänen	*	St	NT		1 paikka
Pistiäiset						
<i>Ancistrocerus antilope</i>	Kiiltokoloampiainen	*	St	NT		Kattila
Vesiperhoset						
<i>Hydropsyche saxonica</i>	Saksinseulanen	*		NT		Antiaanpuro -01, Ilmonen
<i>Semblis atrata</i>	Siulasirvikäs	*	St	VU		Antiaanpuro -02, Ilmonen
<i>Silo pallipes</i>	Puroriippasirvikäs	*		NT		Antiaanpuro, Myllypuro -01, -02, Ilmonen
Perhoset						
<i>Alcis jubatus</i>	Naavamittari*	#	V	LC		Karvonen -64-67
<i>Aspitates gilvaria</i>	Luumittari	#	Sh	NT		Soidinsuo 1965, Karvonen
<i>Calamia tridens</i>	Viheryökkönen	#		VU		Karvonen 50-70-luvulla
<i>Glaucoopsyche alexis</i>	Virnasinisiipi	#		VU		Karvonen 50-70-luvulla
<i>Hadena compta</i>	Vyöneilikkayökkönen	#		NT		Karvonen 50-70-luvulla
<i>Hypodryas maturna</i>	Kirjoverkkoperhonen	*	Sh	LC	2,4	
<i>Ipimorpha contusa</i>	Poppelikääröyökkönen	e	Sh	NT		1 havainto
<i>Issoria lathonia</i>	Helmihopeatäplä	#		NT		Karvonen 1962
<i>Lopinga achine</i>	Kirjopapurikko*	#	V	NT	4	Karvonen 1950-luvulla
<i>Opigena polygona</i>	Kirjomaayökkönen	#		NT		Karvonen 50-70-luvulla
<i>Pabulatrix pabulatricula</i>	Kirjojuuriyökkönen	*		NT		Högbacka
<i>Parnassius apollo</i>	Isoapollo*	#	V	NT	4	Karvonen 1956
<i>Perconia strigillaria</i>	Kehnämittari	*		NT		Kattila (Soidinsuo 50-70-l.)
<i>Trachea atriplicis</i>	Maltsayökkönen	#		NT		Karvonen 50-70-luvulla

LIITE 1. 4(5)

Laji latinaksi	Laji suomeksi	KP	91	2000	EU	Huom.
Kovakuoriaiset						
<i>Apion melancholicum</i>	Surunirppu	#	Sh	EN		Karvonen 1960, Suomen ainoa esiintymä
<i>Platycerus caraboides</i>	Pikkukantohärkä		St	VU		
<i>Scintillatrix rutilans</i>	Välkekauniainen*	*	E	CR		2000, 1956. Suomen ainoa esiintymä
Nilviäiset						
<i>Acanthinula aculeata</i>	Piikkikotilo	*	Sh	NT		
<i>Aegopinella pura</i>	Viherkiiltokotilo	e	Sh	NT		1 paikka
<i>Arion intermedius</i>	Nystysiruetana	*		VU		1 paikka, Suomen ainoa esiintymä
<i>Macrogastera plicatula</i>	Pikkupoimusulkukotilo	*		NT		
Putkilokasvit						
<i>Asarum europaeum</i>	Taponlehti	*	V	VU		1 paikka, ehkä karkulainen
<i>Campanula cervicaria</i>	Hirvenkello	*	St	VU		3 paikkaa kansallispuistossa
<i>Carex riparia</i>	Vankkasara	e	Sh	NT		1 paikka, Oittaa
<i>Dianthus deltooides</i>	Ketoneilikka	*		NT		Kattila, Rajala, Högbacka
<i>Epipactis palustris</i>	Suoneidonvaippa	e	St	VU		1 paikka, Luukkaa
<i>Geranium bohemicum</i>	Huhtakurjenpolvi	*		NT		Högbacka
<i>Gymnadenia conopsea</i>	Ahokirkiruoho	e	UE	VU		1 paikka
<i>Lycopodium annotinum</i>	Riidenlieko	*		LC	5	
<i>Lycopodium clavatum</i>	Katinlieko	*		LC	5	
<i>Najas tenuissima</i>	Hentonäkinruoho	e	V	EN	2,4	Matalajärvi
<i>Potamogeton rutilus</i>	Jouhivita	e	Sh	NT		Matalajärvi
Lehtisammalet						
<i>Dicranodontium denudatum</i>	Jouhisammal	*	H	EN		Suomen ainoa esiintymä
<i>Neckera pennata</i>	Haapariippusammal*	*	V	VU		
<i>Oxystegius tenuirostris</i>	Turrisammal		St	NT		1 paikka
<i>Sphagnum imbricatum</i>	Rannikkorahkasammal*	*	V	VU		3 paikkaa, Ruuhijärvi
<i>Sphagnum spp</i>	Rahkasammalet (20 lajia)	*		LC	5	
Maksasammalet						
<i>Anastrophyllum helle- rianum</i>	Kantoraippasammal	*	UV	NT		Useita paikkoja
<i>Anastrophyllum michauxii</i>	Etelänraippasammal	*	Sh	VU		7 paikkaa
<i>Bazzania tricrenata</i>	Pikkusahasammal	e	UE	NT		1 paikka, Antias
<i>Harpanthus scutatus</i>	Korpikaltiosammal*	*	V	VU		5 paikkaa
<i>Jamesoniella autumnalis</i>	Kalliokaulussammal	*	Sp	VU		Melko yleinen
<i>Jungermannia leiantha</i>	Kantokorvasammal	*	St	NT		13 paikkaa
<i>Lophozia ascendens</i>	Pikkulovisammal	*	St	NT		2 paikkaa
<i>Marsupella sphacelata</i>	Pohjanpussisammal	*	St	VU		2 paikkaa
<i>Marsupella sparsifolia</i>	Vuoripussisammal*	*	Sh	VU		1 paikka, Romvuori
<i>Nowellia curvifolia</i>	Rakkosammal*	*	V	NT		2 paikkaa
<i>Riccardia multifida</i>	Haaraliuskasammal			NT		
<i>Scapania nemorea</i>	Lehtokinnassammal	*	St	NT		Useita paikkoja
<i>Trichocolea tomentella</i>	Harsosammal	*	St	VU		1 paikka, Kattila

Laji latinaksi	Laji suomeksi	KP	91	2000	EU	Huom.
Sienet						
<i>Anomoporia bombycina</i>	Käpäläkäpä		St	NT		
<i>Anomoporia myceliosa</i>	Harsukäpä		St	VU		
<i>Gelatoporia pannocincta</i>	Silokäpä		Sh	NT		
<i>Onnia tomentosa</i>	Huopakäpä		Sh	NT		
<i>Perenniporia subacida</i>	Korkkikerroskäpä		Sh	NT		Nx ulk.alue; Savola -01
<i>Phellinus ferrugineofuscus</i>	Ruostekäpä			NT		Nx ulk.alue; Savola -01
Jäkälät						
<i>Postia lateritia (P.loweii)</i>	Hentohaprakäpä		Sh	VU		
<i>Protomerulius caryae</i>	Rustikka		Sh	VU		
<i>Sceletocutis odora</i>	Korpiludekäpä			NT		Luukki/Kaitalampi; Savola -01
<i>Collema subnigrescens</i>	Haavanhyttelöjäkälä		V	VU		1 paikka
<i>Evernia divaricata</i>	Takkuhankajäkälä	*	St	VU		Haaversopakko

Nuuksion kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelman arvioitu toteuttamisaikataulu ja voimavarat v. 2003 eteenpäin 10-vuotiskaudeksi

1000 €	2003	2004	2005	2006	2006 jälkeen / v
Ennallistaminen, luonnonhoito					
Rakennusten purku	5	10	20		10
Ennallistaminen	15	15	15	15	17
Luonnonhoito	3	3	3	3	4
Tutkimus ja seuranta					
Luontotyyppi-inventointi	30	15			
Kävijä- ja kuluneisuustutkimus				15	15
Luontomatkaailusuunnitelma		22	22		
Luonto-opastus					
Opasteet, esitteet	5	10	25	25	15
Investoinnit					
Palvelurakenteet					
Varaustulipaikat		25			20
Reitit					
Rengasreittien kunnostus	25	25	20	20	
Uusien rengasreittien teko			75		
Pysäköintipaikat	40			40	
Luontokeskus ja Kattilan luontotalo*	85	1500	1500	2000	
Varauskämpät					100
Kalusto (mönkijät, kelkat, autot jne.)	12	15		15	30
Ylläpitokustannukset					
Huolto	35	35	40	40	40
Kiinteistöjen ylläpito*	20	25	25	75	75
Palvelurakenteiden ylläpito	20	20	20	25	25
Henkilötyö (htkk)					
Hallinto ja suunnittelu	18	18	18	12	12
Puistohenkilökunta, htkk	24	30	36	36	48
Opastushenkilökunta, htkk*	12	12	24	60	60

*Luontokeskuksen ja Kattilan luontotalon perustamiseen ja ylläpitoon (kiinteistöjen ylläpito ja opastushenkilökunta) osallistuvat myös yhteistyökumppanit.

Nuuksion kansallispuistoa koskevia raportteja ja julkaisuja

- Arvokkaiden luontokohteiden hoito- ja käyttösuunnitelmat 1991. – Espoon ympäristönsuojelulautakunnan julkaisu 3. Espoon kaupungin maisema- ja ympäristösuunnitteluosasto & Liikennetekniikka Oy, Espoo. 170 s. + kartat.
- Espoon arvokkaat luontokohteet, kokonaisraportti 1987. – Espoon ympäristönsuojelulautakunnan julkaisu 2. Espoon kaupunki, Espoo. 206 s. + kartat.
- Espoon arvokkaiden luontoalueiden inventointi: 1. osaraportti. Pohjois-Espoo 1986. – Espoon ympäristönsuojelulautakunta, Espoo.
- Kaunis kotimaa: 1 Itämeri, peltojen Suomi, luonto kaupungissa 1994. – WSOY, Porvoo. 334 s.
- Kotiseutumme Tervalampi 1991. – Tervalammen kylätoimikunta. 100 s.
- Nuukio–Oittaaan luontokiintorastisto 1984. – Espoon ympäristönsuojelulautakunnan julkaisu 7. Espoon ympäristönsuojelulautakunta, Espoo.
- Nuukio-työryhmän mietintö / Betänkande avgivet av Noux-arbetsgruppen 1988. – Mietintö 2. Ympäristöministeriö, Helsinki. 46 s.
- Nuukion järviylängön Vihdin kunnan puoleisten osien luontoselvitys, Loppuraportti 1990. – Raportti, Uudenmaan lääninhallitus, Metsähallitus & Vihdin kunta. 47 s. + liit.
- Nuukion järviylänköalueen yleissuunnitelma 1986. – Helsingin seutukaavaliiton julkaisuja B 20. Helsingin seutukaavaliitto, Helsinki. 74 s. + liit.
- Nuukion kansallispuisto 1994. Metsätalouskartta, Hämeenlinnan hoitoalue. Karttalehti 60. Laadittu 1993 metsätaloussuunnittelun yhteydessä. – Metsähallitus, Etelärannikon puistoalue. 62 s.
- Nuukion suojeltavaa luontoa – uhanalaiset eläimet ja kasvit 1997. – Espoon ympäristökeskus & Metsähallitus, Luonnonsuojelu. 41 s.
- Nuuskinta '93: Retkeily Nuukiossa 1993. – Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja A 15. Järvi-Espoon Eräpartiolaiset ry & Metsähallitus, Luonnonsuojelu. 80 s.
- Retki Pohjois-Espoon salomaille 1985. – Espoon ympäristönsuojelulautakunnan julkaisu 9. Espoon kaupunki, Ympäristönsuojelulautakunta, Espoo. 26 s.
- Taskutietoa Nuuksiosta 1994. – Pääkaupunkiseudun partiolaiset, Helsinki. 39 s.
- Tervalammin retkeilyalueen suunnitelma 1975. Raportti, Retkeilyn mallialuettoimikunta, Helsinki. 28 s. + 5 liit.
- Valtakunnallisesti merkittävät virkistysaluekokonaisuudet ja retkeilyreitit 1983. – Tiedotuksia 5. Ympäristöministeriö, Kaavoitus- ja rakennusosasto, Helsinki. 33 s.

LIITE 3. 2(9)

- Vihdin kunnan Salmen ympäristön kasvillisuus selvitys 1991. – Raportti, Luontotutkimus Enviro Oy & Vihdin kunnan ympäristöjaosto & Helsingin kaupungin metsä- ja maatalousosasto. 52 s. + kartat.
- Barkman, J. 1996: Nuuksion kansallispuisto kehittyy ja voi hyvin. – Artikkel, Luonnonsuojelija 22(5–6): 7.
- 1997a: Nuuksion kansallispuisto on kasvava kolmevuotias. Puisto laajenee ostoin, vaihdoin ja neuvotellen. – Artikkel, Luonnonsuojelija 23(4): 12.
- 1997b: Nuuksion merkitys Etelä-Suomen monimuotoisuudelle. – Opinnäytetyö. 5 s.
- 1999a: Den högre vattenvegetationen i sju sjöar i Esbo, Grankulla och Vihtis: Uppföljandestudie efter en 36-årsperiod. – Helsingfors universitet, Helsingfors. 91 s.
- 1999b: Den högre vattenvegetationen i sju sjöar i Esbo, Grankulla och Vihtis: Uppföljandestudie efter en 36-årsperiod – artförteckning. – Helsingfors universitet, Helsingfors. 157 s.
- 2000a: Hakjärven aarnialue, Lajalampi ja lehtopurolaakso. Luontoinventointi, hoito- ja käyttösuunnitelma. – Raportti, Helsingin kaupungin rakennusvirasto, Helsinki. 55 s.
- 2000b: *Potamogeton rutilus* Wolfg. och *Najas tenuissima* (A. Braun) Magnus i sjön Grunträsk i Esbo, mellersta Nyland. – Artikkel, Memoranda Societatis pro Fauna et Flora Fennica 76: 1–5.
- Below, A. 1994: Nuuksion nisäkässelvitys ja lepakkokuuntelu. Nuukio, Kalvholmen, Laajalahti, Fiskarsinmäki, Hindsby. – Raportti, Metsähallitus. 9 s.
- Biström, O. & Vilkkamaa, P. 1992: Pohjois-Espoon metsien selkärangattomat 1989–1990. – Espoon ympäristönsuojelulautakunnan julkaisu 1. 48 s.
- von Bonsdorff, T. 2001: Mycena-suku Nuuksion kansallispuistossa. – Opinnäytetyö, Helsingin yliopisto, Helsinki. 17 s.
- Brax, A. 1998: Nuuksion kansallispuisto syntyi kansanliikkeen puurtamisella. Luonnonsuojelun voittoja. – Artikkel, Suomen Luonto 57(3): 67.
- Degerstedt, K. & Virta, K. 1993: Uhanalaisten lajien esiintyminen Nuuksion kansallispuiston alueella. – Raportti, Luoteis-Uudenmaan lintutieteellinen yhdistys APLA r.y.
- Enroth, J., Juslén, A., Nylund, C., Virtanen, V. & Wahlberg H. 1997: Jouhisammal (*Dicranodontium denudatum*) Nuuksiossa. – Artikkel, Lutukka 13(4): 125–126.
- Erkamo, V. & Ruotsalo, R. 1959: Tutkimus Helsingin seudun lähialueen virkistys- ja luonnonsuojelukohteista 1950 ja 1956. – Raportti, Helsingin seutukaavaliitto, Helsinki.
- Forsius-Nummela, J. 1994: Vihdin maisemahistoriallinen selvitys. – Raportti 3.3.1994. Vihti.

- Grahn, T. 1994: Nuuksion Myllypuron alueen vanha maankäyttö. Loppuraportti 30.5.1994. – Raportti, Metsähallitus, Vantaa. 11 s.
- Hanski, I. 1996: Nuuksion liito-oravien habitaatin valinta. – Raportti, Metsähallitus.
- & Stevens, P. 1997: Liito-oravan elinpiirit ja habitaatin käyttö Nuuksion kansallispuistossa. – Raportti, Metsähallitus, Etelärannikon puistoalue, Vantaa. 13 s. + 11 karttaa.
- 1998: Home ranges and habitat use in the declining flying squirrel, *Pteromys volans*, in managed forest. – Raportti, Wildlife biology 4. 24 s. + kuvat.
- & Selonen, V. 1998: Liito-oravan elinpiirit ja nuorten dispersaali Nuuksion kansallispuistossa. Raportti Metsähallitukselle 17.12.1998. – Raportti, Helsingin yliopisto, Ekologian ja systematiikan laitos, Helsinki. 8 s. + kuvat.
- Heikkinen, M. 2001: Espoon uhanalaiset ja silmälläpidettävät eläimet ja kasvit. – Espoon ympäristölautakunnan julkaisu 7. Espoon ympäristönsuojelulautakunta, Espoo. 39 s.
- Helin, J. 1996: Nuuksion ylängön länsiosan suokasvillisuus ja sen tyypittely. – Opinnäytetyö, Helsingin yliopisto, Ekologian ja systematiikan laitos, Helsinki. 80 s.
- 2001: Nuuksion kansallispuiston Soidinsuon kasvillisuuskuviointi. Kuviot ja kuviokartta. – Raportti. 1 s. + 10 s. kuvioluettelo + kartat.
- Hering, F. 1993: The old growth forests in the area of the proposed Nuuksio National Park and its surroundings. – Raportti, Metsähallitus, Vantaa. 16 s. + 15 liit.
- Hiironniemi, K. & Kostet, J. 1997: Nuuksion suojeltavaa luontoa. Uhanalaiset eläimet ja kasvit. – Espoon ympäristökeskus, Espoo. 41 s.
- Honkanen, J. 1996: Nuuksion kansallispuiston käävät. – Raportti, Metsähallitus, Luonnonsuojelu, Vantaa. 41 s. + 3 liit.
- 1997: Nuuksion käävät. – Artikkel, Sienilehti 49(4): 106–1.
- Ilmonen, J. 2000: Pyykorven ja Varvarinsuon lähteikköjen sekä Kattilan lähdekaivon selkärangaton lajisto ja ennallistamistarve. – Raportti, Metsähallitus, Etelä-Suomen luontopalvelut, Vantaa. 12 s. + liit.
- & Paasivirta, L. 2001: Ennallistettujen Kattilan lähteikön ja Antiaanpuron pohjaeläinseuranta syksyllä 2001. – Metsähallitus, Etelä-Suomen luontopalvelut, Vantaa. 8 s.
- Jaakkola, S. 1997: Nuuksion kansallispuiston ennallistamissuunnitelma. Osa 1. – Raportti, Metsähallitus, Etelärannikon puistoalue, Vantaa. 44 s. + liit. + kartat.
- Juslén, A. 1996: Seinäsammalet ja kangaskynsisammalen biomassa ja kasvu Nuuksion kansallispuistossa mustikka- ja puolukkatyypillä, eteläborealisella vyöhykkeellä. Väli­raportti. – Raportti, Metsähallitus, Luonnonsuojelu, Vantaa. 11 s. + 4 liites.

LIITE 3. 4(9)

- Juslén, A. 1997: Lehtisammalet Nuuksion kansallispuistossa ja suunnitelluilla Natura-alueilla. – Raportti, Metsähallitus, Etelärannikon puistoalue, Vantaa. 30 s.
- 1998: Seinäsammalen (*Pleurozium schreberi* (Brid.) Mitt.) ja kangaskynsisammalen (*Dicranum Polysetum* Sw.) vuotuinen pituuskasvu ja biomassan tuotanto eteläsuomalaisessa mustikka- ja puolukkatyyppin metsässä. – Opinnäytetyö, Helsingin yliopisto, Ekologian ja systematiikan laitos, Helsinki. 39 s. + 9 liites.
- 2001: Nuuksion kansallispuiston sammalet. – Bryobrotherella vol 4: 1–25. Suomen Sammalseura, Helsinki. 25 s.
- Jussila, T. 1992: Nuuksion Pitkäjärven ympäristön esihistorian pääpiirteet. – Teoksessa Valliharju, R. et al. (toim.): Korpikallion hirvi ja veteen pudonnut viulu. Nuuksioprojekti 7–8. Kuvataideakatemia, Helsinki.
- Järventausta, K. 1996: Perhostutkimuksia eräillä Etelä-Suomen luonnonsuojelualueilla. Osa 2. Nuuksio, Liesjärvi, Tervalamminsuu, Purinsuo, Tartlamminsuu, Luutasuo ja Luutaharju. – Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja A 58. Metsähallitus, Luonnonsuojelu, Vantaa. 92 s.
- Kananoja, T. & Grönholm, S. 1993: Uudenmaan kallioperän suojelu- ja opetuskohteita. – Tutkimusraportti 3. Ympäristöministeriö, Alueidenkäytön osasto, Helsinki. 48 s.
- Karp, M. 1996: Kauppasienilajien esiintyminen Nuuksion kansallispuistossa 1994. – Opinnäytetyö, Helsingin yliopisto, Ekologian ja systematiikan laitos, Helsinki. 57 s.
- 1997: Nuuksion kansallispuiston kauppasienilajeista vuonna 1994. – Artikkel, Sienilehti 49(3): 75–77.
- Kiirikki, M. 1991: Espoon pienvesi-inventointi. – Espoon ympäristönsuojelulautakunnan julkaisu 10. Espoon kaupunki, Espoo. 56 s. + kuv. + kartat.
- Kilpeläinen, A. 1987: Köydenveto Nuuksiosta. Kansallispuisto vai kilpahiihtokeskus? – Artikkel, Suomen Luonto 46(4): 17–21.
- Kinnunen, J. 1991: Tervalammin retkeilyalueen liito-oravaselvitys. – Raportti. 5 s. + 2 karttaa.
- , Mannermaa, R. & Clusius, P. 1998: Liito-oravien esiintyminen Nuuksiossa 1990-luvulla. – Raportti, Metsähallitus, Luonnonsuojelu, Vantaa. 38 s. + liit.
- Kleemola, J. 1997: Kahden Nuuksion alueen järven happamoituminen ja vertailu Skandinavian järvien happamoitumiskehitykseen. – Opinnäytetyö, Helsingin yliopisto, Geologian laitos, Helsinki. 60 s.
- Kolehmainen, K. 1996: Sammallajien väliset erot raskasmetallien kerääjinä. – Raportti, Helsingin yliopisto, Ekologian ja systematiikan laitos, Helsinki. 50 s.
- 2000: Nuuksion Kattilan lähteen ennallistaminen. – Raportti, Metsähallitus, Etelä-Suomen luontopalvelut, Vantaa. 7 s., kuv. + 7 liitt.

- Kukkonen, I. 1967: Studies on the variability of *Diphasium (Lycopodium) complanatum*. – Artikkel, Annales Botanici Fennici 4(4): 441–470.
- Kupari, R. 1995: Kurkistuskehrääjän maille. – Artikkel, Suomen Luonto 54(6–7): 19–21.
- Kuronen, I. 1989: Kansallispuisto Nuuksion turvaksi. – Artikkel, Suomen Luonto 48(3): 32.
- Könönen, K. 1999: Nuuksion Myllypuron pohjaeläimistö. – Opinnäytetyö, Helsingin yliopisto, Limnologian ja ympäristönsuojelun laitos, Helsinki. 40 s. + liites.
- Laamanen, J. 1974: Luonnonsuojelututkimus II. Helsinki, Espoo, Kauniainen, Vantaa, Kerava, Järvenpää. – Raportti, Helsingin seutukaavaliitto, Helsinki.
- Lahtinen, K. 1977: Kaitlammen huvilayhdyskunnan vaiheita. – Raportti, Kaitlammen huvilasukkaat ry. 6 s.
- Lahtinen, S. 1997: Nuuksion kansallispuiston palohistoria Palokallioiden alueelta tehdyn hiilihiukkas- ja siitepölyanalyysin valossa. – Opinnäytetyö, Helsingin yliopisto, Ekologian ja systematiikan laitos, Helsinki. 40 s. + liit.
- Landén, T. 1987: Pohjois-Espoon eläimistöselvitys. Nisäkkäät. – Raportti, Espoon ympäristönsuojelulautakunta, Espoo. 19 s.
- Larikka, M. 1998: Nuuksion kansallispuistosta ja ympäröiviltä alueilta vuoden 1998 loppuun mennessä tehdyt kasvi- ja sienitieteelliset tutkimukset. – Raportti, Helsingin yliopisto, Ekologian ja systematiikan laitos, Helsinki. 24 s.
- Lassheikki, M. 1992: Nuuksio cityihmisen ”erämaa”. – Artikkel, Metsä ja puu 3: 36–38.
- Lehtinen, J.: Maarekisteritilat Vihdissä muodostumistavan mukaan 1945. – Teoksessa Ketola, E. (toim.): Vihdin historia 1918–1965. Maajaon aika; s. 179–231.
- Levonen, L. 1996: Nuuksion Tervalammen alueen lampien tila. – Monisteita 13. Uudenmaan ympäristökeskus, Helsinki. 52 s.
- Lundsten, K. 1998: Valtakunnallisen yöperhosseurannan saaliit Nuuksiossa 1997. – Raportti, Suomen ympäristökeskus & Metsähallitus, Etelä-Suomen luontopalvelut.
- & Söderman G. 1999: Nuuksion kansallispuiston pölyttäjähönteiset 1997–1998. Suomen ympäristökeskuksen pölyttäjäseuranta. – Raportti, Metsähallitus, Etelä-Suomen luontopalvelut, Vantaa. 5 s. + kartta.
- 2002: Nuuksion yöperhosseuranta. Kattilan valorysän saaliit 2001. – Raportti, Metsähallitus, Etelä-Suomen luontopalvelut, Vantaa. 11 s.
- Luukkonen, A. 1997: Joutsen pesi pääkaupunkiseudulla. – Artikkel, Tringa 24(4): 232.
- Malmivaara, M. 1997: Nuuksion kansallispuiston putkilokasvilajisto. – Opinnäytetyö, Helsingin yliopisto, Systematiikan ja ekologian laitos, Helsinki. 76 s.

LIITE 3. 6(9)

- Malmivaara, M. & Männynoksa, S. 1995: Nuuksion putkilokasvilajisto. – Raportti, Metsähallitus, Etelärannikon puistoalue, Vantaa. 51 s.
- Markkula, M. 1998: Kunnat ja Uudenmaan virkistysalueyhdistys. – Artikkel, Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 718: 43–45.
- Matveinen, K. 1996: Levymenetelmän soveltuminen maanilviäisnäytteenottoon eteläsuomalaisessa rehevässä metsässä. – Opinnäytetyö, Helsingin yliopisto, Ekologian ja systematiikan laitos, populaatiobiologian osasto, Helsinki. 36 s.
- Miettinen, A. & Horne, P. 1999: Nuuksion ulkoilualueiden kävijätutkimus 1998. – Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisuja 2. Helsingin kaupungin rakennusvirasto, Helsinki. 39 s., kuv.
- Männynoksa, M. 1997: Nuuksion kansallispuiston laajennusalueiden putkilokasvilajisto. – Opinnäytetyö, Helsingin yliopisto, Systematiikan ja ekologian laitos, Helsinki. 59 s.
- Mäntylä, S. 2002a: Puutarhasuunnitelma. Högbäcka 2002. – Raportti, Metsähallitus, Etelä-Suomen luontopalvelut, Vantaa. 2 s. + liit.
- 2002b: Puutarhasuunnitelma. Högbäcka 2002.– Raportti, Uudenmaan maaseutuopisto, Hyvinkää. 3 s. + 6 liites.
- Mäntynen, M. 2001: Kelinsuon ennallistamissuunnitelma Nuuksion kansallispuistossa. – Raportti, Metsähallitus, Etelä-Suomen luontopalvelut, Vantaa. 8 s. + kartat ja taulukot.
- Niini, M. 1994: Tervalammen valtionmetsän historiaa. – Raportti, Metsähallitus, Luonnonsuojelu, Vantaa. 5 s.
- Nykänen, T. 1998: Kattilan päärakennuksen dokumentointi ja rakennustutkimus. – Opinnäytetyö, Espoon–Vantaan Teknillinen ammattikorkeakoulu, Vantaa. 66 s., kuv. + piirustukset.
- Ormio, H. 1988: Haukkalammen–Romvuoren lehtoalue. Ehdotus luonnonsuojelun alueen rajaukseksi. – Raportti, Metsähallitus. 10 s. + kartat.
- Ovaskainen, V., Horne, P. & Sievänen, T. 1999: Nuuksion ja Seitsemisen kansallispuistojen virkistyskäyttö kesäkaudella 1996. Kävijät ja kävijäytyvyisyys. – Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja A 107. Metsähallitus, Luonnonsuojelu, Vantaa. 77 s. + liit.
- Paakkonen, J. 1988: Pohjois-Espoon liito-oravainventointi 1988. – Raportti, Metsähallitus, Etelärannikon puistoalue, Vantaa. 2 s. + kartta.
- , Kinnunen, J., Kinnunen, E. & Eronen, P. 1991: Pohjois-Espoon liito-oravaselvitys 1989–90. – Espoon ympäristönsuojelulautakunnan julkaisu 5. Espoon kaupunki, Espoo. 12 s. + 2 liit.
- Pekkala, K. 1994: Nuuksion kansallispuiston limasienet 1994. – Raportti, Helsingin yliopisto, Ekologian ja systematiikan laitos, Helsinki & Metsähallitus, Vantaa. 47 s. + 2 liit.

- Pekkala, K. 1996: Nuuksion kansallispuiston limasienet. – Raportti, Helsingin yliopisto, Ekologian ja systematiikan laitos, Helsinki & Metsähallitus, Vantaa. 41 s. + 2 liit.
- 1997: Nuuksion kansallispuiston limasienet. – Artikkel, Sienilehti 49(3): 78–82.
- Piirainen, M. 1991: Taponlehti (*Asarum europaeum*) Espoon Nuuksiossa. – Artikkel, Lutukka 7(2): 54–56.
- Pirtilä, T. 1997: Pyörätuolilla liikkuva ihminen Nuuksion kansallispuistossa. – Opinnäytetyö, Helsingin sairaanhoito-opisto, Toimintaterapiayksikkö, Helsinki. 30 s.
- Pummila, A. 1996: Nuuksion soidinpaikkoja ja luolia. Otteita riistamestarin opinnäytetyöstä Poliisierämiesten metsästysvuokra-alueelta. – Opinnäytetyö, Metsähallitus, Etelä-Suomen luontopalvelut, Vantaa. 3 karttas.
- Päivärinta, A. 1998: Nuuksion Kattilan kedot ja niityt. – Raportti, Metsähallitus, Etelä-Suomen luontopalvelut, Vantaa. 6 s. + kartta.
- Pättilä, A. 1984: Pohjois-Espoon järvien happamoitumisherkyys 1984. – Espoon ympäristönsuojelulautakunnan julkaisu 8. Espoon ympäristönsuojelulautakunta & Espoon vesi- ja viemärilaitos, Espoo. 31 s. + 5 liit.
- Pöyry, J. 1996: Kirjoverkkoperhosen (*Euphydryas maturna*) ja maitikkaverkkoperhosen (*Mellicta athalia*) esiintyminen ja elinympäristövaatimukset Nuuksion kansallispuistossa. – Raportti, Metsähallitus, Etelärannikon puistoalue, Vantaa. 11 s. + 2 liit.
- Rask, M., Vesala, S., Tammi, J. & Nyberg, K. 2002: Pohjois-Espoon happamoituneiden järvien kalastotutkimus vuonna 2001. – Espoon ympäristölautakunnan julkaisu 2/2002. Espoon ympäristönsuojelulautakunta, Espoo. 22 s.
- Ruotsalo, R. 1952: Espoon luonnon aarteita etsimässä. – Artikkel, Suomen Luonto.
- Ruottinen, P. 1996: Nuuksion Myllypuron kalastoselvitys. – Monisteita 14. Uudenmaan ympäristökeskus, Helsinki. 46 s.
- Rönneberg, R. 1996: Raportti Nuuksiosta. Selostus Nuuksiosta kansallispuistosta, sen syntyvaiheista ja luonnon ominaispiirteistä. – Opinnäytetyö, Helsingin yliopisto, Kymenlaakson täydennyskoulutuskeskus, Kotkan osasto, Kotka. 7 s. + 4 liites.
- Salmenperä, H., Karjalainen, H. & Puromies, M. 1990: Nuuksionjärven ja Nuuksionkorven osayleiskaava-alueiden metsäkasvillisuus. – Teoksessa Wuorenrinne, H. (toim.): Espoon kaupunkisuunnitteluviraston tutkimuksia ja selvityksiä B 2. Espoon kaupunki, Kaupunkisuunnitteluvirasto, Espoo. 80 s.
- Savolainen, M. 1997a: Nuuksion Myllypuron luonnontilan kunnostamissuunnitelma. – Opinnäytetyö, Teknillinen korkeakoulu, Rakennus- ja yhdyskuntatekniikan osasto, Espoo. 115 s.
- 1997b: Nuuksion Myllypuron luonnontilan kunnostussuunnitelma. – Alueelliset ympäristöjulkaisut 46. Uudenmaan ympäristökeskus, Helsinki. 101 s.

LIITE 3. 8(9)

- Savolainen, P. 1963: Vihdin Tervalammen vesikasvillisuudesta. – Opinnäytetyö, Helsingin yliopisto, Kasvitieteen laitos, Helsinki.
- Savolainen, S. 1999: Nuuksion niittyjen hoitosuunnitelma. – Raportti, Metsähallitus, Etelä-Suomen luontopalvelut, Vantaa. 26 s. + kartat.
- Stén, C. & Moisanen, M. 2000: Espoon ja Kauniaisten suot. – Turvetutkimusraportti 327. Raportti, Geologian tutkimuskeskus, Espoo. 59 s. + liite.
- Sten, H. 2001: Nuuksion Myllypuron koekalastukset kesällä 2001. – Uudenmaan ympäristökeskus, Helsinki. 2 s. + saalistaulukot.
- 2002: Nuuksion Myllypuron kalastoselvitys 2001. – Raportti, Uudenmaan ympäristökeskus, Helsinki. 24 s.
- Stevens, P. 1998: Home range, habitat preference and natal dispersal of the Siberian flying squirrel (*Pteromys volans*). – Opinnäytetyö, Helsingin yliopisto, Ekologian ja systematiikan laitos, Helsinki. 49 s. + 14 liit.
- Söderman, G., Leinonen, R. & Lundsten, K. 1997: Monitoring bumbleness and other pollutanor insects. – Suomen ympäristökeskuksen moniste 58. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. 43 s.
- Taskinen, K., Väänänen, V. & Nummi, P. 1995: Nuuksion vesi- ja rantalinnusto. – Raportti, Metsähallitus. 19 s.
- Tervalammen kyläyhteisö / ympäristötyöryhmä 1996: Tervalammen kylän ympäristöjärjestelmä. Väiliraportti 24.11.1996. – Raportti, Tervalammen kylätoimikunta. 29 s. + 32 liites.
- Tikkanen, T. 1959: Ekologis-sosiologisia havaintoja Nuuksion Pitkäjärven haptofyyttisestä leväkasvillisuudesta. – Opinnäytetyö, Helsingin yliopisto, Kasvitieteen laitos, Helsinki.
- Tukia, H. 1994: Metsähallituksen Etelärannikon puistoalueen hyönteispyynnit vuonna 1993 & 1994. – Raportti, Metsähallitus, Etelärannikon puistoalue, Vantaa. 11 s.
- Valste, J. 1976: Ympäristönsuojelun huomioonottaminen voimajohtojen suunnittelussa. – Sarja A 36. Suomen itsenäisyyden juhluvuoden 1967 rahasto Sitra, Helsinki. 59 s. + 1 liite, 7 karttaa.
- Virolainen, E., Rajasärkkä, A. & Vickholm, M. 1990: Tervalammin retkeilyalueen linnusto. – Raportti, Metsähallitus. 12 s.
- & Rajasärkkä, A. 1994: Nuuksio – kansallispuistojemme kuopus. – Artikkelit, Linnut 29(2): 32–34.
- Virta, K. 1991: Nuuksion Vihdin puoleisen osan linnustoselvitys 1991. – Raportti, Vihdin kunta, ympäristölautakunta & Uudenmaan lääninhallitus, ympäristönsuojelutoimisto. 25 s. + 1 liit.

- Virtanen, J. 1995: Jäkälät raskasmetallilaskeuman indikaattoreina Nuuksiassa. – Raportti, Helsingin yliopisto, Ekologian ja systematiikan laitos, Helsinki. 49 s. + 2 liit.
- Vuorela, I. 1972: Human influence on the vegetation of Katinhäntä bog, Vihti, S. Finland. – Artikkel, Acta Botanica Fennica 98: 1–21.

Hoito- ja käyttösuunnitelmasta saadut lausunnot ja kirjalliset palautteet sekä niiden perusteella tehdyt muutokset

ERIKSEEN PYYDETYT LAUSUNNOT		
Lausunnon-antaja	Luku	Tiivistelmä lausunnosta, sen muutosehdotukset, vastaus sekä lausunnon perusteella tehdyt muutokset
Espoon kaupunki		
Lausunto		- Nuuksion kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelmassa on hyvin otettu huomioon luonnonarvojen ja luonnon monimuotoisuuden säilyminen ja tältä osin suunnitelma täyttää hyvin sille asetetut vaatimukset.
	5.2	- Ennallistamisessa tulee ottaa huomioon myös maisemakuvalliset näkökohdat. Ennallistamisessa tulee välttää tarpeettoman voimakkaita, luonnon kauneusarvoja heikentäviä keinoja; sen sijaan pitäisi antaa luontaisen kehityksen kautta tapahtuvalle ennallistamiselle enemmän mahdollisuuksia.
	7.2	- Suojelullisten tavoitteiden ohella on pyritty turvaamaan myös retkeilyn ja ulkoilun edellytykset. Kansallispuistoon tulisi rakentaa yksinkertaisia laavuja esimerkiksi koulu- luokkien käyttöön. Kansallispuiston reitit tulisi suunnitella niin, että yhteys ympäröiviltä ulkoilualueilta ja joukkoliikenteen pysäkeiltä on kaikkina vuodenaikoina toimiva.
	7.1.4	- Kuntosuunnistustapahtumien järjestämisessä ehdoton 200 osallistujan raja on ongelmallinen.
	12	- Suunnitelman päivittämisessä, toteuttamisessa ja kansallispuiston toiminnassa yleensä on tärkeää olla yhteistyössä alueen kuntien, lähialueiden asukkaiden sekä puiston käyttäjien kanssa.
Vastaus		- Ennallistamisen keinoin sisältyy myös luontaisen kehityksen jatkaminen. Koululais- ten yöpymismahdollisuuksia parannetaan Kattilan luontotalolla. Reittisuunnittelussa otetaan huomioon maanhankintojen edetessä yhteydet myös ulkoilualueille mm. Nuuksionpäässä. Siikaniemen pysäköintitilaa parannetaan ja joukkoliikenteen pääte- pysäkillä opastusta parannetaan.
Tehdyt muutokset		- Tapahtumien järjestämisessä henkilömäärän muutos 300 henkeen ja lisättiin kohta reittiyhteyksien luomisen tutkimisesta myös Veikkolan suunnasta.
Espoon seurakuntayhtymä		
Lausunto	12	- Seurakuntayhtymän omistaman Natura-alueen siirtymisen yhteydessä on hoidossa ja käytössä huomioitava erikseen solmittavan Vääräjärven niemen aluetta koskeva käytösopimus. Toimintakeskuksen omat toimintaedellytykset kansallispuiston välittömässä läheisyydessä on otettava huomioon ja tehtävä kiinteää yhteistyötä. Hoito- ja käyttösuunnitelman toimenpiteet eivät saa estää toimintakeskuksen laajentamista.
Vastaus		- Aluevaihtoneuvottelujen yhteydessä ja sopimuksessa sovitaan tarkemmin toimen- piteistä ja yhteistyöstä.
Tehdyt muutokset		- Suunnitelmaan ei tehty muutoksia lausunnon perusteella.
Espoon ympäristöyhdistys		
Lausunto		- Suunnitelma on varsin fiksusti laadittu suurimmalta osaltaan. Kansallispuistoon ja lähitienoille on jo pian siirtoistutettava erisukuisia Euroopan majavan pariskuntia sekä useita kuukkelipareja. Metsähallituksen on tehtävä voitavansa lentomelun

		vähentämiseksi. Palvelupiste Tikankontin loppuessa Helsingin keskustassa pitäisi olla pienimuotoinen palvelutiski.
Vastaus		- Euroopanmajavien siirtoistutukset ovat suunnitelmassa, mutta kuukkelin palauttamista ei pidetä tarpeellisena. Aikanaan perustettava luontokeskus korvaa osaksi Tikankontin palvelut.
Tehdyt muutokset		- Suunnitelmaan ei tehty muutoksia.
Föreningen för Nytt och Nöje i Noux		
		- Ei lausuntoa.
Haukan tie		
Lausunto	7.2.2	- Liikenteen määrät ja pysäköintiongelmat etenkin kevät- ja syysviikonloppuisin Haukkalammella estävät hälytysajoneuvojen pääsyn alueelle.
Vastaus		- Asia otettu huomioon siten, että pysäköintitilaa ja palveluja lisätään myös muualla kuin Haukkalammella, jotta käyttöpaineet jakautuisivat myös kansallispuiston sisällä tasaisemmin. Alueella on asianmukaiset tiekunnan laittamat pysäköintikiellot.
Tehdyt muutokset		- Suunnitelmaan ei tehty muutoksia.
Heinäsuon asukasyhdistys		
Lausunto	7.2.2	- Ruuhilammen suunniteltu parkkipaikka tulee poistaa.
	7.2.3	- Ratsastusreitit tulee poistaa kapeilta metsätienpohjilta Elohovista Kattilaan ja ratsastusreitit tulee suunnitella alueille, missä muu liikkuminen on vähäistä eikä aiheuta vaaratekijöitä pyöräilijöille ja hiihtäjille.
	7.2.5	- Oravankolon varauskämpä tulee poistaa.
Vastaus		- Oravankolon varauskämpää ei poisteta, koska kansallispuistossa on tällä hetkellä vain kaksi varauskämpää.
Tehdyt muutokset		- Liikenteen ja ratsastuksen osalta on erilliset vastaukset ja muutokset liitteen lopussa.
Heinäsuon kylätoimikunta		
		- Ei lausuntoa.
Helsingin kaupunki		
Lausunto	12.1	- Reittien, ratsastustoiminnan, luontomatkailun, matkailun yritystoiminnan ja opasteiden suunnittelu ja kehittäminen on tärkeää pohtia yhteistyössä eri tahojen kanssa. Luonnoksen Helsingin liikuntatoimen alueisiin ja siellä oleviin toimintoihin liittyvät kohdat noudattavat pääperiaatteiltaan lähes samaa linjaa kuin liikuntatoimen ulkoilualueiden omat järjestysmääräykset ja soveltuvat esitetyn kaltaisina ohjeina noudatettaviksi myös Helsingin kaupungin ulkoilualueille.
	7.3.5	- Valtakunnallisen luontokeskuksen perustaminen Nuuksion järviylänköalueelle on kannatettavaa. Saavutettavuuden kannalta luontokeskuksen paras sijaintipaikka ei ole Nuuksion järviylängön ydinosa sijaitsevassa kansallispuistossa, vaan hyvien liikeneyhteyksien varrella Nuuksion järviylängön reuna-alueella. Sijaintipaikaksi voi ajatella myös nykyisin Helsingin kaupungin omistuksessa olevia ulkoilualueita. Luontokeskus pitäisi toteuttaa valtion rahoituksella.
Vastaus		- Yhteistyön tekeminen Helsingin kaupungin kanssa koetaan erittäin tärkeäksi etenkin käytön ohjaamisen ja palveluiden kehittämisen kannalta.
Tehdyt muutokset		- Suunnitelmaan ei tehty muutoksia lausunnon perusteella.

LIITE 4. 3(19)

Helsingin Seudun Lapinkävijät

- Ei lausuntoa.

Hotelli Elohoivi

Lausunto	7.3.2,	- Opastuspaikka Elohoivin viereen on hyvä asia. Hotellille johtavien teiden kunnostaminen yhteistoimin. Merkittviä reittejä Elohovista sekä merkitty hiihtoreitti tarpeellisia.
	7.2.1,	
	7.2.3	Ratsastus-, hiihto- ja vaellusreittien eriyttäminen toisistaan merkein on tärkeää.
Vastaus		- Klassarin polku parantaa viitoitettua reittitilannetta patikoijille Elohoivin ympäristössä. Ratsastusta ohjeistetaan tarkemmin tallien kanssa tehtävissä sopimuksissa ja retkeilytapaohjeissa. Teiden kunnostaminen on tiekunnan vastuulla. Liikenteen ja ratsastuksen osalta on erillinen vastaus ja muutokset liitteen lopussa.
Tehdyt muutokset		- Suunnitelmaan ei tehty muutoksia lausunnon perusteella.

Hämeen-Uudenmaan metsäkeskus

- Ei lausuntoa.

Järventaustantien tienhoitokunta

Lausunto	7.2.1	- Eri toimintojen (kävely, pyöräily ja ratsastus) ohjaaminen samalle reitille tai ratsastusreitillä päätyminen metsästä yksityistielle ei toimi. Puiston ulkopuolella olevien reittien suunnittelu tulee pohtia nyt.
	7.2.2	- Tiestön kuvaus on epäselvä; tieyhteyksiä kuvaava nykytilannekartta, liikenneennuste- ja liikennejakautumakartta puuttuvat. Tieolosuhteita tulee käsitellä pohjautuen lakiin yleisistä teistä ja yksityistielakiin. Liikenne kansallispuistoon voidaan johtaa vain yleisen tieverkon kautta.
	12.2	- Suunnitteluryhmässä olisi pitänyt olla paikallinen edustus. Luonnos on niin keskenäinen että se tulee jättää uudelleen lausuttavaksi. - Yhtyvät myös täysin Tervalammen kylätoimikunnan lausuntoon.
Vastaus		- Suunnitelma koskee vain kansallispuistoa, eikä siinä voida tehdä reittejä kaupunkien omistamille ja hallinnoimille ulkoilualueille. Paikallisedustus puuttui suunnittelu-ryhmästä, mutta kaikilla paikallisilla asukkailla ja järjestöillä oli koko ajan mahdollisuus esittää palautetta. Luonnosta ei jätetä uudelle lausuntokierrokselle, vaan se laitetaan Ympäristöministeriöön hyväksyttäväksi. Järjestyssäännön teon yhteydessä on seuraava mahdollisuus esittää lausuntoja ja osallistua suunnitteluun.
Tehdyt muutokset		- Liikenteen ja ratsastuksen osalta on erillinen vastaus ja muutokset liitteen lopussa.

Kaitlammen yksityistien tienhoitokunta

Lausunto	7.2.2	- Tiekuunta on yhtä mieltä siitä, että yksityistiet on pyrittävä käytön lisääntyessä siirtämään mahdollisimman pian tielaitoksen hoitoon, ja tämä olisi toteutettava mitä pikimmiten.
Vastaus		- Metsähallitus toimii osakkaana tiekunnissa, tieasioista on erillinen vastauksensa ja muutokset liitteen lopussa.
Tehdyt muutokset		- Suunnitelmaan ei tehty muutoksia lausunnon perusteella.

Kanta-Espoon neuvottelukunta

- Ei lausuntoa.

Kirkkonummen kunta

Lausunto	3	- Esitetty hoidon ja käytön perustavoite eli puiston luonnonarvojen säilymisen turvaaminen, sen luonnontilaisuuden ja luonnon monimuotoisuuden lisääminen sekä alueen muiden käyttömuotojen sovittaminen suojelun vaatimiin rajoihin on hyvä. Esitetyt keinot hoidon ja käytön tavoitteiden saavuttamiseksi vaikuttavat päteviltä ja erilaisia tavoitteita hyvin yhteen sovittavilta.
	5.2	- Ennallistaminen tulee toteuttaa siten että alueen virkistyskäytölle ei luoda esteitä ja siten että ennallistaminen tapahtuu luonnollisen uusiutumisen kautta.
	7.2.1,	- Kansallispuiston poluille ym. peruspalveluille päästään kohtuullisen hyvin eri puolilta
	7.3.2	puistoa. Lisäyksenä esitetään että suunnitelmassa osoitetaan paikka puiston eteläsimpään osaan Veikkolan tuntumaan opastuspaikka ja siitä lähtevä polkureitti, joka yhdistyisi Siikarannasta lähtevään reittiin.
Vastaus		- Ennallistaminen ei onnistu pelkästään luonnollisen uusiutumisen kautta eli ilman aktiivisia toimenpiteitä.
Tehdyt muutokset		- Lisätään kohta: Selvitetään mahdollisuus polkureitin perustamiseen Veikkolan taajamasta kansallispuiston reitistöön, esimerkiksi Soidinkierrokselle.

Kirkkonummen ympäristöyhdistys ry

- Ei lausuntoa.

Lahnus–Takkulanseudun omakotiyhdistys

- Ei lausuntoa.

Liito-oravayhdistys Norkko ry

Lausunto	5.4	- Metsähallituksen tulisi kansallispuiston haltijana toimia aktiivisessa yhteistyössä ympäröivien kuntien, Metsäkeskuksen ja Uudenmaan ympäristökeskuksen kanssa, jotta liito-oravaesiintymät turvataan riittävän laajasti kaavoituksessa ja metsänhoidossa. Esiintymispaikkojen lisäksi tulisi suunnitella kulkureitit ympäröiville metsäalueille ja kansallispuiston eri osien välille sekä tutkimuksin selvittää leveiden väylien ylittämiskyky ja riista-aitojen vaikutukset ylitysmahdollisuuksiin.
Vastaus		- Liito-oravan suojelussa tehdään yhteistyötä; liito-orava kuuluu kansallispuistossa ensisijaisesti seurattaviin lajeihin, jonka seurantainventointeja toistetaan 5–10 vuoden välein (kohta 8.2). Ehdotukset eivät koske suoranaisesti kansallispuistoa, vaan sitä ympäröiviä alueita.
Tehdyt muutokset		- Liito-oravan seurantainventointeja toistetaan 5–10 vuoden välein (kohta 8.2) esitetyn 510 vuoden sijaan.

Luonto-Liiton Uudenmaan piiri

Lausunto		- Luonnonksen laatinut työryhmä on kokonaisuudessaan onnistunut hyvin.
	1	- Käsite Nuuksio tarkoittaa suunnitelman eri kohdissa Nuuksion kansallispuistoa ja Nuuksion järviylänköä. Kansallispuisto järviylängön luonnontilaisimpana ja erämaisimpana osana tulisi tähdentää siten, että kyseessä on pitkän aikavälin tavoite, koska kuvaus ei vastaa nykytilannetta.
	4	- Vyöhykejakoon tulee tehdä seuraavat muutokset: Nimi nähtävyydosa tulee muuttaa muiden kansallispuistojen kanssa samanlaiseksi, esim. perusosa. Salmen syrjäosan etelälaita tulee rajata Vihdin ja Espoon väistä kunnanrajaa pitkin sekä laajentaa Högbackasta Salmeen vievän metsäautotien länsipuolelle siten, että se on yhteneväinen rastien ja maastomerkkien sijoittamiselta kielletyn alueen kanssa.

LIITE 4. 5(19)

5.2, liite 7	- Mustalammen laskeminen ei ole perusteltua eikä sillä saavuteta luonnonsuojelullista hyötyä vaan se aiheuttaisi huomattavia maisemahaittoja sekä heikentäisi Mustalammen virkistysarvoja. Pinnan laskusta tulisi luopua ja nykyinen pato pitäisi sen sijaan kunnostaa.
5.3	- Lehdoista pitäisi poistaa vain metsänviljelyn tuloksena syntyneitä havupuita.
7.2.1	- Karttapolut: Karttapolkuihin tulisi soveltaa reittimerkintää nykyisten kulumisvaurioiden ja lisävaurioiden estämiseksi. Tarpeettomia rinnakkaispolkuja tulisi poistaa esim. kaatamalla niiden päälle puita lahopuiksi.
5.4, liite 5	- Kolmikulmalammin koillispuolella mökki tulisi purkaa lajistollisista syistä.
järvi- ylänkö- kartta, kuva 5	- Liitekartat: Natura-rajat yhteneväisiksi kaikissa kartoissa (erityisesti järviylängön kartta), kansallispuiston rajojen päivitys v. 2003 tilannetta vastaavaksi, ulkoilualueiden rajojen päivitys ja tarkistus (järviylänkö) sekä polkujen siirtäminen oikeaan paikkaan Mustalampi–Kattila–Haukkalammenkallioiden kohdalla sekä Haukankierros Haukkalammen luoteispuolella (kuva 5).
Vastaus	- Suunnitelma ja sen toimenpiteet koskevat vain kansallispuistoa, mutta järviylänkö liittyy siihen läheisesti ja on useissa kohdissa mainittu. Vyöhykkeiden nimistö perustuu Metsähallituksen muuallakin noudattamaan käytäntöön. Salmin tien länsipuolta ei muuteta syrjäosaksi, koska määritelmänsä mukaan syrjäosa on tietön. Muita palvelurakenteita ei lausunnonantajan tarkoittamalle alueelle ole tarkoitus sijoittaa. Karttapolkuja ei merkitä maastoon, koska niille ei haluta ohjata lisää liikkujia. Polkujen inventoinnissa arvioidaan rinnakkaispolut ja kulumisen hallitsemiseksi tarvittavat toimenpiteet. Jotkut rinnakkaisurat ovat maaston vuoksi tarpeellisia talvella. Kansallispuistossa olevilla huviloilla on siirtymäajan vuokrasopimus; pysyvästi ei yksityisiä lomamökkejä ole tarkoitus ylläpitää.
Tehdyt muutokset	- Järviylängön kartta on tehty ohjelmalla, johon Natura-rajat ei voitu viedä digitaalisesti. Se on poistettu suunnitelmasta, ja karttoja on päivitetty vuoden 2006 tilanteen mukaisiksi. Kartan 2 rajat ovat oikeat. Ulkoilualueiden rajat on piirretty saatavilla olevien tietojen mukaan. Kansallispuiston alueiden rajatiedot lausuntoversiossa perustuvat 1.12.2002 tilanteeseen. Polut kuvassa 5 ovat nykyisen paikkatietoaineiston mukaiset.
	- Mustalampea ei palauteta täysin alkuperäiselle tasolle, ja ennen lopullista päätöstä pohjapadon vaikutukset arvioidaan. Osa lehdoista jätetään kehittämään ja kuusettu- maan luonnonvaraisina aarniometsälehdiksi. Järviylängön kartta poistettiin.
Nuuksion kansallispuistoyhdistys ry	
Lausunto	- Hoito- ja käyttösuunnitelmassa on hienosti ymmärretty luonnonarvot ja niiden korostuminen kaikessa toiminnassa.
4	- Syrjäosien osuutta tulee lisätä nähtävyyksiin ja käytön keskittymiin nähden. Kurjolammen alue tulee muuttaa nähtävyydosaksi, josta osa kartoituksen jälkeen tulisi olla syrjäosaa. Jos Kurjolammen alueen luontoarvoja ei ole kartoitettu, tulisi se tehdä ennen kuin päätetään alueen käytöstä.
6	- Perinneympäristöjen luonnonmukaiseen hoitoon tulee kiinnittää enemmän huomiota.
7.2.3	- Ratsastusta ei tulisi sallia kansallispuistossa.
12	- Kaikenlaista talkootoimintaa kansalaisjärjestöjen, asukasyhdistysten, työttömien jne. parissa tulisi lisätä. Olisi suotavaa, että suunnitteluryhmä ottaisi huomioon erilaisten asukas- ym. yhdistysten mielipiteet käyttösuunnitelmaa viimeisteltäessä.
7.4	- Nuuksion kansallispuiston kehittäminen vetovoimaiseksi luontomatkoilukohteeksi. Onko suunnitelma tältä osin ristiriidassa lain kanssa?

Vastaus	- Vyöhykejako ei muutettu koska syrjäosan perusajatus on, ettei sen lävitse kulje teitä eikä merkittyjä reittejä. Kurjolammen alue on läntinen sisääntulopiste kansallispuistoon. Perinneympäristöjä hoidetaan perinteisin menetelmin. Kansallispuiston luontomatkailua ohjataan yrittäjäsopimusten ja erillisen luontomatkailusuunnitelman avulla sellaiseksi, että se ei ole ristiriidassa lain kanssa.
Tehdyt muutokset	- Ei muutoksia.

Nuksion omakotiyhdistys

Lausunto	3.2	- On valitettavaa, ettei ollut mahdollista valmistaa koko kansallispuisto-ulkoilualuekokonaisuutta kattavaa suunnitelmaa. Kansallispuistoon on suunniteltu niin paljon toimintaa, että hoidon ja käytön ensisijaiset tavoitteet kärsivät. Suunnitelmassa on yritetty täyttää niin monen harrastajaryhmän toivomukset, että sen ensisijainen tavoite jää saavuttamatta.
	7.1, 7.2	- Olisi suotavaa, että maastopyöräily, kalliokiipeily ja suunnistuskilpailut tapahtuisivat kansallispuiston ulkopuolella. Kävelyn, pyöräilyn ja hevosurheilun reitit pitäisi pääsääntöisesti ja selkeästi erottaa toisistaan. Vammaisten mahdollisuudet liikkua pitää ottaa riittävästi huomioon. Pitää tutkia mahdollisuuksia vähentää lentomelua kansallispuiston alueella.
Vastaus		- Aikaisemmin tehty järviylängön yleissuunnitelma on ohjeen kaltainen suositus koko järviylängön alueelle, jota eri viranomaisten suunnitelmat omista alueistaan täydentävät. Tällä suunnitelmalla ennakoidaan ja ohjataan jo olemassa olevaa käyttöä niin, että hoidon ja käytön tavoitteet saavutettaisiin. Tilanne arvioidaan aina hoito- ja käyttösuunnitelman uusimisen yhteydessä. Ratsastuksesta, pyöräilystä ja kalliokiipeilystä on omat vastauksensa ja muutokset tämän liitteen lopussa. Lentomelu kansallispuiston alueella on valitettavaa.
Tehdyt muutokset		- Ei muutoksia.

Nuksio taso ry

Lausunto		- Pyöräily tulisi sallia olemassa olevilla poluilla. Onko mahdollista saada alueen pohjoisosan ratsastusreiteiltä myös yhteys Siikajärveen?
Vastaus		- Pyöräilystä ja ratsastuksesta on oma erillinen vastaus ja muutokset liitteen lopussa.
Tehdyt muutokset		- Ei muutoksia.

Otalammen kylätoimikunta

Lausunto	1.2.4	- Mahdollisesta laajentamisesta tulisi tehdä selkeä suunnitelma yhdessä ympäröivien kuntien kanssa ja mahdollisilla laajenemisalueilla pitäisi alueiden lunastukset toteuttaa viipymättä maanomistajien oikeudet turvaten tai sopia muutoin alueen käytön muuttamisesta.
	7.3	- Vihtiläisten ensisijaisia vaihtoehtoja käyttää Nuksion aluetta ovat Salmen alue ja Etelälahden alue. Salmen alueelle on luotava pohjoinen portti ja sen yhteyteen informaation jakamispiste, mahdollisesti myös muita palveluita.
Vastaus		- Maanhankinnassa toimitaan valtioneuvoston päätösten mukaan (luku 1.2.4). Hoito- ja käyttösuunnitelma koskee vain kansallispuiston aluetta. Salmin ulkoilualue on Helsingin kaupungin eikä tässä suunnitelmassa ole voitu esittää toimenpiteitä sen alueelle. Helsingin kaupungin ja muiden järviylängön toimijoiden kanssa tehdään yhteistyötä koko järviylängön ja sen opastuspalvelujen kehittämiseksi (ks. mm. luvut 7.3.2 ja 12.1).
Tehdyt muutokset		- Suunnitelmaan ei tehty muutoksia lausunnon perusteella.

LIITE 4. 7(19)

Pohjois-Espoon alueneuvottelukunta

Lausunto	12.2	- Neuvottelukunta näkee tärkeäksi luonnonarvoja säilyttäen tapahtuvan virkistyskäyttömahdollisuuksien kehittämisen ulkoilu- ja retkeilykohteena sekä hyötyliikunnan alueena että luonnon opetuksen ja luonnonharrastuksen kohteena. Yhteistyö paikallisten asukkaiden kanssa on hyvä asia.
Tehdyt muutokset		- Suunnitelmaan ei tehty muutoksia lausunnon perusteella.

Pääkaupunkiseudun partiolaiset

Lausunto	7.1.4	- Yli 15 hengen ryhmien ilmoittautumiskäytännöstä tarvitaan selkeät ohjeet. Yli 300 hengen tapahtumaan tulisi saada poikkeuslupa. Partiolaiskamppien pihapiireihin Ruuhijärvellä ei saa ohjata poluin ja opastauluin retkeilijöitä vaan kiertämään pihamaat.
Vastaus		- Ohjeistusta tarkennetaan retkeilytapaohjeissa ja järjestyssäännöissä. Retkeilijöitä ei ohjata partiolaiskamppien pihapiireihin.
Tehdyt muutokset		- Suunnitelmaan ei tehty muutoksia lausunnon perusteella.

Siikaranta kokoushotelli ja opisto

- Ei lausuntoa.

Solvalla Finns AB / Solvallon urheiluopisto

Lausunto	4	- Vyöhykeajattelu on tärkeä lähtökohta. Nähtävyydsosan alueella tulisi olla palveluineen muutamia pisteitä, joihin merkittyä reittiä pitkin siirrytään oppaan avulla.
	7.2.6	- Liikuntarajoitteisia ei kansallispuiston palveluvarustuksessa ole huomioitu riittävästi ja sitä pitäisi kehittää tietyllä alueella sellaiseksi että useimmat liikuntaesteiset voisivat ulkoilla alueella.
	7.3.5	- Luontokeskuksen kehittäminen vaatii hyvää suunnittelua ja yhteistyötä alueen yrittäjien kanssa ja Solvallon urheiluopisto haluaa olla mukana kehityksessä ja tukea ympäristöystävällistä liikuntatoimintaa.
	7.4.2	- Ehdotetaan, että vain sellaiset matkailuyrittäjät joilla on kumppanuussopimus Metsähallituksen kanssa voisivat harrastaa yritystoimintaa Nuuksion järviylängön alueilla. Yrittäjien yhteyshenkilö mukaan yhteistyöryhmään, joka kehittää toimintaa.
Vastaus		- Luontokeskuksen myötä myös maastossa olevia palveluja ja opastusta kehitetään. Liikuntarajoitteisten palveluja kehitetään erityisesti Kattilan alueella. Luontokeskuksen suunnittelussa käytetään osallistavaa suunnittelua. Matkailuyrittäminen sallitaan myös muilla kuin kumppanuusyrityksillä, koska kaikilta ei voida heti edellyttää ympäristösuunnitelmaa.
Tehdyt muutokset		- Suunnitelmaan ei tehty muutoksia lausunnon perustella.

Suomen invalidien urheiluliitto ry

- Ei lausuntoa.

Suomen Latu ry

Lausunto		- Suunnitelmaa pidetään kokonaisuutena hyvänä.
	7.1.4	- Ehdotetaan seuraava muutosta: Kansallispuistoon ei anneta lupaa yli 500 osanottajan tai maastotapahtuman järjestämiseen muutoin kuin erityisestä syystä. Poikkeuksen tekevät sellaiset laturetket ja vastaavat tapahtumat, jotka käyttävät vain viitoitettuja reittejä tai lumipeitteisessä maastossa toteutettavat tapahtumat (kuten lumikenkävaellukset), jotka eivät kuluta maastoa.

	7.3.5	- Oittaan ulkoilukeskuksen toiminnot on huomioitava myös luontokeskuksen sijoituksessa.
	7.2.3, liite 9	- Pyöräilyn rajoittaminen kansallispuistossa tietyille urille on luonnon kannalta tärkeää, mutta pyöräilijöiden kanssa käytävä vielä neuvotteluja määristä.
Vastaus		- Oittaan toiminnot ja kehittämissuunnitelmat otetaan huomioon luontokeskuksen suunnittelussa. Pyöräilystä on oma vastauksensa ja muutokset liitteen lopussa.
Tehdyt muutokset		- Tapahtumarajoja muutettiin siten, että yli 300 osanottajan tapahtuman järjestämiseen ei anneta lupaa kuin erityisestä syystä. Lisättiin lumipeitteisessä maastossa toteutettavat tapahtumat poikkeuksiin.
Suunnistava Uusimaa		
Lausunto	1, 1.2.4, 11	- Rajoitukset kansallispuiston laajentuessa myös ulkoilualueille vaikeuttavat olennaisesti suunnistusta alueella.
	7.1.4	- Tapahtumarajoja muutettava seuraavasti: Kansallispuiston ydinalueella voidaan järjestää yksi suuri suunnistustapahtuma keskimäärin 3 vuodessa. Muiden yli 300 osanottajien kilpailujen tai maastotapahtumien järjestämiseen ei anneta lupia kuin erityisestä syystä. Lisättävä kohta: Kansallispuistoon mahdollisesti myöhemmin liitettävillä kaupunkien ulkoilualueilla (tai vastaavilla) voidaan järjestää suunnistus-tapahtumia entiseen tapaan niiden lukua ja osanottajien määrää lisäämättä.
Vastaus		- Suunnitelma koskee vain kansallispuiston aluetta, ei kaupunkien omistamia ulkoilualueita. Naturaan kuuluvia kuntien erillisiä alueita ei ole tarkoitus liittää kansallispuistoon. Naturen ydinosassa on noin 320 ha Helsingin omistamaa Karjakaivon ulkoilualuetta, josta n. 150 ha:n suojelu voidaan Naturen toteutustapaohjeen mukaan toteuttaa sopimusteitse (ks. luku 1.2.4 ja 11).
Tehdyt muutokset		- Tapahtumarajoja muutettiin siten, että yli 300 osanottajan tapahtumien järjestämiseen ei anneta lupaa kuin erityisestä syystä.
Tervalammen kalastuskunta		
		- Ei lausuntoa.
Tervalammen kylätoimikunta		
Lausunto	7.2	- Suunnitelmassa ei ole konkreettisia ja valmisteltuja ehdotuksia ulkoilualueiden mahdollisuuksista sijoittaa esim. pyöräily-, ratsastus- tai koiravaljakkoreittejä.
	7.2.2	- Suunnitelmassa ei saa ohjata liikennettä eikä ratsastusreittejä yksityisteille. Kuvassa no 5 Vanhalta Myllytieltä tulee poistaa merkintä yleisölle avoin tie ja kaikkien yksityisten tiekuntien tiet on merkittävä omalla värillään karttoihin. Ruuhijärven pohjoispään parkkipaikasta on luovuttava.
	7.2.4	- Ruuhilammen eteläpään suunniteltu varaustiltpaikka on siirrettävä Saarilammelle.
	5.2, liite 7	- Ennallistamistoimin ei estetä kulkua Kolmperän/Mustakorven kautta Siikajärvelle eikä vaikeuteta kulkua Kurjolammen länsipuolella Sokolovin talolta Kurjolammen rantaan.
	7.2.3	- Valkealammen kämpän kautta sallitaan pyöräily ja yhteys Sikoilammen kautta Mustakorpeen ja Siikarantaan. Kurjolammen itäpuolista tietä Kelkkalasta Kattilaan ei saa käyttää ratsastukseen, hevos- eikä koiravaljakkoajoon vaan reittiehdotuksen mukaan. Ratsastusreitti Tervalammen suunnalta Kattilaan tulee suunnitella erikseen. Hevosvaljakkoajoon on tarpeen selvittää muita mahdollisia turvallisia reittejä kansallispuiston ulkopuolella. Koiravaljakkoajoa ei tule sallia kansallispuistossa.

		<ul style="list-style-type: none"> - Valklammen kämpän viemäröinti pitää saattaa ajantasaiseksi vesiensuojeluvaatimusten mukaisesti. - Lausunnoista on saatava yleinen vastine, miten niitä on otettu huomioon.
	7.3.5	<ul style="list-style-type: none"> - Hoito- ja käyttösuunnitelmaa ei saa lyödä lukkoon, ennen kuin uuden luontokeskuksen sijainnista on päätetty ja konkreettiset vaihtoehdot kulkureittien ja harraste-reitistöjen osalta on selvitetty aluetta ympäröivien ulkoilualueiden, tienhoitokuntien ja maanomistajien kanssa.
Vastaus		<ul style="list-style-type: none"> - Edellytetään, että uusi versio suunnitelmasta lähetetään uudelleen lausuttavaksi. - Suunnitelma koskee vain kansallispuiston aluetta, ei kaupunkien omistamia ulkoilu-alueita, joten niille ei ole esitetty tässä suunnitelmassa reittiehtotuksia. Ratsastus-, pyöräily- ja tieliikenneasioihin on oma erillinen vastauksensa ja muutokset liitteen lopussa. - Varaustelttapaikkaa Ruuhilammelta ei siirretä Saarilammelle, koska siellä on jo varausmökki ja varaustelttapaikka; myös huolto Saarilammen itäpuolella olevassa varaustelttapaikassa olisi hankalaa. Ennallistaminen ei estä liikkumista maastossa entistä metsätien uraa, joka jää ns. karttapoluksi. - Koiravaljakkoajo sallitaan kansallispuistossa, koska siitä ei ole merkittävää haittaa luonnolle tai muille kulkijoille. Valjakkoajoa ei ohjata samoille reiteille hevosten kanssa. Koiravaljakkoja koskevat maininnat poistettiin suunnitelmasta. - Valklammen viemäröntiongelmat poistuvat kun kämpä siirtymäajan jälkeen puretaan. Vastaukset ehdotusten huomioimisesta on annettu tässä liitteessä. Luontokeskuksen suunnittelu toteutetaan erillisenä hankkeenaan osallistavan suunnittelun mukaan. Ympäristöministeriön hyväksyttyä hoito- ja käyttösuunnitelman tehdään Metsähallituksen vahvistamat järjestyssäännöt, joissa reitit lyödään lukkoon. Tässä vaiheessa on myös mahdollisuus vaikuttaa.
Tehdyt muutokset		<ul style="list-style-type: none"> - Koiravaljakko-, pyöräily-, ratsastus- ja tieasioiden kohdalta vastaukset ja tehdyt muutokset ovat tämän liitteen lopussa.
Uudenmaan liitto		
Lausunto		<ul style="list-style-type: none"> - Uudenmaan liitto toteaa tyydytyksellä, että luonnos Nuuksion kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelmasta on valmistunut ja että Metsähallituksen tavoitteena on saattaa se Ympäristöministeriön vahvistettavaksi kevään 2003 aikana. Suunnitelman valmistuminen tukee vireillä olevien erillishankkeiden toteuttamista ja selkiinnyttää suunnittelutilannetta koko Nuuksion järviylängöllä.
	7.4	<ul style="list-style-type: none"> - Matkailun yritystoiminta on otettu suunnitelmassa hyvin huomioon. Uudenmaan liitto on kiinnostunut mahdollisuudesta saada olla mukana suunnitelmassa ehdotetun matkailusuunnitelman laadinnassa.
Vastaus	12	<ul style="list-style-type: none"> - Lukuun 12 olisi perusteltua lisätä omaksi kohdaksi kaavoitusyhteistyö. - Uudenmaan liitto on luonteva yhteistyökumppani ja tervetullut osallistumaan matkailusuunnitelmaan laadintaan.
Tehdyt muutokset		<ul style="list-style-type: none"> - Lisättiin kappale kaavoitusyhteistyöstä lukuun 12.1.
Uudenmaan partiopiiri ry		
Lausunto		<ul style="list-style-type: none"> - Hoito- ja käyttösuunnitelma on yhteneväinen Uudenmaan partiopiirin toiveiden kanssa.
Tehdyt muutokset		<ul style="list-style-type: none"> - Ei muutoksia.

Uudenmaan riistanhoitopiiri

Lausunto	7.1.3	- Suunnitelmaan pitää lisätä haitallisten suurten hirvieläin- ja vieraspetokantojen sääte- lyn periaatteet, menettelytavat sekä mahdolliset aluevaraukset, koska kansallis- puistossa annetuissa rauhoitusmääräyksistä annetun asetuksen perusteella eläinlajien yksilöiden määrää voidaan vähentää silloin, kun laji on lisääntynyt liikaa tai käynyt muutoin vahingolliseksi. Hirvi- ja valkohäntäpeurakannat sekä supikoira- ja minkki- kannat ylittävät jo nyt asetuksessa tarkoitetun kynnyksen.
	12.5	- Riistanhoitoviranomaisten edustus puuttuu suunnittelun yhteistyökumppaneiden joukosta.
Vastaus		- Muuttuvien kantojen takia yksityiskohtaiset päätökset riistan säätelystä ei ole hoito- ja käyttösuunnitelmassa lukkoon lyötävä asia, vaan kysymys liiallisesta lisääntymisestä ratkaistaan asetuksen perusteella tapauskohtaisesti.
Tehdyt muutokset		- Lukuja 5.2 ja 7.1.3 muutettiin vieraslajien osalta selkeämmiksi. Uudenmaan riistan- hoitopiiri ja paikalliset riistaviranomaiset lisättiin yhteistyökumppaneiden listaan (luku 12).

Uudenmaan virkistysalueyhdistys

Lausunto	12.1	- Hoito- ja käyttösuunnitelmassa asiakohtiin on paneuduttu huolellisesti, kattavasti ja käytännönläheisesti. Virkistysalueyhdistys haluaa edelleenkin olla yhteistyössä Metsä- hallituksen kanssa ja koko järviylänköä koskevissa asioissa.
	7.3.2	- Yli-Takkulan opastuspisteen tuparakennusta voitaisiin tulevaisuudessa hyödyntää myös luontotupana tai vastaavana. Virkistysalueyhdistyksen omistuksessa on Natura 2000 -ohjelmaan kuuluva Saarijärven rantaan rajoittuva alue, jonka saattaisi voida liittää vielä osaksi kansallispuistoa.
Vastaus		- Yli-Takkulan opastuspaikan tuparakennuksen käytöstä esimerkiksi luontotupana tai vastaavana sovitaan erikseen virkistysalueyhdistyksen kanssa ja ajatus otetaan posi- tiivisesti vastaan. Natura 2000 -ohjelman toteutuksessa toimitaan luvun 1.2.4 mukaan.
Tehdyt muutokset		- Suunnitelmaan ei tehty muutoksia lausunnon perusteella.

Uudenmaan ympäristökeskus

Lausunto	12	- Osallistavan suunnittelun periaatteiden noudattaminen on ollut tärkeää.
	5.4, 5.5	- Suunnitelmassa on asetettu selkeät ja konkreettiset tavoitteet alueella esiintyvien lajien ja luontotyyppien suotuisan suojelutason varmistamiseksi. Nuuksion alue on metson suojelun kannalta tärkeä, ja metson soidinpaikat pitäisi pyrkiä kartoittamaan lähivuosina nykyistä kattavammin seurantaa varten.
	7.1, 7.2	- Varsin lievät jokamiehenoikeuksien rajoitukset ovat perusteltuja alueen luonnon säilyttämiseksi.
	13	- Ympäristövaikutusten arviointia on selkeytettävä ja täydennettävä kokoamalla arvi- ointikappaleeseen oman otsikon alle vaikutukset Nuuksion Natura 2000 -alueen valin- taperusteisiin. Suunnitelman vaikutuksia on arvioitu asianmukaisesti ja riittävästi. Esi- tetyt toimenpiteet tulevat todennäköisesti parantamaan monen alueen valinta- perusteena olevan lajin ja luontotyyppien suotuisaa suojelun tasoa, ja näin ollen vaiku- tuksista ei ole ollut tarpeen tehdä varsinaista luonnonsuojelulain 65 pykälässä tarkoi- tettua Natura-arviointia.
Tehdyt muutokset		- Lisättiin suunnitelmaan kohtaan 5.4 metson soidinpaikkojen kartoitus sekä kohtaan 13.3 uusi kappale vaikutuksista Natura 2000 -alueen valintaperusteisiin.

LIITE 4. 11(19)

Uudenmaan ympäristönsuojelupiiri

Lausunto	5.2, liite 7	- Mustalammen pinnan alentamista pitää vielä harkita. Ennallistettaessa tulee huomioida Uudellamaalla harvinaisten kasvien (kuten vaivaiskoivu Ahvenistonsuolla) säilyttäminen.
	7.1.1, liite 10	- Jääkiipeilyn harjoittamisen Romvuorella nykyisen kiipeilypaikan pohjoispuolella voi sallia edellyttäen, että siellä kasvavien harvinaisten kasvien elinolosuhteet voidaan turvata.
	7.3.1,	- Kielilain hengen mukaan kaikkien opastaulujen tekstien tulee olla molemmilla kotimaisilla kielillä.
	7.3.2	
	7.3.5	- Luontokeskus sopii hyvin täytemaa-alueelle, joka sijaitsee Nuuksiontien ja Ruuhijärvellä menevän tien kulmauksessa pohjoispuolella.
	12	- Koko Nuuksion järviylänköä varten pitäisi perustaa yhteistyöelin, jossa on edustettuna viranomaisia. Kokoonkutsujana toimisi Metsähallitus.
	liite 3	- Kirjallisuusluettelossa on paljon virheitä ja sitä on syytä tarkistaa.
Vastaus		- Mustalampea ei ole tarkoitus palauttaa alkuperäiselle tasolle. Ennallistamissuunnitelmia tehtäessä pyritään selvittämään harvinaiset lajit ja ottamaan huomioon vaikutukset niihin. Luontokeskuksen sijainnista päätetään erillisessä hankkeessa. Opasteissa noudatetaan kielilakia. Neuvottelukuntaa tai muuta yhteistyöelintä on esitetty, mutta luontevin kokoonkutsuja sille olisi Uudenmaan liitto.
		- Kirjallisuusluetteloa korjataan ja täydennetään ennen suunnitelman painamista.
Tehdyt muutokset		- Muutettiin kohtaa 5.2, joka koskee Mustalammen ennallistamista. Poistettiin tekstistä (7.1.2) ja liitteestä 10 jääkiipeilyä koskevat maininnat. Poistettiin kohdasta 7.3.2 teksti: Opastuspaikoissa käytetyt kielet ovat suomi ja englanti. Lisättiin kohtaan 12.1 teksti mahdollisesta yhteistyöelimestä. Muutettiin kuvasta 4 käytön vyöhykkeet pieni osa Nuuksionpään nähtävyysvyöhykkeestä käytön keskittymäksi.

Vanhan Myllytien hoitokunta

Lausunto	7.2.1	- Eri toimintojen (kävely, pyöräily ja ratsastus) ohjaaminen samalle reitille tai ratsastusreitillä päätyminen metsästä yksityiselle ei toimi. Puiston ulkopuolella olevien reittien suunnittelu tulee pohtia nyt.
	7.2.2	- Tiestön kuvaus on epäselvä sekä tieyhteyksiä kuvaava nykytilannekartta, liikenneennuste- ja liikennejakautumakartta puuttuvat. Tieolosuhteita tulee käsitellä pohjautuen lakiin yleisistä teistä ja yksityistielakiin. Liikenne kansallispuistoon voidaan johtaa vain yleisen tieverkon kautta.
	12.2	- Suunnitteluryhmässä olisi pitänyt olla paikallinen edustus. Luonnos on niin keskenäinen, että se tulee jättää uudelleen lausuttavaksi.
		- Yhtyvät myös Tervalammen kylätoimikunnan lausuntoon.
Vastaus		- Vastaus on Tervalammen kylätoimikunnan kohdalla. Pyöräily-, ratsastus- ja tieasioiden kohdalta vastaus ja tehdyt muutokset ovat tämän liitteen lopussa.

Vihdin kunta

Lausunto	7.3	- Esitetään kansallispuiston käytön kehittämistä koillis- ja itäreunassa Pyyslammen ja Saarijärven tienoilla, yksi opastustaulu ei ole riittävä.
	12	- Eri toimijoiden kanssa on aktiivisesti kehitettävä yhteistyötä järviylänköalueen kehittämisessä huomioiden myös paikalliset yrittäjät. Helsingin kaupungin kanssa on tehtävä yhteistyötä Salmen ulkoilun alueen kehittämiseksi ja sen toimimiseksi porttina järviylängölle ja kansallispuistoon. Vihdin kunta on omissa suunnitelmissaan edelleen valmis Nuuksion järviylänköalueen kehittämiseen yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.

Vastaus		- Pyyslampi kuuluu syrjäosaan, jossa palveluja ei ole tarkoitus kehittää, mutta Saarilammen ranta Takkulan osalta kuuluu nähtävyysosaan. Helsingin kaupungin kanssa tehdään yhteistyötä Salmin ulkoilualueen toimimisena porttina myös kansallispuistoon, ja yhteistyötä Vihdin kanssa jatketaan edelleen.
Tehdyt muutokset		- Suunnitelmaan ei tehty muutoksia lausunnon perusteella.
Vihdin luonto ry		
Lausunto	5.2	- Luonnon palauttaminen ja perinnemaisemien ylläpito kannatettavaa, mutta Mustalammen pintaa ei pitäisi laskea vaan jättää se nykyiselleen.
	7.1.4	- Kansallispuistossa ei tulisi sallia edes 200 hengen tapahtumia.
	7.2.2	- Selvät tiet ja leveät lankkupolut ovat tarpeen polkujen leviämisen estämiseksi Haukkalammen–Mustalammen alueella.
	7.2.3	- Ratsastuksen ja kävelyn sijoittaminen samalle reitille on ongelmallista. Ratsastus tulisi kieltää kokonaan.
Vastaus		- Tapahtumat sallitaan kansallispuistossa, niiden määrää ja luonnetta valvotaan lupien avulla. Haukkalammen alueen polut kunnostetaan polkujen kuntokartoituksen jälkeen mahdollisimman pian. Pyöräily-, ratsastus- ja tieasioiden kohdalta vastaus ja tehdyt muutokset ovat tämän liitteen lopussa.
Tehdyt muutokset		- Mustalampea ei palauteta täysin alkuperäiselle tasolle ja ennen lopullista päätöstä pohjapadon vaikutukset arvioidaan (luku 5.2).

ANNETUT LAUSUNNOT YHDISTYKSILTÄ YMS.

Lausunnon-antaja	Luku	Tiivistelmä lausunnosta, sen muutosehdotukset, vastaus sekä lausunnon perusteella tehdyt muutokset
Helsingin kalamiespiiri ry, Uudenmaan Erämiespiiri ja Uudenmaan Kalamiespiiri ry		
Lausunto	7.1.3	- Suunnitelmassa ei ole huomioitu aikaisempia toivomuksia. Kalastuksen rajoitukset lammilla ovat voimakkaasti ylimitoitettuja ja perusteettomina sekä luonnonsuojelulain 3 luvun 14 § vastaisina. Rajoitusta ei myöskään puolla mikään saman luvun 10 §:n peruste eikä niitä luonnoksessa ole esitetty. Suunnitelma rikkoo kalastuksellisen kokonaisuuden lammilta, jotka ovat ensisijaisesti onginta- ja pilkintäkohteita.
Vastaus		- Suunnittelun aikana kalastusrajoitusta on muutettu siten, että nyt esim. Iso-Holman järvi on jätetty rajoituksen ulkopuolelle. Kansallispuiston sisällä tai siihen rajoittuvina on 38 erikokoista järveä ja lampea, ja koko Nuuksion järviylängön alueella niitä on yli 100. Näin ollen suunniteltujen 15 pienen tai hyvin pienen lammen rauhoittaminen kalastukselta ei vaikeuta kenenkään kalastusmahdollisuuksia merkittävästi.
Tehdyt muutokset		- Suunnitelmaan ei tehty muutoksia lausunnon perusteella.
Mountain Bike Club Finland ry (MTBCF)		
Lausunto		- MTBCF ehdottaa että pyöräilyä koskeva rajoitus poistetaan hoito- ja käyttösuunnitelmasta.
Vastaus		- Pyöräilyn osalta vastaus on tämän liitteen lopussa.
Tehdyt muutokset		- Suunnitelmaan ei tehty muutoksia lausunnon perusteella.

Stall Sandbacken Oy

- Lausunto - Hyväksyvät ehdotuksen ratsastusreiteistä mutta toivovat jatkossa mahdollisuutta osallistua alueen ulkoilupalvelu- ja virkistyshankkeiden osalta.
- Tehdyt muutokset - Suunnitelmaan ei tehty muutoksia lausunnon perusteella.

Suomen kiipeilyliitto ry

- Lausunto 7.1.1 - Jääkiipeilyn rajoittamista ei voida perustella maisemallisilla syillä.
- Vastaus - Jääkiipeilyä koskevat kohdat poistettiin, joten se sallitaan kansallispuistossa.
- Tehdyt muutokset - Jääkiipeily sallitaan kaikkialla kansallispuistossa.

Tervalammen kartano Kuntoutuskeskus

- Lausunto 7.2.1 - Kartanolta Nuuksioon suunnattu reitti Ruuhilammelle pitäisi kieltää ratsastuskäytöltä, koska se olisi ensiarvoisen tärkeää asiakkaiden kuntoutuksen kannalta.
- 7.3 - Kartanolta kansallispuistoon vievän polun alussa ei ole opastustaulua kuvan 5 mukaan.
- Vastaus - Puuttuva opastustaulu pystytetään mahdollisimman pian. Kuntoutuskeskuksen asiakkaiden ulkoilumahdollisuuksien järjestäminen on erityistapaus, joka on sovittavissa erillisellä kirjallisella yhteistoimintasopimuksella; sitä ei ole tarpeen sisällyttää hoito- ja käyttösuunnitelmaan. Sopimus pohjautuu kuitenkin hoito- ja käyttösuunnitelman reitteihin ja siinä esitettyihin tulipaikkoihin. Jokamiehen oikeuksin tapahtuva liikkuminen kansallispuistossa on sallittua kaikilla poluilla. Ruuhilammen eteläpäähän suunniteltu varusteltupaikka on valmistuttuaan kaikkien, myös Tervalammen kartanon käytettävissä. Ratsastuksesta on erillinen vastaus ja tehdyt muutokset tämän liitteen lopussa.
- Tehdyt muutokset - Suunnitelmaan ei tehty muutoksia lausunnon perusteella.

Työvään retkeilyliitto ry ja Tervalammen ketut

- Lausunto 7.2.3 - Ratsastus, hevosrattailla, koiravaljakolla ajo, pyöräily ja kävely eivät sovi samalle reitille. Ratsastusreitti Elohoivi–Kattila on poistettava. Hevoskärry- ja rekiajelut tulee kieltää kansallispuistossa ja koiravaljakot tulee ohjata meren ja järvien jälle.
- Vastaus - Koiravaljakkoajoa ei kielletä kansallispuistossa, mutta sitä ei ohjata erikseen samoille reiteille ratsastuksen kanssa.
- Tehdyt muutokset - Ratsastuksesta on erillinen vastaus ja tehdyt muutokset tämän liitteen lopussa. Koiravaljakoita koskevat kohdat poistettiin.

Vihdin–Karkkilan riistanhoitoyhdistys

- Lausunto 7.1.3 - Ehdotetaan hirvien ajamista miesketjua käyttäen tai koirien avulla kansallispuistosta tai osista kansallispuistoa passiketjuihin, jotka sijaitsisivat puiston vierusalueella. Tämä menettely mahdollistaisi nykyistä tehokkaamman hirvieläinkantojen säätelyn. Suunnitelma pienpetojen vähentämisestä käytännössä olisi laadittava yhteistyössä lähiseudun riistanhoitoyhdistysten ja Nuuksion alueen välittömässä vaikutuspiirissä toimivien metsästysseurojen edustajien kanssa.
- Vastaus - Muuttuvien kantojen takia yksityiskohtaiset päätökset riistan säätelystä ei ole hoito- ja käyttösuunnitelmassa lukkoon lyötävä asia, vaan kysymys liiallisesta lisääntymisestä ratkaistaan asetuksen perusteella tapauskohtaisesti.
- Tehdyt muutokset - Lukuja 5.2 ja 7.1.3 muutettiin vieraslajien osalta selkeämmiksi.
-

Vihdin Invalidit ry

Lausunto	7.2.6	- Kansallispuistossa on useita puutteita esteettömälle liikkumiselle: inva-wc puuttuu, luontotupaan ei pääse porrasaskelmien takia, luontotuvan edessä olevaan pieneen saareen ei pääse tasoeron takia, luontopoluilla on juuria.
Vastaus		- Puutteet on tiedostettu. Liikuntaesteisiä tullaan huomioimaan etenkin Kattilan alueella sekä suunnitellussa luontokeskuksessa.
Tehdyt muutokset		- Lisättiin tavoitteisiin luvussa 3.3 palveluvarustuksen ja reittien kehittäminen helppoa kuljettavuutta tarvitseville kävijäryhmille.

Vihdin ratsutalli Oy

Lausunto	7.2.3	- Elohovista Kattilaan johtavan ratsastusreitit käyttö tulee selkeästi ohjeistaa ja opastaa. Mikäli tietä levennettäisiin, voitaisiin ratsastajat ohjeistaa siten, että ratsastus on sallittua vain esim. tien vasenta reunaa pitkin ja muut käyttäisivät tien oikeaa reunaa. Alueella liikkuu myös paljon muita kuin tallien ratsuja.
Vastaus		- Ratsastuksesta on erillinen vastaus ja tehdyt muutokset tämän liitteen lopussa.

Vihdin yrityskeskus

Lausunto		- Seuraaviin seikkoihin on kiinnitettävä huomiota suunnitelmassa.
	5.2,	- Harkittava kannattaako metsäautoteiden ennallistaminen, koska kyseiset urat voisivat palvella myös turvallisuutta ja esim. ratsastusta ja maastopyöräilyä.
	7.2.3	- Jääkiipeilylle osoitettava myös toinen paikka Romvuoren itälaidalle.
	7.1.1	- Jääkiipeilylle osoitettava myös toinen paikka Romvuoren itälaidalle.
	7.2	- Pitkäjärven pohjoispäähän on harkittava soutuveneiden ja kanoottien laskemista varten osoitettua aluetta ajoluiskineen.
	7.2.2	- TVL:n osuutta tien parantamisessa ja ylläpidossa tulisi rasiituksen lisääntyessä lisätä yksityisten tienhoitokuntien ylläpitämissä teissä ja varauduttava riittävään määrään pysäköintipaikkoja.
	7.2.3	- Elohovista Kattilaan menevällä ratsastusreitillä harkittava ratsastajille erillistä merkittyä liikkumisväylää ko. uralla. Monikäyttöisten reittien osalta on myös valvottava, että yhteisiä käyttösuunnitelmia noudatetaan, esim. villit ratsukot jotka rikkovat ladut.
	7.2.5	- Harkittava useamman kuin kahden varauskämpän määrää ja vaihteista toteuttamista.
Vastaus		- Pyöräily-, ratsastus- ja tieasioiden kohdalta vastaus ja tehdyt muutokset ovat tämän liitteen lopussa. Varauskämppien määrää ei nosteta 2–3 korkeampaan suunnitelma-kauden aikana toteutettavaksi.
Tehdyt muutokset		- Jääkiipeilyä ei rajoiteta kansallispuistossa. Pitkäjärven pohjoispäähän lisättiin levähdyspaikka (kohta 7.2.1).

Ylä-Nuukсион metsästysyhdistys ja Poliisi-erämiehet ry

Lausunto	7.1.3	- Kansallispuiston reuna-alueilla sallittaisiin hirvieläinkantojen säännöstelyä ja myönnettäisiin ajo-oikeus ilman aseita esimerkiksi 15.10.–15.12. arkipäivisin kerran, pari viikossa.
Vastaus		- Muuttuvien kantojen takia yksityiskohtaiset päätökset riistan säätelystä ei ole hoito- ja käyttösuunnitelmassa lukkoon lyötävä asia, vaan kysymys liiallisesta lisääntymisestä ratkaistaan asetuksen perusteella tapauskohtaisesti.
Tehdyt muutokset		- Suunnitelmaan ei tehty muutoksia lausunnon perusteella.

LUONNOKSESTA ANNETTUIJEN YKSITYISTEN IHMISTEN ANTAMIEN KIRJALLISTEN PALAUTEIDEN YHTEENVETO

Yksittäisiltä henkilöiltä tai henkilöryhmiltä tuli määräpäivään mennessä 15 kirjallista palautetta. Aihepiireittäin palaukset jakautuivat seuraavasti: Ratsastus 7 kpl, pyöräily 8 kpl, kämpät, varausteltapaikat ja kehrääjänpesät 4 kpl, hiihto 2 kpl, rekikoiria- ja valjakkoajelu 3 kpl, ennallistaminen 3 kpl, reitit 2 kpl, opastus 2 kpl, liikenne 1 kpl, Natura 2000-ohjelma 1 kpl, ympäristövaikutusten arviointi 1 kpl, suunnitteluryhmä ja sen kokoonpano 1 kpl, vyöhykkeet 1 kpl, lajit ja luontotyytit 1 kpl ja muut aiheet 3 kpl. Palaukset on käyty lävitse Metsähallituksessa ja suunnitteluryhmässä, ja niissä esitettyjä muutoksia on pohdittu ja otettu huomioon lopullista suunnitelmaa viimeisteltäessä.

MUUTOKSET SUUNNITELMAN TEKSTIIN

Alussa on viittaus hoito- ja käyttösuunnitelman ao. kappaleeseen ja sivunumeroon. (Suluissa viitataan lausunnolla olleen suunnitelmaluonnoksen kappaleeseen ja luonnoksen sivunumeroon.)

- 3.3 Retkeily ja ulkoilu, s. 27 (2.3). Luetteloon lisättiin uusi toinen ”palkkohta”: Polkuja ja palveluita varustetaan myös helppoa kuljettavuutta tarvitseville kävijäryhmille.

- 11 Suojelualueiden toteuttaminen, s. 68 (4.1; s. 22). 3. kappaleen loppu muutettiin: ryhdytään toimiin alueen liittämiseksi kansallispuistokiinteistöön sekä aiemman rauhoituspäätöksen toteutukseksi rauenneeksi tai päätöksen kumoamiseksi. Tulkintaohjetta pyydetään lisäksi ympäristöministeriöstä samalla kun suunnitelma lähetetään vahvistettavaksi.

- 5.2 Luonnontilan palauttaminen, s. 34, 7. luettelokohta (4.3, s. 24, 1. rivi) muutettiin: Vieraiden kasvi- ja eläinlajien (mm. Uudellemaalle luontaisesti vieraiden puulajien sekä lupiinien) poisto. Luonnonsuojelusyiden vaatiessa voidaan järjestää esimerkiksi valkohäntäpeuran, minkin ja supikoiran vähentäminen.

- 5.2 Luonnontilan palauttaminen, s. 35 (4.3, s. 24). Ennallistamissuunnitelmia koskevan kappaleen loppuun tehtiin lisäys: Ennallistamissuunnitelmia tehtäessä selvitetään kohteiden harvinaiset lajit ja toimenpiteiden vaikutukset niihin, samoin selvitetään ja estetään toimenpiteiden vaikutukset ympäröiviin yksityismaihin.

- Mustalampea koskeva kappale muutettiin: Maiseman ja retkeilyn kannalta keskeisen Mustalammen betonipato on rapautunut ja vaarallinen. Vaihtoehdot selvitetään patoturvallisuuden, ennallistamisen ja maiseman kannalta. Eräs mahdollisuus on, että betonipato puretaan ja lammen pinta lasketaan vähitellen lähemmäs alkuperäistä tasoa maisemaan sopivan, maa-aineksesta tehdyn säädettävän pohjapadon avulla. Alkuperäinen Mustalammi oli 3,3 m nykyistä alempana, mutta näin kuivaksi ei lampea enää palauteta

- 5.3 Luonnon hoito, s. 36 (4.4, s. 24). Kappaleen ”lehtokasvillisuuden suosiminen” loppuun tehtiin lisäys: Osa lehdoista jätetään kehittymään ja kuusettumaan luonnonvaraisina aarniometsälehdiksi.

- 5.4 Uhanalaiset lajit ja direktiivilajit, s. 38 (4.7, s. 30). Lisättiin uusi kappale: Rauhaa tarvitsevan metson soidinpäikat kartoitetaan nykyistä kattavammin seuranta- ja mahdollisesti tarvittavia suojelutoimia varten.

- Euroopanmajavaa koskevan kappaleen loppuun lisättiin: Ennen siirtoistutus päätöstä arvioidaan siirron vaikutukset yhdessä riistaviranomaisten kanssa.

- 7.1.1 Liikkuminen maastossa, s. 43 (5.1, s. 35). Monissa palauksissa on toivottu vapaan maastopyöräilyn sallimista muuallakin kuin osoitetuilla reiteillä. Kansallispuistossa sellainen ei kuitenkaan maaston kulumisvaaran vuoksi tule kyseeseen.

- Polkupyöräilyä koskevaan kappaleeseen tehtiin lisäys: Kulumisvaurioita syntyy helposti varsinkin soilla ja kallio- metsien soistuneissa painanteissa sekä retkeilypolkujen pitkospuiden vierustoilla. Tällaisia on esimerkiksi Takalan polun varrella ja läheisyydessä.

- Liitteeseen 9 (kartta 8) Pyöräily lisättiin reittejä Takkulan alueelle.

- 7.1.1, s. 43 (5.1, s. 35). Koiravaljakot aiheuttavat hevosten kanssa ongelmatilanteita, mikäli niillä ajetaan ratsastajien kanssa samoja reittejä. Koiravaljakkotoiminta on ja jäänee suhteellisen vähäiseksi, joten niille ei ole syytä osoittaa omiakaan reittejä, lisäksi rekikoirat ovat aina kytkettyinä.

- Koiravaljakoita koskevat maininnat poistettiin, joten valjakkotoiminta jää jokamiehenoikeuden ja yrittäjien osalta yhteistoimintasopimusten ja niissä määriteltävien ehtojen varaan.

- Lisättiin ratsastuksesta teksti toisen kappaleen loppuun: Yhteisreittien käytön ohjeet sisällytetään yhteistoimintasopimukseen ja reiteille sijoitetaan ohjetauluja.

- 7.1.1, s. 43 (5.1, s. 35). Jääkiipeilyä koskevat maininnat poistettiin, ja samalla muutettiin kiipeilyvälineitä koskevaa termistöä. Jääkiipeily jää siis jokamiehenoikeuden sekä mahdollisten yrittäjien ja näiden kanssa tehtävien yhteistoimintasopimusten ehtojen varaan.

- Tekstiä lisättiin ja muutettiin seuraavaksi: Kasvillisuuden vahingoittumisen takia nämä harrastusmuodot ovat kiellettyjä muualla kansallispuistossa. Kallio- ja jääkiipeilyn sekä laskeutumisen suositeltava toimintatapa kuvataan retkeilytapaohjeissa. Kiinteiden varmistusten käyttö on kielletty, luonnollisten ja väliaikaisten varmistusten käyttö on sallittu.

- 7.1.3 Luonnontuotteiden keräily, kalastus ja metsästys, s. 45 (5.3, s. 36). Kappaleen viimeinen virke ”Luonnonsuojeluyöiden vaatiessa voidaan järjestää vieraiden eläinlajien, kuten minkin ja supikoiran, vähentäminen (luku 4.3).” poistettiin; sama asia on jo esitetty luvussa 5.2.

- 7.1.4 Kilpailut ja tapahtumat, s. 45 (5.4, s. 37). Luettelon neljäs ”pallokohta” muutettiin: Kansallispuistoon ei anneta lupia suurten, yli 300 osanottajan kilpailujen tai maastotapahtumien järjestämiseen muutoin kuin erityisestä syystä. Poikkeuksen tekevät sellaiset laturetket ja vastaavat tapahtumat, jotka käyttävät vain viitoitettuja reittejä tai tapahtuvat lumipeitteisessä maastossa.

7.2.1 Polut ja ladut, s. 47 (6.1, s. 38). Luettelon ensimmäisen ”pallokohdan” loppuun tehtiin lisäys: Polunvarsien nähtävyy- ja näköalapaikoille voidaan varustaa levähdyspaikkoja penkkeineen. Tällaiset levähdyspaikat tehdään Klassarinkalliolle (näköala) ja Nuuksion Pitkäjärven pohjoispäähän (ranta, valkama).

- Lisättiin uusi teksti, s. 47–48 (39) ”pallokohtien” jälkeen ensimmäiseen kappaleeseen: Selvitetään mahdollisuus polkureitin perustamiseen Veikkolan taajamasta kansallispuiston reitistöön, esimerkiksi Soidinkierrokselle.

- 7.2.2 Tiet ja liikenne, s. 49 (6.2, s. 40). Eräissä lausunnoissa ja palautteissa on vastustettu toisaalta yleisölle avointen teiden merkitsemistä karttaan, paikoitusalueen tekemistä Ruuhilammen pohjoispuolelle, ratsastukseen soveltuvien teiden osoittamista ja ratsastusreittien osoittamista siten, että ne päättyvät yksityisteille. Yksitystiet ovat käyttäjilleen normaalisti avoimia. Ne ovat tienhoitokuntien hoidossa, ja ne voivat sopia yksityistielain mukaisesti tien käyttäjiltä perittävistä kustannuksista. Metsähallitus on mainittujen teiden osakas, ja osallistuu teiden kustannuksiin. Ruuhilammen suunniteltu paikoitusalue on kansallispuiston alueella, ja se on tarkoitettu helpottamaan vihtiläisten pääsyä kansallispuistoon ja vähentämään liikennettä ja pysäköintiä tien varteen.

- Yksitysteitä koskevaan (alkuperäistekstissä) lihavoitettuun kappaleeseen tehtiin lisäys: Metsähallitus osallistuu yksityisteiden ylläpitoon yksityistielain mukaisesti.

- Lisäksi kuvassa 5 (kartta 7) yksityistiet osoitettiin omalla merkintätavallaan, ei Yleisölle avoin tie -merkintätavalla.

LIITE 4. 17(19)

- 7.2.2 Tiet ja liikenne, s. 49 (6.2, s. 40). Luvun loppuun tehtiin lisäys: Liitteessä 5 (kartassa 6) on osoitettu valkama-alueita soutuveneiden pitoa varten. Suolikkaan valkama on tarkoitettu ilman tieyhteyttä olevien Suolikkaan kämppien huoltoon. Kurjolammen valkamassa voi olla myös mökkiläisten ylläpitämä uimalaituri. Pitkäjärven valkamassa on useilla kiinteistöillä rasiteoikeus veneen pitoon. Siihen varustetaan myös levähdyspaikka, ja valkama sopii käytettäväksi kanoottien vesillelaskuun. Kolmoislammen valkama on tarkoitettu lammen takana olevien tiettömien huviloiden veneille ja autoille.

- 7.2.3 Pyöräily- ja ratsastusreitit, s. 49 (6.3, s. 41) (pyöräily). Tehtiin lisäys ensimmäiseen kappaleeseen: -- Muilla poluilla tai maastossa ei pyöräilyä sallita maaston kulumisvaaran vuoksi. Lisäys toiseen kappaleeseen: -- renkas- ja läpikulkureittejä, jotka jatkuvat ympäröivään tieverkkoon ja ulkoilualueille. Lisäys kolmannen kappaleen loppuun: Myös reitti 2000 (luku 7.2.1) soveltuu pyöräilyyn siten, että Högbackan ja Haukkalammen väli ajetaan teitä pitkin.

- 7.2.3 Pyöräily- ja ratsastusreitit, s. 49–50 (6.3, s. 41) (ratsastus). Maininnat koiravaljakoista poistetaan.

- Ratsastus ja siihen osoitetut reitit ovat tuottaneet runsaasti huomautuksia. Ratsastuksen sovittaminen sellaisille teille, joita käyttävät myös muut ulkoilumuodot, onkin ongelmallista. Toisaalta kansallispuistoon on tarkoituksenmukaista järjestää mahdollisuudet retki- ja vaellusratsastuksellekin. Reitit on koetettu eriyttää niin paljon kuin suinkin, mutta aina se ei ole mahdollista. Toistaiseksi yhteensovittamista koetetaan opastein, yhteiskäyttöteiden pelisääntöjä kehittämällä, reitin leventämisellä tienvarsipensaita raivaamalla sekä reittilinjauksen eriyttämisellä siellä, missä se maaston puolesta on mahdollista. Uuden Klassarin kierroksen polkureitin perustaminen tulee lisäksi vähentämään tarvetta jalankulkuun ratsastukseen käytettävillä teillä.

- s. 49 viimeiseen (alkuperäisessä tummennettuun) kappaleeseen lisättiin: sopimuksenvaraisiin hevostäppä- ja rekiretkiin.

- Kolmanneksi viimeistä kappaletta muutettiin: Kansallispuistossa yritys- ja tallitoimintaan liittyvä retkiratsastus, sekä sopimuksenvarainen hevostäppä- ja rekiretkien järjestäminen on mahdollista niille osoitetuilla reiteillä --

- Toiseksi viimeistä kappaletta muutettiin: Useimmat kansallispuiston ratsastusreiteistä ovat entisiä kärryteitä.

Osaa niistä käyttävät myös kävelijät, hiihtäjät, pyöräilijät ja kansallispuiston huoltoliikenne. Ongelmallisin reitti- osuus on Kurjolammelta Kattilaan kulkeva kärrytie. Ongelmaton yhteiskäyttö edellyttää ratsutallien ja harrastajien koulutusta, kaikille käyttäjäryhmille suunnattua opastusaineistoa sekä yhteisreiteinä palveleville teille sijoitettavia opasteita. Yhteiskäyttöteille luodaan tilaa eri käyttömuodoille raivaamalla tienvarsipensaita sekä ohjaamalla eri käyttömuodot eri puolille tietä. Vaarallisissa paikoissa ja muuallakin maasto-olosuhteiden salliessa kavioura pyritään eriyttämään tien viereen. Myös Vanhan Myllytien varrella tutkitaan mahdollisuudet sijoittaa kavioura tien ulkopuolelle. Kokonaan erillisiä ratsastusreittejä ei ole tarkoitus tehdä eräitä lyhyitä polkuosuuksia lukuun ottamatta. Mikäli ratsastuskäyttö ulkoiluun käytetyillä tieosuuksilla kuitenkin muodostuu haitallisen vilkkaaksi, reittikysymys tutkitaan uudelleen ja pohditaan ratsastuksen ohjaamista reiteille, joissa muu virkistyskäyttö ei ole yhtä vilkasta.

- Viimeiseen kappaleeseen tehdään lisäys: Ratsastusreittien ja ratsastuksen pelisäännöt suunnitellaan tarkemmin yhdessä tiekuntien, ulkoilualueiden, alueen yrittäjien ja tallien kanssa. Mikäli kansallispuiston läpi suunnitellaan valtakunnallisia ratsastusreittejä, ne tutkitaan erikseen, ja hoito- ja käyttösuunnitelmaan tehdään tarpeelliset muutokset.

- 7.2.4 Telttailualueet ja keittopaikat, s. 51 (6.4, s. 42). Taulukossa 10 Vähä-Romlammen varausteltapaikan nimi muutettiin Kolmoislammeksi ja Soittilan varausteltapaikan nimi muutettiin Kolmoislammenrannan varausteltapaikaksi.

- 7.2.4, s. 51 (6.4, s. 43). Kehrääjänpesä-tekstiin tehtiin lisäys: -- ja opastaulu, jossa selitetään leiriytymisen säännöt, sallittu alue sekä jätteiden lajittelu ja käsittely.

-
- 7.3.2 Opasteet, s. 55 (7.2, s. 47). Poistettiin virke: Opastuspaikoissa käytetyt kielet ovat suomi ja englantia.

  - 8.2 Seuranta, s. 63 (9.2, s. 57). Luetteloon muutettiin liito-oravaa koskevaa kohtaa: -- seurantainventoinnit toistetaan 5–10 vuoden välein.

  - 12 Yhteistyö, s. 71 (62). Loppuun tehtiin lisäykset: Mikäli Nuuksion järviylängön käytön ja hoidon koordinoimiseksi ja tiedon kulkua varten perustetaan neuvottelukunta tai vastaava, Metsähallitus osallistuu kansallispuistosta vastaavana sen toimintaan.

  - 12.1 Yhteistyö Metsähallituksen, kuntien, virkistysalueyhdistyksen ja seurakuntien kesken, s. 71. Loppuun lisäys: Kunta- ja maakuntakaavoituksella on keskeinen tehtävä ylläpitää ja luoda maankäytölliset edellytykset kansallispuiston mahdolliselle laajentumiselle ja kansallispuiston toimintaa tukevien toimintojen sijoittumiselle. Kaavoitus on lainsäädännön ohjaama itsenäinen kokonaisuus vuoro- vaikutus- ja osallistamismenettelyineen. Metsähallitus toimii yhteistyössä kaavoitusta toteuttavien osapuolien kanssa.

  - 12.5 Yhteistyötahot, s. 72 (63). Kohtaan muut hallinto-, valvonta- ja suunnitteluviranomaiset lisättiin: Uudemaan riistanhoitopiiri ja paikalliset riistaviranomaiset

  - 13.3 Ekologiset vaikutukset ja vaikutukset Natura-alueeseen, s. 74 (14.3). Otsikoksi muutettiin: Ekologiset vaikutukset. Tähän lukuun otettiin ensimmäinen kappale.
  - Muodostettiin uudeksi luvuksi: 13.4 (14.4) Vaikutukset Nuuksion Natura 2000 -alueen valintaperusteisiin. Lisättiin uudet kappaleet vaikutuksista luontotyyppeihin ja direktiivi- ja uhanalaislajeihin sekä muokattiin muut luvussa 5.2 (4.3) olevat kappaleet tähän yhteensopiviksi.

  - Kuva 4, s. 29 (kartta 2). Muutettiin pieni osa käytön vyöhykkeistä Nuuksionpäässä nähtävyydosasta nähtävyydososa, käytön keskittymäksi.
  - Liite 5 (kartta 6). Kattilan symboli ja selitys korjattiin: Kattilan rakennusryhmä (mm. torppa ja varaussauna)
  - Kuva 5, s. 44 (kartta 7). Kansallispuistoon johtavat yksityistiet osoitettiin omalla merkintätavallaan erotukseksi yleisistä teistä: Uusi reittisymboli Yksitystie (yleisölle avoin)
  - Liite 9 (kartta 8). Lisättiin pyöräilyreittejä Takkulan alueelle
  - Liite 10 (kartta 9). Ratsastusreitteihin tehtiin 4 muutosta: 1) Ruuhilammen eteläpuolella reitti ohjataan lännempänä Kattilaan menevälle kärrytielle, 2) Mökkitie siitä itään poistettiin ratsastusreittinä, 3) Kattilantien mutkasta Salmin kärrytielle johtava polku (jota jo nyt käytetään vammaisratsastusreittinä) osoitettiin ratsastusreitiksi, 4) Kansallispuistossa oleva osuus Takkulan–Velskolan välisestä tiestä merkittiin ratsastusreitiksi (ratsastusmahdollisuus kärryrollulla, ei moottoriajoneuvoliikennettä).
  - Selitteeseen lisättiin sana sopimuksenvarainen ajo rattailla ja reellä ja poistettiin koiravaljakkomaininta.
  - Jää- ja kalliokiipeilypaikka muutettiin Kalliokiipeily- ja köydellälaskeutumispaikaksi, ja jääkiipeilypaikan selite poistettiin.
  - Kartta 12. Natura 2000 -alueen raja poistettiin. Kartta 12 korvattiin kuvalla 2 (s. 13), jossa myös raja on esitetty.
  - Karttoja on lisätty ja päivitetty vuoden 2006 tilanteen mukaiseksi.

  - Liite 1: Uhanalais- ja direktiivilajiluettelo tarkistetaan ja täydennetään julkaisemisvaiheessa.
  - Liite 3: Julkaisu- ja raporttiluettelo tarkistetaan ja täydennetään julkaisemisvaiheessa.
-

LIITE 4. 19(19)

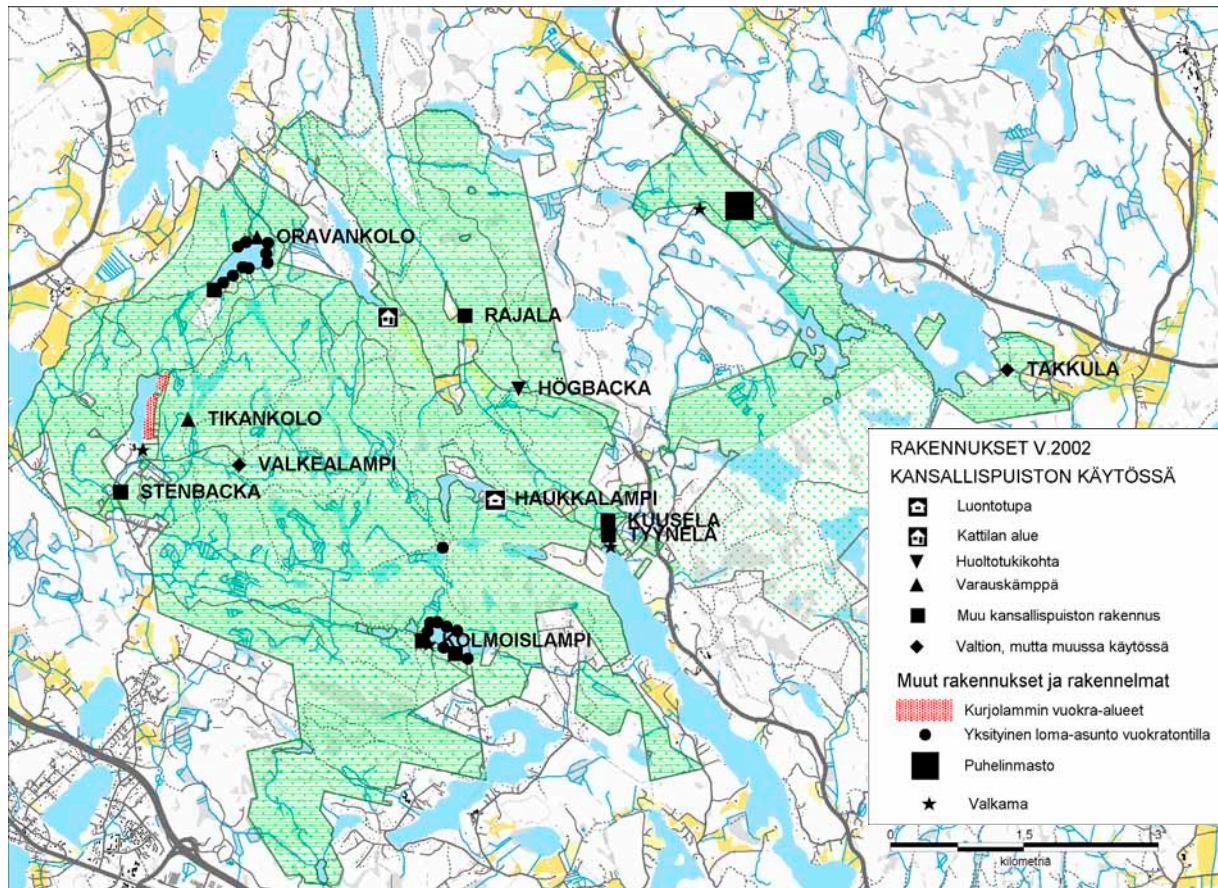

MUUT KUIN LAUSUNTOJEN PERUSTEELLA TEHDYT MUUTOKSET

- 1.3.2 Hoito- ja käyttösuunnitelmahankkeen kuvaus, s.17–18 (Esipuhe, s.4 ja 5). Lisättiin tekstiä lausunto-
menettelystä.
  - 3.3 Retkeily ja ulkoilu, s. 26 (2.3, s. 17., 3. rivi) 2. kappaleen viimeinen lause muutettiin: -- on alusta alkaen
ollut retkeily- ja ulkoilupainotteisempi kuin --
- (Lihavoidulta 3. riviltä) poistettiin sana Silti.
  - 3.5, s. 28 Luontomatkailu (2.5, s. 18). (Lihavoituun) Toiseen kappaleeseen lisättiin lause: Kansallispuisto pal-
velee myös koko suomalaisen luonnon näyteikkunana.
  - 4 Maankäytön vyöhykkeet, s. 30 (3, s. 19). Luvun loppuun lisättiin lause: Luontokeskusratkaisu (kappale 7.3.5)
saattaa jossakin määrin vaikuttaa vyöhykejakoon.
  - 7.2.1 Polut ja ladut, s. 47 (6.1, s. 38). Luettelosta poistettiin "pallokohta", jossa puhutaan luisteluladuista, koska
asia tulee muutenkin esille edellisessä "pallokohdassa".
  - 7.3.5 Luontokeskus, s. 59 (7.5, s. 51). Toimenpiteet-kappaleen (lihavoidusta) osasta poistettiin sanat omana
hankkeenaan. Lisättiin teksti Tarpeellinen käyttö ja toimintamuodot ratkaistaan siten, että luontokeskus ja Katti-
lan luontotalo muodostavat yhdessä toimivan kokonaisuuden.
  - 7.3.6 Kattilan luontotalo, s. 59 (7.6, s. 51) Lisättiin ensimmäiseen kappaleeseen teksti: Hankesuunnitelman
mukaan luontotalo toimii --
- s. 60 (53). Toimenpiteet-kappaleen (lihavoidusta) osasta poistettiin sanat omana hankkeenaan. Lisättiin teksti:
Tarpeellinen käyttö ja toimintamuodot ratkaistaan luontokeskushankkeen yhteydessä siten, että luontotalo ja
luontokeskus muodostavat yhdessä toimivan kokonaisuuden.
  - 11.3, s. 69 (10.2, s. 58). Painovirheen korjaus ensimmäisessä kappaleessa: Högbackan huoltotukikohta.
  - 12.2, s. 71 (62). Painovirheen korjaus: -- luontotalo ja luontokeskus ovat kävijöiden kohtaamispaikkoja.
  - Liite 7 (kartta 5) Ennallistaminen. Lisättiin puuttuva purettava rakennus Kolmoislammen rannalle.
  - Liite 2: Aikataulu- ja voimavarataulukkoa korjattiin lukujen osalta.
  - Suunnitelman rakennetta on muutettu vastaamaan Metsähallituksen v. 2006 voimassa olevia hoito- ja käyttö-
suunnittelun ohjeita. Lisäksi tekstiin on tehty oikolukukorjauksia.
-

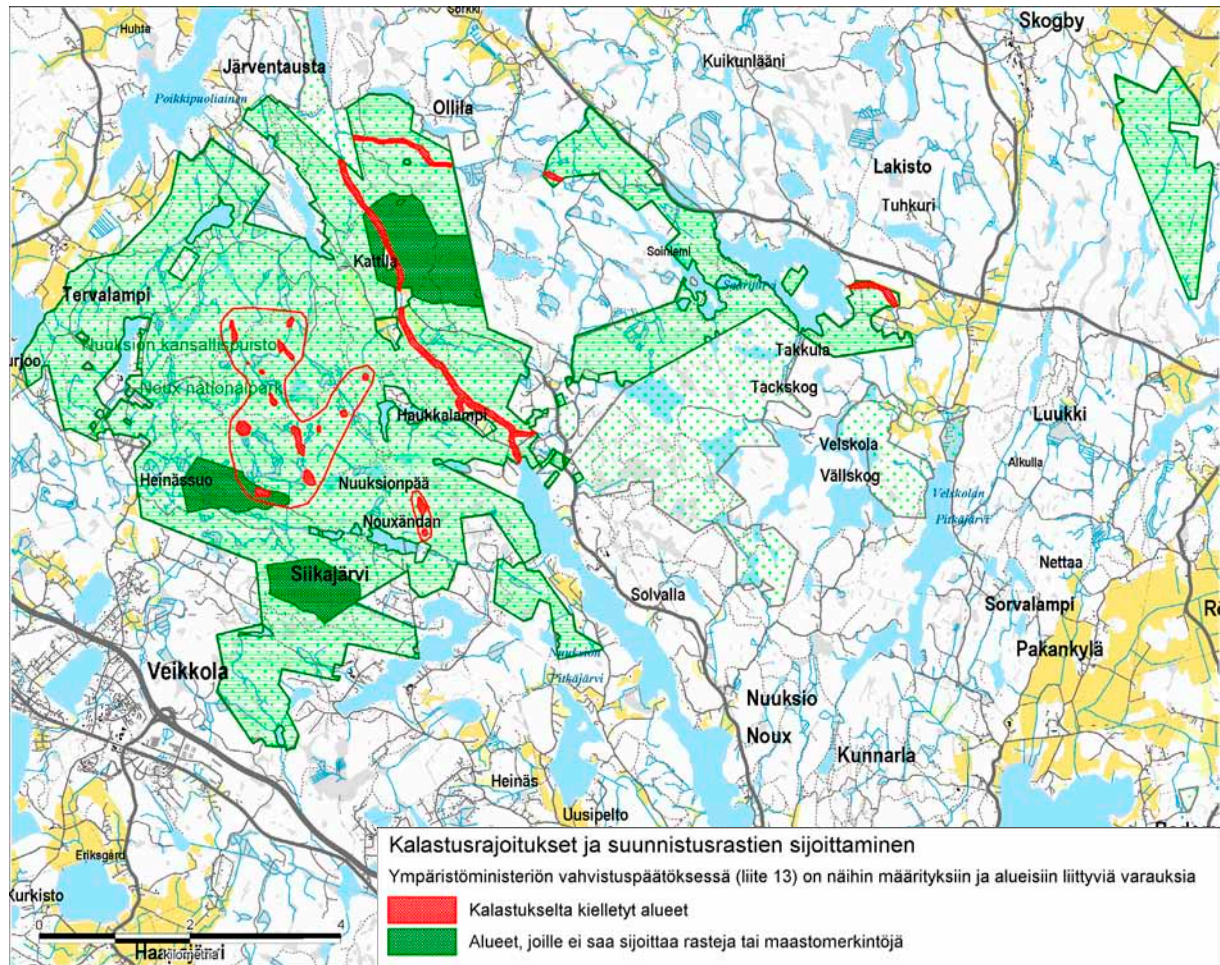
Nuuksion kansallispuiston rakennukset v. 2002

© Maanmittauslaitos 1/MYY/06, © Suomen ympäristökeskus, © Metsähallitus 2006.

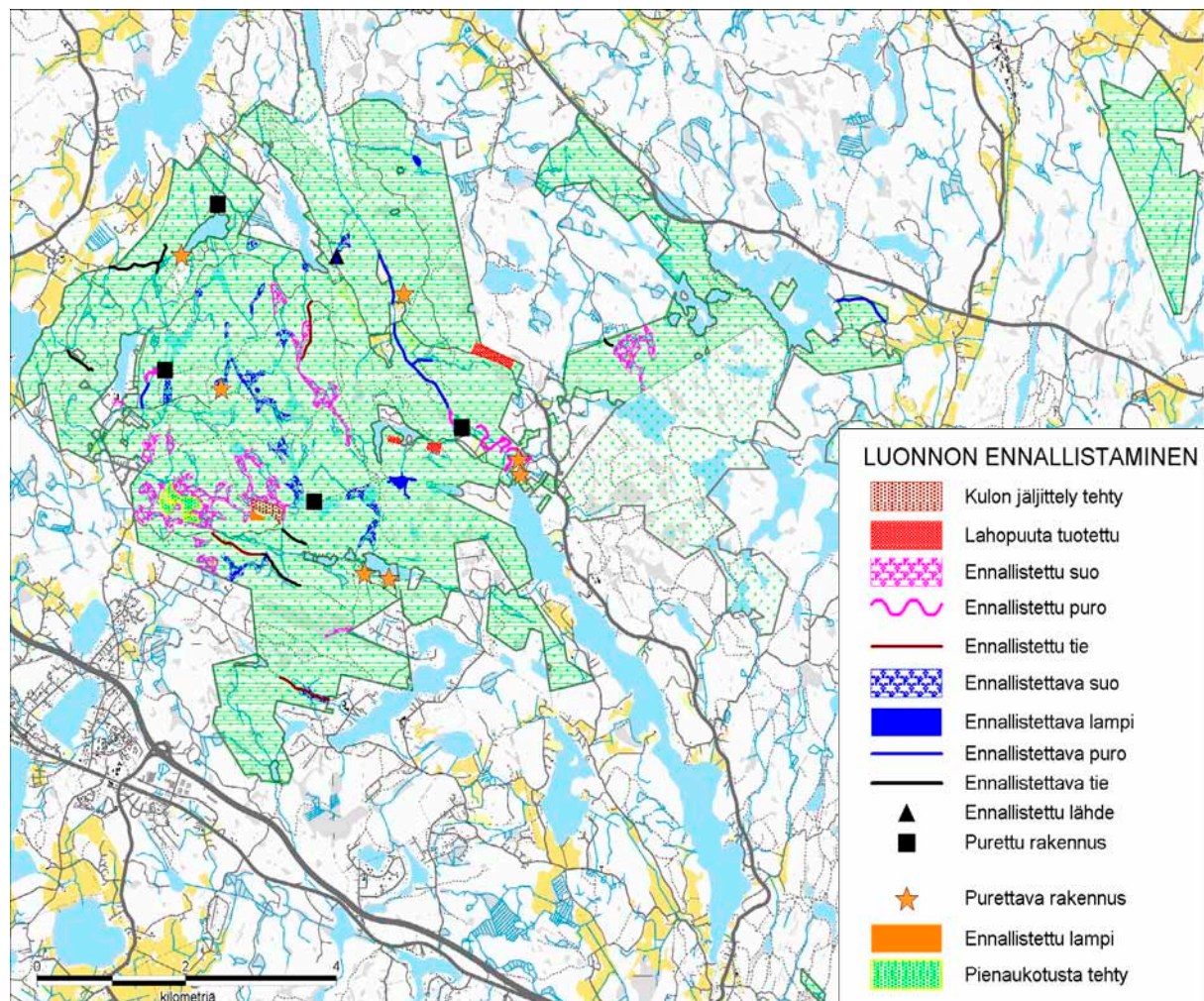

Suojelualueet Nuuksion kansallispuistossa

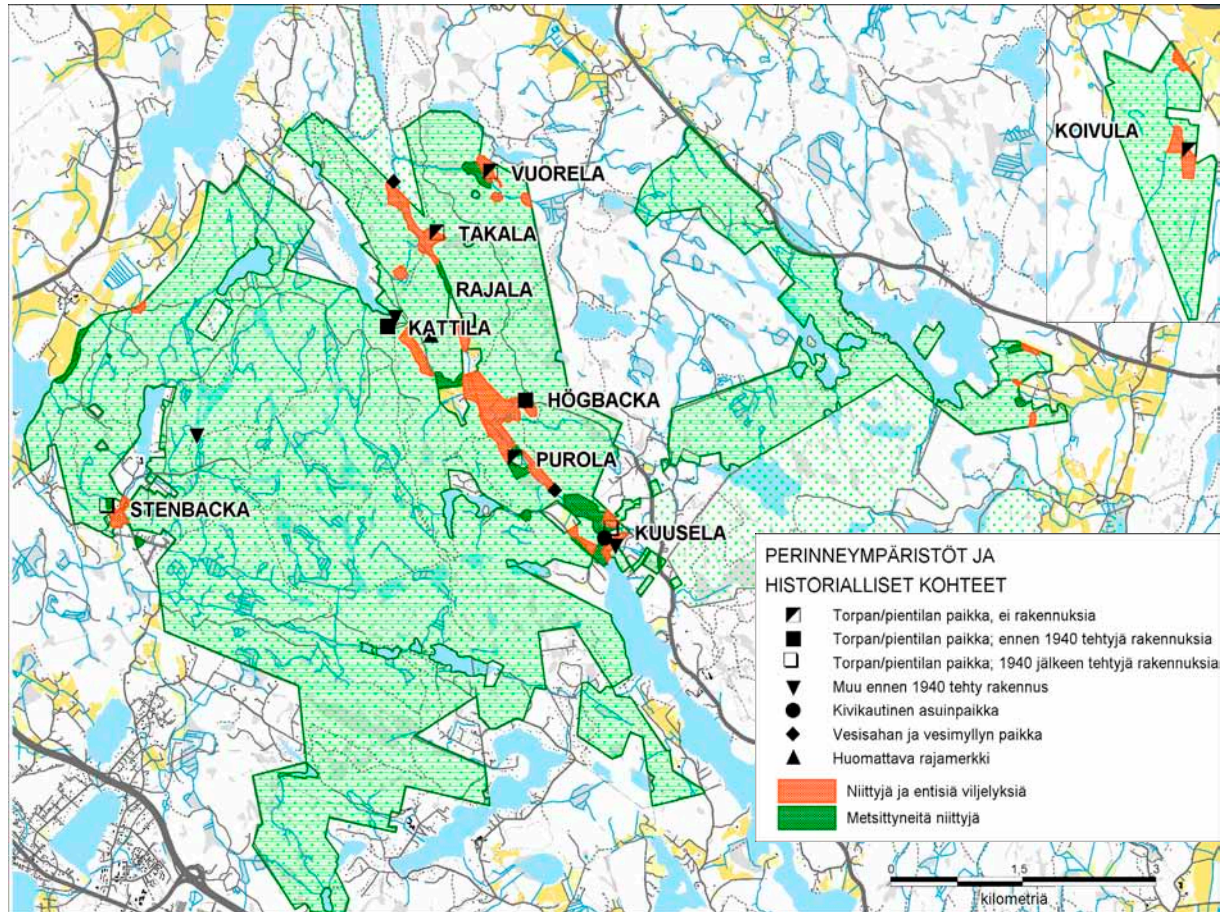

Luonnon ennallistaminen Nuuksion kansallispuistossa

© Maanmittauslaitos 1/MYY/06, © Suomen ympäristökeskus, © Metsähallitus 2006.

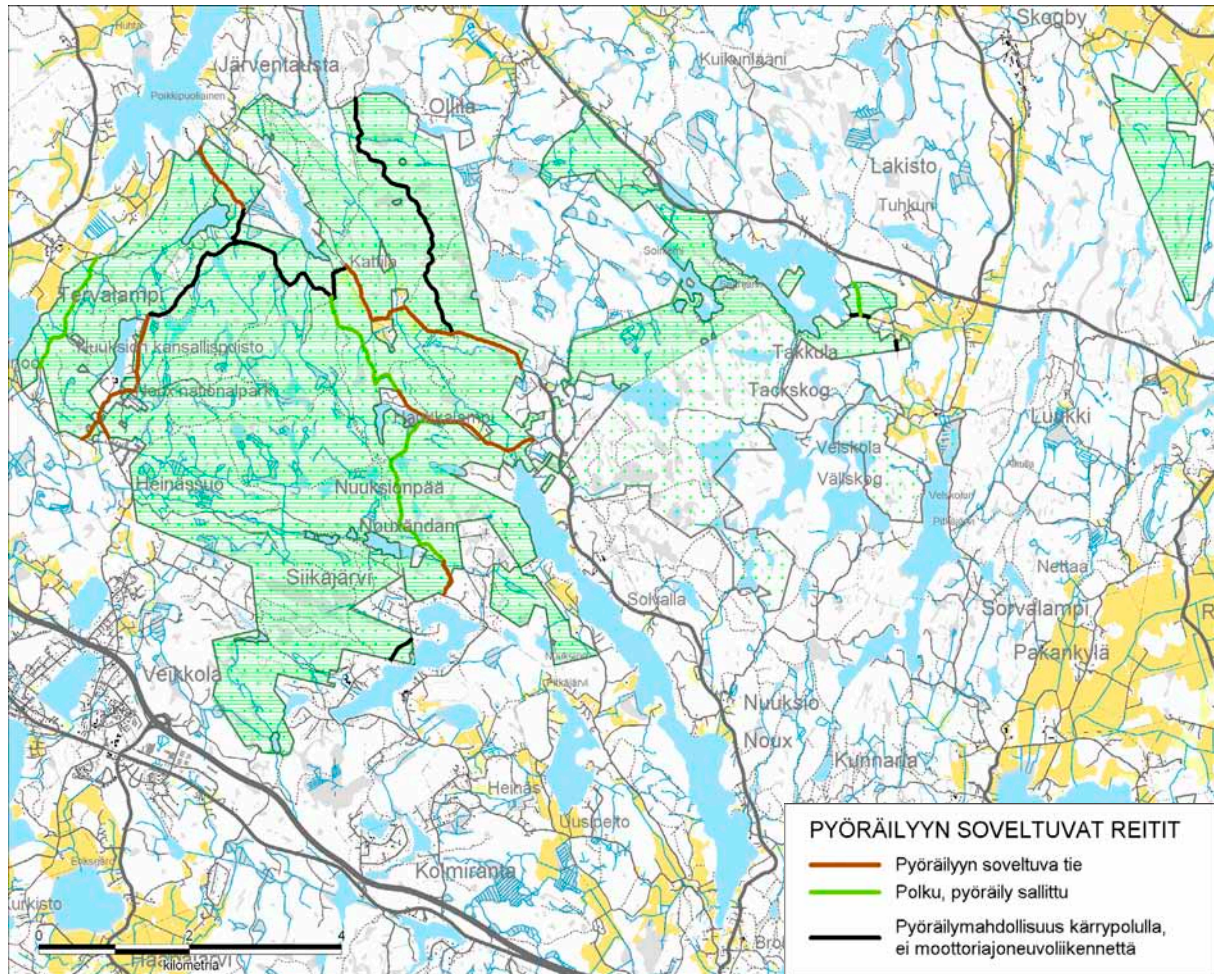
Nuuksion kansallispuiston perinneympäristöt ja historialliset kohteet

© Maanmittauslaitos 1/MYY/06, © Suomen ympäristökeskus, © Metsähallitus 2006.

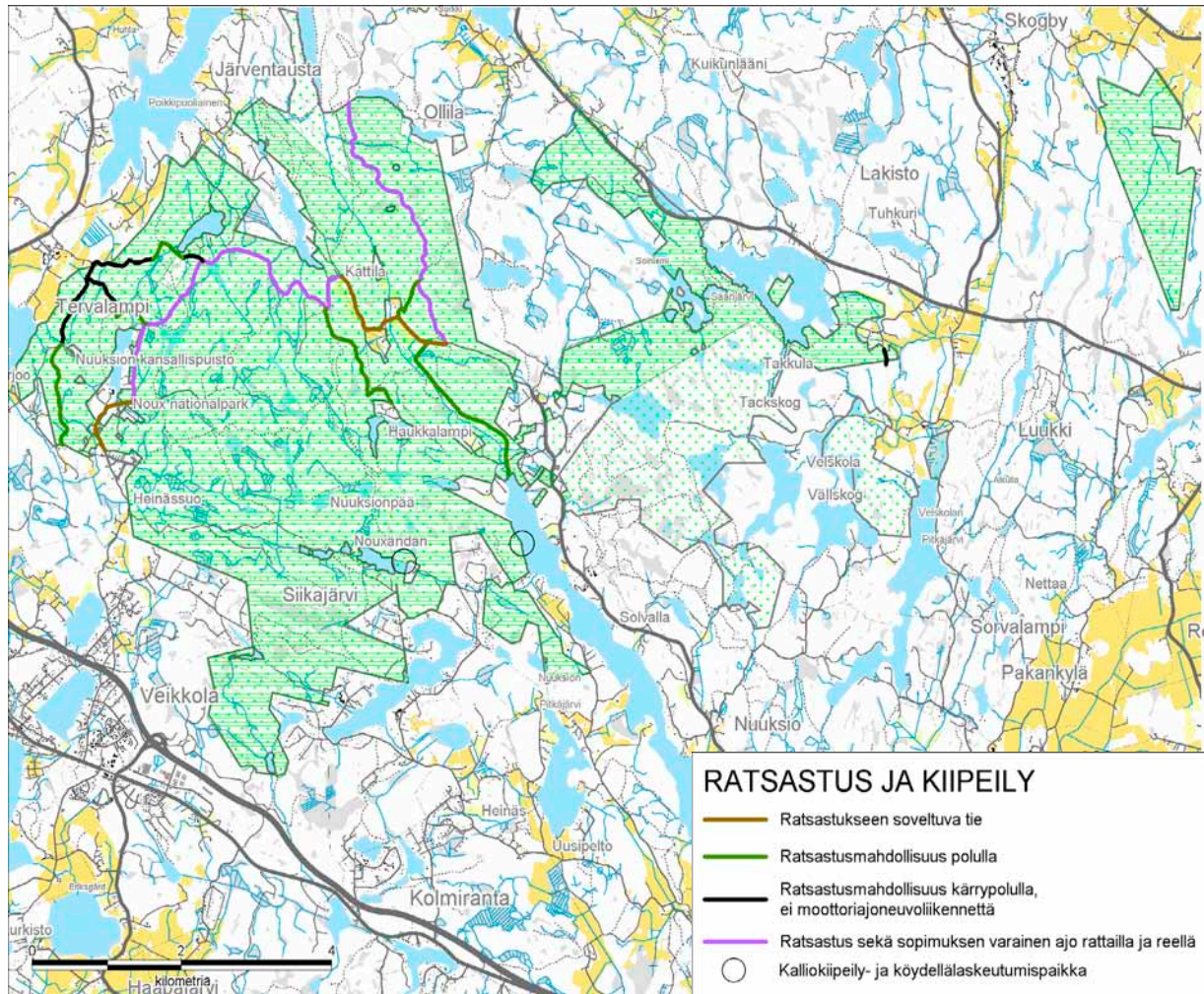
Pyöräilyyn soveltuvat reitit Nuuksion kansallispuistossa

© Maanmittauslaitos 1/MYY/06, © Suomen ympäristökeskus, © Metsähallitus 2006.

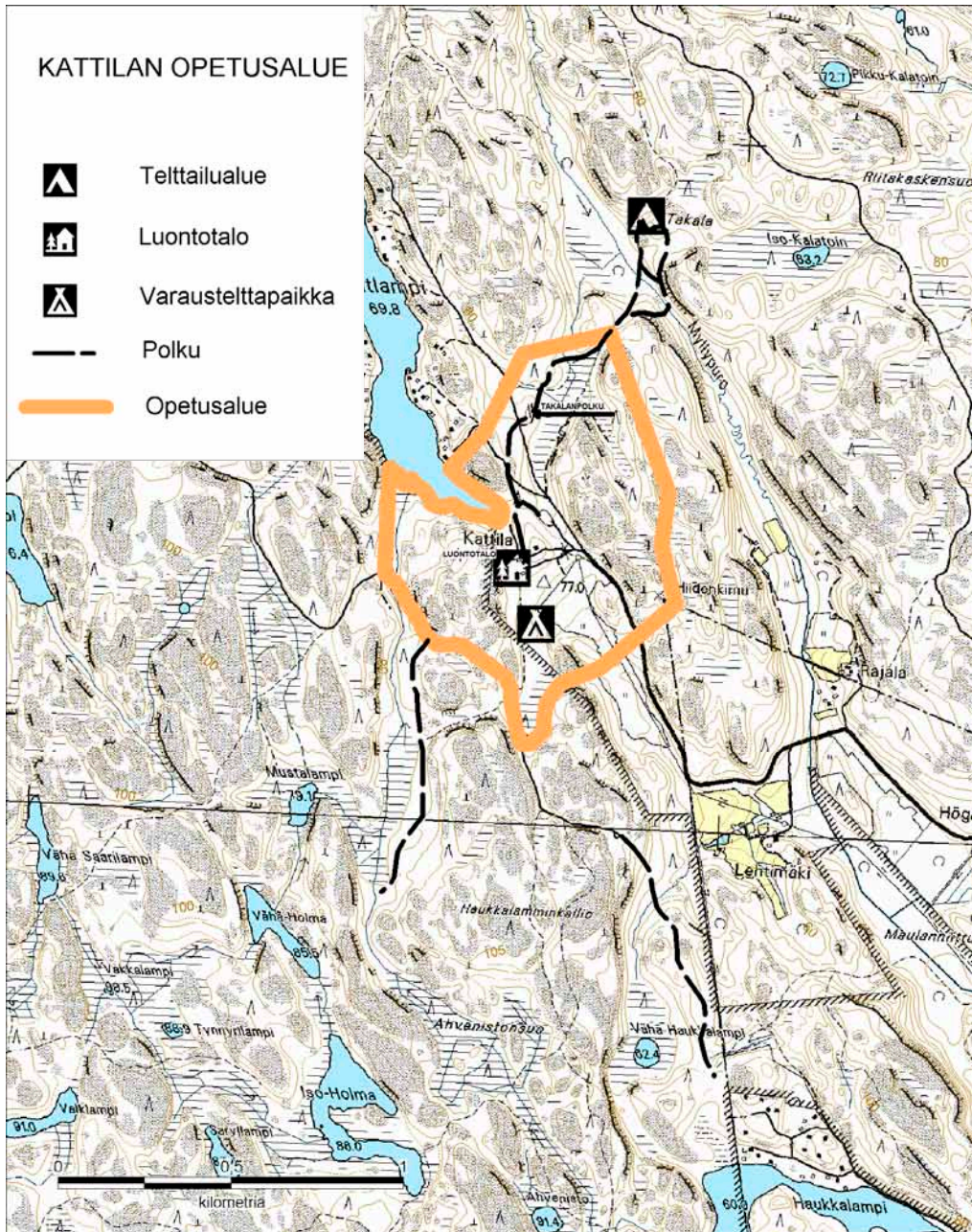
Ratsastus ja kiipeily Nuuksion kansallispuistossa

© Maanmittauslaitos 1/MYY/06, © Suomen ympäristökeskus, © Metsähallitus 2006.

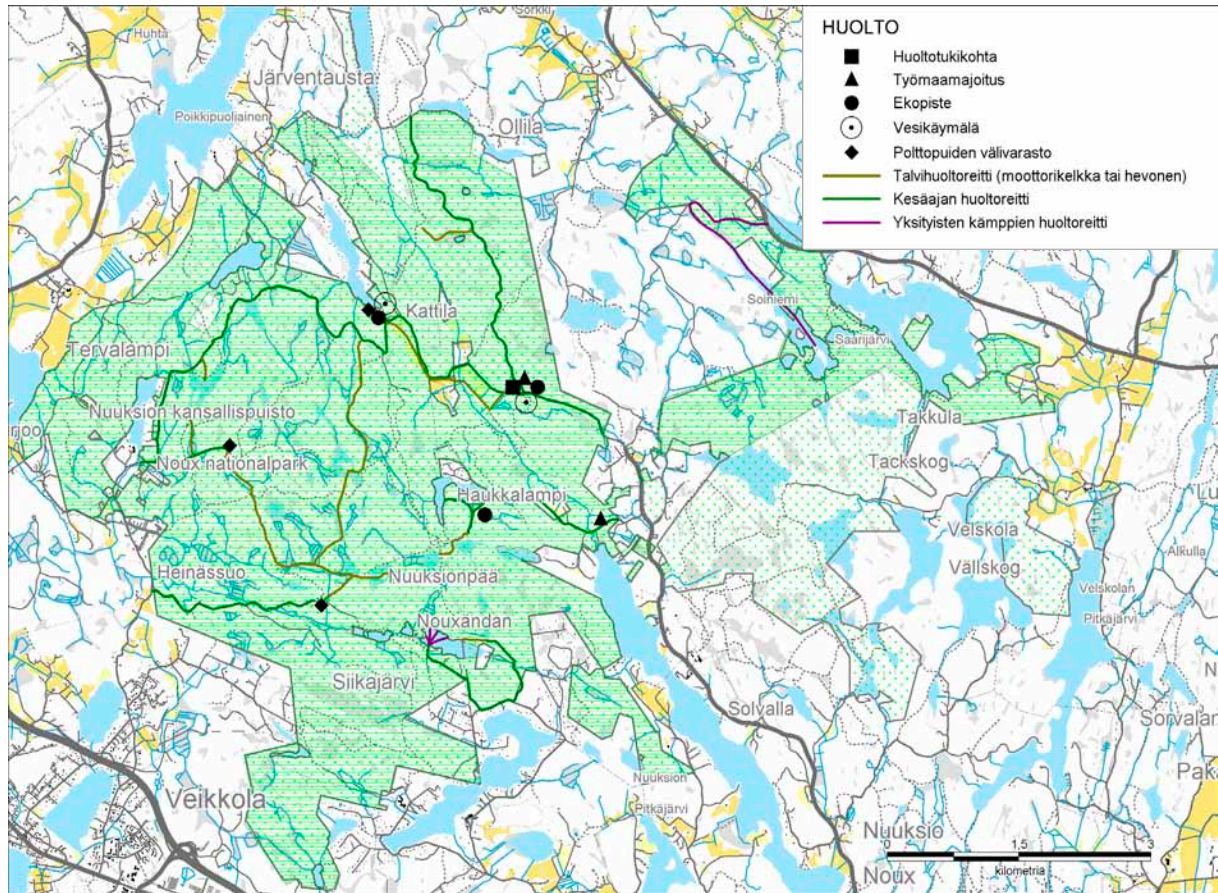
Nuuksion kansallispuiston Kattilan opetusalue

© Maanmittauslaitos 1/MYY/06, © Suomen ympäristökeskus, © Metsähallitus 2006.

Nuuksion kansallispuiston huolto

© Maanmittauslaitos 1/MYY/06, © Suomen ympäristökeskus, © Metsähallitus 2006.

5.9.2006

YM 4/5741/2003

Metsähallitus

METSÄHALLITUS

- 6. 09. 2006

1057 / 623 / 2003

Viite
Hänvisning

Metsähallituksen kirje Dnro 1057/623/2003

Asia
Ärende

Nuuksion kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelman vahvistaminen

Metsähallitus on 27.5.2003 lähettänyt viitekohdan saatekirjeellä ympäristöministeriölle Nuuksion kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelman asetuksen (119/1994) 4 §:n mukaista vahvistamista varten. Suunnitelmasta on luonnosvaiheessa pyydetty tarpeelliset lausunnot, joiden perusteella se on viimeistelyministeriöön vahvistettavaksi tulleeeseen muotoon. Ympäristöministeriöllä on ollut mahdollisuus tutustua suunnitelmasta annettuihin lausuntoihin. Lisäksi eräät lausunnonantajatahot ovat vahvistusprosessin aikana esittäneet suunnitelmasta mielipiteensä ympäristöministeriölle.

Metsähallituksen laatima Nuuksion kansallispuiston hoidon ja käytön suunnitelma perustuu riittäviin perusselvityksiin, osallisuuteen ja vaikutusten arviointiin. Kansallispuiston hoidolle ja käytölle asetetut tavoitteet ja maankäytön vyöhykejako ovat sopuosoinnussa kansallispuiston perustamistarkoituksen ja puistoa koskevien säädösten kanssa. Toteutukseen ne edistävät perustamistarkoituksen saavuttamista ja kansallispuiston esittelyä yleisenä nähtävyytenä. Retkeilyn ja ulkoilun sekä matkailun yritystoiminnan järjestäminen suunnitelmassa esitetyllä tavalla ei vaaranna suojelualan perustamistarkoitusta.

Luonnon suojelun ja monimuotoisuuden turvaamisen tavoitteet (kohta 2.2) ja niiden saavuttamiseksi esitetyt toimenpiteet (kohdat 4.1-4.8) ovat lähtökohtaisin hyviä ja suojelubiologisesti perusteltuja. Ympäristöministeriö pitää kuitenkin uhanalaisten ja harvinaisten lajien palauttamista siirtoistutuksin Nuuksion kansallispuistoon luonnonsuojelueettisesti ja suojelubiologisesti äärimmäisenä toimenpiteenä ja siksi sen tulee perustua lajikohtaisiin suojelusuunnitelmiin. Euroopanmajavan siirtoistutuksia ympäristöministeriö ei kuitenkaan pidä tarkoituksen mukaisina. Laji on viime aikoina yleistynyt voimakkaasti ja laajentanut esiintymisaluettaan erityisesti Satakunnassa. Tätä lajin luontaista levittäytymisprosessia ei ole syytä häiritä tukisiirtoin tai -istutuksin. Ympäristöministeriö pitää sitä vastoin tärkeänä, että Metsähallitus vastaisuudessa seuraa euroopanmajavan levittäytymistä suojelualueille ja suojelualueilla. Euroopanmajavan käyttäytymistä ja biologiaa, erityisesti lajin vaikutuksia muuhun eläimistöön ja kasvillisuuteen, erityisesti Natura-luontotyyppeihin ja direktiivilajeihin on tarpeen selvittää ja seurata niillä suojelualueilla, joilla laji esiintyy.

Suunnitelmassa (kohta 5.3, kartta 3) esitetään kaikenlaisen kalastuksen kieltämistä kahdella vesitaloudeltaan itsenäisellä lampialueella ja Myllypurossa. Ministeriön mielestä kalastuksen kieltämiseen mainituilla lampialueilla ei tällä hetkellä ole osoitettavissa riittäviä lajistollisia tai suojelubiologisia perusteita. Myllypuron osalta sitä vastoin mainitut perusteet ovat osoitettavissa. Ministeriö katsoo lisäksi, että suojelualuekohtaisia muutoksia olemassa olevaan kalastuskäytäntöön ei ole syytä tehdä kuin erityistapauksissa ennen kuin Metsähallituksessa on olemassa yleiset, kaikkia suojelualueita koskevat periaatteet.

Ympäristöministeriö ei pidä tarkoituksen mukaisena kilpailuilta kiellettyjen alueiden (kohta 5.4, kartta 3) osoittamista hoito- ja käyttösuunnitelmassa. Ajallisesti tai paikallisesti herkkien alueiden kiertämisestä tai rajaamisesta käytön ulkopuolelle tulee voida sopia kilpailun tai tapahtuman järjestäjän kanssa. Järjestettyihin tapahtumiin ja kilpailuihin liittyvää luonnon käyttöä tulisi voida säännellä ja ohjeistaa kulloisenkin tapauksen vaatimalla tavalla Metsähallituksen ja sen asiakkaan välisellä yhteistyösopimuksella tai muulla vastaavalla menettelyllä.

Nuuksion kansallispuisto on osa laajempaa Natura 2000 -aluetta (F10100040). Alue on liitetty Natura 2000 -alueiden verkostoon luontodirektiivin perusteella SCI -alueena. Valtioneuvosto on sitemmin päättänyt Nuuksion alueen ilmoittamisesta Natura 2000 -verkostoon myös lintudirektiivin mukaisena SPA -alueena. Metsähallitus on selvittänyt suunnitelmassa esitettyjen kehittämis- ja hoitotoimenpiteiden vaikutukset alueen Natura-luontotyyppeihin ja direktiivilajistoon sekä liittänyt selvityksen osaksi suojelun alueen vaikutusten arviointia. Selvityksen mukaan ennallistamis- ja hoitotoimet todennäköisesti lisäävät Natura-luontotyyppien luonnonmukaisuutta sekä parantavat vähitellen suojeltavien elinympäristöjen ja lajien tilaa, mikä merkitsee sitä, että elinympäristöjen laatu ja lajien kannat säilyvät vähintään nykyisellä tasolla. Ympäristöministeriö katsoo, että selvitys on tehty asian mukaisesti ja riittävään tietoon perustuen eikä hankkeen vaikutuksia Natura 2000 -alueeseen ole ollut tarpeen arvioida luonnonsuojelulain 65 §:ssä tarkoitettulla tavalla.

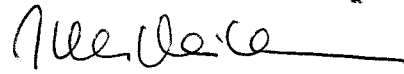
Ympäristöministeriö ja Metsähallitus ovat tehneet vahvistusprosessin aikana 29.12.2005 keskinäisen sopimuksen, jolla ympäristöministeriö on tilannut Metsähallitukselta pääkaupunkiseudulle räätälöidyn luontokeskusratkaisun. Hoito- ja käyttösuunnitelmassa (kohta 7.5) esitetty luontokeskuksen toiminta-ajatus sekä keskuksen sijaintia ja sisältöä että sen suhdetta Kattilan luontokeskukseen koskevat periaatteet ovat edelleen ajanmukaiset. Näiden periaatteiden soveltamisen lisäksi ministeriö edellyttää, että luontokeskuksen sijaintipaikkaa ratkaistaessa otetaan huomioon Nuuksion kansallispuistolle tällä kirjeellä vahvistettava maankäytön vyöhykejako.

Nuukseen kansallispuistoon on vahvistusprosessin kuluessa hankittu merkittäviä laajennusalueita. Näiden alueiden hoidossa voidaan soveltaa Nuuksion yleissuunnitelman (kohta 1.7) suosituksia, kunnes kansallispuistolle laaditaan seuraava hoito- ja käyttösuunnitelma. Ympäristöministeriö on lisäksi tehnyt tänä vuonna lunastuspäätökset kahden muun merkittävän laajennusalueen hankkimiseksi osaksi kansallispuistoa. Kun lunastuksen alaiset alueet on saatu liitettyä kansallispuistoon, on joko laajennusosalle erikseen tai koko kansallispuistoalueelle laadittava asian mukainen hoito- ja käyttösuunnitelma.

Metsähallituksen laatima ehdotus Nuuksion kansallispuiston hoidon ja käytön suunnitelmaksi täyttää tehtävänsä kansallispuiston hoitoa ja käyttöä ohjaavana asiakirjana. Ympäristöministeriö vahvistaa suunnitelman sellaisena kuin se on saatekirjeen liitteenä

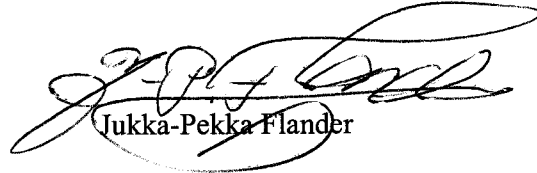
olevissa asiakirjoissa. Metsähallituksen tulee kuitenkin ottaa huomioon, mitä ministeriö on edellä eräistä suunnitelmakohdista erikseen todennut.

Luonnonsuojelujohtaja

Ilkka Heikkinen

Ylitarkastaja

Jukka-Pekka Flander

LIITTEENÄ

asiakirjat

TIEDOKSI

Uudenmaan ympäristökeskus
Uudenmaan liitto
Uudenmaan TE-keskus
Vihdin kunta
Espoon kaupunki
Kirkkonummen kaupunki
Helsingin kaupunki
Suomen luonnonsuojeluliitto
Suomen Latu r.y.
Suomen Suunnistusliitto r.y.
Suomen Partiolaiset r.y.
Helsingin Kalamiespiiri r.y.

Vuonna 2006 ilmestyneet Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisut

Sarja A

- No 154 Laitinen, Tiina 2006: Tikankontin (*Cypripedium calceolus* L.) tila Suomessa. 96 s.
- No 155 Perttula, Minttu 2006: Suomen kansallispuistojärjestelmän kehittyminen 1960–1990-luvulla ja U.S. National Park Servicen vaikutukset sen hoitokäytäntöihin. 66 s.
- No 156 Haapalehto, Tuomas, Kotiaho, Janne S. & Kuitunen, Markku 2006: Metsäojituksen ja ennallistamisen vaikutukset suokasvillisuuteen Seitsemisen kansallispuistossa. 45 s.
- No 157 Uusitalo, Anna, Kotiaho, Janne S., Päivinen Jussi, Rintala, Teemu & Saari, Veli 2006: Kasvien ja päiväperhosten esiintyminen luonnontilaisilla ja ojitetuilla soilla. 44 s.
- No 158 Pihlajaniemi, Mari 2006: Kuukkeli Etelä-Suomessa. Kannan tila ja valtionmaiden merkitys lajin säilymiselle. 100 s.

Sarja B

- No 77 Luhta, Pirkko-Liisa & Moilanen, Eero 2006: Iijoen kunnostettujen jokien kalataloudellinen seuranta 2000–2004. 81 s.
- No 78 Metsähallitus 2006: Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien toimintakertomus 2005. 62 s.
- No 79 Niikkonen, Tiina 2006: Parikkalan Siikalahden lintuveden kävijätutkimus 2003–2004. 57 s.

Sarja C

- No 1 Metsähallitus 2006: Kurjenrahkan kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma. 68 s.
- No 2 Metsähallitus 2006: Syötteen kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma. 61 s.
- No 3 Metsähallitus 2006: Parikkalan Siikalahden hoito- ja käyttösuunnitelma. 169 s.
- No 4 Metsähallitus 2006: Koitajoen Natura-alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 77 s.
- No 5 Metsähallitus 2006: Mietoistenlahden hoito- ja käyttösuunnitelma. 92 s.
- No 6 Metsähallitus 2006: Levanevan hoito- ja käyttösuunnitelma. 66 s. (verkkojulkaisu)
- No 7 Metsähallitus 2006: Joutsenaavan–Kaita-aavan hoito- ja käyttösuunnitelma. 48 s. (verkkojulkaisu)
- No 8 Metsähallitus 2006: Luiron soiden hoito- ja käyttösuunnitelma. 54 s. (verkkojulkaisu)
- No 9 Metsähallitus 2006: Näätävuoman–Sotkavuoman hoito- ja käyttösuunnitelma. 48 s. (verkkojulkaisu)
- No 10 Metsähallitus 2006: Teuravuoman–Kivijärvenvuoman hoito- ja käyttösuunnitelma. 50 s. (verkkojulkaisu)

- No 11 Metsähallitus 2006: Viiankiaavan hoito- ja käyttösuunnitelma. 51 s. (verkkajulkaisu)
- No 13 Metsähallitus 2006: Omenajärven Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 64 s. (verkkajulkaisu)
- No 15 Metsähallitus 2006: Haukisuon-Härkäsuon-Kukkonevan Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 63 s. (verkkajulkaisu)

ISSN 1796-2943
ISBN 952-446-537-X (nidottu)
ISBN 952-446-538-8 (pdf)

Julkaisua voi tilata osoitteella:

Metsähallitus
Asiakaspalvelut
PL 36
99801 IVALO
natureinfo@metsa.fi
www.metsa.fi

Puhelin: 0205 64 7702

Julkaisu on luettavissa osoitteessa:

www.metsa.fi/hks